

EIBARKO
EUSKERIAREN
DEKLINABIDIA ETA
ENTONAZIÑUA

Imanol LASPIUR ZABALA

Euskara
Batzordea

EIBARKO
EUSKERIAREN
DEKLINABIDIA ETA
ENTONAZIÑUA

Imanol LASPIUR ZABALA

Euskara
Batzordea

Izenburua: Eibarko euskeriaren deklinabidia eta entonaziñua

Egillia: Imanol Laspiur Zabala

Argitaratzaillia: Eibarko Udala. Euskera Zerbitzua

Laguntzaillia: Kutxa Fundazioa

Testuen egokitzapena: Serafín Basauri

Diseiñua eta maketaziñua: Koldo Mitxelena Zumaran

Inprimategixa: Gertu kooperatiba

Tiradia: 800 ale

ISBN: 84-89696-15-2

Lege Gordailua: SS-1224/99

1999ko azarua

1.5 - PORTALE / PORTALEA leku-izen berezixaren deklinabidia	48
1.5.1 - ERMUA eta PORTALEA izenaren esaldi deklinatuen adibidiak	49
1.5.2 - PORTALE izenaren deklinabide taula (eibarreraz/batuaz)	50
1.6 - Diptongoz amaitutako berben deklinabidia	51
1.6.1 - (-ai): JAI / JAIXA / JAIXAK	51
1.6.2 - (-ei): ANDRAGEI / ANDRAGEIXA / ANDRAGEIXAK	52
1.6.3 - (-oi): KAMIOI / KAMIOIA / KAMIOIAK	53
1.6.4 - (-au): GAU / GABA / GABAK	54
1.7 - Leku-izen berezixen deklinabidia	55
1.7.1 - Bokalez amaitzen diranak:	
DONOSTIA (-a) / LASARTE (-e) / OÑATI (-i)	55
BILBO (-o) / ELORRIXO (-o) / MUTRIKU (-u)	56
1.7.2 - Konsonantez amaitzen diranak:	
LEON / ARAGON / MONDRAGON	57
EIBAR / GORLIZ / ZARAUTZ	58
1.8 - Konsonantez amaitzen diran persona-izenen deklinabidia:	
AITOR / SIMON / ANDRES	59
1.9 - Aste-egun izenen deklinabidia:	60
ASTELEHEN / MARTITZEN	60
EGUASTEN / EGUEN / BARIXAKU	61
ZAPATU / DOMEKA	62
2 - IZENORDAIÑEN DEKLINABIDIA	63
2.1 - Persona izenordaiñen deklinabidia	65
2.1.1 - Lehenen eta bigarren personako izenordaiñ arrunt eta indartuena:	
ni, neu / hi, heu	65
zu, zeu / gu, geu	66
zuek, zeuek	67
2.1.2 - Hirugarren personako izenordaiñ indartuena: berau, berori, bera	68
eurok, eurak	69
2.1.3 - Hirugarren personako izenordaiñ bihurkarixena:	
bere / euren	70
2.2 - Galdetzailiak eta galdetzailietatik eratorritako izenordaiñen deklinabidia	72
2.2.1 - Nor/nortzuk, zein/zeintzuk, zer/zera/zertzuk, zenbat	72
2.2.2 - Iñor, edonor/edozein, norbaitt/zenbaitt	76
2.2.3 - Ezer/zerbaitt/zeozer/edozer	78
2.3 - ALKAR izenordaiñaren deklinabidia	79
2.4 - BESTE berbiaren deklinabidia	80

3 - ERAKUSLIEN DEKLINABIDIA	83
3.1 - Erakusle arrunten deklinabidia : hau, hori, ha	85
3.2 - Erakusle indartuen deklinabidia: haxe, horixe, haxe	90
3.3 - Adberbixuak erakuslien orde, erakuslien deklinabidian	93
3.4 - Erakusliak izenaren aurretik eta atzetik, deklinabidian	94
3.5 - Erakusliak izenaren atzetik eta izenari lotuta, deklinabidian	95
4 - ZENBATZAILLIEN DEKLINABIDIA	97
4.1 - Bat / batzuk-en deklinabidia	98
4.2 - Asko eta gitxiren deklinabidia	101
4.3 - Beste zenbatzaille zehaztugabe batzuen	102
4.4 - Zenbatzaille zehaztugabe orokorrena: DANA, GUZTIA, OSO	104
4.5 - Zenbatzaille zehaztuena:	108
BI	109
HIRU	111
LAU	113
BOST, HAMAR	115
SEI, ZAZPI, ZORTZI	117
BE(D)RATZI	119
HAMAICA	121
HOGEI	123
5 - ADBERBIXUEN DEKLINABIDIA	125
5.1 - Leku-adberbixuen deklinabidia	126
5.1.1 - Leku-adberbixu arruntena: HAMEN, HOR, HAN	126
5.1.2 - Leku-adberbixu indartuena: HAMENTXE, HORTXE, HANTXE	127
5.1.3 - “Ber-”aurrizkidun leku-adberbixuena: BERTAN, BERTANTXE	128
5.1.4 - Galdetzaille eta eratorriena:	129
NUN, IÑUN, EDONUN	129
NUNBAITT, NORABAITT, NUN-NAHI,	130
5.2 - Denbora-adberbixuen deklinabidia	131
5.2.1 - Galdetzailien eta eratorriena:	
NOIZ, IÑOIZ, EDONNOIZ, NOIZBAITT, NOIZNAHI	131
5.2.2 - Denbora-adberbixu arruntena:	
ASPALDI, ATZO, AURTEN, BETI, BIXAR	132

II - EIBARKO EUSKERIAREN ENTONAZIÑUA	135
1 - Azentua	137
2 - Azentu diakritikua	140
3 - Entonaziñua	145
3.1 - Berba alkartuak	145
3.2 - Kate fonikuak	146
3.3 - Eibarko euskeriaren 15 entonaziño-arau	149
3.3.1 - Agintera eta erregu esaldixak	149
3.3.2 - Galderazko esaldixak	149
3.3.3 - Agurrak, salduak eta eufixak (interjekziñuak)	151
3.3.4 - Harridurak (admiraziñuak)	152
3.3.5 - Ezezko esaldixetan	152
3.3.6 - Erderaz 3 silabako oxitonuak diranian	152
3.3.7 - Erderaz 4 silabako oxitonuak diranian (hirukuak moduan)	153
3.3.8 - Berba proparoxitonuak (esdrujuluak) - (esdrujulo eta sobre-esdrujuluak)	153
3.3.8.1 - 3 silabako proparoxitonuak	153
3.3.8.2 - 4 silabako proparoxitono jatorrak	154
3.3.8.3 - 5 silabako proparoxitono jatorrak	154
a) Atzen 3 silaban azento nagusixa daroienak	154
a bis) Bost silabako erdal-izen paroxitonuak diranian	155
b) Atzen laugarren silaban azento nagusixa daroienak	155
c) 5 silabakuetan, azento dominantia aurrengo silaban daroienian	156
3.3.8.4 - 6 silabako proparoxitonuak	156
3.3.9 - 7 silabako sobre-esdrujuluak	157
3.3.10 - Lau silabako erderazko oxitonuetatik datozen euskal-esdrujuluak	157
3.3.11 - Hiru silabako erdal berba oxitonuak diranian	158
3.3.12 - Lau silabako erdal berba oxitonuak diranian	158
3.3.13 - Bost silabako erdal berba oxitonuak diranian	159
3.3.14 - Bost silabako erdal berba paroxitonuak diranian	159
3.3.15 - Sei silabako erdal berba paroxitonuak diranian	160
3.4 - Eibarko leku-izen batzuen eta abizenen entonaziño jatorra	161
3.4.1 - Eibarko leku-izen batzuen entonaziño jatorra	161
3.4.2 - Eibarren ezagunen doguzen abizenen entonaziñua	161
3.5 - Entonaziñuak syntaxixan daukan eragiña	162
3.6 - Zenbaitt esaldiren entonaziño-kurbak	163
3.7 - Adibidiak eibarrerazko tonada petuan	167
BIBLIOGRAFIXIA	169

HITZAURRIA

Eskuartean dakazun hau liburuau, Eibarren gerra osteko euskaltzale aintzindarixetako bat eta, azken urtiotan, Udalaren Euskara Batzordearen ekimenez, Eibarko Euskara Mintegiko zutabietako bat izan dan Imanol Laspiur Zabalarena dozu, irakurle. Berak, ondorengo orrixetan Serafin Basaurik agertzen dabenez, eibarreraren deklinabidia eta entonaziñuaren hau biharau ezin izan zeban amaitu eta, zein aproposagua Serafin bere adiskidia baiño, aurrez Imanolek egindako ilduari jarraitu eta liburua atontzeko.

Halantxe ba, esan eta izan. Hauxe da azken urtiotan egindako biharraren eta ahalegiñaren seigarren frutua. Udalak aurrez kaleratuta dittu eta: “Eibarko euskeraren esakerak eta bestelako berezitasun batzuk”, “Eibarko aditza”, “Eibarko euskara: gutxiespenaren historia” eta “Flexiones verbales y lexicón del euskera dialectal de Eibar” oiñarrizko liburu mardularen ediziño barrixa, eta, ...*eta kitto! Euskara Elkarteak*, Imanolen omenez, beronek egindako artikulua-bildumiarekin, kaleratutako “Eibarrera jatorraren bidetik” liburua.

Horrekin guztiorrekin, Eibarko euskeriaren oiñarrixak jaso eta eguneratu, eta, berreskuratze ahalegiñian, trasmisiñorako tresna egokixak eukitzia da, helburua.

Liburu hau garrantzitsua da, alde batetik, eibarreraren erabillera finkatzeko balio dabelako eta, bestetik, berezittasun batzuk jasotzeko dalako. Batez be entonaziñua dala eta; azken batian, entonaziñua da eta, eibarreraren berezittasun haundixenetakua, eta, zoritxarrez, berreskuratze, esan leike, arazo haundixena.

Honekin publikaziñuonekin Eibarko Udalak berak be, Imanol Laspiur Euskaltzain urgazlea eta euskaltzalia omendu nahi dau eta eskerrak emon bere bihar eskerga dala eta. Bai bere bizitzan zihar egindakuagaittik eta, jakiña, azken urtiotan Euskara Batzordiarendako egin dittuan ekarpenegaittik.

Iñaki Arriola Lopez

Alkatea

Maria Jose Telleria Etxeberria

Euskara Batzordeburua

I ATARIKUA

A

rgittara dakargun liburu honekin, gure Imanol Laspiur adiskide ahaztueziñaren beste lan bikin gatoz; Eibarko euskera sendotzeko eta azaltzeko dihardugun lanian erremintta bihar-biharrezkuak izango dittugun lan bikin: bata, morfologixiaren esparruko deklinabidia; eta bestia, ahoskeraren parte garrantzitsua dan entonaziñua.

Aspaldi txamarretik dihardu Eibarko Udalaren “Euskara Batzordia”k eibarreraren berreskuratze ahalegiñian. Oin dala lau urte *“Eibarko euskeraren esaerak eta bestelako berezittasun batzuk”* argittaratu zan; ointxe urte bi *“Eibarreraz idazteko oiñarrizko erizpidiak”*; eta ixa jarraixan *“Eibarko Aditza”*, nun beroni egin jakon Sarrera Orokorrian aittatzen dan *“deklinabidiaren liburua eta baitta beste batzuk be”* etorriko zirala, *“(…) eibartarron jardun linguistikua jatortzia, eguneroko bizimodurako egokittuz eta belaunaldi gaztiendako eta eibarrera ikasi eta sakondu gura dabendako erreferantzia izango dan corpora osatu eta eskintzia”* helburu. Halan, “Euskara batzorde”ko billera batian, *Eibarko Aditza* amaittu barri, ondoren jorratu biharreko gaitzat aittatu izan ziran bai deklinabidia eta baitta entonaziñua be. Imanoli eskindu jakon batari zein bestiari ekitzeko aukeria eta deklinabidiarena arazo barik hartu zeban beregain, baiña ez, ostera, entonaziñua edo azentu kontuarena, gaixa zailtasunez beteta ikusten zeban-eta. Zendu ostetxuan, ordenadorian zeukazen lanak arakatzen gendela, ezustekua hartu genduan entonaziñuarena be bazeguala ikustian, ez genkixan-eta “Batzordiak” aspaldi txamarretik erreklamatzan zetsan deklinabidiakin batera, ixillixan, entonaziñuarena be prestatzen ziharduanik. Gai bixen artian nolabaitteko loturia ikusten zeban, itxuria, eta bixak batera ziharduan lantzen. Atzenengo apuntiak, *Deklinabidian*: uztaillaren 23kua eta *Entonaziñuan*: uztaillaren 24kua. Ezingo zeban, zoritxarrez, aurrera segidu, hórretxetan egunotan etetzen da-eta euskeriaren aldeko haren jardun aberatsa. Imanolen eskutik datorkigun hil-osteko opari honegaittik esker onez, “Euskera Batzordiak”, bere aldetik, lan bixok publikaziño batian argittaratzia erabagi zeban.

Deklinabidia da bixotan trinkuena eta lehenengo partia osatzen dabena. Honen zati batzuk bizi zala entregau zittuan Imanolek: “Erakusliena” eta “Izenaren deklinabidia”ren parte bat, polemiko txamarra izan genduan “Portalea” izenarena tartean. Hau lanau eskuratu genduanian, guztiz amaittuta zeukan “Izenaren deklinabidia” eta “Erakusliena”ren gehixena, baiña deklinabidia osotasun batian agertzeko parte batzuk falta ziran eta ha osatzia pentsau genduan, harek egin zeban bide berbera jarraituz; zera: Imanolek jarritako taula-antolaketa berakin, ejenpluetarako ahal dala Toribio Etxebarriaren *Lexikoira* joteko irizpidiakiñ, eta falta zana osatuz juateko, argittaratu bako haren beraren *Euskara ikasbidea* obra mardulakin, nun makiñatxo bat azalpen eta ejenplu argi topau dogun.

Batuaren eta eibarreraren artian ez dago egon alde alde haundirik deklinabidian; agiriko batzuk aittatzekotan: fonetikiaren eragiña, ergatibo pluralak, instrumentalaren erabilpen urrixa, mugagabe pluraletak (-tzuk) atzizkixa, pluraletak azentu bereizgarrixak..., etab. Hori esanda, hemen aurkezten dogun Deklinabidiaren ezaugarrietako bat, daukazen ejenplu pillua dala esango neuke eta ez gitxi (350 baiño gehiago (TE) markia albuhan dakenak) Toribio Etxebarriaren *Lexikoittik* etaratakuak eta didaktikotasunari begira *“Eibarreraz idazteko oiñarrizko irizpidiak”* jarraituz aldatu diranak. Ejenpluetan, gauza asko ikasi geinke deklinabidiaz aparte, esate baterako: Toribio Etxebarriaren adibide honetan, *“Oiñatiko gatzaiña heziagaz egindako zaria”* erabiltzen zala Eibarren; gaur eguneko

“*Semana Grandian*” edo “*Aste Nausixan*” barik “*Andra-marixetan*” juaten zala lehen Donostiara; eta hainbat eta hainbat esamolde jator. Ikasteko nahiz erakusteko nahiz, beste barik, zuzen erabiltzeko, danondako datoz ondo deklinabide-taulok eta hórretako bakotxakin batera datozen adibidiak; eta, batez be, Eibarko euskeria ondo ez dakixan eta erabilli bihar edo egin nahi daben jendiarendako dira taulok eta adibidiok komenigarrixak. Aittatzekua da, deklinabide mugagabiaz diharduan (1.4) atala, nun mugagabia “*Eibarren beti erabilli dala ondo, jator eta zuzen*” esaten daben eta kezkatuta agertzen dan esamolde jatorren ordez erderiaren kopixa hutsak diranak entzun eta eskribidu be egitten diralako. Beti erabilli izan dittugun aste-egun izenen ordez euskera batuarenak darabiguzelako be agertzen dau bere keja. Eta liburu guztian zihar agertuko dau Eibarko euskeriaganako zeban maittasuna.

Eibarko euskeriaren entonaziñuaz dihardu bigarren partiak. Berbeta bakotxak dauka bere entonaziñua, eta eibarrerak be bai beria. Gure “doiñuan”, gure “kantuan” jardutziak, berez, geure euskeran jartzen gaittu berbetan; entonaziño hori gure euskeran jardutzeko “txipa” dala esango neuke eta doiñu arrotzakin dihardugunian “txipa” aldatu eta beste berbeta batera joten dogu konturatu barik, geuria baztartuz. Entonaziñua gure berbetiaren doiñua da, eta doiñua beti izaten dogu lagungarri “letria” gogoratzeko. Geure euskeriakin lotzen gaittu, nolabaitt. Horregaittik, ba, gure entonaziñua gordetzeko ahalegiñ hau; honekin, eibarreraren osagarri morfologikuak gordetzeko be lagungarri dala uste dogu-eta.

Eibarko euskeriaren azentu eta entonaziñuaz jardutzeko ez zan iñor Imanol baiño egokixagorik. Bazekixan, bai, Imanolek euskal-azentuaren barri: Oin dala 20 urte argitaratu zan haren “*Azentu diakritikua Eibarko euskeran*” saiakera bikaiña eta Txillardegi, Hualde eta Gaminderen lanak hurretik jarraitzen zittuan. Entonaziñuaren gaiñeko lana eskindu jakonian, goian esan doran moduan, hain zaila ikusten zeban eze ez zeban baietzik esan. Gero, ostera, “...*eta kitto*” aldizkarixan argitaratu zittuan artikuluak -*Euskera jatorraren bidetik* liburuan bildu ziranak- modu didaktikuago eta egitturatuago batez azaltzia izango zeban helburu Imanolek, berak hemen diñuan moduan, “*eibarrerak azentu kontuan eta, batez be, entonaziñuan dittuan partikularidade edo berezittasunak agertu eta ahal danik eta errezen aztertu*”z, eibarreraren azentu eta entonaziñuaren deskripziño akademikuak hizkuntzalarientzat lagata. Haren Eibarko euskeriaren entonaziñuaren perzepziñua “belarrixan” oiñarrittuta dago, horretarako zeban sensibilizaziñuan eta “belarri” benetan fiñian. Halatxe jardutzen zeban berak, 80 urtetik gorako eibartar zaharrekin berbetan eta, batez be, entzuten eta háregandik jasotzen: “*Beti esan dot nik, azentu legedi hau eibartar peto jatorrengandik entzunaren entzunaz eta erabillixaz ikasten dala*”. Halanda be, bere irakasle senari jarraituz, ikutu didaktiko haundixakin, 15 entonaziño arau emoten dittu, erreze ikasi eta jarraitzekuak eta, horrez gaiñera, 13 entonaziño kurba eta 45 adibide eibarrerazko tonada petuan. Lan honek ez dau, biharbada, Eibarko azentu eta entonaziñuaren gaiñian dana azalduko eta hizkuntzalari gaztiak badake euki zeri oratu; baiña ikasi gura dabenak badauka darabigun tonada arrotza zuzentzeko beste arau eta ejenplu, era erreziari jarritta. Hori zan Imanolen helburua, dotore asko bete dabena.

Ze momentutan eta ze testuingurutan datorkiguz Imanolen lanok? Ez zeukan harek esperantza haundirik Eibarko euskeriaren etorkizunari begira. Etsi-txamartuta ikusten neban eta, esan be, halatxe esan zestan behin: “*Gu bagabixak zeozer egin nahixan baiña Eibarko euskeria hilda dagok*”. Ezkor izateko motibuak ez zittuanik ezin, ba, esan. Izan be, alde batetik euskeriaren transmisiñuan izan dogun porrot penagarrixakin, eta bestetik, egin dan ahalegiñ eta indar guztia euskera batuaren alde jartziakin, baztarrian laga dogu geure herri-berbetia. Hizkera formala, jasua, indartu dogu eta hiru hamarkadatan mailla haundixa konsegidu da euskeriaren batasunian, bihar-biharrezkua zana, irakaskuntzan, komunikabidietan eta administraziñuan aurrera egingo bazan; poztækua da hori eta poztu egin bihar gara. Baiña bistan daguana

ezin geinke ukatu: berbetan darabigun euskeria, jeneralian, pobria da, lagunarteko hizkeran eta adierazkortasunian hutsuna nabarmenak dituana; entonaziñua arrotza, ahoskeria traketsa eta idatzixaren bendekua; ez gatzik eta ez piparrik. Hórretxek dittugu aspalditik datorkiguzen euskera “mintzatua”ren ajiak eta, berandu baiño lehen, erremedixuak jartzen hasteko momentua da. Eta honetan, euskalkixak eta herri-
b e r b e t a k
-eibarrerak gure kasuan- asko lagundu leikie. Herrixetako euskerak eta euskalkixak sendotzen badira, euskera batua be sendotu egitten da, bai idatzixa bai eta “mintzatua” be, batez be, naturaltasuna irabaziz. Batua ala euskalkixa, euskeria da-eta azkenian jokuan daukaguna.

Herrixetako euskeren eta euskalkixen egoera makal hori astindu eta bizkortzeko, danon lan bateratua da premiñazkua, bai Euskaltzaindiaren Jagon Saillarena, Unibersidadiarena, Hezkuntza sistemiarena, euskaltegixena eta, batez be, herrixetako euskera batzordietan eta herri-aldizkarixetan urtietan zeregiñ horretan diharduten euskaltzalien jarduna. Horrek, luzera, emongo dau frutua; seguru. Hori da bidia eta horri ekin bihar detsagu, itxaropenez, batzuk dinamizatzen, beste batzuk materixalak prestatzen eta abar. Desafixo gogorra daukagu eibartarrok, baiña ez nago etsitta. Bihar diran bittartekuak jarri ezkeru asko egin leike-eta: alde batetik, hezkuntza sisteman, eskolan eta euskaltegixetan, irakasliak prestatzen badira; eta bestetik, “Euskara Batzordean”, “...*eta Kitto*”n, eta herrixan egon leikezen euskera taldietan geure ahalegiñak bateratuz. Pozgarrixena da, egoera honi bueltia emoteko ez dot esango baiña herri-berbeten gainbehera hau etetzeko behintzat, zaharraguen lekukua hartuko daben gazte bihargiñak eta komunikaziñuan, euskalgintzan eta hizkuntzalaritzan ondo prestatuak badarela ikustia.

Datozela gaztiok zeregin honetara eta ajiok benderatuz, eibarreraren eta euskera “mintzatua”ren hobetzia ikusteko izan gaittiala.

Argittaratze honekin, gure esker ona Arrateri, lanok berreskuratzeko emon deskuzen erreztasunegaittik eta gure omenaldixa, barriro be, Imanoli, euskeriari orokorrian eta, batez be, Eibarko euskeriari eskindu detsan guztiagaittik.

Serafin Basauri

Oharra: *Eibarreraz idazteko oiñarrizko irizpidietan*, erakusle pluralak azentuakin idazia erabaki zan singularretatik bereizteko. Kasu horretan izan ezik, eibarreraz be ez da, ba, azentu grafikorik erabilli bihar eta aditzen emon bihar da, liburu honetan agertzen badira, entonaziñua markatzeko bakarrik darabiguzela.

I - Eibarko euskeriaren deklinabidia

0 - EIBARKO EUSKAL DEKLINABIDIA

Aspaldixan neukan Eibarko euskal deklinabide edo deklinaziñua aztertu eta nolabaitt burutzeko asmua eta halako batian heldu netsan lanari. Hasi eta taula (tabla) batzuk gertatziari ekin netsan, baiña fonetikazko arazotxo batzuekin aurkittu nintzan. Esate baterako *noruntz* ala *norutz* idatzi bihar genduke? *zuengan*, *zuegan* ala *zuean*, *zuengana*, *zuegana* ala *zueana...*, *horrengandik*, *horregandik* ala *horreandik...*, *amaren etxia* ala *aman etxia*, *amarengana* ala *amagana* eta abar.

Lehelengo, Toribio Etxebarriaren FLEXIONES VERBALES DE EIBAR izeneko lanian daukan LAS DECLINACIONES izenburupeko GIZONA sustantibo mugatu edo determinaua zela deklinatzen daben aztertu neban. Bere erara eginda dauka, bai singularrian eta bai pluralian, baiña horixe bakarrik, besterik ez. Bihar bada, Toribio ez zan konturatu badala deklinabide mugagabe edo indeterminaua be eta horri ez zetsan ikutu be egin. Gaiñera “gizona” mugatu berbiaren deklinabidia bakarrik egin eban eta ez besterik, ezta *bizidunak* (animados) eta *bizigabiak* (inanimados) diranik be. Arrazoi guzti hórregaittik, esango neuke deklinaziño kontu hori ikutu bakarrik egin ebala eta hau biharrau egin bakua dala.

Dana dala, deklinabide mundua bera bakarrik nahiko haundixa da eta sakon eta zabal aztertzea merezi ebala pentsau neban. Baneukan halako taula (tabla) pillo bat eginda, baiña hasieran esan doran fonetikazko neure dudekin. Gauza bat da zela ahoskatzen edo pronunziatzen dogun eta zelan idatzi edo eskribidu bihar gendukian, seguru asko antxiña batian esaten genduzen letraren batzuk gaur egunian jan egiten dittugulako. Bihar bada, antxiña, *amarendako* esaten zana gerora *amandako* esan izan da, baiña nola idatzi? *amarendako*, *ama(re)ndako* ala *amandako*? eta *zein amaren semia* esaten zana gero *zein aman semia* baldin bada, zela idatzi?

Horretan, zorionez, Eibarko euskeriaren azterketa sakon baten arduran gabizen batzuek 1997. urtian Portalian egin dittugun batzarretan fonetikazko zenbaitt aspektu aztertu dogu, zera, kaso bakoitxa zela idatzi erabagitzeko. Holan, ahoskatze kontu horretan eibartar edo eibarrera berbetia zabal xamar hartuaz, nahikua zehatz, nahikua sakon aztertu eta eztabaidatu ondoren geure erabagixak hartu dittugu. Baiña, aurrez, Miren Azkarate euskaltzaiñari egindako bisitatxo batian harek emondako konsejutxo batzuk kontuan hartu ondoren.

Neri dagokidanez, Eibarko euskal deklinabiderako lau-bost bat kasu erabagi dittugu eta nere lanari ekin detsat barrero, zera, geldittuta neukan lana aurrera eruateko. Esan biharra daukat, jakiña bada be, Eibarko gure euskal berbetiak inguruko bizkaiera formak dittuen fonetikazko fenomenologia bera daukala zati haundi batian, baiña geure berezitasun nabarmenak tartian dittuala, eta hórretzek dira, hain zuzen, agirixan jarri nahi dittugunak.

Eta, besterik barik, neure deklinabide lan hau taulaka taulaka presentatzen dot. Badakitt batek edo bestek esango dabela, “hau ez ete litzake hobeto hola?” edo “beste hau zegaittik ez beste honetara?”. Baiña halako galderak egiñak izan dittugu neure eta geure buruetan eta, edozein

modutan be, atzen erabagixa hartu biharra egon da. Hona ba, hemen, nere lan hau.

Baiña aittatutako taula edo tablok emon baiño lehen, Toribio Etxebarriak bere LAS DECLINACIONES horretan diñuana (Euskaltzaindiko EUSKERA aldizkarixak emona, VIII-IX, 1963-64 alian, 59. orrialdixan) nahi neuke azaldu hamen:

“En euskera las declinaciones, o mejor dicho, la declinación, porque no hay más que una sola, se verifica por desinencias que siempre van unidas a la raíz.

Son declinables en euskera el sustantivo, el adjetivo y los pronombres, y además el participio y los adverbios, cuando se emplean sustantivados o en oficios de adjetivo”.

Las desinencias de los casos en el habla de Eibar tienen las formas siguientes”:

Singular		Plural	
Nominativo	Gizona	Nominativo	Gizonak
Genitivo	Gizonan	Genitivo	Gizonen
Dativo	Gizonari	Dativo	Gizoneri
Acusativo	Gizona	Acusativo	Gizonak
Vocativo	Gizona	Vocativo	Gizonak
Ablativo	Gizonakin	Ablativo	Gizonekin
	Gizonagaz		Gizonegaz
	Gizonalako		Gizonenlako
	Gizonandako		Gizonendako
	Gizonantzat		Gizonentzat
	Gizonera		Gizonetara
	Gizonian		Gizonetan
	Gizonagana		Gizonengana
	Gizonagaittik		Gizonegaittik
	Gizonagandik		Gizonegandik
	Gizonerutz		Gizonetarutz
	Gizonetik		Gizonetatik
	Gizonerañok		Gizonetarañok

Horixe da Toribio Etxebarriak euskal deklinaziñuaren gaiñian diñuan gauza bakarra. Bere erara egindako horretan, singular atalian Ergatibo (Norek) kasorik ez dau aittatzen, ez eta Inesiborik (Norengan), ezta Norenganako kasorik be. Ostera, Hurbiltze Adlatibo (Norenganutz) kasuan Gizonerutz diño eta ez dot uste hori jatorra danik. Baitta, Gizonalako diño, baiña hori ez da deklinabide kasua, zegaittik-eze amaierako lako hori izenlagun edo adjetibua da (lako = bezelako, moduko). Orduan, kendu hobe.

Bada, Eibarren asko erabiltzen bada be eta Toribiok hala agertzen dau, Muga Adlatibo (Noraiño) kasuan Gizonerañok formia, “honañok”, “harañok”, “etxerañok” eta abar esaten diran moduan, baiña, nere uste apalian, hori deformaziño bat da eta nik *honaiño*, *haraiño*, *etxeraiño* eta horrela erabilliko dittut, zera, amaierako **-k** barik. Gaiñera, “gizoneraño” ordez *gizonaganaiño* erabilliko dot, eze, Gizona berbiaren deklinabidiari bizidun tratamientua dagokixo eta ez bizigabiena.

Eta, beste barik, sartu gaittezen ondorengo deklinabide tauletan zihar.

1 - IZENAREN DEKLINABIDIA

1.1 - Izen arrunt bizidunen deklinabidia

1.1.1 - Konsonantez amaittuak : GIZON (1/2)

KASUA	Mugatu singular.	Mugatu plurala	Plural hurbilla
1- Absolutua	gizona	gizonak	gizonok
2- Partitibua	---	----	----
3- Ergatibua	gizonak	gizonak	gizonok
4- Datibua	gizonari	gizoneri	gizonori
5- Genitibua	gizonaren	gizonen	gizonon
6- Leku genitibua	----	----	----
7- Instrumentala	----	----	----
8- Sozietibua	gizonakin / gaz	gízonekin / gaz	gízonokin /gaz
9- Motibatibua	gizonagaittik	gízonengaittik	gísono(n)gaittik
10- Destinatibua	gizonantzat gizonandako	gízonentzat / gízonendako	gízonontzat gízonondako
11- Prolatibua	----	----	----
12- Inesibua	gizonagan	gízonengan	gísono(n)gan
13- Ablatibua	gizonagandik (1) gizonetik	gízonengandik (3) gízonetatik	gísono(n)gandik ----
14- Adlatibo soilla	gizonagana (2) gizonera	gízonengana (4) gízonetara	gísono(n)gana ----
15- Muga adlatibua	gizonaganaiño	gízonenganaiño	gísono(n)ganaiño
* - Muga adla.gain.eraiki.	gizonaganaiño	gízonenganaiño	gízononganaiño
16- Hurbiltze-adlatibua	gizonaganutz	gízonenganutz	gísono(n)ganutz
17- Adlatib.gaiñ.eraikixa	gizonaganako	gízonenganako	gísono(n)ganako
18- Banatzaillia	-----	-----	----

- Adibidiak:
- 1 - **Gízonok** Eibarren ez gara hain txarto bizi. (*gu gízonok*)
 - 3 - **Gízonok** agintzen ei dogu etxian, baiña andrak dira nagusi.
 - 4 - **Gízonori** ez jakuz asko gustatzen umekerixak.
 - 5 - Gaurko **gízonon** ohitturak ez dira atzokuenak lakuak.
 - 8 - Gaur zuekin **gízonokin** juango gara geu be.
- Ez da ezer munduan **gízonagaz** zer ikusixa daben gauzarik, neri ardura ez destanik (TE).
 - 9 - Hórregaittik **gízonongaittik** gagoz gu egoera honetan.
 - 13 - Gu **gízonongandik** ez dozue barriketa gehixegi jasoko.
 - 13/14 - (1) (2) **Gízonetik gizonera** berba egingo dogu.
Gízonetik gizonera bada alderik; ez dira danak bardiñak.
 - 14 - **Gízonongana** etortzen jakuz arazorik astunenak.
 - 15 - **Gízononganaiño** heldu jaku andrak darabixen ixilleko kontua.
 - 16 - Bialdiguzuez emakumiok **gízononganutz**.
 - 17 - **Gízononganako** gorrotua daukazue zenbait andrak.

1.1.1 - Konsonantez amaittuak : GIZON (2/2)

KASUA	Mugagabia
1 - Absolutua	gizon
2 - Partitibua	gizonik
3 - Ergatibua	gizonek
4 - Datibua	gizoni
5 - Genitibua	gizonen
6 - Leku genitibua	----
7 - Instrumentala	gizonez
8 - Soziatibua	gizonekin / gaz
9 - Motibatibua	gizone(n)gaittik
10 - Destinatibua	gizonentzat gizonendako
11 - Prolatibua	gizontzat
12 - Inesibua	gizone(n)gan
13 - Ablatibua	gizone(n)gandik
14 - Adlatibo soilla	gizone(n)gana
15 - Muga - adlatibua	gizone(n)ganaiño
* - Muga adlatibo gaiñian eraikixa	gizone(n)ganaiño
16 - Hurbiltze - adlatibua	gizone(n)ganutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	gizone(n)ganako
18 - Banatzaillia	gizoneko

- Adibidiak:
- 1 - Zein **gizon** etorri da?
 - 2 - Hor ez dago **gizonik**.
 - 3 - *Bi **gizonek** guzurra diñue.*
 - 5 - *Hiru **gizonen** indarra dauka.*
 - 7 - **Gizonéz** dana beteta dago.
- **Gizonéz** aspertuta ei dago hori andriori.
 - 8 - Ez daki zein **gizonékin** (**gizonégaz**) ezkondu.
 - 9 - *Bost **gizonengaittik** bakarrik arduratu dira.*
 - 10 - Hori ez da ona *edozein **gizonentzat/dako**.*
 - 11 - Guk behintzat **gizontzat** zaittugu.
 - 12 - *Zenbat **gizonengan** daukazu konfiantzia?*
 - 14 - *Hainbat **gizonengana** jua da.*
 - 16 - *Zein **gizoneganutz** jua neiñ nahi dozu?*
 - 18 - **Gizoneko** gaztai bana banatu eben.

1.1.2 - “-a” organikoz amaittuak: ANDRA (1/4)

KASUA	Mugatu singular	Mugatu plurala	Plural hurbilla
1- Absolutua	andria	ándrak	ándrok
2- Partitibua	---	----	----
3- Ergatibua	andriak	ándrak	ándrok
4- Datibua	andriari	ándreri	ándrori
5- Genitibua	andriaren	ándren	ándron
6- Lekugenitibua	----	----	----
7- Instrumentala	----	----	----
8- Soziatibua	andriakin/ -gaz	ándrekin/ -gaz	ándrokin/ -gaz
9- Motibatibua	andriagaittik	ándre(n)gaittik	ándro(n)gaittik
10- Destinatibua	andriantzat andriandako	ándrentzat/-dako	ándrontzat/-dako
11- Prolatibua	----	----	----
12- Inesibua	andriagan	ándrengan	ándrongan
13- Ablatibua	andriagandik	ándrengandik	ándrongandik
	andratik	ándretatik	ándrotatik
14- Adlatibo soilla	andriagana	ándrengana	ándrongana
	andrara	ándretara	ándrotara
15- Muga adlatibua	andriaganaiño	ándrenganaiño	ándronganaiño
* - Muga adla.g.eraik.	andriaganaiño	ándrenganaiño	ándronganaiño
16- Hurbiltze-adlatibu.	andriaganutz	ándrenganutz	ándronganutz
17- Adlat.gaiñ.eraikia.	andriaganako	ándrenganako	ándronganako
18- Banatzaillia	----	----	----

Adibidiak: 1 - “Nere **andria andra** ona da, auzuan

- “**Andria** gaurko egunez, *gizona* beste eskubidietan” (TE)

- **Ándrok** eta **gizonok** alkarren arteko tikimikixetan beti.

1/3 - **Ándrak** datoz eta **ándrak** diñue, bata absolutua eta bestia ergatibua.

5/10 - **Gizonok** laga deiguzen **ándren** gauzak **ándrentzat**.

8 - Geure **ándrekin/gaz** baiño hobeto ez gabiz iñokin.

- Horri beti **ándrekin** ibiltzia gustatzen jakok.

9 - Nere **andriagaittik** edozer egingo neukek.

10 - **Andriantzat** erosi juat hau, baiña etxakixat gustoko izango daben.

12 - **Gizonok ándrongan** daukagu beti burua.

14 - Neure **andriagana** noia harrapataka, zain eukiko dot-eta.

1.1.2 - “-a” organikoz amaittuak: ANDRA (2/4)

KASUA	Mugagabia
1 - Absolutua	andra
2 - Partitibua	andrarik
3 - Ergatibua	andrak
4 - Datibua	andrari
5 - Genitibua	andraren
6 - Leku genitibua	---
7 - Instrumentala	andraz
8 - Soziatibua	andrakin / andragaz
9 - Motibatibua	andragaittik
10 - Destinatibua	andrarentzat / andrarendako
11 - Prolatibua	andratzat
12 - Inesibua	andra(ren)gan
13 - Ablatibua	andra(ren)gandik
14 - Adlatibo soilla	andra(ren)gana
15 - Muga - adlatibua	andra(ren)ganaiño
- Muga adlatibo gaiñian eraikixa	andra(ren)ganaiñoko
16 - Hurbiltze - adlatibua	andra(ren)ganutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	andra(ren)ganako
18 - Banatzaillia	andrako

- Adibidiak:
- 1 - Ze **andra** petrala dan hori, beti dago hasarre.
 - 1/3 - **Andra** askok uste dau oindiok *gizonen* bendien bizi dirala.
 - 2 - Simonek etxaukan **andrarik**, bakarrik bizi don gaiñera.
 - 4 - Zein **andrari** galdu jako dirua?
 - 5 - Ez dakizuela zein **andraren** semia dan hori gaztiori?.
 - 5/3 - **Andraren** batek bere guardasola laga dau hemen, ahaztuta.
 - 7 - **Andraz** inguratuta hago sukalde horretan; hori dok ámama.
 - 9 - Ez jakixau zein **andragaittik** daukan hik burua galduta.
 - 11 - Mikelek gustora hartuko leuke Maritxu **andratzat**.
 - 13 - **Hiru andragandik** jaso dau erreka eta ez daki zer egin.
 - 14 - Gizon baldar horrek ez daki zein **andragana** juan dantzara.
 - 18 - Arabiak **andrako** hainbeste kameillu emon bihar izaten dabe.

1.1.2 - “-a” organikoz amaittuak: ALABA (3/4)

K A S U A	Mugatu singularra	Mugatu plurala	Plural hurbilla
1 - Absolutua	alabia	álabak	álabok
2 - Partitibua	----	----	-----
3 - Ergatibua	alabiak	álabak	álabok
4 - Datibua	alabiari	álaberi	álabori
5 - Genitibua	alabiaren	álaben	álabon
6 - Leku genitibua	-----	----	----
7 - Instrumentala	-----	----	----
8 - Soziatibua	alabiakin / gaz	álabekin / -gaz	álabokin / -gaz
9 - Motibatibua	alabiagaittik	álabengaittik	álabongaittik
10 - Destinatibua	alabiantzat /-dako	álabentzat / -dako	álabontzat
11 - Prolatibua	-----	----	-----
12 - Inesibua	alabiagan	álabengan	álabongan
13 - Ablatibua	alabiagandik	álabengandik	álabongandik
14 - Adlatibo soilla	alabiagana	álabengana	álabongana
15 - Muga adlatibua	alabiaganaiño	álabenganaiño	álabonganaiño
* - Muga adla.gaiñ.	alabiaganaiño	álabenganaiño	álabonganaiño
16 - Hurbiltze-adlat.	alabiaganutz	álabenganutz	álabonganutz
17 - Adla.gaiñ.eraik.	alabiaganako	álabenganako	álabonganako
18 - Banatzaillia	-----	-----	-----

- Adibidiak: 1 - Atzo **alabia** etorri jakuen Logroñotik, han bizi da-eta.
 1/3/8- Hórrek, danetik jakane, **álabak** eta semiak ugari, baiña
álabak ez jetsane ezer ikasi. Ez jakiñe zer egin **álabokin**.
 3 - Romualdari **alabiak** kartia bialdu jetsan Alemaniatik.
 - Zorioneko ezkontzia egiñ ei detsu **alabiak** (TE).
 4 - **Alabiari** liburu ederra erregalau jetsanat.
 5 - Heure **álabon** esanetan bakarrik bahabil galduta hago.
 10 - Dana bere **álabentzat** dauka; ez detsa ezer opa bere buruari.
 12- Hirugarren **alabiagan** jarri dabe esperantza guztia.
 13 - Aitta zaharra batetik bestera darabixe, **álabengandik** semiengana.

1.1.2 - “-a” organikoz amaittuak: ALABA (4/4)

KASUA	Mugagabia
1 - Absolutua	alaba
2 - Partitibua	alabarik
3 - Ergatibua	alabak
4 - Datibua	alabari
5 - Genitibua	alabaren
6 - Leku Genitibua	----
7 - Instrumentala	alabaz
8 - Soziatibua	alabakin / alabagaz
9 - Motibatibua	alabagaittik
10 - Destinatibua	alabarentzat / alabarendako
11 - Prolatibua	alabatzat
12 - Inesibua	alaba(ren)gan
13 - Ablatibua	alaba(ren)gandik
14 - Adlatibo soilla	alaba(ren)gana
15 - Muga adlatibua	alaba(ren)ganaiño
- Muga adlatibo gaiñ.eraikixa	alaba(ren)ganaiñoko
16 - Hurbiltze adlatibua	alaba(ren)ganutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	alaba(ren)ganako
18 - Banatzaillia	alabako

- Adibidiak: 1 - Seme bat eta **alaba bi** dittugu. Baiña **alaba** bakarrakin bizi gara.
 2 - **Alabarik** ez daukanak ez daki zelako laguntasuna falta daben.
 3 - Ez dakigu zuen **zein alabak** euki daben umia.
 4 - **Hainbat alabari** egin izan jako ezkontzarako jantzi ederrik.
Alaba bati derrigorrezko ezkontzia eragin zetsen.
 5 - **Horrenbeste alabaren** artian ez dittue danak ezagutzen. *Hainbeste* dittue!
 5/8 - Egixa da hori mutillori zuen **alabaren batekin** dabillena?
 7 - **Alabaz** ondo dagoz hórrek, badittue lau edo bost.
 8 - Baneki **zein alabakin** geldittu dan etxian..., baiña ez jakiñat.
 10- Ez neuke jakingo **zein alabarentzat** aukeratu hauxe soiñekuau.
 11- Ez eben ha neskia **alabatzat** hartu nahi izan.
Alabatzakua (-tzat + -ko) izan arren, maittiena eben (TE).
 17- **Edozein alabaganako** ahalegiñak egingo dittugu, bixondako bardin.

1.1.3 - “-e” bokalez amaittuak: SEME (1/2)

KASUA	Mugatu singular.	Mugatu plurala	Plural hurbilla
1- Absolutua	semia	semíak	semíok
2- Partitibua	----	----	----
3- Ergatibua	semiak	semíak	semíok
4- Datibua	semiari	semíeri	semíori
5- Genitibua	semiaren	semíen	semíon
6- Leku genitibua	----	----	----
7- Instrumentala	-----	----	----
8- Soziatibua	semiakin / -gaz	semíekin / -gaz	semíokin /-gaz
9- Motibatibua	semiagaittik	semíengaittik	semíongaittik
10- Destinatibua	semiantzat/-dako	semíentzat /-dako	semíontzat /-dako
11- Prolatibua	-----	----	----
12- Inesibua	semiagan	semíengan	semíongan
13- Ablatibua	semiagandik	semiengandik	semíongandik
	semetik	semíetatik	semíotatik
14- Adlatibo soilla	semiagana	semíengana	semíongana
	semera	semíetara	semíotara
15- Muga adlatibua	semiaganaiño	semíenganaiño	semíonganaiño
* - Muga adla.g.eraik.	semiaganaiño	semíenganaiño	semíonganaiño
16- Hurbiltze-adlatibua	semiaganutz	semíenganutz	semíonganutz
17- Adlat.gaiñ.eraikixa.	semiaganako	semíenganako	semíonganako
18- Banatzaillia	----	----	----

Adibidiak: 1 - *Semia* ezkondu jako Juliori. Haren *semíak* jatorrak dira.

1/8- *Semiok* gora eta *semíok* behera, beti heure *semíokin* diharduk.

3 - Zure *semiak* badittu aitta(re)n urak (TE).

5 - *Semien* esanak be oso kontuan hartu bihar dittugu.

Gaur eguneko *semíon* eta *álabon* kontuak ez dittun gure mundukuak.

9 - Euren *semiagaittik* dagoz hain ondo bizi izaten.

10 - *Semiantzat* erosi dot hau; *semiandako* boligrafo ederra, ezta?

12 - Joxek *semíongan* dauka jarritta itxaropen osua.

13 - Nahikua disgusto jaso dabe euren *semíongandik*.

14 - Gaur *semiagana* goiaz bazkaltzera.

17 - Bere *semíonganako* maittasun haundixa dauka Arantxak.

1.1.3 - “-e” bokalez amaittuak: SEME (2/2)

KASUA	Mugagabia
1 - Absolutua	seme
2 - Partitibua	semerik
3 - Ergatibua	semek
4 - Datibua	semeri
5 - Genitibua	semeren
6 - Leku genitibua	----
7 - Instrumentala	semez
8 - Soziatibua	semekin / semegaz
9 - Motibatibua	seme(ren)gaittik
10 - Destinatibua	semerentzat / semerendako
11 - Prolatibua	semetzat
12 - Inesibua	seme(ren)gan
13 - Ablatibua	seme(ren)gandik
14 - Adlatibo soilla	seme(ren)gana
15 - Muga adlatibua	seme(ren)ganaiño
* - Muga adlat. gaiñian eraikixa	seme(ren)ganaiñoko
16 - Hurbiltze - adlatibua	seme(ren)ganutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	seme(ren)ganako
18 - Banatzaillia	semeko

Adibidiak: 1 - *Zein seme* juan jatzue Tolosara bizi izaten?

1/5 - *Semereren bat* insumiso bidian jarri jakok Bartolori.

2 - Laugarrenekuak ez dake *semerik*, danak álabak baiño.

3 - *Bi semek* egin detse ingeniero karrera, ezta? Joño!

4 - *Hiru semeri* erosi detse pisua, baiña laugarrenari ez.

7 - *Semez* eta *alabaz* ondo dagoz hórrek; zortzi dittue danera.

10 - *Zein semerendako* ekarri dozu txamarra barri hau?

11 - *Semetzako* (-tzat + ko) daken mutilla euren odoleko letz maitte dabe.

12 - *Zein semegan* daukazue laguntasunik haundiña?

*13/14 - *Semetik semera* ba dago alderik, ezbardiñak dira bixak.(bizigabien deklinabidia darabigu, biziduna izan arren)

18 - *Semeko* diru mordoxka bat laga dabe gurasuak.

1.2 - Izen berezixen deklinabidia (leku-izen / persona-izen)

1.2.1 - (-a) bokalez amaittuak : BEGOÑA

KASUA	Leku - izena “Bizigabia”	Persona - izena “Biziduna”
1 - Absolutua	Begoña	Begoña
2 - Partitibua	Begoñarik	Begoñarik
3 - Ergatibua	Begoñak	Begoñak
4 - Datibua	Begoñari	Begoñari
5 - Genitibua	Begoñaren	Begoñaren
6 - Leku genitibua	Begoñako	-----
7 - Instrumentala	Begoñaz	Begoñaz
8 - Soziatibua	Begoñakin / -gaz	Begoñakin / -gaz
9 - Motibatibua	Begoñagaittik	Begoñagaittik
10 - Destinatibua	Begoñantzat / -dako	Begoñantzat / -dako
11 - Prolatibua	Begoñatzat	Begoñatzat
12 - Inesibua	Begoñan	* Begoñagan
13 - Ablatibua	Begoñatik	* Begoñagandik
14 - Adlatibo soilla	Begoñara	* Begoñagana
15 - Muga adlatibua	Begoñaraiño	* Begoñaganaiño
- Muga adlatibo gaiñian eraiki.	Begoñaraiño	* Begoñaganaiño
16 - Hurbiltze - adlatibua	Begoñarutz	* Begoñaganutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	Begoñarako	* Begoñaganako
18 - Banatzaillia	Begoñako	Begoñako

* Asteriskodunak agertzen dabe persona izenen berezitasuna

Adibidiak:

Leku - izena

- 3 - **Begoñak** ez dauka hain elixa ederra.
- 5 - **Begoñaren** izena oso ezaguna da.
- 6 - **Begoñako** Amabirgiñia Athletixan patronia da.
- 13 - **Begoñatik** Arrateraiño datoz.
- 14 - Bixar Bilboko **Begoñara** goiaz
- 15 - Atzo **Begoñaraiño** heldu giñan.
- 16 - **Begoñaruzko** bidia daroiagu.
- 17 - **Begoñarako** abade ona da hori.

Persona - izena

- **Begoñak** asko maitte zaittu zu.
- **Begoñaren** anaiakin nintzan eskolan (persona izena ez da deklinatzen Eibarren kasu honetan (“**Begoñaren baitako**” ...)).
- **Begoñagandik** asko ikasiko dozue.
- **Begoñagana** noia, nere zain dago-eta
- Botaizu pelotia **Begoñaganaiño**.
- Joan zaittez **Begoñaganutz**.
- **Begoñaganako** maittasun haundixa daukat

1.2.2 - (-e) bokalez amaittuak : ARRATE

KASUA	Leku - izena “Bizigabia”	Persona - izena “Biziduna”
1 - Absolutua	Arrate	Arrate
2 - Partitibua	Arraterik	Arraterik
3 - Ergatibua	Arratek	Arratek
4 - Datibua	Arrateri	Arrateri
5 - Genitibua	Arrateren	Arrateren
6 - Leku Genitibua	Arrateko	-----
7 - Instrumentala	Arratez	Arratez
8 - Soziatibua	Arratekin / Arrategaz	Arratekin / -gaz
9 - Motibatibua	Arrategaittik	Arrategaittik
10 - Destinatibua	Arratentzat	Arratentzat
	Arratendako	Arratendako
11 - Prolatibua	Arratetzat	Arratetzat
12 - Inesibua	Arraten	* Arrategan
13 - Ablatibua	Arratetik	* Arrategandik
14 - Adlatibo soilla	Arratera	*Arrategana
15 - Muga adlatibua	Arrateraiño	* Arrateganaiño
- Muga adlat.gaiñ.eraikixa	Arrateraiñoko	* Arrateganaiñoko
16 - Hurbiltze - adlatibua	Arraterutz	* Arrateganutz
17 - Adlatibo gaiñian.eraikixa	Arraterako	* Arrateganako
18 - Banatzaillia	(Arrateko)	Arrateko

*Asteriskodunak agertzen dabe persona-izenen berezittasuna.

Adibidiak:

Leku - izena

- 2 - Plaentxian ez dago **Arraterik**.
- 3 - **Arratek** bista ederrak daukaz.
- 4 - **Arrateri** oroitarri bat falta jako.
- 5 - **Arrateren** familia nahiko zabala da.
- 13 - **Arratetik** behera jende asko dator.
- Eibartarrak, **Arratetikuak**, **Arratetik** jatxitzen dittuelako ume txikixak Eibarko ameri (TE).
- 14 - **Arratera** juateko egualdi ona hobe.
- Ixutik **Arratera**, bide ederra zabaldu dabe (TE).
- 15 - Kalamuatik **Arrateraiño** jua gara.
- 16 - **Arraterutz** goiaz, patxadaz, txiri-txiri.
- 17 - **Arraterako** bidia konpondu dabe.

Persona - izena

- Norek ez dau ezagutzen **Arraterik**?
- **Arratek** liburu ederra erosi dau.
- **Arrateri** erlojua galdu jakon atzo.
- Badakigu zein dan **Arrateren** asmua.
- **Arrategandik** ikasi dot hau kantua.
- Zoiaz **Arrategana**, aguro gero!
- **Arrateganaiño** bazindoz hobe.
- **Arrateganutz** bazoziaz hobe, ez honutz.
- **Arrateganako** joeria dake hónek umiok.

1.2.3 - (-i) bokalez amaittuak : IRATI

KASUA	Leku - izena “Bizigabia”	Persona - izena “Biziduna”
1 - Absolutua	Irati	Irati
2 - Partitibua	Iratorik	Iratorik
3 - Ergatibua	Iratik	Iratik
4 - Datibua	Iratori	Iratori
5 - Genitibua	Iratoren	Iratoren
6 - Leku genitibua	Iratoriko	-----
7 - Instrumentala	Iratoriz	Iratoriz
8 - Soziatibua	Iratorikin / -gaz	Iratorikin / -gaz
9 - Motibatibua	Iratorigaittik	Iratorigaittik
10 - Destinatibua	Iratorintzat / Iratorindako	Iratorintzat / Iratorindako
11 - Prolatibua	Iratoritzat	Iratoritzat
12 - Inesibua	Iratorin	*Iratorigan
13 - Ablatibua	Iratorittik	*Iratorigandik
14 - Adlatibo soilla	Iratorira	*Iratorigana
15 - Muga adlatibua	Iratoriraiño	*Iratoriganaiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	Iratoriraiño	*Iratoriganaiño
16 - Hurbiltze - adlatibua	Iratorirutz	*Iratoriganutz
17 - Adlatibo.gaiñ. eraikixa	Iratorirako	*Iratoriganako
18 - Banatzaillia	Iratoriko	Iratoriko

***Gogoratu:** asteriskodunak -gan- artizkiz bereizten dira “bizidunetan”

Adibidiak:

Leku-izena

- 1 - **Irati**, Naparruako baso garau zoragarria.
- 3 - **Iratik** entzute haundixa dauka danian.
- 5 - **Iratoren** luze-zabaleria zenbatekua ete?
- 6 - **Iratoriko** paguak ebagi dittue aizkoretan
- 14 - **Iratorira** ez naiz aspaldixan juan.
- 17 - **Iratorirako** bidiak nahiko onak dira.

Persona izena

- **Irati** emakume izena be bada.
- **Iratik** auto barrixa erosi dau.
- **Iratoren** begixak ederrak dira.
- (Eibarren ez dogu bizidunetan)
- **Iratorigana** bazoiaz eruaixozu eraztuna.
- **Iratoriganako** gorrotorik ez eizu euki.

1.2.4 - (-o) bokalez amaittuak: URKO

KASUA	Leku - izena “Bizigabia”	Persona - izena “Biziduna”
1 -Absolutua	Urko	Urko
2 -Partitibua	Urkorik	Urkorik
3 -Ergatibua	Urkok	Urkok
4- Datibua	Urkori	Urkori
5 -Genitibua	Urkoren	Urkoren
6 -Leku genitibua	Urkoko	-----
7 -Instrumentala	Urkoz	Urkoz
8 -Soziatibua	Urkokin / -gaz	Urkokin / -gaz
9 -Motibatibua	Urkogaittik	Urkogaittik
10-Destinatibua	Urkontzat / Urkondako	Urkontzat / -dako
11-Prolatibua	Urkotzat	Urkotzat
12-Inesibua	Urkon	*Urkogan
13-Ablatibua	Urkotik	*Urkogandik
14-Adlatibo soilla	Urkora	*Urkogana
15-Muga adlatibua	Urkoraiño	*Urkoganaiño
* -Muga adlatibo gaiñ.eraikixa	Urkoraiñoako	*Urkoganaiñoako
16-Hurbiltze - adlatibua	Urkorutz	*Urkoganutz
17-Adlatibo gaiñian eraikixa	Urkorako	*Urkoganako
18- Banatzaillia	-----	-----

Oharrak: . Asteriskodunak *-gan-* artizkiz bereizten dittue “bizidunak”.

. Banatzaillie kasua ez da normala izen berezixetan (propixuetan).

Adibidiak:

Leku - izena

Persona - izena

1 - *Urko* Eibarko mendi bat da.

- *Urko* Larrañaga kantarixa da.

2 - Elgeta aldian ez dago *Urkorik*.

- Antxiñan ez genduan *Urkorik* ezagutzen.

3 - *Urkok* 793 metroko alturia dauka.

- *Urkok* ahots (boza) nahiko ona dauka.

4 - *Urkori* zaletasun haundixa detsat.

- Juan zakixoz *Urkori*, gaur bertan hobe.

14 -Urte Barri egunian *Urkora* goiaz.

- Bixar *Urkogana* juango gara, bere etxera.

17 -Hónek urki-landarok *Urkorako* dira.

- Mirenek *Urkoganako* zer berezixa dauka

1.2.5 - (-u) bokalez amaittuak: PERU

KASUA	Leku - izena “Bizigabia”	Persona - izena “Biziduna”
1 - Absolutua	Perú	Péru
2 - Partitibua	Perúrik	Péuririk
3 - Ergatibua	Perúk	Péruk
4 - Datibua	Perúri	Péuriri
5 - Genitubua	Perúren	Péuren
6 - Leku genitubua	Perúko	-----
7 - Instrumentala	Perúz	Péruz
8 - Soziatibua	Perúkin /-gaz	Péurikin /-gaz
9 - Motibatibua	Perúgaittik	Pérugaittik
10 - Destinatibua	Perúntzat / Perúndako	Péuruntzat / Péurundako
11 - Prolatibua	Perútzat	Péurtzat
12 - Inesibua	Perún	*Pérgan
13 - Ablatibua	Perútik	*Pérgandik
14 - Adlatibo soilla	Perúra	*Pérgan
15 - Muga adlatibua	Perúraiño	*Pérganaiño
*-Muga adlatibo gaiñian eraikixa	Perúraiño	*Pérganaiño
16 - Hurbiltze - adlatibua	Perúruz	*Pérganutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	Peruráko	*Pérganako
18 - Banatzaillia	-----	-----

Oharrak: . Asteriskodunak *-gan-* artizkiz bereizten dittue “bizidunak”.

. Banatzaillie kasua ez da normala izen berezixetan.

Adibidiak

Leku- izena

Persona - izena

1 - **Perú** Hego Amerikako herrixa da.

3 - **Perúk** 23 milloi inguru bizilagun ditu.

12 - Ez naiz iñoiz be **Perún** izan.

13 - **Perútik** barri txarrak datoz.

15 - Pizarro **Perúraiño** heldu zan.

17 - Beti **Peruráko** asmotan naiz, baiña...

- Nere lagun batek **Péru** dauka izena.

- Zuen **Péruk** ondo ezagutzen nau ni.

- **Pérgan** sinisten dot, jatorra da-eta.

- **Pérgandik** ikasitako kantuak dakizue.

- **Pérganaiño** bazoiaz, egon zaittez berakin.

- Ezin dozu ezkutau **Pérganako** gorroto hori.

1.3 - Izen arrunt bizigabien deklinabidia

1.3.1 - “Leku-izen” eta bizidun izan leikezenak. (1/3)

Leku-izena (Deklinabide “bizigabian”) : HERRI

KASUA	Mugatu singularra	Mugatu plurala	Plural hurbilla
1- Nor	herrixa	herríxak	herríxok
2- Norik	----	-----	-----
3- Norek	herrixak	herríxak	herríxok
4- Nori	herrixari	herríxeri	herríxori
5- Noren	herrixaren	herríxen	herríxon
6- Nungo	herriko	herríxetako	herríxotako
7- Nortaz/zertaz	----	-----	-----
8- Norekin	herrixakin/-gaz	herríxekin/-gaz	herríxokin/-gaz
9- Noregaittik	herrixagaittik	herríxegaittik	herríxogaittik
10- Norentzat	herrixantzat	herríxentzat	herríxontzat
Norendako	herrixandako	herríxendako	herríxondako
11- Nortzat	herritzat	-----	-----
12- Nun	herrixan	herríxetan	herríxotan
13- Nundik	herrittik	herríxetatik	herríxotatik
14- Nora	herrira	herríxetara	herríxotara
15- Noraiño	herriraiño	herríxetaraiño	herríxotaraiño
* - Noraiño	herriraiño	herríxetaraiño	herríxotaraiño
16- Norutz	herrirutz	herríxetarutz	herríxotarutz
17- Norako	herrirako	herríxetarako	herríxotarako
18- Banatzaillia	(mugagabian)	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - Gure **herrixa** autoz beteta daukagu, ez dago nun aparkau be.
- Foballa dala-eta, alkarren ondoko **herríxok** burrukan beti.
- 3 - Eibar inguruko **herríxak** gaur egunian lantegi hobiak dittue.
- 4 - Urkotik begiratu gure **herrixari** eta zulo batian ikusten da.
- 5 - Gure **herrixaren** izena antxiña San Andres de Heybar be bazan.
- Lehenago, saill haundixak ziran **herrixa(re)nak** (TE).
- Elgoibar eta Mendaro **herríxen** artian dago Altzola herritxua.
- 6 - Euskal **Herriko** jatorrizko berbetia euskeria dogu.
- **Herriko-etxian** batzen dira Errejedorak, auzoko autuak erabagitzeko (TE).
- **Herriko-tabernia** errematera atara dabe (TE).
- Danian dira **Herriko-Jaun** edo Jauntxoak (TE).
- 12 - Eibarko **herrixan** ez dago lehen aiña (adiña) diru.
- 13 - Eibarko **herrittik** lantegi eta taillar asko juan da kanpora.
- 13/14- Gaurko gaztiak **herríxetatik** **herríxetara** dabiz, baiña gabaz.
- 14 - Euskal presuak euskal **herríxetara** etorri biharra leukie.

1.3.1 - “Leku-izen” eta bizidun izan leikezenak. (2/3)

Leku-izena (Deklinabide “bizigabian”) : HERRI

KASUA	Mugagabia
1 - Absolutua	herri
2 - Partitibua	herririk
3 - Ergatibua	herrik
4 - Datibua	herriri
5 - Genitibua	herriren
6 - Leku genitibua	herrittako
7 - Instrumentala	herriz
8 - Soziatibua	herri(re)kin / herri(re)gaz
9 - Motibatibua	herrigaittik
10 - Destinatibua	herrirentzat / herrirendako
11 - Prolatibua	herritzat
12 - Inesibua	herrittan
13 - Ablatibua	herrittatik
14 - Adlatibo soilla	herrittara
15 - Muga adlatibua	herrittaraiño
* - Muga adlatibo gaiñian eraikixa	herrittaraiñoko
16 - Hurbiltze - adlatibua	herrittarutz
17 - Adlatibo gaiñian eraikixa	herrittarako
18 - Banatzaillia	herriko

Adibidiak:

- 1 - “Bazkari herrikoia” txarto esanda dago. **Herri bazkarixa** da jatorra.
 - Galdaramiño gaiñetik, hiru edo lau **herri** ageri dira, kontuan hartu barik Eibarko herrixa (TE).
- 2 - Behelaiñua daguean ez da **herririk** ikusten Kalamuatik.
- 2/1 - Motzailliak bagiña letz, **herririk-herri** eruan ginduezen (TE).
- 2/7 - Bersolarixak **herririk-herri**, **herriz-herri** dabiz beti kantuan.
- 3 - **Zenbat herrik** ete dauka Gipuzkuan etnografixa-museo bat?
- 4 - Ez zenduke jakingo esaten **zein herriri** detsazun maittasun haundiña?
- 5 - Gaztetan Geografixan ikasittako **zenbat herriren** izena ahaztu dogun...!
- 6 - Badakizue Gipuzkuako **zein herrittako** mútillak diran hórrek?
- 11 - Urriñetik **herritzat** hartu genduana, harkatz mordo haundi bat zan.
- 12 - **Hainbeste herrittan** izan naiz, eze, ez neukez errez danak izentauko.
 - **Edozein herrittan** bizi izanda be bardin detsa euren mutillari.
- 13 - **Zenbait herrittatik** lehen baiño jende gehixago dator Eibarrera.
 - Mundu zabaleko **nahikua herrittatik** ekarrittako gauzak daukazuz!
- 17 - Bizkaiko **hiru herrittarako** asmotan gara, eguenian bueltatzeko.
- 18 - Diputaziñuak **herriko** hainbeste jasotzen dau kontribuziñua.

1.3.1 - “Leku-izen” eta bizidun izan leikezenak. (3/3)

Deklinabide “biziduna”: HERRI (Populua / pueblua)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra	Mugatu plurala
1 - Nor	herri	herrixa	herríxak
2 - Norik	herririk	----	----
3 - Norek	herrik	herrixak	herríxak
4 - Nori	herriri	herrixari	herríxeri
5 - Noren	herriren	herrixaren	herríxen
6 - Nungo	herrittako	herriko	herríxetako
7 - Nortaz	herriz	*) ----	*) ----
8 - Norekin	herrirekin /-gaz	herrixakin /-gaz	herríxekin /-gaz
9 - Noregaittik	herrigaittik	herrixagaittik	herríxegaittik
10 -Norentzat	herrirentzat	herrixantzat	herríxentzat
-Norendako	herrirendako	herrixandako	herríxendako
11 -Nortzat	herritzat	----	----
12 -Noregan	herriregan	herrixagan	herríxegan
13 -Noregandik	herriregandik	herrixagandik	herríxegandik
14 -Noregana	herriregana	herrixagana	herríxegana
15 -Noreganaiño	herrireganaiño	herrixaganaiño	herríxeganaiño
* -Noreganaiño	herrireganaiño	herrixaganaiño	herríxeganaiño
16 -Noreganutz	herrireganutz	herrixaganutz	herríxeganutz
17 -Noreganako	herrireganako	herrixaganako	herríxeganako
18 -Banatzaillia	herriko	-----	-----

*) Nortazkua edo instrumentala deitzen dana, Eibarren ez dogu esaten “**herrixaz** berbetan dihardugu” eta halakorik, “**herrixagaittik** berbetan” edo “**herrixaren** gaiñian berbetan” eta halakuak baiño. Baiña bai, esaten dittugu, “**herriz-herri** ibilli” edo “**herriz** aspertuta nago eta mendira noia” eta holakuak.

Adibidiak:

- 2 - Euskerarik ez badogu, ez daukagu euskal **herririk**.
- 4 - Euskeriak emon detsa gure **herrixari** euskal nortasuna.
 - Hirugarren munduko **zenbaitt herriri** edozer egitten detse.
- 8/1 - Zein **herrirekin** konparauko zenduke gure **herrixa**?
- 9 - Kanpoko **herríxegaittik** geuriagaittik baiño gitxiago ardura jaku.
- 13 - **Herrixagandik** ezer onik espero badogu, politiko zintzuak bihar dittugu.
- 14 - Guazen zintzo geure **herrixagana** eta erantzungo dau.
- 17 - Euskal **Herrixaganako** maittasun demasa daukat.
 - Afrikako **herríxeganako** zaletasun itzala daukat txiki-txikittatik.

1.3.2 - Izen arrunt edo komunen deklinabidia “bizigabian”.

Bokalez amaitzen diranak; [(-a) bokalez]: **ELIXA** (1/5)

ΚΑΣΥΑ	Μυγαγαβια	Μυγατυ σινγυλαρρ	Μυγατυ πλυραλ
1 –Αβσολυτυα	ελιξα	ελιξια	Γλιξακ
2 –Παρτιτυβια	ελιξαρικ	_____	_____
3 –Εργατυβια	ελιξακ	ελιξιακ	Γλιξακ
4 –Δατυβια	ελιξαρι	ελιξιαρι	Γλιξερι
5 –Γενιτυβια	ελιξαρεν	ελιξιαρεν	Γλιξεν
6 –Λεκυ γενιτυβια	ελιξατακο	ελιξακο	Γλιξετακο
7 –Ινστρυμενταλα	ελιξαζ	_____	_____
8 –Σοζιατυβια	ελιξακιν /–γαζ	ελιξιακιν /–γαζ	Γλιξεκιν /–γαζ
9 –Μοτυβατυβια	ελιξαγαιτικ	ελιξιαγαιτικ	Γλιξεγαιτικ
10 –Δεστινατυβια	ελιξαντζατ ελιξανδακο	ελιξιαντζατ ελιξιανδακο	Γλιξεντζατ Γλιξενδακο
11 –Προλατυβια	ελιξατζατ	_____	_____
12 –Ινεσιβια	ελιξαταν	ελιξαν	Γλιξεταν
13 –Αβλατυβια	ελιξατατικ	ελιξατικ	Γλιξετατικ
14 –Αδλατυβο σοιλλα	ελιξαταρα	ελιξαρα	Γλιξεταρα
15 –Μυγα αδλατυβια	ελιξαταραι)ο	ελιξαραι)ο	Γλιξεταραι)ο
* –Μυγα αδλα.γαι).ερ.	ελιξαταραι)οκο	ελιξαραι)οκο	Γλιξεταραι)οκο
16 –Ηυρβιλτζε αδλατυβια	ελιξαταρυτζ	ελιξαρυτζ	Γλιξεταρυτζ
17 –Αδλατυβο γαι).εραικελιξαταρακο	ελιξαταρακο	ελιξαρακο	Γλιξεταρακο
18 –Βανατζαιλλια	ελιξακο	_____	_____

Adibidiak:

- 1 - *Nahikua elixa* ikusi dogu Europan zihar ibilli garanian.
 - San Andres *elixia* bada, gitxienez, XIII. mende aurrekoa.
- 2/11 - Elgoibarko kanposantuan ez dago *elixarik*, ha *elixatzat* hartu badozu be.
- 3 - *Elixiak* debekauta dauka bedinkatutako ezkontzia hausitzia (TE).
- 4 - Arrateko *elixiari* aspaldi konpondu zetsen teillatua.
- 6 - Eibarko *zenbaitt elixátako* abádiak ez dake bihar larregirik.
 - Garai hartan, *elixako* jendiak (*abadiegaittik*) euzkixa hartzen eben (TE).
 - *Elixako* liburuagaz juaten zan mezetara (TE).
 - *Elixakuak* ekarri detsez auzoko gizonari (TE).
 - *Elixakuen* kanpaia izan da (TE).
- 7 - Atsotxo hori *elixaz-elixa* dabil beti, santuak jaten.
- 12 - *Zein elixatan* izan zara, Parrokixan ala Karmélitetan. -Parrokixako *elixan*.
 - Euskal Herriko *elixetan* argizaiolak erabiltzen ziran lehen.
 - Alboko andra gaztiak gaur egiñ dau *Elixan* sartzia (TE).
 - *Elixan* sartzia dator Lege Zaharretik. Lev.12,1-8 (TE).
- 13 - *Zein elixátatik* datorrela diñozu hau jentiau? -Estaziño kaleko *elixatik*.

1.3.2 - Izen arrunt edo komunen deklinabidia “bizigabian”.

Bokalez amaitzen diranak; [(-e) bokalez]: **KALE** (leku-izena)-(2/5)

Κ Α Σ Υ Α	Μυγαγαβια	Μυγατυ σινγυλαρρ	Μυγατυ πλυραλ
1- Αβσολυτια	καλε	καλια	καλ΄ακ
2- Παρτιτιβια	καλερικ	-----	-----
3- Εργατιβια	καλεκ	καλιακ	καλ΄ακ
4- Δατιβια	καλερι	καλιαρι	καλ΄ερι
5- Γενιτιβια	καλερεν	καλιαρεν	καλ΄εν
6- Λεκυ γενιτιβια	καλετακο	καλεκο	καλιετακο
7- Ινστρυμενταλα	καλεζ	-----	-----
8- Σοζιατιβια	καλεκιν /-γαζ	καλιακιν /-γαζ	καλ΄εκιν /-γαζ
9- Μοτιβατιβια	καλεγαιτικ	καλιαγαιτικ	καλ΄εγαιτικ
10- Δεστινατιβια	καλε(ρε)ντζατ καλε(ρε)νδακο	καλιαντζατ καλιανδακο	καλ΄εντζατ καλ΄ενδακο
11- Προλατιβια	καλετζατ	-----	-----
12- Ινεσιβια	καλεταν	καλιαν	καλ΄εταν
13- Αβλατιβια	καλετατικ	καλετικ	καλιετατικ
14- Αδλατιβο σοιλλα	καλεταρα	καλερα	καλιεταρα
15- Μυγα αδλατιβια	καλεταραι)ο	καλεραι)ο	καλιεταραι)ο
* - Μυγα αδλα.γαι).εραικ.καλεταραι)οκο		καλεραι)οκο	καλιεταραι)οκο
16- Ηυρβιλτζε αδλατιβια	καλεταρυτζ	καλερυτζ	καλιεταρυτζ
17- Αδλατιβο γαι).εραικ	καλεταρακο	καλερακο	καλιεταρακο
18- Βανατζαιλλια	καλεκο		

Adibidiak:

- 1 - Antxiñako gure **kaliak** gaurkuak baiño polittaguak ziran.
- Txirixo **kalia** zan gure txikittako jolas tokixa (TE).
- **Kalia** ala basarria nahixago dozu? (TE).
- 2/1 - **Kalerik-kale** doia tanboliña zezena(re)na joten (TE).
- 3 - Eibarko **hiru kalek** Etxebarria izena dake.
- 4 - **Zenbaitt kaleri** izena aldatu detse Eibarren. Esate baterako: Dos de Mayo **kaliari**, Maria Angela **kaliari**, eta beste batzueri.
- 6 - San Andres **kaleko** jentiak bazkarixa egitten dau urtero.
- 12 - Gure gazte denboran joku eta jolas asko egitten genduan **kalian**.
- 12/7- Gabetan gazterixa haundixa dabil **kalietan** zihar, jota-ke **kalez-kale**.
- 13 - Gure herriko **hainbat kaletatik** behera ura dator.
- 14 - Hogei urtian beragaz eukittako bihargiña bota dau **kalera** (TE).
- 17 - **Zein kaletarako** ekarri dittue hónek farolok?

1.3.2 - Izen arrunt edo komunen deklinabidia “bizigabian”.

Bokalez amaitzen diranak; [(-i) bokalez]: **MENDI** (leku-izena)-(3/5)

ΚΑΣΥΑ	Μυγαγαβια	Μυγατυ σινγυλαρρ	Μυγατυ πλυραλ
1- Αβσολυτια	μενδι	μενδιξα	μενδ'ξακ
2- Παρτιτιβια	μενδρικ	-----	-----
3- Εργατιβια	μενδικ	μενδιξακ	μενδ'ξακ
4- Δατιβια	μενδρι	μενδιξαρι	μενδ'ξερι
5- Γενιτιβια	μενδιρεν	μενδιξαρεν	μενδ'ξεν
6- Λεκυ γενιτιβια	μενδιττακο	μενδικο	μενδ'ξετακο
7- Ινστρυμενταλα	μενδιζ	-----	-----
8- Σοζιατιβια	μενδιρεκιν/-γαζ	μενδιξακιν /-γαζ	μενδ'ξεκιν/-γαζ
9- Μοτιβατιβια	μενδιγαιτικ	μενδιξαγαιτικ	μενδ'ξεγαιτικ
10- Δεστινατιβια	μενδιρεντζατ	μενδιξαντζατ	μενδ'ξεντζατ
11- Προλατιβια	μενδιρενδακο	μενδιξανδακο	μενδ'ξενδακο
	μενδιτζατ	-----	-----
12- Ινεσιβια	μενδιτταν	μενδιξαν	μενδ'ξεταν
13- Αβλατιβια	μενδιττατικ	μενδιττικ	μενδ'ξετατικ
14- Αδλατιβο σοιλλα	μενδιτταρα	μενδιρα	μενδ'ξεταρα
15- Μυγα αδλατιβια	μενδιτταραι)ο	μενδιραι)ο	μενδιξεταραι)ο
* - Μυγα αδλα.γαι).εραικμενδιτταραι)οκο	μενδιτταραι)οκο	μενδιραι)οκο	μενδιξεταραι)οκο
16- Ηυρβιλτζε αδλατιβια	μενδιτταρυτζ	μενδιρυτζ	μενδ'ξεταρυτζ
17- Αδλατιβο γαι).εραικμενδιτταρακο	μενδιτταρακο	μενδιρακο	μενδ'ξεταρακο
18- Βανατζαιλλια	*μενδικο		

* mendiko = mendi bakoitxeko

Adibidiak:

- 1 - Euskal Herriko **mendixak** zoragarriak dira.
 - Eibarko *zein mendi* gustatzen jatzu gehixen? -Neri Urko **mendixa**.
- 2 - Iñurrategi anaiak Himalayako **mendirik** altuenak igo dittue.
- 2/1/4 - **Mendirik-mendi** ebillen igesika (TE). **Mendirik-mendiko** letaia (TE).
- 6 - **Mendixetako** haixia hartzia kale-zuluetakua baiño hobia dogu.
- 7 - **Mendiz** ibiltzia bai dala ederra, neretzat itsasoz baiño hobia.
- 10 - **Mendixantzat** (**mendixandako**) txarra da hainbeste baso kentzia.
- 11 - **Menditzat** hartu genduana urriñeko laiñu haundi bat zan.
- 12 - Jai-egun gehixenetan **mendixan** izaten giñan (TE).
- 14/12 - Ene! *zenbat mendittara* juaten giñan gaztetan! Beti **mendixan** giñan.
- 15/2 - Gorbeixa **mendiraiño** ibillixa egin dogu, **mendirik-mendi** egun osuan.
- 16 - Zu beti zeuriari eusten, ahuntzak **mendirutz** joten daben moduan.
- 17 - Pirineo **mendixetarako** asmua daukagu datorren aste-bururako.

1.3.2 - Izen arrunt edo komunen deklinabidia “bizigabian”.

Bokalez amaitzen diranak; [(-o) bokalez]: **ITSASO** (leku-izena)-(4/5)

ΚΑΣΥΑ	Μυγαγαβια	Μυγατυ σινγυλαρρ	Μυγατυ πλυραλ
1- Αβσολυτια	ιτσασο	ιτσασυα	ιτς<συακ
2- Παρτιτιβυα	ιτσασορικ	---	---
3- Εργατιβυα	ιτσασοκ	ιτσασυακ	ιτς<συακ
4- Δατιβυα	ιτσασορι	ιτσασυαρι	ιτς<συερι
5- Γενιτιβυα	ιτσασορεν	ιτσασυαρεν	ιτς<συεν
6- Λεκυ γενιτιβυα	ιτσασοτακο	ιτσασοκο	ιτς<συετακο
7- Ινστρυμενταλα	ιτσασοζ	---	---
8- Σοζιατιβυα	ιτσασορεκιν/-γαζ	ιτσασυακιν /-γαζ	ιτς<συεκιν /-γαζ
9- Μοτιβατιβυα	ιτσασογαιτικ	ιτσασυαγαιτικ	ιτς<συεγαιτικ
10- Δεστινατιβυα	ιτσασορεντζατ	ιτσασυαντζατ	ιτς<συεντζατ
11- Προλατιβυα	ιτσασορενδακο	ιτσασυαρενδακο	
	ιτσασοτζατ	---	---
12- Ινεσιβυα	ιτσασοταν	ιτσασυαν	ιτς<συεταν
13- Αβλατιβυα	ιτσασοτατικ	ιτσασοτικ	ιτς<συετατικ
14- Αδλατιβο σοιλλα	ιτσασοταρα	ιτσασορα	ιτς<συεταρα
15- Μυγα αδλατιβυα	ιτσασοταραι)ο	ιτσασοραι)ο	ιτς<συεταραι)ο
* - Μυγα αδλα.γαι).εραικι	ιτσασοταραι)οκο	ιτσασοραι)οκο	ιτς<συεταραι)οι
16- Ηυρβιλτζε αδλατιβυα	ιτσασοταρυτζ	ιτσασορυτζ	ιτς<συεταρυτζ
17- Αδλατιβο γαι).εραικι	ιτσασοταρακο	ιτσασορακο	ιτς<συεταρακο
18- Βανατζαιλλια	ιτσασοκο		

Adibidiak:

- 1 - Hau *itxasua*, / bildurgarria, / hamaika gizon galdu / ta ondik hasarria (TE).
- 2/1 - Eibarrek ez dauka *itsasorik*, baiña bere inguruak *itsaso* asko dauka.
- 3 - *Itsasuak* bildurra emoten detsa gure umiari.
 - Poluetako izotzak urtuko balitzaz, *itsásuak* 6 metro igoko ei leukie.
- 5 - Munduko *itsásuen* izenak jakitzia ona da, geure *itsasuarena* letz.
- 6 - *Zein itsasotako* arraiña da hori? Ze rarua dan, ezta?
 - Gure *itsasoko* ura beste zenbaitt *itsasotakua* baiño zikiñagoa da.
- 7 - Gu autopistaz juaten gara Donostiara, baiña *itsasoz* be juan geinke.
- 12 - Zenbat euskaldunek daki *zein itsasotan* ibilli zan Sebastian Elkano?
- 14 - Ni gustora juaten naiz *itsasora*, baiña mendira gustorago.
 - Caribeko *itsasuetara* eta hango lúrretara juango nintzake pozik.
- 16 - Aurten igez baiño gitxiago egingo dogu *itsasorutz*.

1.3.2 - Izen arrunt edo komunen deklinabidia “bizigabian”.

Bokalez amaitzen diranak; [(-u) bokalez]: **BURU** (5/5)

ΚΑΣΥΑ	Μυγαγαβια	Μυγατυ σινγυλαρρα	Μυγατυ πλυραλα
1- Αβσολυτυα	βυρυ	βυρυα	βυρ ακ
2- Παρτιτυβια	βυρυρικ	-----	-----
3- Εργατυβια	βυρυκ	βυρυακ	βυρ ακ
4- Δατυβια	βυρυρι	βυρυαρι	βυρ ερι
5- Γενιτυβια	βυρυρεν	βυρυαρεν	βυρ εν
6- Λεκυ γενιτυβια	βυρυτακο	βυρυκο	βυρ ετακο
7- Ινστρυμενταλα	βυρυζ	-----	-----
8- Σοζιατυβια	βυρυρεκιν/ -γα	βυρυακιν/-γαζ	βυρ εκιν /-γαζ
9- Μοτιβατυβια	βυρυγαιτικ	βυρυαγαιτικ	βυρ εγαιτικ
10- Δεστινατυβια	βυρυρεντζατ βυρυρενδακο	βυρυαντζατ βυρυανδακο	βυρ εντζατ βυρ ενδακο
11- Προλατυβια	βυρυτζατ	-----	-----
12- Ινεσιβια	βυρυταν	βυρυαν	βυρ εταν
13- Αβλατυβια	βυρυτατικ	βυρυτικ	βυρ ετατικ
14- Αδλατυβο σοιλλα	βυρυταρα	βυρυρα	βυρ εταρα
15- Μυγα αδλατυβια	βυρυταραι)ο	βυρυραι)ο	βυρ εταραι)ο
* - Μυγα αδλα.γαι).εραικιξοβυρυταραι)οκο		βυρυραι)οκο	βυρ εταραι)οκο
16- Ηυρβιλτζε αδλατυβια	βυρυταρυτζ	βυρυρυτζ	βυρ εταρυτζ
17- Αδλατυβο γαι). εραικιξα	βυρυταρακο	βυρυρακο	βυρ εταρακο
18- Βανατζαιλλια	βυρυκο	-----	-----

- Adibidiak:
- 1 - **Burua** da gorputzaren alderik nausiña (TE).
 - Atzo gabeko batzarrian **buru** zure semia (TE).
 - Ezer ez dakenen **buru** jarri zan (TE)
 - 2 - Ez dozu **bururik** euki hau egitterakuan (TE).
 - 2/1 - Halako **bururik** ez dot ezagutu; haxe bai dala **buru** azkarra!
 - 4 - Egiñ eban kaltia ikusitta **buruari** heldu zetsan, baiña berandu.
 - 6 - Analjesiko bategaz kentzen da **buruko** miña, baiña ez haundi izan guriak ekartzen dittuan **buruko** miñak (TE).
 - 7 - Gauza guztiak **buruz** ikasi bihar izaten genduzen gaztetan eskolan.
 - **Buruz** ekixazen euskal kantu guztiak (TE).
 - **Buruz behera** esegi eben zugatz batetik (TE).
 - Badira judixuen artian, **buruz** ikasten dabenak Eskritura guztia (TE).
 - 11 - Laster **burutzat** hartuko dabe hori, benetako liderra da.
 - 12 - **Buruan** daukaraz hamar mandamentuak (TE).
 - Bere emaztiak **buruan** sartu zetsan Macbeth-i, Erregia hiltzia (TE).
 - **Buruan** sartu jako Arratera igotzia daguan beruakiñ (TE).
 - **Zein burutan** kabitzen da halako astakerixarik!
 - 13 - Ez horri kaso askorik egin, **burutik** eginda dago-eta.
 - Andra koittaua, **burutik** egitten ebalabillen (TE).
 - 15 - Hórrekiñ umiokin bazabiz, **bururaiño** eginda amaittuko dozu
 - 17/10 - Ez dira bardiñak **bururako** eta **buruandako** esatia. Zein da aldia?
 - 18 - Hartzak akabatzen daben ardi **buruko** hamar milla pezeta emoten detsa Naparruako Diputaziñuak artzaiñari.

1.3.3 - Izen arrunt edo komunen deklinabidia “bizigabian”.
konsonantez amaitzen diranak: **IBAR** (leku-izena)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra	Mugatu plurala
1- Absolutua	ibar	ibarra	ibárrak
2- Partitibua	ibarrik	----	----
3- Ergatibua	ibarrek	ibarrak	ibárrak
4- Datibua	ibarra	ibarrari	ibárreri
5- Genitibua	ibarren	ibarraren	ibárren
6- Leku genitibua	ibarretako	ibarreko	ibárretako
7- Instrumentala	ibarrez	----	----
8- Soziatibua	ibarrekin/ -gaz	ibarrakin/-gaz	ibárrekin /-gaz
9- Motibatibua	ibarregaittik	ibarragaittik	ibárregaittik
10- Destinatibua	ibarrentzat	ibarrantzat	ibárrentzat
	ibarrendako	ibarrandako	ibárrendako
11- Prolatibua	ibartzat	-----	-----
12- Inesibua	ibarretan	ibarrian	ibárretan
13- Ablatibua	ibarretatik	ibarretik	ibárretatik
14- Adlatibo soilla	ibarretara	ibarrera	ibárretara
15- Muga adlatibua	ibarretaraiño	ibarreraiño	ibárretaraiño
* - Muga adla gaiñ.eraikixa	ibarretaraiñoko	ibarreraiñoko	ibárretaraiñoko
16- Hurbiltze adlatibua	ibarretarutz	ibarrerutz	ibárretarutz
17- Adlatibo gaiñ. eraikixa	ibarretarako	ibarrerako	ibárretarako
18- Banatzaillia	ibarreko	----	-----

Oharra: *Ibar*, konsonantez amaitzen dan hau leku-izen arruntau deklinabide tauletan jartzia egokixa dala begittandu jaku, Eibarren gaur egunian ez badarabigu be, Toribio Etxebarriaren *Lexikoiak* badakarrenez eta toponimian behintzat agertzen jakunez (*Ibarra*, *Ibarbea*, *Ibargaiñ*, *Ibarkurutzia*, *Ibarzabal*), eta Udalian “*Ego-Ibarra*” deitzen dan batzorde bat dagan ezkeru.

Adibidiak:

- 1 - Zenbat **ibar** egongo da ba, erreka barik?. Erreka bako **ibárrak** ez dira polittak
- 2 - **Ibarrik** gehixenak dake erreken bat.
- 3 - Zenbaitt **ibarrek** ezkutuan dauka erreka. Pirinioetako **ibárrak** inguru ederrak dittue.
- 4 - Zein **ibarra** garbittu bihar detse erreka? Deba **ibarrari** garbittuko detse ibaixa.
- 5 - Zenbaitt **ibarren** baztarrak ikusgarrixak dira. Nafarruako **ibárren** inguruak ederrak dira.
- 6 - Zenbaitt **ibarrétako** ibaixak garbittu egin dira. **Ibárretako** ibaixak nahikua zikin dare.
- 10 - Zein **ibarrendako** izango dira bidegintzarako diruak? Deba **ibarrandako** itxuria.
- 11 - **Ibartzat** dogunak ibar itxurarik be ez daka, errekarik be ez jako ikusten eta.
- 12 - Zenbaitt **ibarretan** errekek tapau dittue; nun eta Ego **ibarrian** hain zuzen be.
- 13 - Hiru **ibarretatik** datoz hónek berdurok. Pirinioetako **ibárretatik** datoz mendizaliak.
- 16 - Zein **ibarrétaruntz** juango zarie? Zuriza eta Ansoko **ibárretarutz**.

1.4 - Sustantibuen deklinabide mugagabia.

Eibarren beti erabili da ondo, jator eta zuzen euskal deklinabide mugagabia, eta euskal deklinabide mugagabe edo indeterminau horrek ez dauka zer ikusirik erderazkuekin, eze gure hizkuntza desberdiña da bestien aurrian.

Esate baterako *zenbait etxe* esaten badogu, *zenbait* adjetibo zenbatzaille mugagabia da eta euskeraz ez da pluralizatzen, baiña ez da sekula pluralizatzen *etxe* sustantibua be, nahiz eta espainolez *algunas casas* esan, eta frantsesez *quelques maisons*, eta ingelesez *several houses* eta abar.

Baiña gaur egunian erderiaren menpian sufritzen dogun erasua ikaragarria da eta euskal esamolde jatorrak laga eta erderazkuak hartzen ditu zenbait jendek, esan eta idatzi (eskribidu) gaiñera egiten ditu. Hori benetan da penagarria. Horregaitik ondo ikasi bihar dogu euskal deklinabide mugagabe jatorra, bihar dan moduan, ondo eta zuzen erabili deigun.

Begira, zenbait irratitan entzundako eta aldizkaritatik jasotako deklinaziño mugagabe trakets hónek:

T X A R T O

- “Seirehun eta *hirurogei personek* jaso zuten laguntza”
- “*Zein baldintzapean* egin dezakezun jakingo duzu”
- “Estatu espainiarreko *hainbat espetxeetan*...”
- “Beraz, oreinak jarri ditzuzue *okeletarako*?”
- “*Bost ekitaldietan* banatua agertu zuten”
- “*Miloi bat personengana* heltzen da”
- “*Hogei personen* kopurua ematen bada...”
- “*hainbat instrumentuentzako*...”
- “*Zenbait pelotetara* iritsi ere ez da egin”
- “Harluxet hiztegia *zortzi liburuetan* osatzen da”
- “*Zenbait lekuetan*...”
- “ikusiko degu nola urte *gutxietan*...”
- “*hogeiren bat personek* agertu dutena”
- “*hoge kilometroetako* lasterketa izango da”
- “*hainbeste gauzen* artean...”
- “*zortzi arloetan* eratu da”
- “horiek ez dira *nahikoak*”
- “*zenbait herrietatik* jende asko etorri zan”
- “*zenbait adituek* diotenez...”
- “*hamabost hizkuntzetara* itzulitako filmea”
- “horietatik *hamaikak* beren buruaz beste egin zuten”

O N D O

- seirehun personnak
- baldintzapetan
- hainbat espetxetan
- okelatarako
- bost ekitalditan
- personnangana
- hogei personnaren
- instrumenturentzako
- zenbait pelotatara
- zortzi liburutan
- zenbait lekutan
- urte gutxitan
- personnak
- 20 kilometrotako
- hainbeste gauzenaren
- zortzi arlotan
- ez dira nahikoa
- zenbait herritatik
- zenbait adituka
- 15 hizkuntzatara
- horietatik hamaikaka

Ba bai, hórrak esaldixok eta holako beste asko esaten da gaur, gaizki, erderaren kopixia egiñaz. Euskeraz ez daukagu zegaittik pluralizau sustantibua, nahiz eta erderaz horrela egiten bada be, eta kontuan izan Eibarren beti-beti ondo erabili izan dirala mugagabeko deklinaziñuak. Baiña, noiz eta nola deklinau bihar ditzugu diñogun moduan?

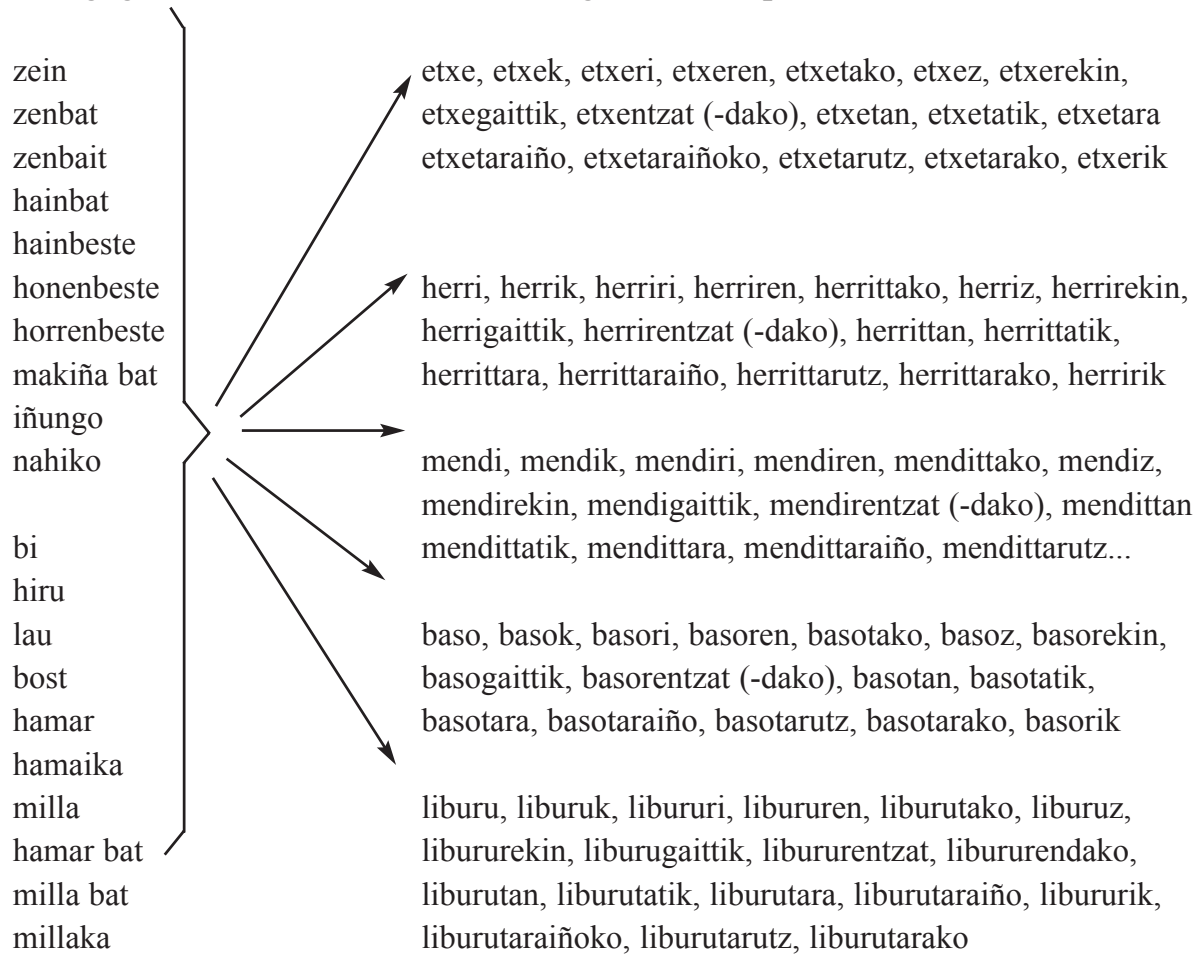
1) Adjetibo zenbatzaille zehaztubako (indefinido) guztiekin: *zein, zenbat, hainbat, hainbeste, horrenbeste, makiña bat, iñungo (ezein), nahiko, dozenaka, hamaika...*

eta,

2) Zenbatzaille edo numeral adjetibuekin: *bi, hiru, bost, zortzi, hamar, hamaika, milla, hogei bat, milla bat, ehundaka, millaka.*

Horretarako, ondoren eta beste barik, zera dogu onena, tabla sinoptiko bat emotea eta bertan, bi zutabe edo kolumnatan jarri adjetibo zenbatzaille zehaztugabiak alde batian eta deklinau bihar diran sustantibuak bestian eta bakoitxak nahi haiña konbinaziño egiñ ahal izango dittu.

1.4.1 - Mugagabiaren erabillera zuzenaren grafiko sinoptiku

Eta era horretan deklinatzen dira bokalez amaitzen diran berba guztiak: **kantu, gauza, ardura, persona, buru, kale, iturri, begi, neska, lo-galtze, seme, gazte...**

- Adibidiak:
- Hainbat etxetan bada zoritxarrik. -Zein etxeren fatxadia gustatzen jatzu?
 - Horrenbeste etxetako gauzarik ez dakit nik, bateko edo bittakua bakarrik.
 - Makiña bat kantu badaki gizon horrek. -Zein liburutan irakorri dozu hori?
 - Hamaika ardura eta lo-galtze emoten detsa bere lantegixak Simoni.
 - Hil honetan hiru bat liburu irakorri dot (=dittut).
 - Zortzi bat gaztek jardun eban (=eben) lan hori egitten.
 - Zenbait iturritatik ez dator ur onik Eibarren.
 - Hamaika burutan ez da haixia besterik, arinkerixia ugari.
 - Bost etxetatik hiruk bakarrik emon dau (= dabe) dirua.
 - Eskolan ikasi genduzen hainbeste gauzatatik batzuk ahaztu dittugu.
 - Ehundaka erakundek baietza emon detsa euskal presuak gerturatziari.

1.4.2 - PERSONA / GAUZA deklinabide mugagabian

Orrialde honetan **gauza** eta **persona** sustantibuak deklinauko dittugu, mugagabe eran, jakiña, **persona** (euskera batuan **persona**) eta **gauza** berbak dittugulako, hain zuzen be, asko baiña txarto

KASUA	PERSONA Biziduna	GAUZA Bizigabia
1- Absolutua	persona	gauza
2- Partitibua	personarik	gauzarik
3- Ergatibua	personak	gauzak
4- Datibua	personari	gauzari
5- Genitibua	personaren	gauzaren
6- Leku genitibua	-----	gauzatako
7- Instrumentala	personaz	gauzaz
8- Soziatibua	personakin / -gaz	gauzakin / -gaz
9- Motibatibua	personagaittik	gauzagaittik
10- Destinatibua	personarentzat	gauzarentzat
11- Prolatibua	personarendako	gauzarendako
	personatzat	gauzatzat
12- Inesibua	personagan	gauzatan
13- Ablatibua	personagaittik	gauzagaittik
14- Adlatibo soilla	personagana	gauzatar
15- Muga adlatibua	personaganaiño	gauzataraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraikixa	personaganaiño	gauzataraiño
16- Hurbiltze adlatibua	personaganutz	gauzatarutz
17- Adlatibo gaiñ. eraikixa	personaganako	gauzatarako
18- Banatzaillia	personako	gauzako

erabiltzen diranak gaur egunian. Beti letz, aurretik taula eta gero adibidiak emongo dittut.
Adibidiak:

- 3 - *Zenbait **personak** esaten dabenakin kontuz ibilli bihar da.*
- *Makiña bat **gauzak** entretenitzen nau; ez naiz aspertzen.*
- 4 - *Nahiko **personari** eta **gauzari** gertatzen jako gauza berbera.*
- 8 - *Horrenbeste **personakin** ez da hor errez zure andria ikustia.*
- *Horrek **milla personakin** dauka hartu-emon.*
- 12 - *Hainbat **personagan** sinisten dot, baiña ez **askorengan**.*
- *Batek daki **zenbat gauzatan** dabillen sartuta mutill hori.*
- *Bost **gauzatan** bakarrik dauka burua jarritta, ez **gehixagotan**.*
- 14 - *Milloi bat **personagana** helduko da hau barrixau.*
- 18 - ***Personako** txartel bakarra emongo da eta ez gehixago.*

Beste modu batian deklinatzen dira konsonantez amaitzen diran berbak. Orduan nahiz **mugagabian** nahiz **pluralian** bardin deklinatzen dira eta hori, zeragaittik, fonetikazko legiaren eragiñagaittik, baiña entonaziño desbardiña eukitzen dabe.

Halaxe dittugu *gizon, mutil, ikatz, mustur, edur, tontor, baldar...* eta abar

M u g a g a b i a

- *Zenbait gizonén* esanak entzun.
- *Hainbat mutilléngandik* ikasi.
- *Edurrétan* ibiltzia gustatzen jako.
- *Zein tontorrétako* erretratua da?
- *Zein mutilléndako* liburua dakarzu?

M u g a t u p l u r a l a

- *Gízonen* esanak ez dira beti egixa. (danenak)
- *Mútillehandik* ikasi dau neska horrek.
- Pirineoko *edúrretan* ibilli ziran.
- Ez dakizu hango mendi *tontórretako* izenik.
- Hau zuen eskolako *mútillehandako* da.

1.4.3 - Mugagabe pluralen deklinabidia **-tzuk** atzizkiz.

Bada Eibarren asko erabiltzen dogun **mugagabe plural** deklinabidia, bai, **mugagabia**, baiña **plural** zentzunezkua eta hori **-tzu** atzizki edo sufijo bittartez egitten dogu. Oso eibartarra da. Esate baterako normalak dira honako esaldixak: *-zein menditzutan ibilli zarie?* - *Zein gizontzuk esan dabe hori?* eta abar, baiña, kontuz! ezin da esan **zein menditzuetan* edo **zein gizontzuek* eta halakorik, “*zein menditzutan*” eta “*zein gizontzuk*” baiño. Erabillera hau, ixa beti **zein** galdetzailiakin erabiltzen da, plural baten barruan **zeintzuk** edo **nortzuk** diran jakin nahi danian. Esate baterako, esan deigun “*atzo mendi edérretan ibilli giñan*” eta berbalagunak erantzun leikixo: -“*zein menditzutan ibilli ziñazien ba?*” Horretarako, ikusi deigun taulatxo bat.

	g i z o n	e t x e	m e n d i
1 - Absolutua	gizontzuk	etxetzuk	menditzuk
2 - Partitibua	_____	_____	_____
3 - Ergatibua	gizontzuk	etxetzuk	menditzuk
4 - Datibua	gizontzuri	etxetzuri	menditzuri
5 - Genitibua	gizontzuren	etxetzuren	menditzuren
6 - Leku Genitibua	_____	etxetzutako	menditzutako
7 - Instrumentala	_____	_____	_____
8 - Soziatibua	gizontzugin/-gaz	etxetzugin/-gaz	menditzugin/gaz
9 - Motibatibua	gizontzugaittik	etxetzugaittik	menditzugaittik
10 - Destinatibua	gizontzurentzat gizontzurendako	etxetzurentzat etxetzurendako	menditzurentzat menditzurendako
11 - Prolatibua	gizontzutzat	etxetzutzat	menditzutzat
12 - Inesibua	gizontzurengan	etxetzutan	menditzutan
13 - Ablatibua	gizontzugandik	etxetzutatik	menditzutatik
14 - Adlatibo soilla	gizontzugana	etxetzutara	menditzutara
15 - Muga adlatibua	gizontzugaraiño	etxetzutaraiño	menditzutaraiño
16 - Hurbiltze adlatibua	gizontzugarutz	etxetzutarutz	menditzutarutz
17 - Adlatib. gaiñ. eraik.	gizontzurenganako	etxetzutarako	menditzutarako

Eta, taula horretako deklinamoduak nola eta zela erabili agertzeko, jarri deiguzen adibide batzuk, baiña kontuan euki, beti-beti plural baten barruan *zeintzuk* edo *nortzuk* batzuen jakin-nahixan dihardugunian erabiltzen dirala. Ia ba:

- Talde hartako *zein gizontzuk* egin dabe astakerixa hori?
- *Ze asmotzukin* ete zatozie gaur guregana hórrekin arpegixokin!
- Goiko kalia etxe batzuk erre dira. -*Zein etxetzuk* dira erre diranak?
- Ez dakit *zein gizontzuk* etorriko diran egin dogun deixaren erantzunaz.
- Listetako *zein gizontzuri* emon bihar detsazue aittatu dozuena?
- Baneki *zein etxetzuren* gaiñian diharduzuen berbetan...
- Pirineuetako *zein menditzuk* dittuzu gustokuen?
- *Zein gizontzukin* ibilli ziñan, ba, diñozun ibillaldi horretan?
- *Zein menditzutako* egurrak ekarri ete dittue hónek aizkolarixok!
- Ezingo neuke esan *zein menditzutarako* gogua daukaran.
- Hor behe-aldeko ez dakit *zein etxetzutan* lapurrak sartu ei dira.

Eta hórrek moduan beste edozein izen edo sustantibo gramatikal deklinau leike: *zein mutiltzuk...*, *zein neskatzukin...*, *zein txakurtzurendako janarixa...* eta abar.

1.5 - PORTALE / PORTALEA leku-izen berezixaren deklinabidia

Eibarren eraberritu dan **Portalea** leku-izenaren deklinaziñua aurrera bota baiño lehen, konideraziño batzuk egin nahi nittukez.

Izen hori erabagitzeko nahikua zirriparra, itzaleko eztabaidak, han eta hemen, egon ziran Eibarren, batek bere iritxi eta errazoiak emoten zittuan, eta beste batek beste batzuk eta harutzagokuak beriak, **Portale** izan bihar ebala, honek, **Portalea** zala, zuzena, horrek, eta **Portalekua** bihar zala, harek. Ni neu ez nintzan burruka horretan sartu eta, gaiñera, ez zestan iñok galderarik be egin. Dana dala, **Portalea** erabagi eben atzenian, baiña nere ustez ez zan hori izen egokixena. Alde batetik, agiri zahar gehixenetan **Portale** agertzen dalako eta beste errazoi batzuegaittik be bai. Baiña arazua erabagitta dago eta **Portalea** bada aukeratua, **Portalea-ri** heldu bihar detsagu.

Baiña zela deklinau **Portalea**? **Urumea** ibaixa moduan balitza, **Urumeako**, **Urumeara**, **Urumeatik** eta abar, guk **Portaleako**, **Portaleara**, **Portaleatik** eta halakuak esan bihar gendukez, baiña hori ez da eibarrerazko fonetikan egokitzen, zegaittik eze, azken batian galdetu bihar genduke amaierako **-a** hori **-a** organikua ala artikulo mugatzaillia dan. Baiña **Portale** balitza, orduan, eibarrerazko ahoskera fonetiko jatorrez **Portalian**, **Portaleko**, **Portalera** eta horrela esango gendukez, baiña gaur ofizial antzera “**Portalean**” (nun=inesibo kasuan) idatzitta ikusten da eta badiruri sustraittuta daguala, daganeko, nahiz eta oindiok irakurtzen dittugun “Portalekua”, “Portalekuan dago” eta halakuak. Baiña **Ermua** hartzen badogu ejenplotzat, **Ermuan**, **Ermukua**, **Ermura** eta horrela egingo genduke **Portale-a**-kin, zera, kaso absolutuan **Portalea** erabilli eta inesibuan **Portalean**, baiña gero **Portale** balitza letz deklinau ondorengo danak, bitxikerixa inkongruentia badiruri be. Eta horixe egingo dogu:

1 -	Absolutuan	(Nor)	* Portalea
2 -	Partitibuan	(Norik)	Portalerik
3 -	Ergatibuan	(Norek)	Portalek
4 -	Datibuan	(Nori)	Portaleri
5 -	Genitibuan	(Noren)	Portaleren
6 -	Leku-genitibuan	(Nungo)	Portaleko
7 -	Instrumentalian	(Nortaz)	Portalez
8 -	Soziatibuan	(Norekin / -gaz)	Portalekin /-gaz
9 -	Motibatibuan	(Noregaittik)	Portalegaittik
10 -	Destinatibuan	(Norentzat/-dako)	Portalentzat/-dako
11 -	Prolatibuan	(Nortzat)	Portaletzat
12 -	Inesibuan	(Nun)	* Portalean
13 -	Ablatibuan	(Nundik)	Portaletik
14 -	Adlatibo soillian	(Nora)	Portalera
15 -	Muga adlatibuan	(Noraiño)	Portaleraiño
16 -	Hurbiltze adlatibuan	(Norutz)	Portalerutz
17 -	Adlat. gaiñ. eraikixa	(Norako)	Portalerako
18 -	Banatzailia		Portaleko

Horrela, esan dogun moduan, **Ermua** balitza letz deklinau dogu, nahiz eta bixok ez diran bardin bardiñak, ze, **Ermua** izenak zortzi kasutan hartzen dau **-a** artikulu mugatzaillia, laster ikusiko dogunez, eta **Portale**-k **-eibarreraren fonetikiari bagagozkixo-** absoluto eta inesibo kasuetan bakarrik **-eta ez beste danetan-** eruan bihar leuke, egokittasunez, dalako **-a** mugatzaillie hori; ez dago **-a** mugatzailliakin **Ermua** eta **Ermuan** bakarrik esaterik eta kitto. Ikusi:

Ermua, Ermurik, Ermuak, Ermuari, Ermuaren, Ermuko, Ermuz, Ermuakin/-gaz, Ermuagaittik, Ermuantzat/-dako, Ermutzat, Ermuan, Ermutik, Ermura, Ermuraino, Ermurainoko, Ermurutz, Ermurako.

Baiña, bixok ikusi deiguzen adibide batzuen bidez:

1.5.1 - ERMUA eta PORTALEA izenen esaldi deklinatuen adibidiak

Ermuaren gainian hauxe adibidiau dakar Toribio Etxebarriak bere *Lexikoian: Mitxel-Ermu zan Ardanzan*.

Portalea izen propixua nolabait deklinau dogu eta, ondoren, euskera batuarekin egon leikian aldia ikusteko, bixak aurrez-aurre jarritta deklinatzen ahaleginduko gara.

ERMUA

- Ermuakaragarrihaundittuda
- BariñaalderæzdagoErmurik.
- Ermuakindustriahaundiadauka
- Ermuarizabálunialfaltajakoz.
- Ermuareizenaezagunadanian.
- Ermukojendegehixenardaldunala.
- ErmuzaspertudaladiñoJoxek.
- Ermuakihartu-emonakEibarrek.
- Ermuagaittilez dabeaskokezeregin.
- ErmuantzatondodatorEuslotrena.
- ErmutzathartudozunaEitza da.
- Ermuargau-argederrakjarri dittue.
- ErmutikEibarrerabidemotxa.
- Ermuradibiaez daerosuainezkuentzat.
- Ermurainojuatendahori egunero.
- Ermurainokobillaldixanahikuadozu.
- BazatozienerekinErmurutz?
- Ermurakoasmotargaragaur.

PORTALEA

- PortaleabistaEderkaliandago
- Gazterixiakez ebarezagutzenPortalerik
- Portalekgelapillua daukabarruan.
- Portaleriezjakoixaezerfalta.
- Portalereizenaerabiltzianahikuagatxa.
- Portalekobihargiñakudaleketik etorritta.
- Portalez
- Portalekinbadoguzer-ikusirikaspaldixan.
- Portalegaittilez balitza,batzueklanikez.
- Portalentzat/-dakobomenixadahori.
- Portaletzatdaukagunadehen“AYA” zan.
- Portaleanberbaldön-onakegondira.
- Portaletiknator,berriz bertaratzeko.
- Portalerjuanbiharradaukat.
- Portalerainoagundudetsagulierniri.
- Portalerainokopentiadagdkalehonetan.
- Portalerutzjuatenikusidot Fernando.
- Portalerakoirahónekmahaixok.

Edozein modutan be, esango neuke, nahiz eibarreraz nahiz euskera batuz bardin bardin deklinau bihar dirala bixak, bakoitxari dagokixon bere fonetikazko legia ezarritta; euskera batu kontuan, izan be, galdera bera egin bihar gendukialako, ia amaierako **-a** hori **-a** organikua ala **-a** mugatzaillia dan, jakiña, eta dirurixanez artikulo mugatzaillia da. Horregaittik, ezin detsagu aparteko tratamenturik emon euskera batuko deklinabidiari. Nere eritxixan, ez dot uste euskera batuz Portaleara, Portaleatik, Portalearako eta halakuak esan eta idatzi bihar dittugunik.

1.5.2 - PORTALEA izenaren deklinabide taula (eibarreraz / euskera batuz)

Eta, esandako danaren ondorixoz, hona hemen, Portalea izena, kasurik-kasu deklinauta, alde batetik eibarreraz eta ondoren euskera batuz, bixok aurrez-aurre tabla batian jarritta:

KASUA	EIBARRERAZ	EUSKERA BATUZ
1 - Absolutua (Nor)	Portalea	Portalea
2 - Partitibua (Norik)	Portalerik	Portalerik
3 - Ergatibua (Norek)	Portalek	Portalek
4 - Datibua (Nori)	Portaleri	Portaleri
5 - Genitibua (Noren)	Portaleren	Portaleren
6 - Leku genitibua (Nungo)	Portaleko	Portaleko
7 - Instrumentala (Nortaz)	Portalez	Portalez
8 - Soziatibua (Norekin)	Portalekin/-gaz	Portalerekin/-gaz
9 - Motibatibua (Noregaittik)	Portalegaittik	Portalerengatik
10 - Destinatibua (Norentzat) / (Norendako)	Portalentzat / Portalendako	Portalerentzat / Portalerendako
11 - Prolatibua (Nortzat)	Portaletzat	Portaletzat
12 - Inesibua (Nun)	Portalean	Portalean
13 - Ablatibua (Nundik)	Portaletik	Portaletik
14 - Adlatibo soilla (Nora)	Portalera	Portalera
15 - Muga adlatibua (Noraiño)	Portaleraiño	Portaleraino
- Muga adlat. gaiñ. eraik.	Portaleraiño	Portalerainoko
16 - Hurbiltze - adlatibua (Norutz)	Portalerutz	Portalerantz
17 - Adlatibo gaiñ. eraikixa (Norako)	Portalerako	Portalerako
18 - Banatzaillia	(Portaleko)	(Portaleko)

Esan biharra dago **Banatzaille** kasua raro txamarra egitten dala izen propixuetan. Esate baterako, egoki esan geinke “etxeke, famelixa bat” (etxe bakoitxeke), baiña nekez sortuko litxakigu esaterik “Gipuzkuako mapan billatzen destazun Ermuko, milla peseta emongo detsut” (Ermu izen bakotxeke esan nahi da).

Hor da, ba, bere egunian **Portale**, **Portalea** ala **Portalekua** izan bihar ebala eta hainbeste eztabaida etara eban izenaren deklinabide kontua nolabait eratuta.

Eta amaitzeko, Toribio Etxebarriak bere Lexikoian **Portaleren** gaiñian dakazen **adibidiak**:

6 - Antxiñakua zan Unzagako Torria, baiña **Portalekua** antxiñakua(g)ua.

14 - Elgeta-kaletik **Portalera** bittartian Txirriztenekua.

1.6 - Diptongoz amaitutako berben deklinabidia.

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra	Mugatu plurala
1- Absolutua	jai	jaixa	jaixak
2- Partitibua	jairik	---	----
3- Ergatibua	jaik	jaixak	jaixak
4- Datibua	jairi	jaixari	jaixeri
5- Genitibua	jairen	jaixaren	jaixen
6- Leku genitibua	jaittako	jaiko	jaixetako
7- Instrumentala	jaiz	jaixaz	jaixez
8- Soziatibua	jairekin /-gaz	jaixakin /-gaz	jaixekin /-gaz
9- Motibatibua	jairengaittik	jaixagaittik	jaixegaittik
10- Destinatibua	jairentzat	jaixantzat	jaixentzat
	jairendako	jaixandako	jaixendako
11- Prolatibua	jaitzat	-----	-----
12- Inesibua	jaittan	jaixan	jaixetan
13- Ablatibua	jaittatik	jaittik	jaixetatik
14- Adlatibo soilla	jaittara	jaira	jaixetara
15- Muga adlatibua	jaittaraiño	jairaiño	jaixetaraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraikixa	jaittaraiño	jairaiño	jaixetaraiño
16- Hurbiltze adlatibua	jaittarutz	jairutz	jaixetarutz
17- Adlatibo gaiñ. eraikixa	jaittarako	jairako	jaixetarako
18- Banatzaillia	jaiko	----	----

1.6.1 - (-ai) diptongoz amaittuak: JAI / JAIXA / JAIXAK (bizigabian)

Adibidiak:

- 1 - Ze *jai* dator ba oinguan? - San Juan *jaixak* datoz.
 - Aste guztian *jai* darabill (TE). Domeketan *jai* hartzen da (TE).
 - Hamarrak baiño lehen, *jai* emon detse bihargiñeri, aztorauta ebizelako idi-probiagaz (TE).
- 2 - Benittok ez dau aurten ixa *jairik* be hartu. Biharra eta biharra egin dau.
- 4 - Badakizue zein *jairi* detsaten amorro gehixen? "Hispanidad" *jaixari*.
- 5 - Beste *jairen* batzuk gehixago bagenduz bai ondo!
- 8 - Atzenian bat aspertu egitten da *jaixekin* be. Hainbeste *jai*...aspergarri.
- 9 - Zure bizitzan izan dittuzun *hainbeste jairengaittik* zagoz hain izurratuta.
- 12 - Hori *edozein jaittan* ibiltzen dok ondo; ardua era eta kantau eta kantau.
- 12/1- San Fermiñetako *jaixetan* bapo pasau izan dogu! hárek dira *jaixak*, hárek!
- 13 - *Hamaika jaittatik* etorri izan gaittuk geu be ple-ple eginda.
- 16 - Gabonetako *jaixetarutz* urreratuz goiaz: Gabon-*jaixetarako* beti pozik.
- 17 - Antxiñan, San Juan *jaixetarako* jantzi barrixak erosten genduzen.

1.6.2 - (-ei) diptongoz amaittuak: ANDRAGEI / ANDRAGEIXA / ANDRAGEIXAK
(bizidunian)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra	Mugatu plurala
1- Absolutua	andragei	andrageixa	andrageixak
2- Partitibua	andrageirik	-----	-----
3- Ergatibua	andrageik	andrageixak	andrageixak
4- Datibua	andrageiri	andrageixari	andrageixeri
5- Genitibua	andrageiren	andrageixaren	andrageixen
6- Leku genitibua	-----	-----	-----
7- Instrumentala	andrageiz	andrageixaz	andrageixez
8- Soziatibua	andrageirekin/-gaz	andrageixakin/-gaz	andrageixekin/-gaz
9- Motibatibua	andrageigaittik	andrageixagaittik	andrageixegaittik
10- Destinatibua	andrageintzat	andrageixantzat	andrageixentzat
11- Prolatibua	andrageindako	andrageixandako	andrageixendako
	andrageitzat	-----	-----
12- Inesibua	andrageigan	andrageixagan	andrageixegan
13- Ablatibua	andrageigandik	andrageixagandik	andrageixegandik
14- Adlatibo soilla	andrageigana	andrageixagana	andrageixegana
15- Muga adlatibua	andrageiganaiño	andrageixaganaiño	andrageixeganaiño
* - Muga adla.gaiñ.eraikixa	andrageiganaiño	andrageixaganaiño	andrageixeganaiño
16- Hurbiltze adlatibua	andrageiganutz	andrageixaganutz	andrageixeganutz
17- Adlatibo gaiñ. eraikixa	andrageiganako	andrageixaganako	andrageixeganako
18- Banatzaillia	andrageiko	----	-----

Adibidiak:

- 1 - *Andragei* soiñekua jantzi eta dotore jarri da gure neskia.
- 4 - Fraiskoren *andrageixari* gertatzen ez jakonik.....!
- 5 - Zein *andrageiren* soiñekua da hau?
- *Andrageixaren* ustian formal zebillen Bittor.
- 7 - Iñazio *andrageiz* aspertu da, eta patxadaz nahi dau bizi.
- 8 - *Andrageixagaz* ibillera gozuak darabiz aspaldi zure semiak (TE).
- 9 - *Andrageixagaittik* edozer egingo neuke.
- 11 - Zuk *andrageitzat* daukazunak badauka beste lagun bat.
- 12 - *Andrageixagan* konfiantzarik ez badozu zeñekin izango dozu ba!
- 13 - *Andrageixagandik* ikasi dau horrek lorak zaintzen.
- 17 - Poetxio *andrageixaganako* amorixuak jota dago.
- 18 - Ezkontza egunian, *andrageiko* lora txortia emoten dau Udalak.

1.6.3 - (-oi) diptongoz amaittuak: KAMIOI / KAMIOIA / KAMIOIAK (bizigabian)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra	Mugatu plurala
1- Absolutua	kamioi	kamioia	kamioiak
2- Partitibua	kamioirik	----	----
3- Ergatibua	kamioik	kamioiak	kamioiak
4- Datibua	kamioiri	kamioiari	kamioieri
5- Genitibua	kamioiren	kamioiaren	kamioien
6- Leku genitibua	kamioittako	kamioiko	kamioietako
7- Instrumentala	kamioiz	----	-----
8- Sozatiabua	kamioirekin/-gaz	kamioiakin/-gaz	kamioiekin / -gaz
9- Motibatibua	kamioigaittik	kamioiagaittik	kamioiegaittik
10- Destinatibua	kamioirentzat	kamioiantzat	kamioientzat
	kamioirendako	kamioiandako	kamioiendako
11- Prolatibua	kamioitzat	-----	-----
12- Inesibua	kamioittan	kamioian	kamioietan
13- Ablatibua	kamioittatik	kamioittik	kamioietatik
14- Adlatibo soilla	kamioittara	kamioira	kamioietara
15- Muga adlatibua	kamioittaraiño	kamioiraiño	kamioietaraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	kamioittaraiño	kamioiraiño	kamioietaraiño
16- Hurbiltze adlatibua	kamioittarutz	kamioirutz	kamioietarutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	kamioittarako	kamioirako	kamioietarako
18- Banatzaillia	kamioiko	----	-----

Adibidiak:

- 1 - Joxek **kamioi** ederra erosi dau, hori bai dala **kamioia**, ez lehengua.
- 2 - Nik ez dot bihar **kamioirik**, autotxo batekin nahikua dot.
- 3 - Zure **kamioiak** zarata haundixa etarutzen dau. -**Kamioiak** danak etaratzen dabe.
- 5 - Alde deigun **kamioien** ondotik urriñ, usain txarra dago-eta.
- 7 - Biharra aldatzera doia Martin, **kamioiz** neka-neka eginda dago-eta.
- 11 - Umetan ladrillo bati soka bat lotu eta **kamioitzat** erabiltzen genduan.
- 13 - Gerra denboran **kamioietatik** mendi-zuluetan behera botatzen zittuen euskal presuak Naparruako Urbasa inguruan.
- 14 - Euskeraz ondo egitten ez eban gazte batek galdetu zetsan Turkua deitzen zetsen errekadista bati Maltzako aldaparan: -Zu, eruango destazu Eibarrera? Eta Turkiak erantzun zetsan, -Bai, botaik **kamioira**.
- 17 - Honek umionek **kamioietarako** zaletasun ikaragarririx dauka.

1.6.4 - (-au) diptongoz amaittuak: GAU / GABA / GABAK (bizigabian)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra	Mugatu plurala
1- Absolutua	gau	gaba	gábak
2- Partitibua	gaurik	---	---
3- Ergatibua	gauk	gabak	gábak
4- Datibua	gauri	gabari	gáberi
5- Genitibua	gauren	gabaren	gáben
6- Leku genitibua	gautako	gabeko	gábetako
7- Instrumentala	gauetz	----	-----
8- Soziatibua	gaurekin / -gaz	gabakin / -gaz	gábekin / -gaz
9- Motibatibua	gaugaittik	gabagaittik	gábegaittik
10- Destinatibua	gaurentzat	gabantzat	gábentzat
	gaurendako	gabandako	gábendako
11- Prolatibua	gautzat	----	-----
12- Inesibua	gautan	gabian	gábetan
13- Ablatibua	gautatik	gabetik	gábetatik
14- Adlatibo soilla	gautara	gabera	gábetara
15- Muga adlatibua	gautaraiño	gaberaíño	gábetaraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	gautaraiñoko	gaberaíñoko	gábetaraiñoko
16- Hurbiltze adlatibua	gautarutz	gaberrutz	gábetarutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	gautarako	gaberrako	gábetarako
18- Banatzaillia	gauko	----	-----

Oharra: GAU berba sustantibuak ez dau egiten Eibarren, beste euskalki batzuetan moduan, GAU / *gaua* / *gauean* / *gaueko*... eta abar, GAU / GABA / GABIAN/ GABEKO... eta abar baiño.

Adibidiak:

- 1 - **Gau** ona pasau dau bart gure umiak.
 - **Gabak** eta egunak labur egiten jakuz bizitza honetan.
 - **Gaba**, zerua izarratuta eta giro ederrakin, eguna bezelako pozgarrixa (TE). Neguan **gabia** luzia izaten da (TE).
- 2 - Hil honetan ez dau **gaurik** galdu ama gaixua zaintzen.
- 4 - **Gabari** itzaleko bildurra detsa Mirentxuk bakarrik dagonian.
- 7 - Zan gizon bat, **gabaz** bizi zana (TE).
- 12 - Marruecosen soldau egon nintzarian gustora egoten nintzan **gábetan** zeruko harek izar ederrak begiratzen, lurrian etzinda.
- 14 - **Gabera** orduko jota amaitzen dozu hainbeste lanekin.
- 16 - Gaur **gaberrutz** eurixa egingo dau, sargori dago-eta.
- 18 - Kliniketan egiten daben **gauko** doblia pagatzen detse.

1.7 - Leku-izen berezixen deklinabidia

1.7.1 - Bokalez amaitzen diran leku-izen berezixen deklinabidia. (1/2)

DONOSTIA (-a) / LASARTE (-e) / OÑATI (-i)

KASUA	DONOSTIA	LASARTE	OÑATI
1- Absolutua	Donostia	Lasarte	Oñati
2- Partitibua	Donostiarik	Lasarterik	Oñatirik
3- Ergatibua	Donostiak	Lasartek	Oñatik
4- Datibua	Donostiari	Lasarteri	Oñatiri
5- Genitibua	Donostiaren	Lasarteren	Oñatiren
6- Leku genitibua	Donostiako	Lasarteko	Oñatiko
7- Instrumentala	Donostiaz	Lasartez	Oñatiz
8- Soziatibua	Donostiakin/-gaz	Lasartekin/-gaz	Oñatikin/-gaz
9- Motibatibua	Donostiagaittik	Lasartegaittik	Oñatigaittik
10- Destinatibua	Donostiantzat	Lasartentzat	Oñatintzat
	Donostiandako	Lasartendako	Oñatindako
11- Prolatibua	Donostiatzat	Lasartetzat	Oñatitzat
12- Inesibua	Donostian	Lasarten	Oñatin / Oñatixan
13- Ablatibua	Donostiatik	Lasartetik	Oñatittik
14- Adlatibo soilla	Donostiara	Lasartera	Oñatira
15- Muga adlatibua	Donostiaraiño	Lasarteraiño	Oñatiraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	Donostiaraiñoko	Lasarteraiñoko	Oñatiraiñoko
16- Hurbiltze adlatibua	Donostiarutz	Lasarterutz	Oñatirutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	Donostiarako	Lasarterako	Oñatirako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

- 1/6 - **Donostia** onduan egon arren, ez dot oindiok **Lasarteko** zaldi karrerarik ikusi.
- 2 - Ez dot uste beste **Oñatirik** iñun dagoanik. Bakarra dala uste dot.
- 3 - **Oñatik** daukazen etxe zahar eta jauregi ederrik aiña leku gitxittan egongo da.
- 4 - **Oñatiri** be industrialde ikaragarrixa jaso detse bere inguruan.
- 5 - **Donostiaren** ederra (edertasuna) benetan da eder.
- 6 - **Oñatiko** Unibersidadia 1540garren urtian sortu zan eta 1807xan itxi.
- **Oñatiko** gaztaiña heziagaz egindako zaria (TE).
- 6/17- **Donostiako** trena esatia ei da jator eta ez **Donostiarako** trena.
- 12 - Gaztetan Urbixan eta Aizgorrin ibilli ondoren **Oñatin** dantzan egitten genduan.
- 13/14 - **Donostiatik Lasartera** ez dago kilometro gitxi baiño. Alkar ikutzen dagoz.
- 14 - Bazatoz **Donostiara** Andra-Marixetan? (TE).

Oharra: Inesibuan **Oñatin** eta **Oñatixan**, bixak erabiltzen dittugu.

1.7.1- Bokalez amaitzen diran leku-izen berezixen deklinabidia. (2/2)

BILBO (-o) / ELORRIXO (-o) / MUTRIKU (-u)

KASUA	BILBO	ELORRIXO	MUTRIKU
1- Absolutua	Bilbo	Elorrixo	Mutriku
2- Partitibua	Bilborik	Elorrixorik	Mutrikurik
3- Ergatibua	Bilbok	Elorrixok	Mutrikuk
4- Datibua	Bilbori	Elorrixori	Mutrikuri
5- Genitibua	Bilboren	Elorrixoren	Mutrikuren
6- Leku genitibua	Bilboko	Elorrixoko	Mutrikuko
7- Instrumentala	Bilboz	Elorrixoz	Mutrikuz
8- Soziatibua	Bilbokin/-gaz	Elorrixokin/-gaz	Mutrikukin/-gaz
9- Motibatibua	Bilbogaittik	Elorrixogaittik	Mutrikugaittik
10- Destinatibua	Bilbontzat	Elorrixontzat	Mutrikuntzat
	Bilbondako	Elorrixondako	Mutrikundako
11- Prolatibua	Bilbotzat	Elorrixotzat	Mutrikutzat
12- Inesibua	Bilbon	Elorrixon	Mutrikun
13- Ablatibua	Bilbotik	Elorrixotik	Mutrikutik
14- Adlatibo soilla	Bilbora	Elorrixora	Mutrikura
15- Muga adlatibua	Bilboraiño	Elorrixoraiño	Mutrikuraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	Bilboraiñoako	Elorrixoraiñoako	Mutrikuraiñoako
16- Hurbiltze adlatibua	Bilborutz	Elorrixorutz	Mutrikurutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	Bilborako	Elorrixorako	Mutrikurako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - **Bilbo**, antxiñatik gure aldietako herririk haundiña (TE).
- 3 - **Bilbok** industria asko eta inportantzia galdu dau atzen urtietan.
 - **Elorrixok** be etxe eta jauregi zahar eder ederrak ditu.
- 4 - Guggenheim museuak baiño mesede gehixago egitten zetsan industriak **Bilbori**
- 6 - **Bilboko** Athletic futbol ekipua bigarren gelditu da aurtengo Ligan.
 - Eibarren bizi izan zan **Elorrixoko** gizon bati “**Elórrixo**” deitzen zetsen.
 - **Elorrixoko** Argiñeta paraje zoragarrian VIII-IX sigloko sarkofaguak dagoz.
 - **Elorrixoko** iturri nausixan ura erandakua ha be (TE).
 - **Mutrikuko** puertua txiki txikixa da, Ondarruakua baiño askoz txikixaua.
- 12 - **Mutrikun** eibartar askok pasatzen dau uda-aldixa.
- 13/14- **Bilbotik Elorrixorako** bidia ez da hain ona izan jua dan hainbat urtetan.
- 15 - Elgetatik zihar **Elorrixoraiñoako** ibillixa eginda gagoz gu.
- 16 - Elgoibartik Debara bittartian **Mutrikuruzko** bidia hartu izan dot sarrittan.

1.7.2 - Konsonantez amaitzen diran leku-izen berezixen deklinabidia. (1/2)
LEON / ARAGON / MONDRAGON

KASUA	LEON	ARAGON	MONDRAGON
1- Absolutua	Leon	Aragon	Mondragon
2- Partitibua	Leonik	Aragonik	Mondragonik
3- Ergatibua	Leonek	Aragonek	Mondragonek
4- Datibua	Leoni	Aragoni	Mondragoni
5- Genitibua	Leonen	Aragonen	Mondragonen
6- Leku genitibua	Leongo	Aragongo	Mondragoko (*)
7- Instrumentala	Leonez	Aragonez	Mondragoz
8- Soziatibua	Leonekin/-gaz	Aragonekin/-gaz	Mondragokin/-gaz
9- Motibatibua	Leongaittik	Aragongaittik	Mondragogaittik
10- Destinatibua	Leonentzat	Aragonentzat	Mondragontzat
	Leonendako	Aragonendako	Mondragondako
11- Prolatibua	Leontzat	Aragontzat	Mondragotzat
12- Inesibua	Leonen	Aragonen	Mondragon (*)
13- Ablatibua	Leondik	Aragondik	Mondragotik
14- Adlatibo soilla	Leonera	Aragonera	Mondragora
15- Muga adlatibua	Leoneraiño	Aragoneraiño	Mondragoraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	Leoneraiño	Aragoneraiño	Mondragoraiño
16- Hurbiltze adlatibua	Leonerutz	Aragonerutz	Mondragorutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	Leonerako	Aragonerako	Mondragorako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

* Inesibuan ez dogu esaten “Mondragonen egon naiz”, ez eta Leku genitibuan “Mondragongo” be, **Mondragon** eta **Mondragoko** baiño.

Adibidiak:

- 3 - **Aragonek** be, Naparruak moduan, mendi-kate ederrak dittu.
- **Mondragok** ikaragarritzko industria kooperatibua sortu dau.
- 6 - Eibarren **Leongo** eta **Aragongo** esaten ta, baiña **Mondragoko**.
- **Mondragoko** Portaloia (ez Portalona) famosua da.
- 12 - Bai Eibarren eta baitta **Mondragon** be San Juan jaixak nagusi.
- 14/6 - Guk ez dogu esaten “Aragoira” eta “Aragoikua” eta bai **Aragonera** eta **Aragonekua**.
- 14 - Ez naiz oindiok **Leonera** heldu, ez dakitt noiz juango naizen.
- Eibartik **Mondragora** bittartian demaseko trafikua dago.

1.7.2 - Konsonantez amaitzen diran leku-izen berezixen deklinabidia. (2/2)
EIBAR / GORLIZ / ZARAUTZ

KASUA	EIBAR	GORLIZ	ZARAUTZ
1- Absolutua	Eibar	Gorliz	Zarautz
2- Partitibua	Eibarrik	Gorlizik	Zarautzik
3- Ergatibua	Eibarrek	Gorlizek	Zarautzek
4- Datibua	Eibarri	Gorlizi	Zarautzi
5- Genitibua	Eibarren	Gorlizen	Zarautzen
6- Leku genitibua	Eibarko	Gorlizeko	Zarauzko
7- Instrumentala	Eibarrez	Gorlizez	Zarautzez
8- Soziatibua	Eibarrekin/-gaz	Gorlizekin/-gaz	Zarautzekin/-gaz
9- Motibatibua	Eibarregaittik	Gorlizegaittik	Zarautzegaittik
10- Destinatibua	Eibarrentzat	Gorlizentzat	Zarautzentzat
	Eibarrendako	Gorlizendako	Zarautzendako
11- Prolatibua	Eibartzat	Gorliztatzat	Zarautztatzat
12- Inesibua	Eibarren	Gorlizen	Zarautzen
13- Ablatibua	Eibartik	Gorliztik	Zarauztik
14- Adlatibo soilla	Eibarrera	Gorlizera	Zarautzera
15- Muga adlatibua	Eibarreraiño	Gorlizeraiño	Zarautzeraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	Eibarreraiñoko	Gorlizeraiñoko	Zarautzeraiñoko
16- Hurbiltze adlatibua	Eibarrerutz	Gorlizerutz	Zarautzerutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	Eibarrerako	Gorlizerako	Zarautzerako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - Badirudi **Eibar** beheraka doiala bizilagunez, oindiok be.
 - **Eibar** hazi zanian, Ibergaiñ, Ibarkurutzia eta Ibarbehia barruan hartu zittuan (TE).
- 4 - **Eibarri** eta **Gorlizi** ez jakue bardin begiratu bihar, desbardiñak dira-eta.
- 6 - **Eibarko** industria gehixena kanpora jua da atzen 40 urtietan.
 - **Eibarko** txitxak oilluak; baiña beste leku batzuetako oilluak arranuak (TE).
- 10 - **Eibarrendako** gauzak asmatzen dihardue, baiña ez gara lehenguak.
- 11 - Batzuek, ez dakixelako, **Eibartzat** hartzen dabe zenbait lurralde.
- 12 - **Eibarren** egitten diran gauzak mundu osora doiaz.
 - **Zarautzen** giro eta animaziño ederra egoten da udan.
- 13/14 - **Eibartik Gorlizera** ez doa jende asko, baiña bai **Zarautzera**.
- 14 - Antxiña **Eibarrera** etortzia gauza haundixa zan, gaur ez da halakorik.

1.8 - Konsonantez amaitzen diran persona-izenen deklinabidia

KASUA	AITOR	SIMON	ANDRES
1- Absolutua	Aitor	Simon	Andres
2- Partitibua	Aitorrik	Simonik	Andresik
3- Ergatibua	Aitorrek	Simonek	Andresek
4- Datibua	Aitorri	Simoni	Andresi
5- Genitibua	Aitorren	Simonen	Andresen
6- Leku genitibua	-----	-----	-----
7- Instrumentala	Aitorrez	Simonez	Andresez
8- Soziatibua	Aitorrekin/ -gaz	Simonekin/ -gaz	Andresekin/ -gaz
9- Motibatibua	Aitorregaittik	Simonegaittik	Andresegaittik
10- Destinatibua	Aitorrendako	Simonendako	Andresendako
	Aitorrentzat	Simonentzat	Andresentzat
11- Prolatibua	Aitortzat	Simontzat	Andrestzat
12- Inesibua	Aitorrengan	Simonengan	Andresengan
13- Ablatibua	Aitorrengandik	Simonengandik	Andresengandik
14- Adlatibo soilla	Aitorrengana	Simonengana	Andresengana
15- Muga adlatibua	Aitorrenganaiño	Simonenganaiño	Andresenganaiño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	Aitorrenganaiño	Simonenganaiño	Andresenganaiño
16- Hurbiltze adlatibua	Aitorrenganutz	Simonenganutz	Andresenganutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	Aitorrenganako	Simonenganako	Andresenganako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

1/12 - *Aitor* eta *Simon Andresen* lagunak dira. Lagun onak dira hirurak.

2/1/8 - Hor barruan ez dago *Simonik*, hor *Aitor* dago *Andresekin*.

4 - *Simoni* ez jakoz gustatzen *Andresi* gustatzen jakozen gauza asko.

8 - *Aitorrekin* ibilli ezker berandu arte ibilli bihar; gautxorixa da.

9 - *Simonegaittik* arduratuta zagoz, baiña egon zaittez nasai, etorriko da-eta.

11 - Oker zagoz, zuk *Aitortzat* daukazuna ez da Aitor, ha Juanito da.

12 - *Simonen* esanekin bazabiz galduta zagoz; adarjotzaille hutsa da.

13/14 - *Aitorrengandik Simonengana* bada alderik, ez dira antzerakuak be-eta.

16 - Guazen *Aitorrenganutz*, ia handik hobeto ikusten dogun zera.

1.9 - Aste-egun izenen deklinabidia (1/3)

KASUA	ASTELEHEN	MARTITZEN
1- Absolutua	astelehena	martitzena
2- Partitibua	astelehenik	martitzenik
3- Ergatibua	astelehenak	martitzenak
4- Datibua	astelehenari	martitzenari
5- Genitibua	astelehenaren	martitzenaren
6- Lekugenitibua	asteleheneko	martitzeneko
7- Instrumentala	astelehenaz	martitzenaz
8- Soziatibua	astelehenakin/-gaz	martitzenakin/-gaz
9- Motibatibua	astelehenagaittik	martitzenagaittik
10- Destinatibua	astelehenandako	martitzenandako
11- Prolatibua	astelehenantzat	martitzenantzat
12- Inesibua	astelehentzat	martitzentzat
13- Inesibua	astelehenian	martitzenian
14- Ablatibua	astelehenetik	martitzenetik
15- Adlatibo soilla	astelehenera	martitzenera
16- Muga adlatibua	asteleheneraiño (*)	martitzeneraiño (*)
* - Muga adla.gaiñ.eraikixa	asteleheneraiño	martitzeneraiño
17- Hurbiltze adlatibua	asteleheneraiño	martitzeneraiño
18- Adlatibo gaiñ. eraikixa	astelehenerako	martitzenerako
19- Banatzaillia	-----	-----

*) - Baitta, esaten da, *astelehen arte* eta *martitzen arte*, bixar arte letz.

Adibidiak:

- 1 - *Astelehen* goizetik *martitzen* gabereiño etengabeko ekiñaldixa daukagu.
- *Astelehena* beti da astuna. Horregaittik, aintxiña eibartarrak “Astelena” izena jarri zetsen Isasiko pelota-lekuari, astelehenian jai egitten eben-eta ajia kentzeko.
- *Astelehena* astegun luziena (TE).
- *Martitzena* zan asteartea edo asteartia, astiak hiru egun zittuanian (TE).
- 2 - Batek esaten eban, ia zergaittik ez egoan *astelehenik* bariko asterik.
- 5 - *Astelehenaren* orduak luziaguak dira asteke beste egunetakuak baiño.
- 11/12 - Zuk *martitzentzat* daukazu gaurko eguna, baiña *eguastenian* gagoz.
- 12 - *Astelehenian* ezin naiz, baiña *martitzenian* juango naiz zure etxera.
- 13/15- Juan zan *astelehenetik* aste honetako *martitzeneraiño* ez dozu gauza askorik egin.
- 15 - *Astelehen arte* eta *asteleheneraiño* esatia bardin bardin da eibartarrantzat.
- 17 - *Martitzenerako* amaituta euki bihar dogu hau lan gutzia. Ez laga hurrengorako.

1.9 - Aste-egun izenen deklinabidia (2/3)

KASUA	EGUASTEN	EGUEN	BARIXAKU
1- Absolutua	eguastena	eguen	barixakua
2- Partitibua	eguastenik	eguenik	barixakurik
3- Ergatibua	eguastenak	eguenak	barixakuak
4- Datibua	eguastenari	eguenari	barixakuari
5- Genitibua	eguastenaren	eguenaren	barixakuaren
6- Leku genitibua	eguasteneko	egueneko	barixakuko
7- Instrumentala	eguastenaz	eguenaz	barixakuaz
8- Sozietibua	eguastekin/-gaz	eguenekin/-gaz	barixakuekin/-gaz
9- Motibatibua	eguastengaittik	eguenagaittik	barixakugaittik
10- Destinatibua	eguasteneandako	eguenandako	barixakueandako
11- Prolatibua	eguastentzat	eguentzat	barixakuentzat
12- Inesibua	eguastenean	eguenian	barixakuean
13- Ablatibua	eguastenetik	eguenetik	barixakuetik
14- Adlatibo soilla	eguastenera	eguenera	barixakura
15- Muga adlatibua	eguasteneraño	egueneraño	barixakuraño
* - Muga adla.gaiñ.eraiki.	eguasteneraño	egueneraño	barixakuraño
16- Hurbiltze adlatibua	eguastenerutz	eguenerrutz	barixakurrutz
17- Adlatibo gaiñ. eraiki.	eguastenerako	eguenerrako	barixakurrako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - Gure artian, (*asteazkena*) **eguastena** esaten dogu (TE).
 - Hórrek liburuok **eguen** baiño lehen entregau bihar dittuzue.
 - **Eguen-Zuri** arratsaldian ez zan izaten eskolarik (TE).
 - **Eguen-Zuri** egunian, umiak koko jazten ziran (TE).
 - **Barixaku** gaba oso ona da, asteburua hasten da eta jai eukitzen dogu.
 - **Barixaku-Santu** egunian, goizeko seiretan, Jesusen kurutzeko zazpi hitzen sermoia izaten zan (TE).
- 2 - Ez jako horri ez **astelehenik** ez **eguenik** gustatzen, zapatua baiño.
- 6 - Ez dakizula nola jantzi **barixakuko** herri afarirako? Edonola be, bardin da!
- 12 - Burutik arin txamar dabizenak haixia eukitzen ei dabe **barixakuetan**.
 - **Eguenian** datoz gure senidiak eta jaixak ondoren joango dira.
 - Gu gaztiak giñanian **eguenetan** urtetzen genduan kalera nobixiak.
 - Urte guztian, **barixakuetan** egitten eban barau (TE).
 - “**Astelehenian** ezkondu eta **martitzenian** basora, **eguastenean** orbela batu ta **eguenian** etxera” diño euskal kantu zahar batek.
- 15/12 - **Eguen arte** luze egitten da astia, baiña behin **barixakuean** sartu ezkeror arin.
- 16 - Uste dot **eguastenerutz** joan ahala izango naizela zuen lantegira.
- 17 - Esan deskue **eguastenerako** egingo deskuela obrira.

1.9 - Aste-egun izenen deklinabidia. (3/3)

KASUA	ZAPATU	DOMEKA
1- Absolutua	zapatua	domekia
2- Partitibua	zaturik	domekarik
3- Ergatibua	zapatuak	domekiak
4- Datibua	zapatuari	domekiari
5- Genitibua	zapatuaren	domekiaren
6- Leku genitibua	zapatuko	domekako
7- Instrumentala	zapatuz	domekaz
8- Soziatibua	zapatuakin / -gaz	domekiakin /-gaz
9- Motibatibua	zapatuagaittik	domekiagaittik
10- Destinatibua	zapatuandako	domekiandako
	zapatuantzat	domekiantzat
11- Prolatibua	zapatutzat	domekatzat
12- Inesibua	zapatuan	domekan
13- Ablatibua	zapatutik	domekatik
14- Adlatibo soilla	zapura	domekara
15- Muga adlatibua	zaturaiño	domekaraiño
* - Muga adla.gaiñ.eraikixa	zaturaiño	domekaraiño
16- Hurbiltze adlatibua	zaturutz	domekarutz
17- Adlatibo gaiñ. eraikixa	zaturako	domekarako
18- Banatzaillia	-----	-----

Adibidiak:

- Penagarrixa da gaur egungo Ikastolako umiak dakarren euskeria entzun eta betiko *martitzena, eguastena, eguena, barixakua, zapatua* eta *domekia* esan biharrian, zapla! *asteartia, osteguna, ostirala, larunbata* eta *igandia* esaten ikustia, baiña ez umiak eta gaztiak bakarrik, baita nagusixak be.

1 - *Zapatu* eta *domeka*, aste bakoitxeko egunik onenak dira jentiantzat.

- *Domekia* beti da labur, hurrengo *astelehen* egunaren mamuagaittik.

1/10 - *Zapatua* gizonagaittik (gizonandako) egindakua da; ez gizona *zapatuandako*.
Marc. 2, 27 (TE).

9 - *Astelehenagaittik* gaizki esaten da, baiña, izan be, bada famiaren jabe.

12 - Datorren *zapatuan* Donostiara joango gara eta *domekan* etxeratu.

Domekan domekan igotzen dogu Salbadorrera, baketako egun eder bat pasatzera (TE).

17 - *Barixakurako* ez bada be, zatoze, gitxienez, *zaturako* edo *domekarako*.

2 - IZENORDAIÑEN DEKLINABIDIA

2.1 - Persona izenordaiñen deklinabidia

2.1.1 - Lehenen eta bigarren personako izenordaiñ arrunt eta indartuak (1/3)

KASUA	NI		HI	
	Arrunta	Indartua	Arrunta	Indartua
1 - Absolutua	ni	neu	hi	heu
2 - Partitibua	---	---	---	---
3 - Ergatibua	nik	neuk	hik	heuk
4 - Datibua	neri	neuri	hiri	heuri
5 - Genitibua	nerere	neure	hire	heure
6 - Leku genitibua	---	---	---	---
7 - Instrumentala	---	---	---	---
8 - Soziatibua	nerekin	neurekin	hirekin	heurekin
9 - Motibatibua	neregaittik	neuregaittik	hiregaittik	heuregaittik
10 - Destinatibua	neretzat/ neretako	neuretzat/ neuretako	hiretzat/ hiretako	heuretzat/ heuretako
11 - Prolatibua	---	---	---	---
12 - Inesibua	neregan	neuregan	hiregan	heuregan
13 - Ablatibua	neregandik	neuregandik	hiregandik	heuregandik
14 - Adlatibo soilla	neregana	neuregana	hiregana	heuregana
15 - Muga adlatib. - M.adl. gaiñ.er.	nereganaiño nereganaiño	neureganaiño neureganaiño	hireganaiño hireganaiño	heureganaiño heureganaiño
16 - Hurbil. adlatib.	nereganutz	neureganutz	hireganutz	heureganutz
17 - Adl. gaiñ.eraik	nereganako	neureganako	hireganako	heureganako
18 - Banatzaillia	---	---	---	---

Adibidiak:

- 1 - Galdu gura izan ninduan **ni** (TE). **Ni** naiz gizon bat arduraz betia (TE).
Neu naiz danetatik zaharrena (TE). **Heu** haiz haundiña eta jarri hari buru (TE).
- 3 - **Nik neuk** behintzat ez dot bururik jatxiko (TE). **Nik** ez dot hori esan.
Neuk esango detsat hari bihar jakona (TE).
- 4 - **Neri** ez eidazue halakorik esan. **Hiri** ez jak ardura eta isildu hari. **Heuri** emon deune lehenengo sarixa.
- 5 - **Nere** etxia da hau. **Nere** eguna otsaillaren 21ian da. **Nere kautakuetan** nindoian mendixan zihar (TE). **Nere baten** banenguan eta batera batera jausi naiz (TE). Hi sartu hari **heure** gauzetan, bestienetan sartu barik. Agur, **neriak** egin dau esanaz, gastau zan (TE). **Neure neuria** da zuk ikusi dozun etxia (TE).
- 7 - Instrumentalaren (**nitaz, hitaz...**) ordez, **nere gaiñian, hire gaiñian...** erabiltzen dogu; baita **neregaittik, hiregaittik...** be.
- Badakitt **neregaittik** gaizki esaka jardun dozuena. Demasak esan jittuek **hiregaittik**.
- 8 - Bazatoz **nerekin?** **Hirekin** pozik juango nintzakek.
- Hartixaz **heurekin** hartu biharrekuak eta mogidu hari.
- 9 - **Neregaittik** eizue nahi dozuena. **Heuregaittik** gauaz hain txarto.
- 10 - Mendittik bueltan ondduak zekazen **neretako**.
- Erdibana egingo jonagu: erdixa **hiretzat**, beste erdixa **neretzat**.
- 12 - Konfiantza guztia jaukat **hiregan**.
Normalago darabigu “Soziatibua”: 8 - Konfiantza guztia jaukat **hirekin**.
- 13 - Iñok ez dau **neregandik** ezer jakingo. Gehixago espero najuan **hiregandik**.
- 14 - Zatoz **neregana** maittia. **Neregana** etorri dok lehenengo, eta **hiregana** bialdu juat gero.
- 15 eta 16 kasuak gitxi darabiguz Eibarren.
- 17 - **Nereganako** gorrotoz dihardu. Juantxok agirixan jon **hireganako** maittasuna.

2.1.1 - Lehenen eta bigarren personako izenordaiñ arrunt eta indartuak (2/3)

KASUA	ZU		GU	
	Arrunta	Indartua	Arrunta	Indartua
1 - Absolutua	zu	zeu	gu	geu
2 - Partitibua	---	---	---	---
3 - Ergatibua	zuk	zeuk	guk	geuk
4 - Datibua	zuri	zeuri	guri	geuri
5 - Genitibua	zure	zeure	gure	geure
6 - Leku genitibua	---	---	---	---
7 - Instrumentala	---	---	---	---
8 - Soziatibua	zurekin	zeurekin	gurekin	geurekin
9 - Motibatibua	zuregaittik	zeuregaittik	guregaittik	geuregaittik
10 - Destinatibua	zuretzat	zeuretzat	guretzat	geuretzat
	zuretako	zeuretako	guretako	geuretako
11 - Prolatibua	---	---	---	---
12 - Inesibua	zuregan	zeuregan	guregan	geuregan
13 - Ablatibua	zuregandik	zeuregandik	guregandik	geuregandik
14 - Adlatibo soilla	zuregana	zeuregana	guregana	geuregana
15 - Muga adlatib.	zureganaiño	zeureganaiño	gureganaiño	geureganaiño
- M.adl. gaiñ.er.	zureganaiño	zeureganaiño	gureganaiño	geureganaiño
16 - Hurbil. adlatib.	zureganutz	zeureganutz	gureganutz	geureganutz
17 - Adl. gaiñ.eraik	zureganako	zeureganako	gureganako	geureganako
18 - Banatzaillia	---	---	---	---

Adibidiak. Persona izenordaiñ hónek guztiok antzera deklinatzen dira eta honen aurreko orrixan egindako oharrak balixo dabe honako be. Halanda be zenbait adibide jarriko dittugu:

1 - **Zu** zara **zu** izatekoa!. **Zeu** zara lehenengo etxe honetan (TE). **Gu** gara **geu**, ez hobiak ez txarraguak, baiña **geu** (TE).

1/5 - **Zu** arduratu zaittez **zeure** gauzekin.

3 - **Zuk** esan dozuna da hori. **Zuk zeuk** esan dozu. **Geuk** jaso dogu hau etxiau.

3/5 - **Guk geure** kulturari eutsi bihar detsagu. **Zuk zeuk** ikusi **zeure** gauzekin zer egin

5 - **Zure** aitta beti dago umoreko. **Gurian** beti arrapataka. **Gure** Benitto be etorri jakun.

5/3 - **Zeuria** da etxia eta **zeuk** agintzen dozu hamen (TE). Solo hau da **guria** (TE).

8 - **Geurekin/gaz** etorriko zara. **Zurekiñ** ez daukat nik bat be konfiantzarik.

9/4 - **Zuregaittik** ez balitz ez genduke aurrera egingo; eskerrak **zuri**!.

10 - Zelako pitxia ekarri doran **zuretako**!. **Guretzat** ez da ezer geratu.

13 - Barri txarri **zuregandik** jaso dabela esan deskue.

14/5 - Zatoz **guregana**; **gurian** pasauko dittuzu Gabonak.

17 - **Zureganako** amorixuak nauka aztorauta.

2.1.1 - Lehenen eta bigarren personako
izenordaiñ arrunt eta indartuak (3/3)

KASUAK	ZUEK	
	Arrunta	Indartua
1 - Absolutua	zuek	zeuek
2 - Partitibua	---	---
3 - Ergatibua	zuek	zeuek
4 - Datibua	zueri	zeueri
5 - Genitibua	zuen	zeuen
6 - Leku genitibua	---	---
7 - Instrumentala	---	---
8 - Soziatibua	zuekin	zeuekin
9 - Motibatibua	zuegaittik	zeuegaittik
10 - Destinatibua	zuentzat zuendako	zeuentzat zeuendako
11 - Prolatibua	---	---
12 - Inesibua	zuengan	zeuengan
13 - Ablatibua	zuengandik	zeuengandik
14 - Adlatibo soilla	zuengana	zeuengana
15 - Muga adlatib. - M.adl. gaiñ.er.	zuenganaiño zuenganaiño	zeuenganaiño zeuenganaiño
16 - Hurbil. adlatib.	zuenganutz	zeuenganutz
17 - Adl. gaiñ.eraik	zuenganako	zeuenganako
18 - Banatzaillia	---	---

Adibidiak:

- 1 - **Zuek** bihargin onak zarie baiña saltzaille txarrak.
- **Zeuek** etorri zarie ona, iñok deittu barik.
- 3 - **Zuek zeuek** egin bihar dozue hori.
- 3/5 - **Zuek** landu bihar dozue **zeuen** solua.
- 4 - Sekulakuak gertau jatzuez **zueri**.
- 5 - **Zuen** umoria eskertzekua da.
- 5/3 - **Zuek** ez daukazue konfiantzarik **zeuen** buruan.
- 8 - **Zuekin** edozein lekutara jua leike.
- 9 - **Zuegaittik** balitz ez genduke ezer egingo.
- 10 - Barri onak dakaraz **zuendako (zuentzat)**.
- Argixa dala? Hartizue **zeuendako** listo-pasauori!.
- 12 - Adore faltia ikusten dot nik **zuengan**.
(*Adole* dakar T. Etxebarriak *Lexikoian*).
- 13 - Ekimen txikixena be ez da **zuengandik** sortu.
- 17 - **Zuenganako** dogun jarrera alkarrekin jardutzekua da.

2.1.2 - Hirugarren personako izenordaiñ indartuak (Singularrak) - (1/2)

KASUA	1. gradua	2. gradua	3. gradua
1 - Absolutua	berau	berori	bera
2 - Partitibua	---	---	--
3 - Ergatibua	beronek	berorrek	berak
4 - Datibua	beroni	berorri	berari
5 - Genitibua	beronen	berorren	beraren
6 - Leku genitibua	---	---	---
7 - Instrumentala	---	---	--
8 - Soziatibua	beronekin	berorrekin	berakin
9 - Motibatibua	beronegaittik	berorregaittik	beragaittik
10 - Destinatibua	beronentzat	berorrentzat	berantzat
	beronendako	berorrendako	berandako
11 - Prolatibua	---	---	---
12 - Inesibua	berone(n)gan	berorre(n)gan	beragan
13 - Ablatibua	berone(n)gandik	berorre(n)gandik	beragandik
14 - Adlatibo soilla	berone(n)gana	berorre(n)gana	beragana
15 - Muga adlatib.	berone(n)ganaiño	berorre(n)ganaiño	beraganaiño
- M.adl. gaiñ.er.	berone(n)ganaiño	berorre(n)ganaiño	beraganaiño
16 - Hurbil. adlatib.	berone(n)ganutz	berorre(n)ganutz	beraganutz
17 - Adl. gaiñ.eraik	berore(n)ganako	berorre(n)ganako	beraganako
18 - Banatzaillia	---	--	---

Oharra : 3. personan ez dago persona-izenordaiñ arruntik eta hónen ordezkari erakusle arruntok erabiltzen dira: *ha* eta *hárek*; ikusi (3.1). Taula honetan ditudun 3. personako izenordaiñ indartuok, erakuslietatik eratorritakuak dira, *ber-* aurrizkia aurretik jarriaz. Bigarren gradukuak, errespetuzko harremanetarako be erabili izan dira baiña gaur egunian ez darabiguz zer horretan. 3. gradukuak dira gehixen darabiguzenak.

Adibidiak:

- 1 - *Berau* da interesik haundiña euki bihar leukiana (TE). *Berori* jarri deilla lehenen, eta bestiok juango gara ondoren (TE). 1/3 - *Berori* da nausi eta *berorrek* esaten dabena izango da onena (TE). -Aittizu Simona: *zu zara zu ta ni naiz berori. -Berori hi?* botikarixo kaka-barritsuori! (TE).
- Ha *bera* izan zan herrixaren alde lanik gehixen egin zebana.
- 3 - *Berak* esandako gauzia da esan detsutena (TE). Hori zeregiñori egin deixala *berak* (TE).
- 4 - Neri ez eidazu ezer esan, hobe dozu zuzenian *berari* esatia.
- 5 - Nik (haren) *beraren* semia ekarri dot autuan. Baiña: Harek *bere* semia ekarri dau autuan. [ezkerreko esaldixan *nik hirugarren baten (haren) semia* ekarri dot; eta eskumakuan *hirugarren batek (harek) bere seme propixua. Beraren* eta *bere* ez dira, ba, bardiñak].
- 8 - Etorri zaittez *berakin* zer egin geinkixon ikusteko.
- 9 - Haregaittik *beragaittik* geratu gara geratu garan moduan.
- 10 - Nik *berantzat* dakaraz hónnek perretxikuok. Hórrek biharrok *berandako* laga.
- 12/4 - Juan hari *beragana* eta kontaixuaz *berari* hórrek kontuok.
- 13 - *Beragandik* jaso dozu zuk izakeriori.

2.1.2 - Hirugarren personako izenordaiñ indartuak (pluralak)-(2/2)

KASUAK	1. eta 2. gradukuen pluralak	3. gradukuen pluralak
1 - Absolutua	eurok	eurak
2 - Partitibua	---	---
3 - Ergatibua	eurok	eurak
4 - Datibua	eurori	eureri
5 - Genitibua	euron	euren
6 - Leku genitibua	---	---
7 - Instrumentala	---	---
8 - Soziatibua	eurokin	eurekin
9 - Motibatibua	eurogaittik	euregaittik
10 - Destinatibua	eurontzat	eurentzat
	eurondako	eurendako
11 - Prolatibua	---	---
12 - Inesibua	euro(n)gan	eure(n)gan
13 - Ablatibua	euro(n)gandik	eure(n)gandik
14 - Adlatibo soilla	euro(n)gana	eure(n)gana
15 - Muga adlatib.	euro(n)ganaiño	eure(n)ganaiño
- M.adl. gaiñ.er.	euro(n)ganaiñoko	eure(n)ganako
16 - Hurbil. adlatib.	euro(n)ganutz	eure(n)ganutz
17 - Adl. gaiñ.eraik	euro(n)ganako	eure(n)ganako
18 - Banatzaillia	---	---

Adibidiak:

- 1 - **Eurak** etorri ziran gu (*baketan) bakian giñan lekura (TE).
- 3 - **Eurok** esan dabe ondo dagozela (TE).
- 4 - Háleri **eureri** emon zetsen sekulako blastiua.
- 5 - **Eurena** dabe bizi diran etxia (TE). **Euren** etxera eruan ginduezen.
- 8 - **Eurekin** juan giñan mendira.
- 9 - **Euregaittik** ez balitz txartuago egongo giñake.
- 10 - Ez neuke nahi neretzat hárek dabizen moduan ibiltzia. **Eurendako** hori bizimoduori.
- 12 - **Eurogan** dake konfiantza guztia jarritta.
- 13 - Daken apurra **euregandik** jasotakua da.
- 14 - **Euregana** jo genduan laguntza billa.
- 17 - **Eureganako** gure iritzixa ezin da hobia izan.

2.1.3 - Hirugarren personako izenordaiñ bihurkarixak (bere / euren)

Jarri deiguzen hiru sailletan izenordaiñ posesiboak:

Arruntak	Indartuak	Bihurkarixak
nere	neure	neure
hire	heure	heure
haren (erakuslia)	beraren (beran)	bere
zure	zeure	zeure
gure	geure	geure
zuen	zeuen	zeuen
háren (erakuslia)	euren	euren

Indartuen eta Bihurkarixen artian desbardintasun bat bakarrik daukagu: **beraren** eta **bere**-ren artekoa. Aittatu izan dogu aurrerago 2.1.2 (1/2)-ko 5. kasuaren (Genitibuaren) adibidian **beraren** (indartuaren) eta **bere** (bihurkarixaren) arteko desbardintasuna.

Ikusi deigun 3. persona singularrekuekin daukagun erabilleria, sail bakotzeko adibide batzuen bittartez:

Arruntak: *Ni haren autuan etorri naiz.* [Ez dago intensibotasunik ez eta reflexibotasunik. Esaldi **zuzena** da].

Orduan: **Ni beraren/beran autuan etorri naiz* edo **ni bere autuan etorri naiz* ez lirake, normatiboki zuzenak izango, bai bata bai bestia sarri-sarri darabiguzen arren.

Indartuak (baiña ez bihurkarixak): *Jon aurkittu dot eta beraren autuan etorri naiz.* [*Beraren* (= *Jonen*) posesibo indartua, aurretik aittatu dogun *Jon* personiari dagokixo eta, horrez gaiñera, *Jon ez* dago *naiz* adizkixaren barruan; *naiz* adizkixaren barruan dagan bakarria “*ni*” da-eta; **zuzena** da ba, *beraren* jartzia].

Orduan: **Jon aurkittu dot eta haren autuan etorri naiz* ez da esaldi zuzena, *haren*-ekin ez dakigulako *Jonen* ala beste baten gaiñian dihardugun, eta horregaittik dago *Joni* dagokixon “*beraren*” jarri biharra. *Jon* aittatu barik, **haren** autuan etorri naiz, **zuzena** da goixan, *arrunten* paragrafuan, esan dogun moduan.

Beste esaldi hauxe be, normatiboki behintzat, ez da zuzena: **Jon aurkittu dot eta bere autuan etorri naiz*; gorago esan dogun moduan *Jon* ez dagualako *naiz* adizkixaren barruan. *Jonek bere autuan ekarri nau*, ostera, **zuzena** da, *Jon ni*-kin batera, “*nau*” adizkixaren barruan dagualako (*Jonek-ni* ekarri nau).

Bihurkarixak (bihurkarixak izateko indartuak izan bihar dira). Izenordaiñ posesibuak aittatzen daben personia, adizkixaren barruan daganian, genitibo bihurkarixak erabili bihar dira.

Aurreko paragrafuan jarri dogun adibidia barriro ekarriz: *Jonek bere autuan ekarri nau.* [(= *Jonek Jonen autuan ekarri nau*). *Bere* posesibo bihurkarixa aurretik aittatu dogun *Jon* personiari dagokixo eta, horrez gaiñera, *Jon, ni*-kin batera, “*nau*” adizkixaren barruan dago. **Zuzena** da ba, *bere* jartzia].

Jonek haren autuan ekarri nau be, esaldi zuzena da, baiña, kasu honetan, beste baten autuan ekarri nau, ez berian.

**Jonek beraren/beran autuan ekarri nau*, ez da normatiboki behintzat esaldi zuzena,

Jon adizkixaren barruan dagan ezkeroko *bere* erabili bihar dalako.

3. persona pluraletan (háren/euren): Hemen, arrunten eta bihurkarixen arteko erabillera desbardiña da kontuan izan biharrekua. Horretarako singularretan (*haren* eta *bere*) jarrittako erregela eta adibidiak balixo dabe plural hónetan be.

Hónen posesibuon gaiñian esan bihar dogu, gaur egunian behintzat, Eibarko euskeran ez daukagula irizpide zihatzik posesibuon erabilleran: *Bere* erabili biharrian *beraren/beran* erabiltzen dogu, eta alderantziz. *Haren* apenas erabiltzen dogun, *bere* eta *beraren* posesibuok lekua jan detselako. Mendebaldeko euskalkixetan oso joera normala da hau guztiau.

Puntu honekiñ amaitzeko, jarri deigun “BERE” izenordaiñ posesibo bihurkarixaren deklinabide taulia, mugagabian:

KASUA	BERE
5 - Genitibua	bere
7 - Instrumentala	berez
8 - Soziatibua	berekin / gaz
10 - Destinatibua	beretzat / beretako
12 - Inesibua	beregan
13 - Ablatibua	beregandik
14 - Adlatibo soilla	beregana
15 - Muga adlatibua	bereganaiño
- M. adl. gaiñian eraikixa	bereganaiño
16 - Hurbiltze adlatibua	bereganutz
17 - Adlat. gaiñian eraikixa.	bereganako

Euren izenordaiñ posesibuaren deklinabidia [2.1.2-(2/2)] taulan ikusi geinke.

Bere, *euren* eta beste posesibo bihurkari guztiak deklinau egin leikez, eredu mugagabiaren eta mugatuaren arabera.

2.2 - Galdetzailien eta galdetzailietatik eratorritako izenordaiñen deklinabidia.

2.2.1 - **Nor** / **nortzuk**; **zein** / **zeintzuk**; **zer** / **zera** / **zertzuk**; **zenbat** (1/4)

KASUA	NOR	NORTZUK
1- Absolutua	nor	nortzuk
2- Partitibua	norik	nortzurik
3- Ergatibua	norek / nork	nortzuek
4- Datibua	nori	nortzuri / nortzueri
5- Genitibua	noren	nortzuen
6- Leku genitibua	----	-----
7- Instrumentala	(nortaz)	(nortzuez)
8- Soziatibua	norekin / noregaz	nortzuekin / -gaz
9- Motibatibua	noregaittik	nortzuegaittik
10- Destinatibua	norendako	nortzuendako
11- Prolatibua	norentzat	nortzuentzat
	nortzat	nortzutzat
12- Inesibua	nore(n)gan	nortzuengan
13- Ablatibua	nore(n)gandik	nortzuengandik
14- Adlatibo soilla	nore(n)gana	nortzuengana
15- Muga adlatibua	nore(n)ganaiño	nortzuenganaiño
* - Muga adla.gaiñ.eraikixa	nore(n)ganaiño	nortzuenganaiño
16- Hurbiltze adlatibua	nore(n)ganutz	nortzuenganutz
17- Adlatibo gaiñ. eraikixa	nore(n)ganako	nortzuenganako
18- Banatzaillia	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - **Nor** izan da hamen gure aurretik? (TE). - **Nortzuk** datoz gaur afaittara? - **Nortzuek** izan dira nere billa? (TE). Ez daukagu irizpide zihatzik: absolutua eta ergatibua nahastian darabiguz, *nortzuk* zein *nortzuek*.
- 3 - Ai, bazenkixe **norek** eta **nortzuek** darabixen zuen gatzizena!
- **Nork** / **norek** apurtu dau pitxarra? (TE)
- 4 - Nik ez dakit **nori** edo **nortzuri** daroiazuen txakur hori.
- 7 - Guk ez dittugu, jatorrak badira be, “nortaz”, “iñortaz” eta halakorik erabiltzen. Esate baterako, ez dogu esango “**nortaz berbetan diharduzue**”. Horren ordez “**noren gaiñian**” eta “**noregaittik**” esakerak darabiguz, erderiaren eragiñez, jakiña.
- 8 - Ez dakizuela **norekin** dabillen zuen alabia?. - Ez dakigu **nortzuekin** ibilli dan zuen semia.
- 11 - **Nortzat** hartu gaittuzue ba, zeuen lehengusu gaztetzat ala?
- 14 - Hobe zendukie jakin **norengana** joko dabene gure semiak.
- 15 - **Nortzuenganaiño** kolia dagoala uste dozue gaur goixian?
- 16 - Hórrek ez dakixe **noreganutz** doian gure anai gaztia.
- 17 - Zuek ez dozue asmau be egingo **norenganako** joeria daukan horrek.

2.2.1 - Nor / nortzuk; **zein** / **zeintzuk**; zer / zera / zertzuk; zenbat. (2/4)

KASUA	ZEIN		ZEINTZUK	
1- Absolutua 2- Partitibua 3- Ergatibua 4- Datibua	zein zeiñik zeiñek zeiñi		zeintzuk zeintzurik zeintzuek zeintzuri / zeintzueri	
5- Genitibua 6- Leku gen.	zeiñen (zeiñetako)		zeintzuen (zeintzuetako)	
7- Instrum. 8- Soziatibua 9- Motibat. 10- Destinat. 11- Prolatib.	(zeiñez) zeiñekin / zeiñegaz zeiñegaittik zeiñendako zeiñentzat zeintzat		(zeintzuez) zeintzuekin / -gaz zeintzuegaittik zeintzuendako zeintzuentzat zeintzutzat	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12- Inesibua 13- Ablat. 14- Adl. soil. 15- M. adlat. * - M. a.g.e. 16- H. adlat. 17- Adl. g. e. 18- Banatz.	zeiñetan zeiñetatik zeiñetara zeiñetaraíño zeiñetaraíño zeiñetarutz zeiñetarako -----	zeiñe(n)gan zeiñe(n)gandik zeiñe(n)gana zeiñe(n)ganaiño zeiñe(n)ganaiño zeiñe(n)ganutz zeiñe(n)ganako -----	zeintzuetan zeintzuetatik zeintzuetara zeintzuetaraíño zeintzuetaraíño zeintzuetarutz zeintzuetarako -----	zeintzuengan zeintzuengandik zeintzuengana zeintzuenganaiño zeintzuenganaiño zeintzuenganutz zeintzuenganako -----

Adibidiak:

- 1 - Bixetako **zein** dozu nahixago?. **Zeintzuk** dittuzu nahixago, gorrixak ala baltzak?
- **Zein** da gabian zarataka ibilli dana?. **Zeintzuk** dira hori egin dabenak? (TE).
- 3 - **Zeñek** asmau dau zorakerixa hori? (TE). **Zeintzuek** jaso dabe etxe hau?(TE).
- 4 - **Zeñi** galdu jako hau erlojuau?. **Zeintzuri** / **zeintzueri** esan dozu gertau jakuela hori?
- 5 - **Zeñena** da hau etxe polittau?. **Zeintzuen** da, ba, gobernatzeko arduria?
- 7 - **Zeñez** / **zeintzuez** instrumentalaren orde, **zeñen gaiñian** / **zeiñegaittik**; **zeintzuen gaiñian** / **zeintzuegaittik** eta **zeñekin** / **zeintzuekin** darabiguz: **Zeñen gaiñian** edo (9) **zeiñegaittik** diharduzue berbetan?. (8) **Zeñekin** / **zeintzuekin** gogorutzen zara itsasora begira zagozenian?
- 8 - **Zeñekin** gelditzen zara, gorrixakiñ ala baltzakin?. **Zeintzuekin** zoiatz mendira?
- 10 - **Zeñendako** da oparixa?. **Zeintzuentzat** dira, ba, hórrek deixok?.
- 12 - Zein etxetan egon zara; **zeiñetan**?. Aralarko gaillur batzuetan izan da baiña ez daki **zeintzuetan**. **Zeñe(n)gan** dozu zuk konfiantzia jarritta? Askok ez daki **zeintzuengan** jarri euren konfiantzia.
- 13 - **Zeñe(n)gandik** datorkizu zuri jenixo zittalori?
- 14 - Medikugana jua bihar naiz eta ez dakit **zeiñegana**. Mendixetara jua ten zariela, bai, baiña **zeintzuetara**?.

2.2.1 - Nor / nortzuk; zein / zeintzuk; **zer** / **zera** / **zertzuk**; zenbat (3/4)

KASUA	ZER	ZERA	ZERTZUK
1- Absolutua	ze(r)	zera	zertzuk
2- Partitibua	zerik	-----	-----
3- Ergatibua	zerek / zerk	zerak	zertzuek
4- Datibua	zeri	zerari	zertzuri / zertzueri
5- Genitibua	zeren	zeraren	zertzuen
6- Leku genitibua	(zertako)	zereko	(zertzuetako)
7- Instrumentala	(zerez / zertaz)	-----	(zertzuez / zertzuetaz)
8- Soziatibua	zerekin /-gaz	zerakin /-gaz	zertzuekin /-gaz
9- Motibatibua	ze(r)gaittik	zeragaittik	zertzuegaittik
10- Destinatibua	zerentzat	zerantzat	zertzuentzat
	zerendako	zerandako	zertzueandako
11- Prolatibua	zertzat	zeratzat	zertzuetzat
12- Inesibua	ze(r)tan	zerian / zeragan	zertzuetan
13- Ablatibua	ze(r)tatik	zeretik / zeragandik	zertzuetatik
14- Adlatibo soilla	ze(r)tara	zerera / zeragana	zertzuetara
15- Muga adlatibua	ze(r)taraiño	zereraiño / zeraganaiño	zertzuetaraiño
* - M. adl.gaiñ.eraik.	ze(r)taraiñoko	zereraiñoko / zeraganaiñoko	zertzuetaraiñoko
16- Hurbiltze adlatibua	ze(r)tarutz	zererutz / zeraganutz	zertzuetarutz
17- Adl. gaiñ. eraikixa	ze(r)tarako	zererako / zeraganako	zertzuetarako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - **Ze(r)** da hor dabillen zarata izugarrixi? (TE). **Ze(r)** gauza ederrak Jaungoikuagandikuak! (TE). - **Ze(r)** ardura desta ba neri zure ezetzak! (TE). **Ze(r)** ba? Ixildu egingo nintzan neuk errezoia eukitta? (TE). -**Ze(r)** daroiazu hor ezkutuan? -**Zera!** ontzako urriak!(TE).
- **Zertzuk** galdu jakoz ume honi?. 1/3/2 - **Ze(r)** jiñok **zerak**? - ez daguala **zerik**.
- 3 - **Zerek** ekarri detsuz hórrek burukomin guztiok (*burukomin guzti hórrek)? (TE). **Zerk** bildurtu zaittu ez agertzeko? (TE).
- 3/5 - **Zerek** emoten detsu min? **zeren** penia dozu? - **Zerak** emoten desta min, geure konpondu eziñak.
- 4 - **Zeri** egitten detsazu hainbeste barre? - **Zerari**, honi paillazuoni.
- 6 - Nungua da hori? - **Zerekua**, Elgetakua. (Leku genitiboko kasu honetan ez dittugu (**zertako**) eta (**zertzuetako**) erabiltzen.
- 7/8 - Instrumentala barik soziatibua normalago darabigu galderetan: **Zerez** eginda dago? barik **zerekiñ** eginda darabigu, nahiz eta erantzunetan instrumentala be erabiltzen dogun: *galtzairuz, zurez...*
- 9 - **Ze(r)gaittik** dago aitta hain hasarria?(TE).
- 10 - **Zerendako** da hau pieziau? - **Zerantzat** da, makiña honentzat da. 12 - **Ze(r)tan** dago Antxon hainbeste denboran? - **Zerian**, pikutan betiko moduan. 13 - Noregandik dozu zuk afeziñuori?
- **Zeragandik**, aittagandik. 14 - **Ze(r)tara** zoiatz taillarrera? -**Ze(r)tara** juango naiz ba? biharrera!
- 14 - Norengana zoiatz hain pozik? -**Zeragana**, andrageixagana.

Oharra: ZER eta ZERTZUK bizigabien erara deklinatzen dira, gauzen gaiñian dihardue-eta; ZERA ostera, bizigabien eta bizidunen erara, gauzekin zein personekin erabili leikialako.

2.2.1 - Nor / nortzuk; zein / zeintzuk; zer / zera / zertzuk; **zenbat** (4/4)

KASUA	ZENBAT	
1- Absolutua 2- Partitibua 3- Ergatibua 4- Datibua 5- Genitibua 6- Leku genitibua 7- Instrumentala 8- Soziatibua 9- Motibatibua 10- Destinatibua 11- Prolatibua 18 - Banatzaillia	zenbat ----- zenbatek zenbati zenbaten zenbateko (zenbatez) zenbatekin zenbategaittik zenbatentzat / zenbatendako ----- zenbana	
	Bizigabiak	Bizidunak
12- Inesibua 13- Ablatibua 14- Adlatibo soilla 15- Muga adlatibua * - M. adl.gaiñ.eraik. 16- Hurbiltze adlatibua 17- Adl. gaiñ. eraikixa	zenbatian zenbatetik zenbatera zenbateraiño zenbateraiñoko zenbaterutz zenbaterako	zenbatengan zenbatengandik zenbatengana zenbatenganaiño zenbatenganaiñoko zenbatenganutz zenbatenganako

Adibidiak:

- 1 - **Zenbat** bihar egin bihar dan zeozer lortzeko!. **Zenbat** ume etorri da / dira gaur?.
- **Zenbat** bidar esan bihar detsut?. **Zenbat** diru pagau bihar da?. **Zenbat** autotan juango gara?. **Zenbat** jendekiñ egin dozu berba?
- 3 - **Zenbatek** egin dau gaur biharra?. **Zenbatek** deittu dau gaur?.
- 4 - Ai, **zenbati** egin detsan kalte txarrixonek!. **Zenbati** esan detsazu?
- 5 - **Zenbaten** artian dake, ba, negoziua?. Gerran hildako **zenbaten** barri ez ete daki gudari honek. **Zenbaten** lepotik ez ete da hau aberastu!.
- 6 - **Zenbatekua** da hau? - Hori, hamar millakua.
- 8 - Zortzi umekin jua izan naiz Parisera. - **Zenbatekin**?, zortzikin?; ez zara zu makala!
- 10 - **Zenbatentzat** prestauko dot afarixa? - **Zenbatendako**?, ba, hamarrendako.
- 12 - **Zenbatian** dago bildotsa?. **Zenbatengan** jarri leike ba konfiantzia?.
- 14 - **Zenbatera** da partidua? - 22ra. **Zenbatengana** ez ete dau jo harek mesede eske!
- 15 - Ez dakit, ba, **zenbateraiño** aittu daben! **Zenbateraiño** zare laguntzeko prest?
- **Zenbateraiñoko** egixa dan hori, zeinek jakin?.
- 17 - **Zenbatenganako** ezinikusixa dakan batek baiño gehixagok!
- 18 - **Zenbana** doiaz? Hogeita bana, eta partidua 22ra.
Zenbana emon detsezu? Hamarna milla peseta.

2.2.2 - **Iñor, edonor, edozeiñ, norbaitt, zenbaitt (1/2)**

KASUA	IÑOR	EDONOR	EDOZEIÑ
1- Absolutua	iñor	edonor	edozeiñ
2- Partitibua	----	----	----
3- Ergatibua	iñok	edonorek	edozeiñek
4- Datibua	iñori	edonori	edozeiñi
5- Genitibua	iño(re)n	edonoren	edozeiñen
6- Leku genitibua	----	----	----
7- Instrumentala	----	----	----
8- Soziatibua	iñokin / iñogaz	edonorekin /-gaz	edozeiñekin / -gaz
9- Motibatibua	iñogaittik	edonoregaittik	edozeiñegaittik
10- Destinatibua	iñontzat / -dako	edonorentzat /-dako	edozeiñentzat / -dako
11- Prolatibua	iñortzat	edonortzat	edozeintzat
12- Inesibua	iño(n)gan	edonore(n)gan	edozeiñe(n)gan
13- Ablatibua	iño(n)gandik	edonore(n)gandik	edozeiñe(n)gandik
14- Adlatibo soilla	iño(n)gana	edonore(n)gana	edozeiñe(n)gana
15- Muga adlatib.	iño(n)ganaiño	edonore(n)ganaiño	edozeiñe(n)ganaiño
* - M. adl. g. er.	iño(n)ganaiñoko	edonore(n)ganaiñoko	edozeiñe(n)ganaiñoko
16- Hurbiltze adl.	iño(n)ganutz	edonore(n)ganutz	edozeiñe(n)ganutz
17- Adl. gaiñ. eraik	iño(n)ganako	edonore(n)ganako	edozeiñe(n)ganako
18- Banatzaillia	----	----	----

Oharra: “Zein”ek “nor”i lekua kendu detsan moduan kendu detsa “edozeiñ”ek “edonor”i.

Esan deigun, *edonor* eta *edozein*, *nor* eta *zein* deklinatzen diran modu berian deklinatzen dirala. Ez dogu premiñazkotzat ikusi, *edozeiñ*-en bizigabien deklinabidia hamen jartzia.

Adibidiak:

- 1 - Gauko erromerixan ez da **iñor** izan (TE). Zahartutzian gauzarik tristiena, **iñor** bihar izatia (TE).
 - **Iñor** balitz, ointxe dauka aukeria bere burua aurrera ataratzeko (TE). **Iño(r)** be ez dot ikusi.
 - **Edonor** da gaur lehengo aberatsak beste (TE). **Edozeiñ** kaka-umek jaukaz gaur hirurogei urte (TE). - Ez dakigu ba, **edozeiñ** izan leike hori egin dabena. Hori ez da gero **edozeiñ!**
- 3 - **Iñok** be ez nau maitte. **Iñok** ez dau oindiok halakorik egin. **Edozeiñek** daki hori gaur egunian
- 4 - Ez esan **iñori!**. **Iñori** be ez jako halakorik egin bihar. **Edozeiñi** gertau leikixo hori.
- 5 - **Iñoren** andria beti eder. **Iñoren** bendian bizi biharra ez da ederra. Ez da hori **edozeiñen** laguna.
 - **Iñona**, norberana beziñ ondo edo hobeto gorde bihar da (TE).
 - Bere bizi guztian, **iñon** pekora ibilli zan, beste zintzo asko baiño hobeto (TE).
 - Oiñ dala bi milla urte bezela, **iñon** begixan lastua ikusi eta habia ez norberanian (TE).
- 8 - Ezin leike **iñokin** be fixau. **Edozeiñekin** juango litzake gure mutikua.
- 9 - Ez dogu **iñogaittik** gauza txarrik esan. **Edozeiñegaittik** mesediak egitteko prest.
- 10 - Ez noia gehixago **iñondako** biharrik egittera. - Zeiñendako da, ba, hau? - Hori? **edozeiñendako.**
- 12 - **Iñogan** badozu zuk konfiantzarik ala? **Edozeiñegan** jartzen dau konfiantzia
- 13 - Ez **iñogandik** ezer espero. **Edozeiñegandik** hartuko neuke laguntasuna.
- 14 - Ez da **iñogana** be hurreratu. Ez da ha **edozeiñegana** hurreratuko.
- 17 - Ez dau harek **iñoganako** gorrotorik. **Edozeiñenganako** agertuko dau harek jarrera ona.

2.2.2 - Iñor, edonor, edozeiñ, **norbaitt**, **zenbaitt** (2/2)

KASUA	NORBAITT	ZENBAITT	
1- Absolutua	norbaitt	zenbaitt	
2- Partitibua	----	----	
3- Ergatibua	norbaittek	zenbaittek	
4- Datibua	norbaitti	zenbaitti	
5- Genitibua	norbaitten	zenbaitten	
6- Leku genitibua	----	zenbaittetako / ----	
7- Instrumentala	(norbaittez)	(zenbaittez)	
8- Soziatibua	norbaittekin / -gaz	zenbaittekin / -gaz	
9- Motibatibua	norbaittegaittik	zenbaittegaittik	
10- Destinatibua	norbaittentzat / -dako	zenbaittentzat / -dako	
11- Prolatibua	----	----	
		Bizigabiak	Bizidunak
12- Inesibua	norbaitte(n)gan	zenbaittetan	zenbaitte(n)gan
13- Ablatibua	norbaitte(n)gandik	zenbaittetatik	zenbaitte(n)gandik
14- Adlatibo soilla	norbaitte(n)gana	zenbaittetara	zenbaitte(n)gana
15- Muga adlatibua	norbaitte(n)ganaiño	zenbaittetaraiño	zenbaitte(n)ganaiño
* - M.adl.gaiñian.eraikia	norbaitte(n)ganaiño	zenbaittetaraiño	zenbaitte(n)ganaiño
16- Hurbiltze adlatibua	norbaitte(n)ganutz	zenbaittetarutz	zenbaitte(n)ganutz
17- Adl. gaiñ. eraikixa	Norbaitte(n)ganako	zenbaittetarako	zenbaitte(n)ganako
18- Banatzaillia	-----	-----	-----

Adibidiak:

- 1 - **Norbaitt** ibilli da nere papeletan (TE). **Zenbaitt** izan balitza ez zetsan parkatuko (TE).
- 3 - **Norbaittek** deittu dau (bateronbatek). **Zenbaittek** ikasi daberen moduan be ez dogu ikasi-eta.
- 4 - **Norbaitti** jausi jako ba karteriau. **Zenbaitti** ez litxakixo bape gustauko esan dozuna.
- 5 - **Norbaitten** etxian egongo da, laguneren baten etxian. **Zenbaitten** moduan ez gara gu ohittu!
- 8 - Bakarrik ez da egongo, **norbaittekin** egongo da. **Zenbaittekin** baiño bakarrik hobe.
- 9 - **Norbaittegaittik** dabill hori dabilleren moduan. **Zenbaittegaittik** mogidu be ez giñake egingo.
- 10- **Norbaittentzat** badihardu ba idazten. **Zenbaittendako** ez da hori barri txarra.
- 12- Badauka honek esperantzia **norbaittegan**. **Zenbaittetan** hobe ixillik geratu.
Zenbaittegan ezin leike itxaropenik jarri.
- 13- **Norbaittegandik** laguntzarik badator, hartu. **Zenbaittegandik** ez espero iñungo laguntzarik.
- 14- **Norbaittegana** badoia ha poz-pezik. **Zenbaitteganana**, hurreratu be ez, hain dira zittalak eze.
- 17- **Norbaitteganako** joera apartekua dauka. **Zenbaitteganako** gorrotuori ezin dabe ezkutau.

2.2.3 - Ezer, zerbaitt, zeozer, edozer

KASUA	EZER	ZERBAITT	ZEOZER / ZEREDOZER	EDOZER
1- Absolutua	ezer	zerbaitt	zeozer	edozer
2- Partitibua	----	----	----	----
3- Ergatibua	ezek	zerbaittek	zeozek	edoze(re)k
4- Datibua	ezeri	zerbaitti	zeozeri	edozeri
5- Genitibua	ezeren	zerbaitten	zeozeren	edozeren
6- Leku genitibua	(ezetako)	(zerbaittetako)	(zeozetako)	(edozertako)
7- Instrumentala	(ezetaz)	(zerbaittez)	(zeozetaz)	(edozerez / -taz)
8- Soziatibua	ezekiñ / ezegaz	zerbaittekiñ /-gaz	zeozekiñ /-gaz	edozerekiñ /-gaz
9- Motibatibua	ezegaittik	zerbaittegaittik	zeozegaittik	edozegaittik
10- Destinatibua	ezendako	zerbaittendako	zeozendako	edozerendako
11- Prolatibua	ezertzat	zerbaittzat	zeozertzat	edozertzat
12- Inesibua	ezetan	zerbaittetan	zeozetan	edoze(r)tan
13- Ablatibua	ezetatik	zerbaittetatik	zeozetatik	edoze(r)tatik
14- Adlatibo soilla	ezetara	zerbaittetara	zeozetara	edoze(r)tara
15- Muga adlatib.	ezetaraiño	zerbaittetaraiño	zeozetaraiño	edoze(r)taraiño
* - M. adl. g. er.	ezetaraiñoko	zerbaittetaraiñoko	zeozetaraiñoko	edoze(r)taraiñoko
16- Hurbiltze adl.	ezetarutz	zerbaittetarutz	zeozetarutz	edoze(r)tarutz
17- Adl. g. eraik	ezetarako	zerbaittetarako	zeozetarako	edoze(r)tarako
18- Banatzaillia	----	----	-----	----

Oharra: *Zerbaitt* baiño normalagua da *zeozer*. T.E-ak *zegozer* jartzen dau Lexikoian. Leku genitiborik (6) ez darabigu izenordaiñotan. Instrumentalaren erabilleria be barrixa da gurian.

Adibidiak:

- 1 - *Ezer* ez dauka eta harrokerixaz beteta dabill (TE). Ez dot *ezer* entzun. *Ze(g)ozer* darabixe euren artian (TE). *Edozer* jateko da harendako ona (TE).
- 3 - *Ezek* be ez dau ha bildurtuko. *Zeozek* egin detsa kalte. *Edoze(re)k* eragin leikixo txarrera.
- 4 - *Ezeri* be ez detsa begiratzen. *Zeozeri* helduta han pasau eban gaba. *Edozeri* egitten detsa barre.
- 5 - Ha gizajua ez da *ezeren* jabe. *Zeozeren* premiñan bazagoz deittu. *Edozeren* premiñan ni.
- 8 - Ez da *ezekiñ* akordatzen. Konponduko naiz *zeozekiñ*. Tira! hori *edozerekiñ* egin leike-eta.
- 9 - *Ezegaittik* be ez dau nahi. *Zeozegaittik* esango eban hori. *Edozergaittik* jausi leike.
- 10 - *Ezendako* be ez da hori. *Zeozendako* izango da pieziori. *Edozerendako* izan leike.
- 12 - *Ezetan* abilla bada pelotan da. Ez dakit, baiña *zeozetan* jardungo dau. *Edozertan* da ha asko.
- 13 - *Zetatik* sortu jako? - *Ezetatik* be ez; berez sortu jako. - *Zeozetatik* izango da ezta?
- 14 - Ez noia ni hara *ezetara*. Badoia hori *zeozetara*. *Edoze(r)tara* joten dau harek.
- 17 - Ez da *ezetarako* gauza. Ez dakit *zetarako* baiña *zeozetarako* bada. *Edoze(r)tarako* kapaz da.

2.3 - ALKAR izenordaiñaren deklinabidia

KASUA	ALKAR
1 - Absolutua	alkar
2 - Partitibua	----
3 - Ergatibua	----
4 - Datibua	alkarri
5 - Genitibua	alkarren
6 - Leku genitibua	----
7 - Instrumentala	----
8 - Soziatibua	alkarrekin / alkarregaz
9 - Motibatibua	----
10 - Destinatibua	alkarrentzat / alkarrendako
11 - Prolatibua	----
12 - Inesibua	alkarre(n)gan
13 - Ablatibua	alkarre(n)gandik
14 - Adlatibo soilla	alkarre(n)gana
15 - Muga adlatibua	alkarre(n)ganaiño
- M.adl. gaiñ.eraikixa	alkarre(n)ganaiño
16 - Hurbiltze adlatibua	alkarren(n)ganutz
17 - Adl. gaiñ.eraik	alkarre(n)ganako
18 - Banatzaillia	----

Oharra: ALKAR izenordaiñ erreziprokua da, eta teorixan, kasu-marka guztiak hartu leikez izenordaiñ honek ergatibua (NORK) izan ezik. Beste izenordaiñen moduan, mugagabian deklinatzen da.

Adibidiak:

- 1 - Hónek neska-mutillok **alkar** maitte dabe. **Alkar** ikusiko dogu bixar.
 - **Alkar** aittuta juan ziran lapurretan egitteko (TE).
 - Bihargiñak **alkar** hartu eta sindikatuak jarri ziranian, aurrerakada haundixa egiñ eben euren bizimoduan (TE). Uretara jausi ziranian **alkar** galdu eben (TE).
 - Begi onak eta **alkar** ikusi ezin, gauzarik tristiena (TE).
 - Halako martxan **alkar** joko dabe hórrek azkenian.
- 4 - **Alkarri** lagunduz aurrerakada haundixa egin dabe.
- 5 - **Alkarren** artian eruango dogu errezago.
- 8 - Hárek andra-gizon bixak, alde guztietara **alkarregaz** agertzen ziran beti (TE).
 - **Alkarrekin** bizi gara gu aspaldittik.
- 10 - **Alkarrendako** borondate haundixa eben (TE). **Alkarrendako** errespetuan hobeto izango gara.
 - **Alkarrentzat** gorrotua baiño besterik ez dake hórrek.
- 12 - Hurreratu zaittie **alkarregana**.
- 13 - **Alkarregandik** urrin dabiz hórrek.
- 15 - Esan zittuezen gauzak **alkarreganaiño** aillegau ziran.
- 16 - **Alkarreganutz** joten jakin eben eta ondo konpontzen dira oiñ.
- 17 - **Alkarreganako** amorixuakiñ dagoz hórrek gaixorik.

2.4 - BESTE berbiaren deklinabidia (1/2)

KASUA	BESTE (mugagabia)	
1-Absolutua	beste	
2-Partitibua	besterik	
3-Ergatibua	bestek	
4-Datibua	besteri	
5-Genitibua	besteren	
6-Leku-genitibua	bestetako	
7-Instrumentala	(bestez)	
8-Soziatibua	beste(re)kin	
9-Motibatibua	beste(re)ngaittik	
10-Destinatibua	beste(re)ntzat / beste(re)ndako	
11-Prolatibua	bestetzat	
	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bestetan	beste(ren)gan
13-Ablatibua	bestetatik	beste(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	bestetara	beste(ren)gana
15-Muga adlatibua	bestetaraiño	beste(ren)ganaiño
-M.adl.gaiñ. erai.	bestetaraiño	beste(ren)ganaiño
16-Hurbiltze adlat.	bestetarutz	beste(ren)ganutz
17-Adlat. gaiñ. erai.	bestetarako	beste(ren)ganako
18-Banatzailia	----	----

Oharra: Hau berbiau izenordaintzat, determinatzaillietzat eta izenlaguntzat hartu izan da, baiña gehixenetan izenlagunaren lekuan agertzen da. Deklinatzen darian izenordain bihurtzen da eta izenak dittuan moduan, deklinabide mugagabia (BESTE), mugatu singularra (BESTIA) eta mugatu plurala (BESTIAK) ditu. BESTE izenordain moduan eta absolutibuan ixa ez da erabiltzen eta beste kasuetan be oso gitxi darabigu “*bat*”ekin batera ez bada: *beste bat*, *beste batek*, *beste bati*, *beste baten*, *beste bateko*...; halanda be, partitibuan (*besterik*) eta inesibuan (*bestetan*) erabiltzen da.

Adibidiak

Izenlagun edo determinatzaillie moduan:

- Oindiok *beste* pieza pillo bat daukazu egitteko. Gaur *beste* batzuetan baiño hobeto nabil.
- *Beste* etxe horretan bizi naiz. Ez dakagu *beste* erremedixorik, arazuari fronte egin baiño.
- Hara juateko ez dago *beste* biderik. Ez guk, *beste batzuk* egin dabe oker hori (TE).
- Haren ondoren, *beste batzuek* agertu ziran (TE). *Beste baten*, ordittuta, emaztiari eskua ezarri zetsan (TE). *Beste* gizonari ez dot ezagutzen. *Beste* zeinek galdetu zetsun neregaittik?
- Bazara zu ni *beste* jate kontuan (TE). Lehenguari *beste hainbeste* gehitu bihar detsazu...(TE).

Izenordaiñ moduan:

- 1 - Bat edo *beste*, belu baten, agertu ziran (TE).
- 2 - *Besterik* zeu baiño, ez deilla etorri (TE). *Besterik ezian*, arto sikua be ona da (TE).
Aurtengo Sanjuanak, *besterik ez lakuak*, jendez eta jolasez (TE). *Besterik ez lakua* zan edertasunian, hogeit urte zittuanian (TE). Hamen ez dago haxe baiño *besterik*.
- 3 - “*Bestek*” barik, “*iñok*” edo “*beste batek*” erabiltzen dogu. Hori egin deixala *iñok* / *beste batek*.
- 4 - Norberak txarto egitten dabena, ez gero *iñori* / *beste bati* leporatu. (*besteri*-ren orde).
- 5 - *Iñoren* etxian ez egin halakorik (*besteren*-en orde).
- 6 - Gaur ez dot *bestetako* hanka-sarturik egiñ. 12 - Gaur *bestetan* baiño hobeto jokatu dot.

2.4 - BESTE berbiaren deklinabidia (2/2)

KASUA	BESTE			
	mugatu singularra		mugatu plurala	
1-Absolutua	bestia		bestiak	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	bestiak		bestiak	
4-Datibua	bestiari		bestieri	
5-Genitibua	bestiaren		bestien	
6-Leku-genitibua	besteko		bestietako	
7-Instrumentala	(bestiaz)		(bestiez)	
8-Soziatibua	bestiakin		bestiekin	
9-Motibatibua	bestiagaittik		bestiegaittik	
10-Destinatibua	bestiantzat / bestiandako		bestientzat / bestiendako	
11-Prolatibua	-----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bestian	bestiagan	bestietan	bestie(n)gan
13-Ablatibua	bestetik	bestiagandik	bestietatik	bestie(n)gandik
14-Adlatibo soilla	bestera	bestiagana	bestietara	bestie(n)gana
15-Muga adlatibua	besteraíño	bestiaganaiño	bestietaraiño	bestie(n)ganaiño
-M.adl.gaiñ.eraik.	besteraíño ko	bestiaganaiño ko	bestietaraiño ko	bestie(n)ganaiño ko
16-Hurbiltze adlatib.	bestेरutz	bestiaganutz	bestietarutz	bestie(n)ganutz
17-Adlat. gaiñ.eraik.	bestera ko	bestiaganako	bestietarako	bestie(n)ganako
18-Banatzailia	-----	----	----	----

Adibidiak:

- 1 - Badihardu horrek *bata eta bestia* esaten baiña ez egin kasurik. Hartizue horixe *bestiak* baiño hobia da eta. *Batzuk eta bestiak*, danak antzerakuak. Umiak ez dau nahi *ez bata eta ez bestia*.
- 3 - *Batak* gorrixa nahi dau eta *bestiak* baltza; gatxa alkar aitzia. Guk nahi dogu konpontzia baiña *bestiak* ez. Batzuk harrapau zittuezen, baiña *bestiak* ihes egiñ eben.
- 4 - Esan *bestieri* be etorri deittian. *Batari* gertau jakona baltza eta *bestiari* baltzagua, a zer paria!
- 5 - *Bataren eta bestiaren* esanak entzun dittugu. Ez egin kasurik *bestien* esaneri.
- 6 - Ez da hori talde honetakua *bestekua* baiño. Kale honetakuak *bestietakuak* baiño harruaguak dira.
- 8 - *Batakin zein bestiakin*, bixekin konpontzen gara ondo. Hónekin frakokin baiño hobeto zare *bestiekiñ*. Erabagixa hartu aurretik egin berba *bestiekin* be.
- 9 - *Batagaittik edo bestiagaittik* baiña amaittu barik. Ez jako *bestiegaittik* ezer ardura.
- 10 - Honendako barik *bestiandako* hobe. *Batzuentzat zein bestientzat*, danentzat etorri da ondo.
- 12 - Harek *bestian* joten eban soiñua gure lagunak.
 - *Batian zein bestian*, bixetan bazkaldu geinke ondo. Pentsau *bestiengan* be.
- 13 - *Batetik eta bestetik* atara eben aztarrena. Asko ikasi geinke *bestiegandik*.
- 14 - *Batera eta bestera* eguna emon dot ganora barik (TE). *Batagana eta bestiagana* jo eban baiña ez eban ezer atara. *Bestiengana* be hurreratu bihar da, gauzak konponduz juan deittian.
- 16 - *Baterutz zein besterutz* urten, igual dok; primeran ibilliko gaittuk.
- 17 - *Baterako zein besterako* prest egon bihar da bat. *Bestienganako* maittasuna gauza ederra da

3 - ERAKUSLIEN DEKLINABIDIA

3.1 - Erakusle arrunten deklinabidia: hau, hori, ha (1/5)

KASUA	HAU			
	Singularra		Plurala	
1- Absolutua	hau		hónek	
2- Partitibua	----		----	
3- Ergatibua	honek		hónek	
4- Datibua	honi		hóneri	
5- Genitibua	honen		hónen	
6- Leku genitibua	honetako		hónetako	
7- Instrumentala	(honez)		----	
8- Soziatibua	honekin		hónekin	
9- Motobatibua	honegaittik		hónegaittik	
10- Destinatibua	honentzat / -dako		hóntentzat / -dako	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12- Inesibua	honetan	hone(n)gan	hónetan	hóne(n)gan
13- Ablatibua	honetatik	hone(n)gandik	hónetatik	hóne(n)gandik
14- Adlatibo soilla	honetara	hone(n)gana	hónetara	hóne(n)gana
15- Muga adlatib.	honetaraiño	hone(n)ganaiño	hónetaraiño	hóne(n)ganaiño
* - M. adl. g. er.	honetaraiñoko	hone(n)ganaiñoko	hónetaraiñoko	hóne(n)ganaiñoko
16- Hurbiltze adl.	honetarutz	hone(n)ganutz	hónetarutz	hóne(n)ganutz
17- Adl. g. eraik.	honetarako	hone(n)ganako	hónetarako	hóne(n)ganako

KASUA	HORI			
	Singularra		Plurala	
1- Absolutua	hori		hórrek	
2- Partitibua	----		----	
3- Ergatibua	horrek		hórrek	
4- Datibua	horri		hórreri	
5- Genitibua	horren		hórren	
6- Leku genitibua	horretako		hórretako	
7- Instrumentala	(horrez)		----	
8- Soziatibua	horrekin		hórrekin	
9- Motobatibua	horregaittik		hórregaittik	
10- Destinatibua	horrentzat / -dako		hórrentzat / -dako	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12- Inesibua	horretan	horre(n)gan	hórretan	hórre(n)gan
13- Ablatibua	horretatik	horre(n)gandik	hórretatik	hórre(n)gandik
14- Adlatibo soilla	horretara	horre(n)gana	hórretara	hórre(n)gana
15- Muga adlatib.	horretaraiño	horre(n)ganaiño	hórretaraiño	hórre(n)ganaiño
* - M. adl. g. er.	horretaraiñoko	horre(n)ganaiñoko	hórretaraiñoko	hórre(n)ganaiñoko
16- Hurbiltze adl.	horretarutz	horre(n)ganutz	hórretarutz	hórre(n)ganutz
17- Adl. g. eraik.	horretarako	horre(n)ganako	hórretarako	hórre(n)ganako

3.1 - Erakusle arrunten deklinabidia: hau, hori, ha (2/5)

KASUA	HA			
	Singularra		Plurala	
1- Absolutua	ha		hárek	
2- Partitibua	----		----	
3- Ergatibua	harek		hárek	
4- Datibua	hari		háleri	
5- Genitibua	haren		háren	
6- Leku genitibua	haretako		háretako	
7- Instrumentala	----		----	
8- Soziatibua	harekin		hárekin	
9- Motobatibua	haregaittik		háregaittik	
10- Destinatibua	harentzat / -dako		hárentzat / -dako	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12- Inesibua	haretan	hare(n)gan	háretan	háre(n)gan
13- Ablatibua	haretatik	hare(n)gandik	háretatik	háre(n)gandik
14- Adlatibo soilla	haretara	hare(n)gana	háretara	háre(n)gana
15- Muga adlatib.	haretaraiño	hare(n)ganaiño	háretaraiño	háre(n)ganaiño
* - M. adl. g. er.	haretaraiño	hare(n)ganaiño	háretaraiño	háre(n)ganaiño
16- Hurbiltze adl.	haretarutz	hare(n)ganutz	háretarutz	háre(n)ganutz
17- Adl. g. eraik.	haretarako	hare(n)ganako	háretarako	háre(n)ganako

Oharrak:

(1) Tauletan, “Eibarreraz Idazteko Oinarrizko Erizpidiak”-en erabagi zan moduan, erakusle pluralak azentu grafikuakin jarri dittut, singularretatik bereizteko. Adibidietako azalpenetan eta, ostera, entonaziñua bihar dan moduan bereizteko, singularreri be azentua jarri detset. Baiña azalpen eta adibidietan bakarrik.

(2) Ikusi: Leku-denborazko kasuetan (6,12,13,14,15,16,17) “3.3” atala, nun azaltzen dan erakuslien orde adberbixuak erabiltzeko daukagun modua. Gaur egunian, Eibarren, asko zabalduta dago gramatika arauetatik kanpo dagan erabilleriori.

(3) Ikusi baita “3.4” eta “3.5” be, nun azaltzen dan, batian erakusliak izenaren aurretik eta atzetik (errepikauta) erabiltzeko daukagun modua, eta bestian erakusliak izenaren atzetik eta beroni lotuta erabiltzeko dogun modua 1. eta 2. graduko erakusle singularrekin.

Adibidiak:

1 - Absolutu singularra: **hau** dator, **hori** doia, **ha** dabil.

Absolutu plurala: **hónek** datoz, **hórrek** doiaz, **hárek** dagoz / dare.

- Gu danon artian **hau** da argixena (TE). Gizon **hau** zorua ez bada gitxi falta jako (TE).
- Txakur **hori** da ehiztari onena (TE). **Hori** da ni galdu guran ibilli zana (TE).
- Jentillak, **hórrek** ziran hamengo lezetan bizi izan ziranak Ebangelixua(re)n aurretik (TE).
- Gizajo **ha** ez dago ondo (TE). Begira nintzan artian jausi zan **ha** (TE).
- **Hárek** dira zuen mendixetan gordeta (darenak) (TE).

2 - Partitibua mugagabian izango litzake, baiña oso rarua da erakusliekiñ.

3 - Ergatibo singularra: **honék** badaki, **horrék** dakar, **harék** darabil.

Ergatibo plurala: **hónek** badakixe, **hórrek** dakarre, **hárek** darabixe.

3.1 - Erakusle arrunten deklinabidia: hau, hori, ha. (3/5)

Oharra: Halanda be, berbaldi bakotzeko enfasi berezi batek aldatu eragin leike entonaziñua. Esate baterako: - **Honék** ez daka errazoirik. - **Norek** ez daka? - **Hónek** (batek).

- **Honék** esan desta ez juateko haréngana (TE). **Horrék** asmau dau matasa guztia (TE).
- **Harék** esan dau azkenengo berbia (TE).

4 - Datibo singularra: *emoixok honí, esaixon horrí, harí erosi detsat.*

Datibo plurala: *emoixuek hóneri, esaixone hórreri, háneri erosi detsat.*

- *Ikasle honí ez jakoz gauzak ondo urten. Hóneri bai jausi jakuela amama!*

5 - Genitibo singularra: *honén etxia, horrén autua, harén semia.*

Genitibo plurala: *hónen etxia, hórreren autua, háren semia.*

- **Honen** txakurra erbilarixa (TE). **Haren** dendan saltzen dan gauzia, ona, hobia eta onena (TE). **Hónen** etxian beti dabiz umore onian, halakotxe umoretsuak dira **hónek** izan be.
- **Háren** taillarrian, bihargiñak beti kontra; zittalak be badira **hárek** eta.

6 - Leku genitibo singularra: *etxe honetáko, etxe horretáko, etxe haretáko.*

Leku genitibo plurala: *etxe hónetako, etxe hórretako, etxe háretako.*

- *Etxe honetáko* gauzak beti ordenan. *Etxe horretáko* bentanak zikiñak dagoz. *Etxe haretáko* peoria politta da. *Mendi hónetako* bidiak konpondu egin dittue.

7 - Instrumentala: Ez dogu Eibarren erabiltzen, baiña neuk jasotakua da **horrez gain** (= hortik aparte) eta biharbada **honez gain** (= eta gaiñera) be bai, nahiz eta atzen honekiñ ez nagan hain seguru erabiltzen dan ala ez.

8 - Soziatibo singularra: *honékin/gaz, horrékin/gaz, harékin/gaz* (bakarrakin)

Soziatibo plurala: *hónekin/gaz, hórrerakin/gaz, hárekin/gaz* (batzuekin)

- **Honékin** konponduta dagok hori. - *Baitta zera be!, halako batekin bakarrik ez dok hori konponduko. Hónekin jai dagon! ez jonagu ezer konponduko gizonokin.*

9 - Motibatibo singularra: *honegáittik, horregáittik, haregáittik.* (bategaittik)

Motibatibo plurala: *hónegaittik, hórreregaittik, háregaittik.* (batzuegaittik)

- *Huskerixa horregáittik* hasarratu zara? - *Huskerixia diñok? Egin destazen hórreregaittik guztiegaittik* hasarratu nok ni.

10 - Destinatibo singularra : *honéntzat, horréntzat, haréntzat* (batentzat)

honendáko, horrendáko, harendáko (batendako)

Destinatibo plurala: *hónentzat, hórrerentzat, hárentzat* (batzuentzat)

hónendako, hórrerendako, hárendako (batzuendako)

- *Andra honendáko* erregalua erosi dot. *Hárendako* guztiendako be erositta nago.

- *Karameluak horréntzat*, onduen portau dalako. Geratzen diranak *hárentzat*; guztien artian partidu.

11 - Prolatibua: Kasu honetan ez dago erakusliak erabiltzerik.

3.1 - Erakusle arrunten deklinabidia: hau, hori, ha. (4/5)

12 - Inesibua:

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honétan	honé(n)gan	hónetan	hóne(n)gan
horrétan	horré(n)gan	hórretan	hórre(n)gan
harétan	haré(n)gan	háretan	háre(n)gan

- Etxe eder horrétan bizi da nere anaia . (etxe batian)
- Etxe eder hórretan bizi leike gustora. (etxe batzuetan)
- Ikasle horrégan dauka esperantzarik haundiña. (ikasle batengan)
- Ikasle hórregan dauka esperantzarik haundiña. (askorengan)
- Hor(re)tan giñan, baiña gauzak beste modu batian gertau ziran (TE).
- Horretan, heldu ziran atzetik ziranak (TE).

13 - Ablatibua:

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honetátik	honé(n)gandik	hónetatik	hóne(n)gandik
horretátik	horré(n)gandik	hórretatik	hórre(n)gandik
haretátik	haré(n)gandik	háretatik	háre(n)gandik

- Tximinixa horretátik ke asko dator (tximinixabatetik)
- Tximinixa hórretatik ke asko dator (tximixaaskotatik)
- Gizon horregándik ez dogu gauza onik etarako (batengandik)
- Gizon hórregandik ez dogu gauza onik etarako (batzuengandik)

14 - Adlatibo soilla:

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honetára	honé(n)gana	hónetara	hóne(n)gana
horretára	horré(n)gana	hórretara	hórre(n)gana
haretára	haré(n)gana	háretara	háre(n)gana

- Herri honetára etorri diran guztiak aurkittu eben biharra (herri batera)
- Herri hórretara guztietara juatia merezi dau (herri batzuetara)
- Neska horrégana noia (batengana)
- Neska hórregana noia, jatorrak dira eta (batzuengana)

15 - Muga adlatibua:

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honetaraiño	honé(n)ganaiño	hónetaraiño	hóne(n)ganaiño
horretaraiño	horré(n)ganaiño	hórretaraiño	hórre(n)ganaiño
haretaraiño	haré(n)ganaiño	háretaraiño	háre(n)ganaiño

- Mendi honetaraiño igo ezkerre merezi dau pixka batian gozatzia (bataraiño)
- Etxiak dagoz han; etxe háretaraiño heldu eta ezkerrian dakazu (batzuetaraiño)
- Gizon haréganaiño hurreratu gaittezen (batenganaiño)
- Preso hárenganaiño helduko ete dira ba gure animuak! (batzuenganaiño)

3.1 - Erakusle arrunten deklinabidia: hau, hori, ha. (5/5)

15 - Muga adlatibuaren gaiñian eraikixa:

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honetáraiño	honé(n) ganaiño	hónetaraiño	hóne(n) ganaiño
horretáraiño	horré(n) ganaiño	hórretaraiño	hórre(n)ganaiño
haretáraiño	haré(n) ganaiño	háretaraiño	háre(n)ganaiño

- Mendi honetáraiño bida egiñ arren, ez nago bape nekatuta. (bateraiño)
- Herri háretaraiño bida aldapatsua da, baiña herri polittak dira. (batzuek)
- Mutillharéganaiño distanzia haundixa da (batenganaiño)
- Errefuxiatu hórreganaiño distanzia be ez da txikixa (batzueganaiño)

16 - Hurbiltze adlatibua: Singularra

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honetáruit	honé(n)ganutz	hónetarutz	hóne(n)ganutz
horretáruit	horré(n)ganutz	hórretarutz	hórre(n)ganutz
haretáruit	haré(n)ganutz	háretarutz	háre(n)ganutz

- Zatoz leku honetáruit (baterutz)
- Mendi háretarutz noia, Pirineuetako mendixetarutz (batzuetarutz)
- Neska horréganutz noia (batenganutz)
- Ume háreganutz noia, ia zetan dabizen (batzueganutz)

17 - Adlatibuaren gaiñian eraikixa:

Singularra		Plurala	
Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
honetáranko	honé(n)ganako	hónetarako	hóne(n)ganako
horretáranko	horré(n)ganako	hórretarako	hórre(n)ganako
haretáranko	haré(n)ganako	háretarako	háre(n)ganako

- Honetáranko hauxe da egin bihar dozuna (gauza baterako)
- Hori hórretarako hobeto, beste háretarako baiño (batzuetarako)
- Ume honéganako daukazun arduria ez da makala (batenganako)
- Preso hárenganako egitten daben ahalegiña txalogarria da (batzueganako)

3.2 - Erakusle indartuen deklinabidia: hauxe, horixe, haxe. (1/3)

KASUA	HAUXE			
	Singularra		Plurala	
1- Absolut.	hauxe		hónetxek	
2- Partitibua	----		----	
3- Ergatibua	honetxek		hónetxek	
4- Datibua	honetxeri / honitxi		hónetxeri	
5- Genitibua	honetxen		hónetxen	
6- Leku gen.	honetxetako / honetakotxe		hónetxetako / hónetakotxe	
7- Instrum.	----		----	
8- Soziatib.	honetxekin / -gaz		hónetxekin / -gaz	
9- Motibat.	honetxegaittik		hónetxegaittik	
10- Destinat.	honetxentzat / -dako		hónetxentzat / -dako	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	honetxetan / honetantxe	honetxe(n)gan	hónetxetan / hónetantxe	hónetxe(n)gan
13-Ablatibua	honetxetatik / honetatitxik	honetxe(n)gandik	hónetxetatik / hónetatitxik	hónetxe(n)gandik
14-Adl. soil.	honetxetara / honetaratxe	honetxe(n)gana	hónetxetara / hónetaratxe	hónetxe(n)gana
15-Muga adl.	honetxetaraiño / honetaraiñotxe	honetxe(n)ganaiño	hónetxetaraiño / hónetaraiñotxe	hónetxe(n)ganaiño
* -M.adl.g.e.	honetxetaraiñoko / honetaraiñokotxe	honetxe(n)ganaiñoko	hónetxetaraiñoko / hónetaraiñokotxe	hónetxe(n)ganaiñoko
16-Hur. adl.	honetxetarutz	honetxe(n)ganutz	hónetxetarutz	hónetxe(n)ganutz
17-Adl. g. er.	honetxetarako / honetarakotxe	honetxe(n)ganako	hónetxetarako / hónetarakotxe	hónetxe(n)ganako

Oharrak:

(1) Erakusle indartuak, arrunteri **-xe / -txe** atzizkixa ezarriz eratzen dira. Baiña atzizkixori, kasu batzuetan, kasu-markiaren aurretik jartzen dabe batzuek eta atzetik beste batzuek; eta halan erakusle indartu desbardiñak sortzen dira. Absolutuan, ergatibuan eta genitibuan, danok darabigu bardiñ: *hauxe, honetxek, honetxen / horixe, horretxek, horretxen / haxe, haretxek, haretxen...* Beste kasu guztietan ez otera, erakusle desbardiñak sortuz euskalkixen arabera eta hiztunaren arabera be bai, esango neuke nik. Zein da eibartarrok darabigun praktikia? Jeneralian, kasu-markiaren aurretik jartzen dogu atzizkixori, **horretxetan**, baiña T. Etxebarriak **orretantxe** dakar bere Lexikoian; eta zeinek ez dattu entzun *honitxi, horretarakotxe...* eta halakuak?. Ez dago araurik. Esan deigun, **gehixenetan kasu-markiaren aurretik darabigula**, eta atzian jartzen dogunian leku-denborazko kasuetan jartzen dogula bizidunen deklinabidian baiño gehixago.

(2) **-xe / -txe** atzizkixaren erabilleria be ez dogu danok bardiñ egitten. Badiruri, jeneralian, bokalaren atzetik **-xe** eskatzen dabela eta konsonantiaren atzetik **-txe**. Baiña ez da hori beti kunplitzen.

(3) Erakusle arruntenen antzerako azalpenak emon leikez hemen be. Atal honen atzenian jarri dittugu kasu batzueri (ez daneri) dagokixozen adibide batzuek.

3.2 - Erakusle indartuen deklinabidia: hauxe, **horixe**, haxe. (2/3)

KASUA	HORIXE			
	Singularra		Plurala	
1- Absolut.	horixe		hórretzek	
2- Partitibua	----		----	
3- Ergatibua	horretzek		hórretzek	
4- Datibua	horretxeri / horritxi		hórretxeri	
5- Genitibua	horretxen		hórretxen	
6- Leku gen.	horretxetako / horretakotxe		hórretxetako / hórretakotxe	
7- Instrum.	----		----	
8- Soziatib.	horretxekin / -gaz		hórretxekin / -gaz	
9- Motibat.	horretxegaittik		hórretxegaittik	
10- Destinat.	horretxentzat / -dako		hórretxentzat / -dako	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	horretxetan / horretantxe	horretxe(n)gan	hórretxetan / hórretantxe	hórretxe(n)gan
13-Ablatibua	horretxetatik / horretatitxik	horretxe(n)gandik	hórretxetatik / hórretatitxik	hórretxe(n)gandik
14-Adl. soil.	horretxetara / horretaratxe	horretxe(n)gana	hórretxetara / hórretaratxe	hórretxe(n)gana
15-Muga adl.	horretxetaraíño / horretaraíñotxe	horretxe(n)ganaiño	hórretxetaraíño / hórretaraíñotxe	hórretxe(n)ganaiño
* -M.adl.g.e.	horretxetaraíñoko / horretaraíñokotxe	horretxe(n)ganaiñoko	hórretxetaraíñoko / hórretaraíñokotxe	hórretxe(n)ganaiñoko
16-Hur. adl.	horretxetarutz	horretxe(n)ganutz	hórretxetarutz	hórretxe(n)ganutz
17-Adl. g. er.	horretxetarako / horretarakotxe	horretxe(n)ganako	hórretxetarako / hórretarakotxe	hórretxe(n)ganako

3.2 - Erakusle indartuen deklinabidia: haxe, horixe, **haxe**. (3/3)

KASUA	HAXE			
	Singularra		Plurala	
1- Absolut.	haxe		háretxek	
2- Partitibua	----		----	
3- Ergatibua	haretxek		háretxek	
4- Datibua	haretxeri / haritxi		háretxeri	
5- Genitibua	haretxen		háretxen	
6- Leku gen.	haretxetako / haretakotxe		háretxetako / háretakotxe	
7- Instrum.	----		----	
8- Soziatib.	haretxekin / -gaz		háretxekin / -gaz	
9- Motibat.	haretxegaittik		háretxegaittik	
10- Destinat.	haretxentzat / -dako		háretxentzat / -dako	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	haretxetan / haretantxe	haretxe(n)gan	háretxetan / háretantxe	háretxe(n)gan
13-Ablatibua	haretxetatik / haretatitxik	haretxe(n)gandik	háretxetatik / háretatitxik	háretxe(n)gandik
14-Adl. soil.	haretxetara / haretaratxe	haretxe(n)gana	háretxetara / háretaratxe	háretxe(n)gana
15-Muga adl.	haretxetaraiño / haretaraiñotxe	haretxe(n)ganaiño	háretxetaraiño / háretaraiñotxe	háretxe(n)ganaiño
* -M.adl.g.e.	haretxetaraiño / haretaraiñokotxe	haretxe(n)ganaiño	háretxetaraiño / háretaraiñokotxe	háretxe(n)ganaiño
16-Hur. adl.	haretxetarutz	haretxe(n)ganutz	háretxetarutz	háretxe(n)ganutz
17-Adl. g. er.	haretxetarako / haretarakotxe	haretxe(n)ganako	háretxetarako / háretarakotxe	háretxe(n)ganako

Adibidiak:

- 1 - **Haxe** izan da hori esan dabena.
 - **Hónetxek**, eta ez besterik, dira hondamendi hori egin dabena (TE). -**Horixe** berberori da hondamendi hau ekarri dabena (TE). - **Hórretxek** (dira) lehenengo hona azaldu ziranak (TE).
 - **Haxe** zan ba antxixiketalarari onenori!. -Golfua zan baiña **haxe** maitte eban.
 - **Háretxek** izan ziran ha hondamendixa ekarri ebenak (TE).
- 3 - **Honétxek** egin dau oker hori (TE). - **Hónetxek** ekarri dabe kaltia.
 - **Horrétxek** galdu ninduan ni (TE). - **Hórretxek** zerok galdu gaittue gu.
 - **Harétxek** eta ez bestek egiñ eban oker hori (TE). **Háretxek** egiñ eben aurrera.
- 4 - **Honítxi** gertau jako ba lehen kontau detsutena. - **Hónetxeri** jarri detse multia.
- 5 - **Haretxén** onduan daguana da nere andrageixa. - **Háretxen** jarlekuak dira hónek.
- 8 - Hórrekin gaztiokin dogu jarritta geure itxaropena; **hórretxekin**.
- 9 - **Horretxégaittik** esan detsut esan detsutena. **Hórretxegaittik** galdu giñan gu.
- 10 - **Horretxéndako** da nere botua. **Hórretxendako** da mundua, lotsabakuendako.
- 12 - Etxe **honetántxe** bizi izan nintzan neure gazte-denboran.
 - Sinistu gura badozu, **horretántxe** nago neu be (TE). Ez ardurarik euki; **hor(re)tántxe** izango naiz hil arte (TE). Neu be **har(e)tántxe** nago, egixa dala diñuana (TE).
 - Hórrengan gaztiongan dogu jarritta geure itxaropena; **hórretxe(n)gan**.
 - Dibujua gustatzen jakon eta **horretántxe** entretenitzen zan.
- 13 - Goiko mendi **haretxétatik / haretátitxik** nator eta zuek beste urriñeko **háretxetatik** zatozie.

3.3 - Adberbixuak erakuslien ordeztu, erakuslien deklinabidian.

Erabilleriau Eibarko deklinabidiaren barruan azaltziari derriorezkua deritxogu, gramatika arauetatik kanpo egon arren, eibartarron artian, gaur egunian behintzat, hain zabaldua dagan ezker. Toribio Etxebarriak be ezautuko eban seguru erabilleriau, baiña ez zeritxon, itxuria, egokixa idazterakuan erabiltzeko, Lexikoaren adibidietan ez da behintzat halakorik agertzen. Leku-denborazko kasuetan bakarrik darabigu. Leku edo denborazko adberbixua jartzen dogu aurretik deklinauta (*hamengo*) eta harek determinatzen daben izena atzetik, deklinauta hau be (*etxe*): *hamengo etxe*, *horko etxe*..., *oingo asteko* eta abar, *etxe honetako*, *etxe horretako*..., *aste honetako* eta abarren pareko. Leku adberbixu arruntekin jarriko dogu, adibidetzako dogun tauliau:

KASUA	Leku-adberbixu arruntekin		
	HAMEN / HEMEN	HOR	HAN
12 - Inesibua	hamen etxian	hor etxian	han etxian
6 - Leku-genitibua	hamengo etxe	horko etxe	hango etxe
13 - Ablatibua	hamendik etxetik	hortik etxetik	handik etxetik
14 - Adlatibo soilla	hona etxera	horra etxera	hara etxera
15 - Muga adlatib.	honaiño etxeraiño	horraiño etxeraiño	haraiño etxeraiño
- M.adl.g.eraikia	honaiño etxeraiño	horraiño etxeraiño	haraiño etxeraiño
16 - Hurbil.adlatib.	honutz etxerutz	horrutz etxerutz	harutz etxerutz
17 - Adlat.gaiñ.er.	honako etxerako	horrako etxerako	harako etxerako

Taula honetan izena (*etxe*) singularrian bakarrik jarri dogu, baiña pluralian bardin-bardin jarri leike, jakiña.

Gehixen darabiguzen kasuak, 12, 6, 13 eta 14a dira.

Bada beste joera barrixago bat be zabalduz doiana: adberbixua deklinau barik jartziarena. Esate baterako: * *hor etxe*, *horko etxe* edo *etxe horretako* esan biharrian,

* *hor etxetik*, *hortik/ko etxetik* edo *etxe horretatik* esan biharrian,

* *hor etxera*, *horra/horko etxera* edo *etxe horretara* esan biharrian.

Leku-adberbixuen modu berian darabiguz denbora adberbixuak be.

Adibidiak:

12 - *Oingo astian* bihar larregi egin dot. *Han(go) mendixan* piñu asko dago.

- *Hor(ko) etxe ederrian* bizi da. *Hor(ko) etxe edérretan* bizi dira.

- *Han(go) mendixetan* ibilli gara ederto.

- *Hamen(go) etxian* ez da ezer falta. *Hamen / hamengo etxietan* beti dago zezer.

6 - *Horko etxe* txakurra zittala da. *Horko básarrixetako* txakurrekiñ argi ibilli!

13 - *Hortik / horko tximinixatik* keia dator. *Hortik / horko tximínixetatik* keia dator.

14 - *Hona / hamengo mendira* heldu da artaldia. *Hona / hamengo mendixetara* dakarrez.

3.4 - Erakusliak izenaren aurretik eta atzetik, deklinabidian.

Erakuslien deklinabidian sarri txamar darabigu hau moduan. Modu jatorra eta babestu biharrekua. Erakuslia izenaren aurretik eta atzetik jartzen dogu, atzian errepikauta doian erakuslia izenari lotuta doiala. Adibide batzuen bittartez azalduko dot:

Izena singularrian doianian.

- 1 - Ikusi dok ze ondo akabauta daguan ***hau pieziau?***
- 3 - ***Horrék mutillórrek*** ez dau gauza onik egingo.
- 4 - Zer pasau jako ***harí neskiári?***
- 5 - ***Horrén andriórren*** jazteko modua barregarrixa be bada.
- 8 - ***Honékin gizonónekiñ*** ezin dot erabagirik hartu.
- 9 - ***Haregáittik txótxoluaregáittik*** gertau jaku gertau jakuna.
- 10 - ***Honendáko umiónendako*** badaukat ba nik karamelua.
- 12 - ***Horré(n)gan gaziórrre(n)gan*** daukat nik konfiantzia, ez beste iñongan.
- 13 - ***Horrégandik maisuorrégandik*** ikasi eban harek ikasi ebana.
- 14 - ***Harégana neskiágana*** juaten da sarri gure mutilla.
- 17/3 - ***Horrénganako neskiórrenganako, harék mutillák*** daukan amorixua sekulakua dok.

Izena pluralian doianian eta erakuslia 1. edo 2. gradukua bada (hónek edo hórrek), izenak plural hurbilleko markia hartzen dau.

- 1 - Ikusi dok ze ondo akabauta daren ***hónek píezok?***
- 3 - ***Hórrek mútillok*** ez dabe gauza onik egingo.
- 4 - Zer pasau jakue ***hóneri néskori?***
- 5 - ***Hórren ándron*** jazteko modua barregarrixa be bada.
- 8 - ***Hónekin gizonokiñ*** ez jonagu gauza zuzenik egingo.
- 9 - ***Hórregaittik gaziógaittik*** ez bada ezingo dogu aurrera egin.
- 10 - Ekarrri dozu ezer ***hónendako úmiondako?***
- 12 - ***Hórrengan gizonongan*** ezin leiken konfiantzarik euki.
- 13 - ***Hónengandik ezjákiñogandik*** ez dozue askorik ikasiko.
- 14 - ***Hórrengana néskongana*** juaten da ha pozik.
- 17/3 - ***Hórrenganako gaziónganako*** joera zittalori agertzen jon ba ***harék txarrixák!***

Izena pluralian doianian eta erakuslia 3. gradukua bada (hárek), izenak plural marka normala hartzen dau.

- 1 - Ikusi zuan ze ondo akabauta zegozen ***hárek píezak?***
- 3 - ***Hárek mútillak*** ez euken kulparik.
- 4 - ***Háneri néskeri*** juan jakuezen haundiustiak.
- 5 - ***Háren ándren*** jazteko modua barregarrixa be bazan.
- 8 - ***Hárekin gizonekin*** ez dagon ezer egitterik.
- 9 - ***Háregaittik gaziégaittik*** izan ez balitz, ez giñan gagozen moduan egongo.
- 10 - Karameluak eruan genduzen ***hárendako úmiendako***.
- 12 - ***Hárengan gizonongan*** ezin zeikian konfiantzarik euki.
- 13 - ***Háregandik éibartarrégandik*** jaso dogu guk geure euskeriau.
- 14 - ***Hárengana néskengana*** juaten zan ha pozik.
- 17 - ***Hárenganako úmienganako*** euki zeban arduria eskertzekua da.

3.5 - Erakusliak izenaren atzetik eta izenari lotuta, deklinabidian.

Izenari 1. eta 2. graduko erakusliak (singularrak: hau, hori...) jartzen detsaguz atzetik izenari lotuta, hau singularrian badago. Asko be asko darabigu deklinabide moduau, baiña **singularrian bakarrik**. Adibide batzuen bittartez azaldu deiran:

- 1 - Eruaizu **pieziau** pabonatzera. Ekarrizu hona **piezióri**. Isildu hari **mozolúori!**
 - Erosizu ba **góniori** erosi bihar badozu!
 - Nundik etara ete eban **izenóri!**
 - Gustora egitten genduan Urtebarri egunian Urkora **juátiori**.
- 3 - Demasa bota desku **mutillónek!**
 - Amari ez jetsak ba kontau **txótxoluórrek!**
 - Zer daka ba txarrik gure **euskeriónek?**
- 4 - **Andrióni** zer pasatzen jakok baiña?
 - **Gizonórri** pasatzen ez jakonik...!
- 5 - **Gizonónen** harrokerixia ez don ba makala!
 - **Andriórren** lagunarena don hori.
- 8 - **Gizonónekiñ** ezin jonat karrerarik egiñ.
 - **Zittalórrekiñ** ez eizu buru bat egiñ.
 - Burua galduta dabil **neskiórrekin**.
- 9 - **Neskiónegaittik** gauaz burua galduta? ez jok ba merezi!
 - **Mutillórregaittik** egiñ eban alde.
- 10 - **Umióndako** ekarri dittut karameluak.
 - **Gizonórrendako** biharrian aspertu non eta banajoian kalera!
- 12 - Zer ikusten ete jon **gizonónengan!**
 - **Neskiórrengan** dake konfiantzia jarritta.
- 13 - **Máisuonégandik** ez dogu gauza askorik ikasiko.
 - **Lotsábakuorrégandik** ez dot ezer espero.
- 14 - **Médikuonégana** jende asko etortzen da.
 - Ez zaitte **médikuorrégana** juan, ezjakiña da eta.
- 17 - **Alabionéganako** arduriakin nabill aztorauta.
 - **Amatzákuorréganako** zer haundirik ez eukan.

4 - ZENBATZAILLIEN DEKLINABIDIA

4.1 - BAT eta BATZUK-en deklinabidia (1/3)

KASUA	BAT			
	mugagabia		mugatu singularra	
1-Absolutua	bat		bata	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	batek		batak	
4-Datibua	bati		batari	
5-Genitibua	baten		bataren	
6-Leku-genitibua	bateko		bateko	
7-Instrumentala	(batez)		bataz	
8-Soziatibua	batekin		batakin	
9-Motibatibua	bategaittik		batagaittik	
10-Destinatibua	batentzat / batendako		batantzat / batandako	
11-Prolatibua	batzat		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	batian	bate(n)gan	batian	batagan
13-Ablatibua	batetik	bate(n)gandik	batetik	batagandik
14-Adlatibo soilla	batera	bate(n)gana	batera	batagana
15-Muga adlatibua	bateraiño	bate(n)ganaiño	bateraiño	bataganaiño
-M. adl. g. eraik.	bateraiño	bate(n)ganaiño	bateraiño	bataganaiño
16-Hurbiltze.adlat.	baterutz	bate(n)ganutz	baterutz	bataganutz
17-Adl.gaiñ. eraik.	baterako	bate(n)ganako	baterako	bataganako
18-Banatzailia	bateko	----	----	-----

Adibidiak:

- 1 - Ubedak eban **batá**, eta Gollibarrek **hiruá** (karta jokuan) (TE). **Batá** zenbakirik txikixena da.
 - **Bata** ta *bestia* esan dau baiña...(TE). *Ez bata eta ez bestia* lagun egokixak gure arterako (TE).
 - **Bat edo beste**, belu baten, agertu ziran (TE). - Gizon ezezagun **bat** etorri zan atzo etxera.
- 3 - Amoategi **batek** zer ez leuke esango, gaurko politiko *batzuen* ustelkerixia ikusiko baleu!
 - **Batak bestia** maitte izatia aintzen desku Ebangelixuak (TE). **Batak** baietz *bestiak* ezetz.
 - Madrildik etorri dan **batek** esan dabenez... **Batek** ez daki nola berba egiñ haregaz (TE).
- 4 - **Bati** baiño gehixagori entzun detsat eze....
- 5 - Nere lagun **baten** semia hil da. **Bataren eta bestiaren** ahalegiñari esker zeozer lortu dabe.
- 7 - **Bataz beste** hoge errialian saldu da gaur bildotsa (TE). Zuk dakizun gauza **batez** dihardugu.
- 8 / 1 - Bolibiar **batekin** ezkondu da eibartar gazte **bat**.
- 8 - Hor dabil hori **batakin** eta *bestiakin*.
- 9 - **Bategaittik** zer detsa ba!.
- 10 - Lagun **batendako** dakat gordeta liburuau.
- 12 - *Egunen batian* entzun biharko destaz ba!. Basarri **batian** jaixotakua da nere laguna.
 - Ez zarie gogoratzen zuekin **batian** nintzana Donostian?.
- 13 - **Batetik bestera** badabil hori. Kanpotik etorritako **bate(n)gandik** jaso dogu barrixori.
- 14 - Naparruako mendi **batera** goiaz domekan. - Sasi-mediku **batengana** jua eta hobeto jarri da.
- 15 - Zerbitzu-buru **batenganaiño** heldu ziran paperok, baiña ez gorago.
- 16 - Iparraldeko herri **baterutz** urten eban. Ministro **batenganutz** ei doiaz lapurreta susmuok.
- 17 - Herri txiki **baterako** ez dago hain gaizki be. Neska **batenganako** amorixuak jota zeguan mutillori.

4.1 - BAT eta BATZUK-en deklinabidia (2/3)

KASUA	BAT mugatu plurala	
1-Absolutua	bátak	
2-Partitibua	----	
3-Ergatibua	bátak	
4-Datibua	báteri	
5-Genitibua	báten	
6-Leku-genitibua	bátetako	
7-Instrumentala	----	
8-Soziatibua	bátekin	
9-Motibatibua	báte(n)gaittik	
10-Destinatibua	bátentzat / bátendako	
11-Prolatatibua	----	
	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bátetan	báte(n)gan
13-Ablatibua	bátetatik	báte(n)gandik
14-Adlatibo soilla	bátetara	báte(n)gana
15-Muga adlatibua	bátetaraíño	báte(n)ganaiño
-M.adl.gaiñ. erai.	bátetaraíño	báte(n)ganaiño
16-Hurbiltze adlat.	bátetarutz	báte(n)ganutz
17-Adlat. gaiñ. erai.	bátetarako	báte(n)ganako
18-Banatzailia	----	----

Oharra: Izenordaiñ funziñuan *bat*-en plurala *batzuk* da, baiña izen funziñuan *batak*. Bat zein *bi*, *hiru*, *lau*..., izenordaiñ zeregiñaz gaiñera, izen hutsa be izan leike, “bat zenbakixa”; eta bizigabia (peora zenbakixa) edo biziduna (foball-talde bateko jokalarixa) izan leike. Izen hutsa danian, edozein izenen moduan deklinatzen da. Halakuak nekez entzungo badittugu be hor doiaz adibide teoriko batzuk.

Adibidiak:

- 1 - **Bátak** (atezaiñak) garrantzizkuak dira foball-taldietan golik sartu ez deixuen.
 - **Bátak** aldrebes egitten dittu honek umionek eta bihar dan moduan egitten erakutsi bihar jako.
- 4 - **Báteri** (atezaiñeri) sekulako bildurra sartzen jakue penaltixa jaurti bihar detsenian.
 - **Báteri** ezkerrian egin bihar detsazu buztantxuori, umia!
- 5 - **Báten** (atezaiñen) jantzixa ez da beste jokalarixen jantzixaren bardiña.
- 8 - **Bátekiñ** (atezaiñekiñ) egundoko arazua daukagu; edarra gol zaparradia jasotzen doguna!.
- 9 - Oker egindako **bátegaiittik** ez deskue txekia ordaindu.

4.1 - BAT eta BATZUK-en deklinabidia (3/3)

KASUA	BATZUK (plurala)	
1-Absolutua	batzuk	
2-Partitibua	----	
3-Ergatibua	batzuek	
4-Datibua	batzueri	
5-Genitibua	batzuen	
6-Leku-genitibua	batzuetako	
7-Instrumentala	(batzuez)	
8-Soziatibua	batzuekin	
9-Motibatibua	batzuegaittik	
10-Destinatibua	batzuentzat / batzuendako	
11-Prolatatibua	----	
	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	batzuetan	batzue(n)gan
13-Ablatibua	batzuetatik	batzue(n)gandik
14-Adlatibo soilla	batzuetara	batzue(n)gana
15-Muga adlatibua	batzuetaraiño	batzue(n)ganaiño
-M.adl.gaiñ. erai.	batzuetaraiño	batzue(n)ganaiño
16-Hurbiltze adlat.	batzuetarutz	batzue(n)ganutz
17-Adlat. gaiñ. erai.	batzuetarako	batzue(n)ganako
18-Banatzailia	----	----

Oharra: Taulan *batzuk* (absolutuan) eta *batzuek* (ergatibuan) jarri badittugu be, nahastian darabiguz irizpide zihatz barik, *nortzuk / nortzuek*, *zeintzuk / zeintzuek* eta *zertzuk / zertzuek* izenordaiñetan moduan.

Adibidiak:

- 1 - Ardi-galdu **batzuk** bakarrik agertu dira (TE).
- 3 - **Batzuek** esaten dabe, euskeria dala lehenengo hizketia (TE).
- 4 - **Batzueri** ez jakue gustatzen egixak entzutia.`
- 5 - **Batzuen** ganoriakiñ ezin leike asko aurreratu.
- 8 - Hor dabill hori **batzuekiñ** eta *bestiekin*. **Batzuekiñ** ezin leike iñora juan.
- 9 - **Batzuegaittik** balitz ez genduke umorerik be eukiko.
- 10 - Ikasle **batzuendako** dira liburuok.
- 12 - **Batzuetan** ondo eta *beste batzuetan* gaizki, halatxe gabiz aspaldixan.
 - Herri **batzuetan** erabagixak herritar guztien artian hartzen dittue. Erabagitzeko eskumena hobe, iñoiz, persona *batengan* barik **batzuengan** jartzia.
- 13 - Kanpotar **batzuengandik** jaso dittugu hórrek erakutsixok.
- 14 - Mendi **batzuetara** hobe ondo pretauta juatia. **Batzuengana** ezin leike hurreratu be egiñ.
- 15 - Gironako herri **batzuetaraiño** heldu ziran, halakoren batian.
- 16 - Hegoaldeko herri **batzuetarutz** urtetzeko asmua dake.
- 17 - Alkatiak **batzuenganako** daukan jeria beste **batzuenganakua** baiño hobia.

4.2 - ASKO eta GITXI-ren deklinabidia.

KASUA	ASKO		GITXI	
1-Absolutua	asko		gitxi	
2-Partitibua	askorik		gitxirik	
3-Ergatibua	askok		gitxik	
4-Datibua	askori		gitxiri	
5-Genitibua	askoren		gitxiren	
6-Leku-genitibua	askotako		gitxittako	
7-Instrumentala	askoz		(gitxiz)	
8-Soziatibua	askokin		gitxikin	
9-Motibatibua	askogaittik		gitxigaittik	
10-Destinatibua	askorentzat / askorendako		gitxirentzat / gitxirendako	
11-Prolatatibua	askotzat		gitxitzat	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	askotan	asko(ren)gan	gitxittan	gitxi(ren)gan
13-Ablatibua	askotatik	asko(ren)gandik	gitxittatik	gitxi(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	askotara	asko(ren)gana	gitxittara	gitxi(ren)gana
15-Muga adlatibua	askotaraiño	asko(ren)ganaiño	gitxittaraiño	gitxi(ren)ganaiño
-M.adl.gaiñ. eraik.	askotaraiño	asko(ren)ganaiño	gitxittaraiño	gitxi(ren)ganaiño
16-Hurbiltze adlatib.	askotarutz	asko(ren)ganutz	gitxittarutz	gitxi(ren)ganutz
17-Adlat. gaiñ. eraik.	askotarako	asko(ren)ganako	gitxittarako	gitxi(ren)ganako
18-Banatzailia	----	----	----	----

Oharra: *Asko* eta *gitxi* kontagarri diran izenekin bakarrik erabili leikez: *Mutill asko, gauza gitxi*. Izen kontagaitzen onduan, *haundi, txiki, oso, luze...* darabiguz: *Su haundixa biztu dabe, oso maitte edo maitte-maitte dau bere herrixa, denbora luzian nago zure zaiñ, argi motela dago hemen, bildur haundixa dakat...*

Adibidiak:

- 1 - *Asko be asko* itxain dogu zure zaiñ (TE). *Asko* ardura desta ba neri zu hasarratziak! (TE).
- *Asko* eta larregi egin dozu oiñ artian (TE). *Askotxo* ez detsazu erixten egin detsagun kontuari? (TE). *Askuak* badauka (**gitxi*) *gitxixa*, antxiñakuak esan eban erara (TE). Lanpostu *gitxi* dago gaur egunian Eibarren. Jende *asko* ala *gitxi* ibilli da, ba, aurten Sanjuanetan?
- 2 - Ez da jende *askorik* ibilli. Diru *askorik* barik juan nintzan eta estu ibilli nintzan Parisen.
- 3 - *Askok* uste dau “amama” dala hemengua. *Askok* nahiko leuke haren erdixa. Jende *gitxik* daki hemen gertatzen dana. *Askok eta askok* nahixago dau daguan biharra banatzia.
- 4 - *Gitxiri* gustatzen jako duako biharra. Gazte *askori* suertau jako Eibartik urten biharra.
- 5 - Gazte *askoren* ametsa da lanpostua lortzia. Jende *gitxiren* eskuetan dago herriko ekonomixia.
- 6 - Herri *askotako* jendia da hamen bizi dana.
- 7 - Erromako uria *askoz* haundixagua Napoles baiño (TE).
- 8 - *Askokiñ* hobe da gogor jokatzia. Diru *gitxikiñ* ezin leike ba millagrorik egin.
- 9 - *Askogaittik* irabazi dogu. Errazoi *askogaittik* erabagi dot hori. *Gitxigaittik* librau gara.
- 10 - Jende *askorendako* da daguan apurra. *Gitxirendako* dira lan-aukerak.
- 11 - *Askotzat* daka bere burua. *Gitxitzat* hartu gaittue.
- 12 - *Askotan* izan naiz etxe honetan (TE). Gizon *gitxirengan* dago botere politikua.
- 13 - Leku *askotatik* etorri da jendia. Jende *askorengandik* heldu jaku diru-laguntzia.
- 14 - Mendi *askotara* juandakua naiz. Jende *gitxirengana* juan leike mesede eske.
- 16 - Hegoalderutz, leku *askotarutz* juateko asmotan da. *Gitxirenganutz* doiaz lapurreta susmuak.
- 17 - Leku *askotarako* balio detsu horrek. *Askorenganako* inbirixia da horrek dakana.

4.3 - Beste zenbatzaille zehaztugabe batzuen deklinabidia (1/2)

EDOZENBAT

Zenbat-en moduan deklinatzen da.

Adibidiak:

1 - Ubideatik gora, pagadi baten, **edozenbat** urritx eta urdin batu genduzen (TE).

HAINBAT

Bat-en moduan deklinatzen da, mugagabian.

Adibidiak:

1 - **Hainbat** lasterren etorri zaitte (TE). **Hainbat** txarrago baekixan zer egitten ziharduan (TE). **Hainbat** lagun dabil mendixan. **Hainbat** gazte ibilli da jaixetan.

3 - **Hainbatek** esan zeban hamen ez daguala ezer aldatzerik.

4 - **Hainbati** gertau izan jako horixe berori.

5 - **Hainbaten** etxian egoten da konpondu eziña.

8 - **Hainbatekin** jardun dabe negoziua zuzendu nahixan.

12 - **Hainbatetan** esan jako baiña ez dau kasurik egitten. **Hainbatengan** dake konfiantzia.

18 - Diruok banatu dittue. **Hainbana** emon detse bakotxari.

HONENBESTE

Beste-ren moduan deklinatzen da, mugagabian. Gaur egunian ez dittugu bereizten **honenbeste**, **horrenbeste** eta **hainbeste** eta kasu guztietarako **hainbeste** da gehixen darabiguna.

Adibidiak:

1 - **Honenbeste** ordaindu dot hau tresnau. Nik **honenbeste** jartzen badot zuk beste **horrenbeste**. Sekula ez dot **honenbeste** bihar egin.

6 - Dirua aurreratu zetsan **honenbesteko** bat, sari letz, beste **honenbesteko** bat aurrez kenduta (TE).

8 - **Honenbestegaz** amaitzen dot nere gaurko jarduna (TE).

HORRENBESTE

Beste-ren moduan deklinatzen da hau be, mugagabian.

Adibidiak:

1 - Ez neban pentsatzen **horrenbeste** hasarratuko zanik hain gitxigaittik (TE).

- **Horrenbeste** guzur esaten dabenez ezin jako ezer siñistu.

8 - **Horrenbestekin** konformauko haiz horraittio.

15 - Ez nekixan **horrenbesteraiño** izan zanik.

HAINBESTE

Hirugarren gradukuau be **beste**-ren moduan deklinatzen da, eta **honenbeste** eta **horrenbeste** baiño sarrixago darabigu.

Adibidiak:

1 - Ez neban uste **hainbeste** diru zenduanik (TE). **Hainbeste** bidar esan arren ez destazu jaramonik egin. Ez nekixan **hainbeste** sufridu dabenik.

4 - **Hainbesteri** sartu detse zirixori eze, azkenian herri guztiak siñistu eban.

8 - **Hainbestekiñ** ibilli da mutillori.

12 - **Hainbestetan** esandakua da ba horixe!

15 - Ez dok **hainbestaraiño** izango!

4.3 - Beste zenbatzaille zehaztugabe batzuen deklinabidia (2/2)

HAMAİKA, HAMAİKATXO (mugagabian deklinatzen dira)

Adibidiak:

- 1 - *Hamaika* gizon galduta badira surra baiño harutzago ikusten ez dabelako (TE).
- *Hamaika* halako, bost pare t'erdi. *Hamaikatxo*, zahar eta gazte, eder haren ondorian baziran (TE).
- 3 - *Hamaikatxok* ikusiko dau, oindiok, egixa zer dan.
- 4 - *Hamaikatxori* zabaldu jakoz begixak.
- 5 - *Hamaikatxoren* poltsikuak dagoz hutsik.
- 12 - *Hamaikatxotan* juan izan gara perretxikutan.

MAKIÑA BAT, MAKIÑATXO BAT

Bat-en moduan deklinatzen da, mugagabian.

Adibidiak:

- 1 - *Makiña bat* hiltzen da gerran eta *makiña bat* herri kiskaltzen.
- *Makiña* bat erregu egin gentsan gelditzeko, baiña dana izan zan alperrik (TE).
- *Makiñatxo* bat egon egindakua haren zaiñ (TE).
- 3 - *Makiñatxo batek* dauka hemen esatekorik.
- 4 - *Makiñatxo bati* entzun izan detsagu hori.
- 5 - *Makiña baten* karteria gizendu da lapurretan eginda.

4.4 - Zenbatzaille zehaztugabe orokorren deklinabidia: DANA, GUZTIA, OSO (1/4)

Atal honetako taulak banan-banan ikusten hasi aurretik, *dana* eta *guztia*-ren gaiñian zenbaitt alde azalduko dittut, aittatzekuak begittantzen jatazenak. Hónek berbok esanahi bera dake baiña ez dira modu berian erabiltzen. Ikusi deigun berba hónetako bakotxa zelan darabigun:

Dana:

1 - Zenbatzaille orokorra, bakarrik erabilli bihar da, izenik barik, (izenakin batera zuzena ez dalako) eta erakusliekiñ be erabilli leike, aposiziñuan. Deklinaziño singularra zein plurala hartu leike. Gaur egunian **mutil danak datoz* (*mutil* izenonekin batera) eta antzerakuak, geruago eta gehixago entzuten badira be, ez dira ba zuzenak: *danak datoz* edo *mutil guztiak datoz* dira erabillera zuzenak.

2 - Erakusliekin batera doianian, erakuslia aurretik eruatzen dau, erakuslia zein zenbatzaillia bixak deklinauta. Baiña erabillera modu bi dagoz:

a - Singularrian zein pluralian, (*erakuslia* + *zenbatzaillia*) erakuslia eta zenbatzaillia kasu-marka berarekin: *hori dana* eruan dabe; *hau dana* ikusi bihar da; *hórrek danak* ez dabe ezetarako balio.

b - Goikua baiño modu enfatikuagua eta Eibarko euskeran darabiguna. Singularrian eta pluralian ez dogu modu berian erabiltzen.

Singularrian: (*erakuslia* + *zenbatzaillia* + *erakuslia* zenbatzailliari lotuta), aurreko zein atzeko erakuslia, bixak deklinauta: *hori danori* eruan dabe, *hau danau* ikusi bihar da.

Pluralian: (*erakuslia* + *zenbatzaillia*) bixak deklinauta, hemen atzeko erakusle barik. Erakuslia 1. edo 2. gradukua izan ala 3. graduakua, zenbatzailliak pluraleko kasu-marka diferentia hartzen dau.

- 1. eta 2. graduko erakusle pluralekin (*hónek, hórrek*), zenbatzailliak plural hurbilleko deklinaziñua hartzen dau: *hónek danok* dira guriak; *hórrek danok* ikasi dabe euskeraz ederto.
- 3. graduko erakusle pluralekin (*hárek*), zenbatzailliak plural arruntaren deklinaziñua hartzen dau: *hárek danak* dira guriak; *hárek danak* ikasi dabe euskeraz ederto; *háreri daneri* etorri jakue euren ordua.

Guztia

1 - Zenbatzaille orokorra bakarrik zein izenakiñ erabilli leike. Eibarko euskeran, jeneralian, izenakin batera darabigu. *Dana* zenbatzailliaren moduan erakusliekin be erabiltzen da, aposiziñuan. Normalian singularrian edo pluralian deklinatzen da: *Herri guztia* dago jaixokin aztorauta; *Gazte guztiak* ez dake aukera bardiña.

2 - Erakusliekin doianerako, *dana* zenbatzailliando esandakuak balio dau. Modu eta erabillera bardiñak:

a - *hori guztia* eruan dabe; *hau guztia* ikusi bihar da; *hórrek guztiak* ez dabe galdu.

b - *hori guztiori* eruan dabe; *hau guztiau* ikusi bihar da / *hónek guztiok* dira guriak; *hórrek guztiok* ikasi dabe euskeraz; *Hárek guztiak* ikasi dabe euskeraz.

4.4 - Zenbatzaille zehaztugabe orokorren deklinabidia: DANA, GUZTIA, OSO (2/4)

KASUA	DANA			
	singularra		plurala	
1-Absolutua	dana		danak	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	danak		danak	
4-Datibua	danari		daneri	
5-Genitibua	danaren		danen	
6-Leku-genitibua	daneko		danetako	
7-Instrumentala	(danaz)		(danez)	
8-Soziatibua	danakin		danekin	
9-Motibatibua	danagaittik		danegaittik	
10-Destinatibua	danantzat / danandako		danantzat / danendako	
	bizigabiak	bizidunak	bizigabiak	bizidunak
12-Inesibua	danian	dana(ren)gan	danetan	danengan
13-Ablatibua	danetik	dana(ren)gandik	danetatik	danengandik
14-Adlatibo soilla	danera	dana(ren)gana	danetara	danengana
15-Muga adlatibua	daneraiño	dana(ren)ganaiño	danetaraiño	danenganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	daneraiño	dana(ren)ganaiño	danetaraiño	danenganaiño
16-Hurb.adlatibua	danerutz	dana(ren)ganutz	danetarutz	danenganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	danerako	dana(ren)ganako	danetarako	danenganako

Oharra. Plural hurbillari dagokixozen formak: absolutuan eta ergatibuan *danok*; eta hurrengo guztiak plural arrunteko *-e*-ren ordez *-o-* jarritz eraten dira (*danori, danon...*).

Adibidiak:

- 1 - **Dana**-gurako, ase ezindako harrapatzaille gaizto bat (da) haren uezaba (TE). Ha txotxolua be **Dana-edo-ezerbez** (TE). -Zelan dago ama gaixua? - **dana** biharrian (TE). Bizixa alde batera, **dana** galdu eben (TE). Aspaldixan ikusi ez, eta **dana** galduta billau dot (TE). Umiak **dana** sinisten dabe. *Hónek danok* etorri dira. Egin daben lana **dana-biharrekua** (TE). Zuk **dana** sinisten dozu, *esandako guztia*. **Dan-dana** ikasi dot. *Hau danau* barrero ikusi bihar da. *Hárek danak* dagoz bai txarto, eta aparte laga.
- 3 - *Honek danonek* ez dau ezetarako balio. *Hórrek danok* egin zittuen sekulakuak gaztetan. *Hárek danak* irabazi eben diru asko gerra ostian, otxindu egin ziran **danak**.
- 4 - **Danari** bai esaten detsa horrek. **Daneri** gustau jakue herrixa. *Hori danori* guzurra besterik ez.
- 5 - **Danon artian** konpondu bihar dira herriko arazuak, herrixa **danona** da-eta.
- 6/1 - **Danekua** da hori, biharrerako danian **danak** burua ezkutau nahixan.
- 8 - Berez politta dana **danakin** dago ondo. **Danekin** konpontzen da ondo.
- 10-**Danandako** daka horrek erantzuna. **Danendako** ekarri dittu erregaluak.
- 12-**Danian** da bardiñ; batzuk onerakuak, beste batzuk txarrerakuak (TE). **Danongan** dago gehixago nahixa.
- 13-**Danetik** dago hemen. **Danengandik** ikasi geinke zeozer.
- 14-Zenbat da **danera**? Makiñak **danengandu** dittue gauza asko (TE). **Danengandu** (egin) da gaur musika ona (TE). Traba gabeko konpetentzia(re)n ondorena da, erreztasun guztien bentajia **danengandutzia** (TE). Euren dana **danengantzia**, lehelengo kristauen legia (TE). Oharra: Toribio Etxebarriaren adibide hónetan *danengandu, danengandutzia* eta *danengantzia* baiño hobeto legokez **danenganatu** eta **danenganatzia**.
- 17-Euren artian **danerakua** dago (TE). Kaitano **danerakua** dibuju autuan (TE). **Danenganako** dakan arduriak hartzen dau estu.

4.4 - Zenbatzaille zehaztugabe orokorren deklinabidia: DANA, GUZTIA, OSO (3/4)

KASUA	GUZTIA			
	singularra		plurala	
1-Absolutua	guztia		guztiak	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	guztiak		guztiak	
4-Datibua	guztiari		guztieri	
5-Genitibua	guztiaren		guztien	
6-Leku-genitibua	guztiko		guztietako	
7-Instrumentala	(guztiaz)		(guztiez)	
8-Soziatibua	guztiakin		guztiekin	
9-Motibatibua	guztiagaittik		guztiegaittik	
10-Destinatibua	guztiantzat / guztiandako		guztientzat / guztiendako	
	bizigabiak	bizidunak	bizigabiak	bizidunak
12-Inesibua	guztian	guztia(ren)gan	guztietan	guztiengan
13-Ablatibua	guztittik	guztia(ren)gandik	guztietatik	guztiengandik
14-Adlatibo soilla	guztira	guztia(ren)gana	guztietara	guztiengana
15-Muga adlatibua	guztiraiño	guztia(ren)ganaiño	guztietaraiño	guztienganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	guztiraiño	guztia(ren)ganaiño	guztietaraiño	guztienganaiño
16-Hurb.adlatibua	guztirutz	guztia(ren)ganutz	guztietarutz	guztienganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	guztirako	guztia(ren)ganako	guztietarako	guztienganako

Oharra. Plural hurbillari dagokixozen formak: absolutuan eta ergatibuan *guztiok*; eta hurrengo guztiak plural arrunteko *-e*-ren ordezt *-o-* jarritz eratzen dira (*guztiori, guztion...*).

Adibidiak:

- Mundu *guztia* dago bildur baten, hirugarren gerria ezautuko ete dogun (TE).
 - Zelakua aurtengo urtia? *-Guztia* biharrekua (TE). *Hori* bihar *guztiori* egin dozu ba alperrik!
 - Korbata eta *guzti* zoian dotore-dotore (*guzti* mugagabian).
- Mundu *guztiak* esaten dau lapurretan egindako diruak dittuala horrek.
- Herritar *guztieri* zuzenduta zeguan manifestua. *Hórreri guztiori* esan jakuen esan biharrekua.
- Maittasuna gauza *guztien* gaiñetik egon bihar litzake. Herritar *guztien* aurrian agertu zan.
- Mundu *guztiko* langillioik batu gaittian! Udallerri *guztietako* alkatiak batzekotan dira.
- Guztizko* ederra, *guztizko* ikusgarrixa (TE). (Mugagabia *guztiz + ko*). Horretan *guztiz* nator bat zurekin (mugagabian). Ehun bidar jausi zan, eta *hala eta guzti(z)* berak irabazi eban jokua (TE).
- Nora zoiaz, baiña, *hórrekin* traste *guztiokin*?. Bultza eixozu indar *guztiakin*.
- Esandako *guztiagaittik* hauxe da erabagi dotena. *Háregaittik guztiegaittik* gagoz gagozen moduan.
- Gu *guztiantzat* egin izan dabe hárek lana. Ume *guztiendako* karameluak ekarri dittu.
- Baztar *guztietan* jardun dabe billa baiña alperrik. *Hórretan herri guztiotan* dihardue “D” ereduan eskolak emoten. *Hárengan guztiengan* jarri genduan geure konfiantza guztia.
- Alde *guztietatik* dator jendia. Bihargin *guztiengandik* jaso eben dirua taillarra jasotzeko.
- Guztira* pelotari ona: ezker, eskuma, eskuz, paliakin, zeltuagaz (TE). Alde *guztietara* jo arren ez neban nahi nebana topau. Agintari *guztiengana* jo eben laguntza eske.
- Alde *guztietarutz* urtetzen hasi dira gaztiak.
- Legegintzaldi *guztirako* izentau dabe udal-gobernua. *Hárenganako guztienganako* dagan deskonfiantziaren errazoiak billatzia ez da ba gatxa.

4.4 - Zenbatzaille zehaztugabe orokorren deklinabidia: DANA, GUZTIA, OSO (4/4)

OSO, zenbatzaille orokor moduan, zeozeren osotasuna aitzen emoteko erabili leike, eta izena zatittu leikian gauzaren bat bada bakarrik. Izena singularrian erabiltzen da normalian. *Ura, ardaua, esnia, gogua, indarra, maittasuna, denboria...* ezin leikez zatittu eta halakuekin **guztia** erabiltzen da.

Adibidiak:

- 1 - Lauko *ogi* (**ososua*) **oso-osua** jan eban ekiñaldi baten (TE).
 - *Egun osua* horretan emon ezkeron egon leike bat ondo informauta.
 - *Etxe osua* jarri eben hankaz gora, baiña ez eben ezer topau.
- 2 - **Osorik** laga zetsan eukan *dana* (TE). (**Ososorik*) **Oso-osorik** geldittu jako berari *etxia* (TE).
 - *Liburua osorik* irakorri bihar dozu, esaten dabenaz ondo jabetzia nahi badozu.
- 3 - *Herri osuak* hartu eban parte manifestaziñuan.
- 12 - Hain zan egualdixa txakurra eze, *egun osuan* egon giñan etxetik urten barik.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia (1/17)

Zenbatzaille zehaztuen deklinabidiaren taulak Eibarko euskeran aurkeztu baiño lehen, euskera batuarekin alderatuta dittugun zenbait berezittasunen nundik-norakuak azaltzia komeni da.

Zenbatzaille zehaztuak, jeneralian, izena deklinatzen dan moduan deklinatzen dira, eta pluralian, izenaren zeñ izenordaiñaren funziñua izan, forma bera izango dabe. Bada baiña salbuespen bat, euskera batuan, ‘3’ eta ‘4’ zenbatzailliekin daukaguna. Hamen zer diñuan Euskaltzaindiak:

1) *hiru* eta *lau*, izenaren funziñua dakenian, bokalez amaitzen diran gaiñerako edozein izenen moduan deklinauko dira: *hiru, hirua, hiruak* (abs); *hiruk, hiruak, hiruek* (erg); *lau, laua, lauak* (abs); *lauk, lauak, lauek* (erg), e.a.

2) Izenordain baten funziñua dakenian be beste edozeñ izen bezela deklinatzen da, ‘zenbatzaille plurala’ danian izan ezik, orduan ‘r’ bat jartzen dalako kasu-markiaren aurretik: *hiru, hirua, hirurak* (abs); *hiruk, hiruak, hirurek* (erg); *lau, laua, laurak* (abs); *lauk, lauak, laurek* (erg).

Eibarko euskeran, salbuespena , ‘3’ eta ‘4’kin ezezik hónekiñ be badogu: ‘6’, ‘7’ eta ‘8’kin alde batetik eta ‘9’kin bestetik. Halatxe formulauko genduke:

1) ‘3’, ‘4’, ‘6’, ‘7’, ‘8’ eta ‘9’, izenaren funziñua dakenian, bokalez amaitzen diran beste edozeñ izenen moduan deklinauko dira:.... *sei, seixa, seixak* (abs); *seik, seixak, seixak* (erg), e.a.

2) Izenordaiñ baten funziñua dakenian be beste edozeñ izen bezela deklinatzen da, ‘zenbatzaille plurala’ danian izan ezik, orduan,

- *bedratzia* izan ezik goixan jarritako beste guztietan, ‘r’ bat jartzen da kasu-markiaren aurretik: *sei, seixa, seirak* (abs); *seik, seixak, seirak* (erg)...e.a.

- *bedratzia danian*, ‘r’ hori ez dogu danok jartzen, esango neuke gehixenok galdu dogula iñoiz erabilli badogu be; orduan, kasu honetan: *bedratzi, bedratzixa, bedratzi(r)ak* (abs); *bedratzik, bedratzixak, bedratzi(r)ak* (erg)...e.a.

Bat-en eta *batzuek-en* taulak (4.1)en aurkeztu dittugu, eta hemen jarriko dittugunak hónetxek dira: *bi, hiru, lau, bost/hamar, sei/zazpi/zortzi, bedratzi, hamaika* eta *hoge*. Erredundante txamarra izango da biharbada hainbeste taula aurkeztia arau orokor batzuek darenian, baiña zenbatzaillioek sarri-sarri darabigunez, eta gure berezittasunak eta fonetismuak azaldu biharra dagunez, hauxe dala begittandu jaku modu errez batian agertzeko erarik egokixena.

Taula bakotxaren hurrengo orrialdian, taula horritxi dagokixozen adibidiak jarri dira.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **BI** (2/17)

KASUA	Mugagabia		Mugatu singularra	
1-Absolutua	bi		bixa	
2-Partitibua	birik		----	
3-Ergatibua	bik		bixak	
4-Datibua	biri		bixari	
5-Genitibua	biren		bixaren	
6-Leku-genitibua	bittako		biko	
7-Instrumentala	biz		----	
8-Soziatibua	birekin / biregaz		bixakin / bixagaz	
9-Motibatibua	bigaittik		bixagaittik	
10-Destinatibua	birentzat / birendako		bixantzat / bixandako	
11-Prolatibua	bitzat		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bittan	bi(ren)gan	bixan	bixa(ren)gan
13-Ablatibua	bittatik	bi(ren)gandik	bittik	bixa(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	bittara	bi(ren)gana	birara	bixa(ren)gana
15-Muga adlatibua	bittaraiño	bi(ren)ganaiño	biraiño	bixa(ren)ganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	bittaraiño	bi(ren)ganaiño	biraiño	bixa(ren)ganaiño
16-Hurb.adlatibua	bittarutz	bi(ren)ganutz	birutz	bixa(ren)ganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	bittarako	bi(ren)ganako	birako	bixa(ren)ganako
18-Banatzaillia	biko	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala		Mugatu plural hurbilla	
1-Absolutua	bixak		bixok	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	bixak		bixok	
4-Datibua	bixeri		bixori	
5-Genitibua	bixen		bixon	
6-Leku-genitibua	bixetako		bixotako	
7-Instrumentala	----		----	
8-Soziatibua	bixekin / bixegaz		bixokin / bixogaz	
9-Motibatibua	bixegaittik		bixogaittik	
10-Destinatibua	bixentzat / bixendako		bixontzat / bixondako	
11-Prolatibua	----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bixetan	bixengan	bixotan	bixongan
13-Ablatibua	bixetatik	bixengandik	bixotatik	bixo(n)gandik
14-Adlatibo soilla	bixetara	bixengana	bixotara	bixo(n)gana
15-Muga adlatibua	bixetaraiño	bixenganaiño	bixotaraiño	bixo(n)ganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	bixetaraiño	bixenganaiño	bixotaraiño	bixo(n)ganaiño
16-Hurb.adlatibua	bixetarutz	bixenganutz	bixotarutz	bixo(n)ganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	bixetarako	bixenganako	bixotarako	bixo(n)ganako
18-Banatzaillia	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **BI** (3/17)

Adibidiak:

- 1 - Arazo bakotxak, gitxienez, alde **bi** izaten ditu. *Hiru* seme-alaba ditu Antxonek, seme *bat* eta alaba **bi**. Danbadiakin, begi **bixak** itxi zittuan. Aitta eta ama, **bixak** jua Parisera. Gu **bixok** gaittuk eibartarrak.
- 3 - Gazte **bik** jarri eben ikurriña kanpaitorrian. Anai **bixak** jaso eben etxia. Hik eta nik, **bixok** egin juagu biharra hau taillarrau matxan jartzeko.
- 4 - Idazle gazte **biri** emon detse aurten literatura-sarixa. -Zeiñi emon detse sarixa? -*Bi* zenbakidunari, **bixari** emon detse, zerari, Luistxori. Ez *bati* bakarrik, **bixeri** emon zetsezen sekulakuak. Alaba **bixeri** eskutik helduta agertu zan. **Bixori** emon deskue hau zeregiñau, eta *bixon* artian egin biharko dogu.
- 5 - **Biren** artian egindakua da hori danori. **Bixaren** estilua gustatzen jatak, presentatzen diranen artian onena dok. Ardantza kaleko **bixaren** parian dago itturrixa. Horko etxe **bixen** bittartetik ikusten da itsasua. Anai **bixen** artian egin zebeu dana. **Bixon** artian errezago egingo dogu.
- 6 - Kolore **bittakuak** dira alderdi politiko batzuk, horixa edo/eta gorrixa, komeni ahala. Bidebarrieta **biko** peoria pinttau barri dago. Etxe **bixetako** leihuak barriztau bihar dira, ez *batekuak* bakarrik.
- 8 - Seme **bikin** noia mendira. **Bixakin** ezin dozu, hartizu hirua. Esku **bixekin** egitten dau horrek ondo pelotan. Alaba **bixokin** doia Parisera.
- 9 - Tanto **bigaittik** galdu genduan partidua. **Bixagaittik** ez detsa ardura, hirua be badakazu. Alderdi **bixegaittik** gertatzen dira gertatzen diranak. Gu **bixogaittik** ez balitz hamen ez litzakek iñor mogiduko.
- 10 - Bakaillau kazuelia **birendako** da. **Bixandako** izan da sarixa, onena izan da-eta. Ume **bixendako** prestau eban amak merienda. Ez zaittez hasarratu **bixondako** da-eta.
- 11 - **Bitzat** hartu dot baiña *bosta* zan.
- 12 - Ingalaterran emon dittuan uda **bittan** ikasitako inglesakin politto moldatzen da. Uda **bixetan** herriko gazte kuadrilla batekin ibilli izanak mesede egin detsa. Jokalari **birengan** lagatzen dabe joko guztia. Bat **bittan** banatzen da.
- 13 - **Bittik bat** ustela suertau jaku. Lagun **biregandik** jaso neban notizia hori berori.
- 14 - Alde **bittara** juateko asmua genkan, baiña *batian* bakarrik izan giñan, ezin izan genduan **bixetara** jua. Neska **birengana** hurreratzen zan, batian bategana eta hurrenguan beste bategana. Bai, Petragana eta Mariagana, **bixengana**.
- 17 - Alde **bixetarako** joeria zeukan. Neska **birenganako** amorixuak zeukan mutilla noraezian.
- 18 - **Biko** taldietan antolatu giñan. Peseta **bikuak** ezagutu nittuan nik

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **HIRU** (4/17)

KASUA	Mugagabia		Mugatu singularra	
1-Absolutua	hiru		hirua	
2-Partitibua	hirurik		----	
3-Ergatibua	hiruk		hiruak	
4-Datibua	hiruri		hiruari	
5-Genitibua	hiruren		hiruaren	
6-Leku-genitibua	hirutako		hiruko	
7-Instrumentala	hirurez		----	
8-Soziatibua	hirukin / hirugaz		hiruakin / hirugaz	
9-Motibatibua	hirugaittik		hirugaittik	
10-Destinatibua	hiru(re)ntzat / hiru(re)ndako		hiruantzat / hiruandako	
11-Prolatibua	hirutzat		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	hirutan	hiru(ren)gan	hiruan	hirua(ren)gan
13-Ablatibua	hirutatik	hiru(ren)gandik	hirutik	hirua(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	hirutara	hiru(ren)gana	hirura	hirua(ren)gana
15-Muga adlatibua	hirutaraiño	hiru(ren)ganaiño	hiruraiño	hirua(ren)ganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	hirutaraiñoko	hiru(ren)ganaiñoko	hiruraiñoko	hirua(ren)ganaiñoko
16-Hurb.adlatibua	hirutarutz	hiru(ren)ganutz	hirurutz	hirua(ren)ganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	hirutarako	hiru(ren)ganako	hirurako	hirua(ren)ganako
18-Banatzailia	hiruko	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala (izenordaiña)		Mugatu plurala (izena)	
1-Absolutua	hirurak		hiruak	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	hirurak		hiruak	
4-Datibua	hirureri		hirueri	
5-Genitibua	hiruren		hiruen	
6-Leku-genitibua	hiruretako		hiruetako	
7-Instrumentala	----		----	
8-Soziatibua	hirurekin / hiregaz		hiruekin / hiregaz	
9-Motibatibua	hiregaittik		hiregaittik	
10-Destinatibua	hiturentzat / hirendako		hirentzat / hirendako	
11-Prolatibua	----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	hiruretan	hirengan	hiruetan	hirengan
13-Ablatibua	hiruretatik	hirengandik	hiruetatik	hirengandik
14-Adlatibo soilla	hiruretara	hirengana	hiruetara	hirengana
15-Muga adlatibua	hiretaraiño	hirenganaiño	hiretaraiño	hirenganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	hiretaraiñoko	hirenganaiñoko	hiretaraiñoko	hirenganaiñoko
16-Hurb.adlatibua	hiretarutz	hirenganutz	hiretarutz	hirenganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	hiretarako	hirenganako	hiretarako	hirenganako
18-Banatzailia	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **HIRU** (5/17)

Adibidiak:

- 1 - **Hiru** anai ziran, bata bestia baiño okerraguak (TE). **Hiru** hankako mahaixari ikara eraitzen ei zetsan begirakuna batekin (TE). Ataraizu **hirua**, bestela gorde biharraren gorde biharrez galduko dozu (TE). **Hirua** eta **bosta** antzerakuak egitten dittuzu. **Hiruak** ondo egitten ikasi biharko dozu. **Hiru** bidar egin dot eta **hirúretan** urten jata txarto. **Hiru** lagun dira eta **hirúrak** kantarixak. Bada alkarte bat Euskal Herrixan “**hirurak bat**” lelua beria dabena. Erretiratzeko ordua be bada, **hirurak** dira-eta
- 3 - Maisuetatik **hiruk** bakarrik zekixen euskeraz. **Hiruak** irabazi dau txapelketia. **Hirurak** egitten dabe euskeraz edarto. **Hirurok** alkarrekin amaittuko dogu hau kaxkara batian.
- 4 - **Bati** emotia nahikua ez eta, **hiruri** ez detse ba emon sarixa! **Hiruari** emon detse sarixa ez **hiruri**. **Hiruari** bota detse zigorra, bai, bizkarrian hiru zenbakixa dakanari.
- 5 - **Hiruren** artian egin dabe dana.
- 6 - Lehen gehixago izaten zan baiña **ehuneko hiruko** korritua be ez da gitxi.
- 8 - **Hiru** txakurrok hartu eta **hirurokin** juaten da mendira. Batekin be nahikua lan eta **hirukin** zela juan leike!
- 9 - **Hiruagaittik** ez detsa ardura, **bata** be badaukat oindiok eta.
- 10 - Larregi emoten dabe, **hiruréndako** raziñua **batendako** bakarrik. Hango **hirúrendako** da hau kazueliau. **Hirúrondako** laga eben euken diru apurra.
- 11 - **Hirutzat** neukana ez zan ba bosta!
- 12 - **Hiru** bidar egin dot eta **hirúretan** egin dot txarto. **Hirutan** partidu ezkerro, **bittan** baiño zati txikixagua. Haize goxua dabil goizeko **hiruretan**. Semiengan laga dabe negoziuaren arduria, **hirúrengan**. **Hiruagan** lagatzen dabe jokuaren antolaketa jokalari oso ona da-eta.
- 13 - **Hirutatik baten** bakarrik igo genduan goraiño. **Hirutik** bat da bakarrik sanua. **Hirúretatik** gaztiena da pelotarixa. **Hirúretatik** aurrera ez dot begirik itxi. **Hiruágandik** datorkixe joko guztia. **Hirúrogandik** jasoko dittuzue erresultau onak.
- 14 - **Hamabixetatik hirúretara** nahikua asti dakazu. Seme-alabengana jo eben laguntza eske, **hirúrengana**.
- 17 - **Hirurénganako** arduriak (hiru semerenganako), lana garratz egittera bihartzen zaittu.
- 18 - “Lazpita **hirukuak**” politto egitten dau kantuan ointxe be; habanerak eta Eibarko kantu zaharrak kantatzen maisuak dira. Gordeizu gorde **hiruko** urriori.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : LAU (6/17)

KASUA	Mugagabia		Mugatu singularra	
1-Absolutua	lau		laua	
2-Partitibua	laurik		----	
3-Ergatibua	lauk		lauak	
4-Datibua	lauri		lauari	
5-Genitibua	lauren		lauaren	
6-Leku-genitibua	lautako		lauko	
7-Instrumentala	laurez		----	
8-Soziatibua	lau(re)kin / lauregaz		lauakin / lauagaz	
9-Motibatibua	laugaittik		lauagaittik	
10-Destinatibua	laurentzat / laurendako		lauantzat / lauandako	
11-Prolatibua	lautzat		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	lautan	lau(ren)gan	lauan	laua(ren)gan
13-Ablatibua	lautatik	lau(ren)gandik	lautik	laua(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	lautara	lau(ren)gana	laura	laua(ren)gana
15-Muga adlatibua	lauraiño	lau(ren)ganaiño	luraiño	laua(ren)ganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	lauraiño	lau(ren)ganaiño	luraiño	laua(ren)ganaiño
16-Hurb.adlatibua	lautarutz	lau(ren)ganutz	laurutz	laua(ren)ganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	lautarako	lau(ren)ganako	laurako	laua(ren)ganako
18-Banatzaillia	lauko	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala (izenordaiña)		Mugatu plurala (izena)	
1-Absolutua	laurak		lauak	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	laurak		lauak	
4-Datibua	laureri		laureri	
5-Genitibua	lauren		lauen	
6-Leku-genitibua	lauretako		lauetako	
7-Instrumentala	----		----	
8-Soziatibua	laurekin / lauregaz		lauekin / lauegaz	
9-Motibatibua	lauregaittik		lauegaittik	
10-Destinatibua	laurentzat / laurendako		lauentzat / lauendako	
11-Prolatibua	----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	lauretan	laurengan	lauetan	lauengan
13-Ablatibua	lauretatik	laurengandik	lauetatik	lauengandik
14-Adlatibo soilla	lauretara	laurengana	lauetara	lauengana
15-Muga adlatibua	lauretaraiño	laurenganaiño	lauetaraiño	lauenganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	lauretaraiño	laurenganaiño	lauretaraiño	laurenganaiño
16-Hurb.adlatibua	lauretarutz	laurenganutz	lauretarutz	laurenganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	lauretarako	laurenganako	lauretarako	laurenganako
18-Banatzaillia	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : LAU (7/17)

Adibidiak:

- 1 - Ondiok **lau** oiñian dabiz han aurrenenguak (TE). *Hirua* ondo geratu da baiña **laua** txikiegixa da. **Laurak** dira Euskal Herrikuak. Lehenago **laurak** ziran bat. **Laurok** juango gara alkarrekin.
- 3 - *Hiruk* lortu ezin dabena, **lauk** lortu leikie biharbada. *Lau* herrialdek, **lauk**, osatzen dabe Hego Euskal Herrixa. Halakoren baten **laurak** egingo dabe bat, **laurok** dake-eta alkarren premiñia.
- 4 - **Lauri** galdetu detset eta **laurak** esan deste ezetz. Hegoaldeko herrialdiori, **laurori** etorri leikigu kaltia Bruselatik.
- 5 - **Lauren** artian errezago egingo dabe. Lau seme-alabena da etxia; **laurena**. **Lauron** artian ondo konponduko gara. **Lauaren** jokua *hiruarena* baiño gehixago gustatzen jata.
- 6 - **Lauko** ogixa ekiñaldi baten sabeleratu ebalako, **Lauko** esaten zetsen bati Eibarren (TE). Makiñatxo bat izardi, gizajuak **laukua** irabazteko (TE).
- 8 - **Lauakiñ**, *hirua(re)n* kiñua (TE). Seme-alabekin, **láurekin**, jua dira Parisera.
- 9 - **Lauagáittik** ez jako ardura, horrek ez daka eta tantorik tutian. **Láuregaittik** ziharduen hárek biharrian jo-ta sua.
- 10 - **Lauréndako** da hau raziñuau. **Láurendako** izan da emon dabena. **Lauandako** bi partidutako zigorra. *Batekiñ* ez daukagu **láurontzat**; beste *hiru* bihar dittugu.
- 11 - **Lautzat** nekana, bata zan.
- 12 - Isasi kaleko **lauan** bizi zan. *Lau* bidar izan naiz, **lautan**, eta behin be ez dot ikusi. Goizeko **lauretan**, eta kanturako gogua dakak? **Lauarengan** dago joko guztiaren arduria. **Laurongan** dago erantzukizuna. **Láurengan** ikusiko dau jendiak portaera garbixa eta herrixaren aldekoa.
- 13 - **Lautik** *batekua* ez da, ba, asko. **Lauagandik** datorkixe jokorik gehixena. **Lauretatik** aurrera, hobeto ixillik.
- 14 - Hemendik **lauretara** bittarte, badakazu denboria. Lau gazterengana, **lauréngana**, jo genduan laguntza eske.
- 17 - **Lauretarako** etorriko zara horraittiok!. **Láurenganako** zeken arduriak hartzen zittuan estu.
- 18 - **Lauko** taldetan antolatuko gara.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia: **BOST, HAMAR** (konsonantez amait.) (8/17)

KASUA	Mugagabia		Mugatu singularra	
1-Absolutua	bost		bosta	
2-Partitibua	bostik		----	
3-Ergatibua	bostek		bostak	
4-Datibua	bosti		bostari	
5-Genitibua	bosten		bostaren	
6-Leku-genitibua	bostetako		bosteko	
7-Instrumentala	bostez		----	
8-Soziatibua	bostekin / bostegaz		bostekin / bostagaz	
9-Motibatibua	bostegaittik		bostagaittik	
10-Destinatibua	bostentzat / bostendako		bostantzat / bostandako	
11-Prolatibua	bostzat (hamartzat)		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bostetan	bostengan	bostian	bosta(ren)gan
13-Ablatibua	bostetatik	bostengandik	bostetik	bosta(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	bostetara	bostengana	bostera	bosta(ren)gana
15-Muga adlatibua	bostetaraiño	bostenganaiño	bosteraíño	bosta(ren)ganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	bostetaraiñok	bostenganaiñoko	bosteraíñoko	bosta(ren)ganaiñoko
16-Hurb.adlatibua	o	bostenganutz	bosterutz	bosta(ren)ganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	bostetarutz	bostenganako	bosterako	bosta(ren)ganako
18-Banatzailia	bostetarako	----	----	----
	bosteko			

KASUA	Mugatu plurala		Mugatu plural hurbilla	
1-Absolutua	bostak		bostok	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	bostak		bostok	
4-Datibua	bosteri		bostori	
5-Genitibua	bosten		boston	
6-Leku-genitibua	bostetako		bostotako	
7-Instrumentala	----		----	
8-Soziatibua	bostekin / bostegaz		bostekin / bostogaz	
9-Motibatibua	bostegaittik		bostogaittik	
10-Destinatibua	bostentzat / bostendako		bostontzat / bostondako	
11-Prolatibua	----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	bostetan	bostengan	bostotan	bostongan
13-Ablatibua	bostetatik	bostengandik	bostotatik	bostongandik
14-Adlatibo soilla	bostetara	bostengana	bostotara	bostongana
15-Muga adlatibua	bostetaraiño	bostenganaiño	bostotaraiño	bostonganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	bostetaraiñoko	bostenganaiñoko	bostotaraiñoko	bostonganaiñoko
16-Hurb.adlatibua	bostetarutz	bostenganutz	bostotarutz	bostonganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	bostetarako	bostenganako	bostotarako	bostonganako
18-Banatzailia	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia: **BOST, HAMAR** (konsonantez amait.) (9/17)

Adibidiak:

- 1 - **Bost** atzamar dittugu esku bakotxian (TE). Maiatzaren **bosta**, Santa Kruz eguna (TE). **Bostak** elixako erlojuan (TE). *Bi* bidar **bost** dira **hamar** (TE). *Lau* edo **bost** urte bihar izango dittu hori egitteko. **Bosta** da zure zenbakixa eta neria **hamarra**.
- 3 - Hogei lagunetik **bostek** bakarrik egin dau biharra itxura batian. **Bostak** egingo dabe biajia alkarrekin. **Bostok** egin biharko dogu biharra gogor proiektua aurrera ataratzia gura badogu.
- 4 - **Bosti** bakarrik emon detse titulua. **Bostari** hobe baloirik ez pasatzia, galdu egitten dau-eta. **Bosteri** egokittu jakue erbestera juan biharra.
- 5 - **Hamarren** bat, *hamarretik bat* da izan. **Bostena** da taillarra. **Boston** izenian ipiñiko dogu. Famelixako **boston** argazkixa egoki dago hortxe.
- 6 - Ehuneko **bosteko** interesakin ez jako merke urtengo. **Hamarretakua** gustora sartzen da.
- 8 - **Bostekiñ** be pozik, juxtu baiña gaindittu egin dot azkenian asignaturia.
- 9 - **Bostagaittik** be ez jako ardura, ez dau balixo askorik eta.
- 10 - Neurrixan atara, **bostendako** da-eta.
- 11 - **Bostzat** nekana *bixa* zan eta **hamartzat** nekana *hamabosta*.
- 12 - Goizeko **bostetan** esnatzen naiz batzuetan. **Bosténgan** laga dabe ardura guztia, beste asko be han ziran arren. *Bost* anai ziran eta **bóstengan** laga eben negoziua.
- 13 - **Hamarretik batek**-edo ataratzen dau karneta lehenenguan.
- 14 - **Bostetara** arteko denboria dakazu biharra amaitzeko.
- 17 - **Bostetarako** agertuko zara, ezta?.
- 18 - **Bostekuakiñ** azkenak egin dittu (TE). Ekarrizu **bostekuori**. Zenbat **hamarreko** hartu dittuk? **Bosteko** urriakin irabazi eban, triunfua eban eta.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **SEI, ZAZPI, ZORTZI** (10/17)

KASUA	Mugagabia		Mugatu singularra	
1-Absolutua	sei		seixa	
2-Partitibua	seirik		----	
3-Ergatibua	seik		seixak	
4-Datibua	seiri		seixari	
5-Genitibua	seiren		seixaren	
6-Leku-genitibua	seitako		seiko	
7-Instrumentala	sei(re)z		----	
8-Soziatibua	sei(re)kin / seiregaz		seixakin / seixagaz	
9-Motibatibua	seigaittik		seixagaittik	
10-Destinatibua	seirentzat / seirendako		seixantzat / seixandako	
11-Prolatibua	seitzat		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	seittan	seire(n)gan	seixan	seixa(ren)gan
13-Ablatibua	seittatik	seire(n)gandik	seittik	seixa(ren)gandik
14-Adlatibo soilla	seittara	seire(n)gana	seira	seixa(ren)gana
15-Muga adlatibua	seittaraiño	seire(n)ganaiño	seiraiño	seixa(ren)ganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	seittaraiño	seire(n)ganaiño	seiraiño	seixa(ren)ganaiño
16-Hurb.adlatibua	seittarutz	seire(n)ganutz	seirutz	seixa(ren)ganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	seittarako	seire(n)ganako	seirako	seixa(ren)ganako
18-Banatzailia	seiko	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala (izenordaiña)		Mugatu plurala (izena)	
1-Absolutua	seirak		seixak	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	seirak		seixak	
4-Datibua	seireri		seixeri	
5-Genitibua	seiren		seixen	
6-Leku-genitibua	seiretako		seixetako	
7-Instrumentala	----		----	
8-Soziatibua	seiekin / seiregaz		seixekin / seixegaz	
9-Motibatibua	seiregaittik		seixegaittik	
10-Destinatibua	seirentzat / seirendako		seixentzat / seixendako	
11-Prolatibua	----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	seiretan	seirengan	seixetan	seixengan
13-Ablatibua	seiretatik	seirengandik	seixetatik	seixengandik
14-Adlatibo soilla	seiretara	seirengana	seixetara	seixengana
15-Muga adlatibua	seiretaraiño	seirenganaiño	seixetaraiño	seixenganaiño
-M.adlat.gaiñ.er.	seiretaraiño	seirenganaiño	seixetaraiño	seixenganaiño
16-Hurb.adlatibua	seiretarutz	seirenganutz	seixetarutz	seixenganutz
17-Adlat.gaiñ.erai.	seiretarako	seirenganako	seixetarako	seixenganako
18-Banatzailia	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **SEI, ZAZPI, ZORTZI** (11/17)

Adibidiak:

- 1 - **Sei** eta **sei**, *hamabi*; eta **sei**, *hamazortzi* (TE). Ekaiñaren **seixa** egun garrantzitsua haren bizitzan. **Sei** bat ordu pasau ondoren gogoratu ziran. **Sei** ume izan zittuen; **seirak** neskak. **Seirak** dira eta oindiok ez da agertu. *Hamar* lagun ziran batzeko, eta *bi* bakarrik eguazen, nun ete ziran beste **zortzirak**? **Zazpi urtietako** karlistadia. **Zazpirak** bat ala **seirak** bat ?
- 3 - Hogeita hamar gara koruan, baiña **zortzik** bakarrik ikasi dabe piezia.
- 4 - **Seiri** edo **zazpiri** bakarrik esan zetsen gertau zana.
- 5 - **Seiren** artian bardindu eben. **Zazpixen** artian bazeguazen **zortzixak** be tartian.
- 6 - “Putzu” kaleko **seiko** hire dendan izan nok pare bat bidar.
- 8 - **Seirekin** juan naiz mendira. **Seixakin** jai dagok, ez jok bat zuzen joten. **Seixekin** ibilli hari argi, *zéruaren* antzera egitten dittuk-eta.
- 9 - **Zazpixagaittik** ez arduratzeko? neukan triunfo bakarra zuan eta!
- 10 - Bihar pixkat lortu dot: **seirendáko**-edo. **Zortzírendako** izateko bihargin **birendakua** falta. **Seixendako** kamisetak ez dira **zortzixendakuekin** nahastu bihar.
- 11 - **Zazpizat** neukana **bata** zan, horretantxe zeguan akatsa.
- 12 - Behin baiño gehixagotan izan naiz ni Zuberoan: **seittan** bai. **Seiréngan** laga zittuen ardura guztiak. Estaziño kaleko **seixan** dauka dendia. Hogeita **hamaseixan** ez zan hamen giro. **Seixetan** jokatu dogu?. Arratsaldeko **seiretan** bero haundixa zeguan oindiok. **Sei** zinegotzi dira eta **seirengan** laga dabe udal-gobernua.
- 13 - **Seiregándik** eritxi ona jaso dot, beste guztiak txarra emon dabe. Agiña-balleko basarritarrak erabili eben auzi luze bat izan zan **seittik-batekuena** (TE). **Seixagandik** joko ona datok beti, jokalaria ona dok-eta. **Seiretatik zortziretara**, ordu **bi**.
- 14 - Hainbat herritara mogidu gara aste honetan, **seittara** bai. **Seiréngana** jo dogu, gehixagorengana juateko astirik ez dogu izan. **Lautik seira**, **bi**. Hango taberna guztietara juan gara, **seiretara**. **Seirengana** jo dogu, hango guztiengana.
- 17 - Susmuak **seirenganakuak** ziran, beste **hamarrak** ez egozen susmopian. Ekaiñaren **seirako** amaittuta eukiko dot. **Seixaganako** eritxi ona dauka horrek; **seixaren** aldekoa da oso. **Seiretarako** ondo ikasitta nahi dot leziñua. **Seirenganakuak** ziran susmo txarrak, danak zeguazen ustelduta itxuria.
- 18 - **Zazpikuagaz** urten dot (TE). Iparragirrek jarrittako **zortzikua** zuk oiñ kantau dozuna (TE). **Seiko** taldetan antolatu giñan. **Seiko** urria.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **BE(D)RATZI** (12/17)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra
1-Absolutua	be(d)ratzi	be(d)ratzixa
2-Partitibua	be(d)ratzirik	----
3-Ergatibua	be(d)ratzik	be(d)ratzixak
4-Datibua	be(d)ratziri	be(d)ratzixari
5-Genitibua	be(d)ratziren	be(d)ratzixaren
6-Leku-gen.	be(d)ratzitako	be(d)ratziko
7-Instrum.	be(d)ratzi(re)z	----
8-Soziatib.	be(d)ratzikin / be(d)ratzigaz	be(d)ratzixakin / -gaz
9-Motibatib.	be(d)ratzigaittik	be(d)ratzixagaittik
10-Destinat.	be(d)ratzirentzat / -rendako	be(d)ratzixantzat / -dako
11-Prolatib.	be(d)ratzitzat	----

	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	be(d)ratzittan	be(d)ratzire(n)gan	be(d)ratzixan	be(d)ratzixagan
13-Ablatib.	be(d)ratzittatik	be(d)ratzire(n)gandik	be(d)ratzittik	be(d)ratzixagandik
14-Adl. soill	be(d)ratzittara	be(d)ratzire(n)gana	be(d)ratzira	be(d)ratzixagana
15-Mug adl.	be(d)ratzittaraiño	be(d)ratzire(n)ganaiño	be(d)ratziraiño	be(d)ratzixaganaiño
-M.adl.g.e.	be(d)ratzittaraiño	be(d)ratzire(n)ganaiño	be(d)ratziraiño	be(d)ratzixaganaiño
16-Hur.adl.	be(d)ratzittarutz	be(d)ratzire(n)ganutz	be(d)ratzirutz	be(d)ratzixaganutz
17-Adl.g.er.	be(d)ratzittarako	be(d)ratzire(n)ganako	be(d)ratzirako	be(d)ratzixaganako
18-Banatz.	be(d)ratziko	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala (izenordaiña)	Mugatu plurala (izena)
1-Absolutua	be(d)ratziak	be(d)ratzixak
2-Partitibua	----	----
3-Ergatibua	be(d)ratziak	be(d)ratzixak
4-Datibua	be(d)ratzieri	be(d)ratzixeri
5-Genitibua	be(d)ratzien	be(d)ratzixen
6-Leku-gen.	be(d)ratzietako	be(d)ratzixetako
7-Instrumen.	----	----
8-Soziatibua	be(d)ratziekin / -egaz	be(d)ratzixekin / -xegaz
9-Motibatib.	be(d)ratziegaittik	be(d)ratzixegaittik
10-Destinat.	be(d)ratzientzat / -endako	be(d)ratzixentzat / -xendako
11-Prolatib.	----	----

	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	be(d)ratzietan	be(d)ratziengan	be(d)ratzixetan	be(d)ratzixengan
13-Ablatibua	be(d)ratzietatik	be(d)ratziengandik	be(d)ratzixetatik	be(d)ratzixengandik
14-Adl. soill.	be(d)ratzietara	be(d)ratziengana	be(d)ratzixetara	be(d)ratzixengana
15-Mug. adl.	be(d)ratzietaraiño	be(d)ratzienganaiño	be(d)ratzixetaraiño	be(d)ratzixenganaiño
-M.adl.g.er.	be(d)ratzietaraiño	be(d)ratzienganaiño	be(d)ratzixetaraiño	be(d)ratzixenganaiño
16-Hur.adlat.	be(d)ratzietarutz	be(d)ratzienganutz	be(d)ratzixetarutz	be(d)ratzixenganutz
17-Adl.g.er.	be(d)ratzietarako	be(d)ratzienganako	be(d)ratzixetarako	be(d)ratzixenganako
18-Banatz.	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **BE(D)RATZI** (13/17)

Adibidiak:

- 1 - Hiru bidar hiru, egitten dabe **bedratzi** (TE). **Bedratzi** hillabeteko haurdunaldixaren ondoren, bere jaixo-barrixagaz izan da Arraten. Aurrelarixen artian **bedratzixa** dok inportantiena. **Bedratzi(r)ak** dira eta jaikitzeke ordua dozu. **Bedratzixak** izaten dira golik gehixen sartzen dabenak.
- 3 - *Hogei* bat lagun gara kuadrillan, baiña **bedratzik** bakarrik egitten dogu euskeraz. **Bedratzixak** ondo egitten jon foballian. *Bedratzi* lagun gara eta **bedratziak** egitten dogu euskeraz. **Bedratzixak** dira jokalarixen artian golik gehixen sartzen dabenak.
- 4 - **Bedratziri** heldu jakuek juiziorako abisua, bestiori ez oindiokan. **Bedratzixari** emon jetsek ostikaria! *Bedratzi* insumiso ziran herrixan eta **bedratzieri** heldu jakue juiziorako abisua. **Bedratzixeri** ez jetsek parkatzen, zelakuak hartzen dittuen!
- 5 - **Bedratziren** artian dago jokua, bestiak kanpuan geratu dira. **Bedratzixaren** burukadak itzalak dittuk gero!. *Bedratzi* ziran eta **bedratzien** artian partidu eben. **Bedratzixena** izaten da jokorik arriskutsuena.
- 6 - Errebaleko **bedratziko** hire tabernan ikusiko juagu alkar. **Bedratzietako** zinera jua naiz; ez naiz berandu etorriko.
- 7 - **Hirurez, laurez, seirez**eta **bedratzi(re)z** aspertu bihar naiz ointxe; zenbakiz aspertu.
- 8 - **Bedratzixakin** argi ibilli! *Bedratzi* ikasle zittuan eta **bedratziekin** jua zan Arte-Ederretako Museora. **Bedratzixekin**, danekin, ibiltzen zan estu.
- 9 - **Bedratzigaittik** ez eze *bategaittik* be bardin arduratzen dira. **Bedratzixagaittik** galdu eben partidua; txartxo-be-txarto jokatu eban. Galduta zebizen **bedratziegaittik** mogidu zan jendia.
- 10 - **Bedratzirendako** afarixa enkargau dot. **Bedratzixantzat** zer dok ba pare bat gol sartzia!. *Bedratzi* dira eta **bedratziendako** saritxoren bat egongo da.
- 11 - **Bedratzitzat** geunkana, *seixa* zan; aldrebes zeguan-eta.
- 12 - *Bedratzi* bidar jaso eban, **bedratzittan**, baina ezin izan zeban jarraitu. Zuloaga kaleko **bedratzixan** bizi dok Fraixko. **Bedratzietan** etxera.
- 13 - **Bedratzixetatik** batek bakarrik urten dau txarra. Urkusuko **bedratzittik** hamar bat metro harutzago.
- 14 - Zuloaga kaleko **bedratzira** bialdu bihar dozu hau. *Bostetatik* **bedratzietara** badakazuz *lau* ordu.
- 17 - Azaruaren **bedratzirako** jai eder bat prestau bihar dogu. **Bedratzietarako** etorriko da.
- 18 - **Bedratziko** taldiak egin zittuen.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **HAMAICA** (14/17)

KASUA	Mugagabia	Mugatu singularra		
1-Absolutua	hamaika	hamaikia		
2-Partitibua	hamaikarik	----		
3-Ergatibua	hamaikak	hamaikiak		
4-Datibua	hamaikari	hamaikiari		
5-Genitibua	hamaikaren	hamaikiaren		
6-Leku-genit.	hamaikatako	hamaikako		
7-Instrument.	hamaikaz	----		
8-Soziatibua	hamaikakin / -gaz	hamaikiakin / -gaz		
9-Motibatib.	hamaikagaittik	hamaikiagaittik		
10-Destinat.	hamaikarentzat / -dako	hamaikiantzat / -dako		
11-Prolatibua	hamaikatzat	----		
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	hamaikatan	hamaika(ren)gan	hamaikan	hamaikia(ren)gan
13-Ablatibua	hamaikatatik	hamaika(ren)gandik	hamaikatik	hamaikia(ren)gandik
14-Adlat. soil	hamaikatara	hamaika(ren)gana	hamaikara	hamaikia(ren)gana
15-Mug. adl.	hamaikataraiño	hamaika(ren)ganaiño	hamaikaraiño	hamaikia(ren)ganaiño
-M.adl.g.er.	hamaikataraiñoko	hamaika(ren)ganaiñoko	hamaikaraiñoko	hamaikia(ren)ganaiñoko
16-Hur.adlat.	hamaikatarutz	hamaika(ren)ganutz	hamaikarutz	hamaikia(ren)ganutz
17-Adl.g.erai.	hamaikatarako	hamaika(ren)ganako	hamaikarako	hamaikia(ren)ganako
18-Banatz.	hamaikako	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala	Mugatu plural hurbilla		
1-Absolutua	hamaikak	hamaikok		
2-Partitibua	----	----		
3-Ergatibua	hamaikak	hamaikok		
4-Datibua	hamaikeri	hamaikori		
5-Genitibua	hamaiken	hamaikon		
6-Leku-genit.	hamaiketako	hamaikotako		
7-Instrument.	----	----		
8-Soziatibua	hamaikekin / hamaikogaz	hamaikokin / hamaikogaz		
9-Motibatib.	hamaikegaittik	hamaikogaittik		
10-Destinat.	hamaikentzat / hamaikendako	hamaikontzat / hamaikondako		
11-Prolatibua	----	----		
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	hamaiketan	hamaikengan	hamaikotan	hamaikongan
13-Ablatibua	hamaiketatik	hamaikengandik	hamaikotatik	hamaiko(n)gandik
14-Adlat. soil	hamaiketara	hamaikengana	hamaikotara	hamaiko(n)gana
15-Mug.adlat	hamaiketaraiño	hamaikenganaiño	hamaikotaraiño	hamaiko(n)ganaiño
-M.adl.g.er.	hamaiketaraiñoko	hamaikenganaiñoko	hamaikotaraiñoko	hamaiko(n)ganaiñoko
16-Hur.adlat.	hamaiketarutz	hamaikenganutz	hamaikotarutz	hamaiko(n)ganutz
17-Adlat.g.er.	hamaiketarako	hamaikenganako	hamaikotarako	hamaiko(n)ganako
18-Banatzail.	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **HAMAİKA** (15/17)

Adibidiak:

- 1 - **Hamaika** bidar esan detsat baiña ez dau kasorik egitten. **Hamaika** jokalaria foball talde batian. Athletixak euki eban **hamaikia** bai zana jokalaria abilla. Ha **hamakia** lakorik ez dok harrezkero sortu. **Hamaika** lagun ziran taldian eta **hamaikak** etorri dira afaittara. **Hamaika** gara eta **hamaikok** juango gara alkarrekin.
- 3 - Sasoi bateko Athletiko **hamaikiak** zentratzen zeban moduan, ez dau gaur iñok zentratzen. **Hamaika** ziran eta **hamaikak** esan dabe baietz. Hamaika giñan eta **hamaikok** ikasi genduan hittanua.
- 4 - **Hamaikari** pasau jakok horixe berori. **Hamaikiari** pasaixozu zentrau deixan. **Hamaika** insumiso ziran eta **hamaikeri** jausi jakuen zigorra. **Hamaika** giñan kantu taldian eta **hamaikori** emon zeskuen saritxo bana.
- 5 - **Hamaikaren** bat lagun izango giñan han. **Hamaikiaren** abildadia mira egittekua dok. **Hamaika** jokalaria ziran eta **hamaiken** kamisetak ostu zittuen.
- 6 - **Hamaiketakua** gustora sartzen da goiz erdixan.

.....

Ikusi: 4.3 (2/2)ko adibidiak.

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **HOGEI** (16/17)

KASUA	Mugagabia		Mugatu singularra	
1-Absolutua	hoge		hogeixa	
2-Partitibua	hogeirik		----	
3-Ergatibua	hogeik		hogeixak	
4-Datibua	hogeiri		hogeixari	
5-Genitibua	hogeiren		hogeixaren	
6-Leku-genit.	hogeittako		hogeiko	
7-Instrument.	hogeiz		----	
8-Soziatibua	hogeirekin / hogeiregaz		hogeixakin / hogeixagaz	
9-Motibatib.	hogeigaittik		hogeixagaittik	
10-Destinat.	hogeirentzat / hogeirendako		hogeixantzat / -dako	
11-Prolatibua	hogeitzat		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	hogeittan	hogeire(n)gan	hogeixan	hogeixa(ren)gan
13-Ablatibua	hogeittatik	hogeire(n)gandik	hogeittik	hogeixa(ren)gandik
14-Adlat. soil	hogeittara	hogeire(n)gana	hogeira	hogeixa(ren)gana
15-Mug.adlat	hogeittaraiño	hogeire(n)ganaiño	hogeiraiño	hogeixa(ren)ganaiño
- M.adl.g.er.	hogeittaraiñoko	hogeire(n)ganaiñoko	hogeiraiñoko	hogeixa(ren)ganaiñoko
16-Hur.adlat.	hogeittarutz	hogeire(n)ganutz	hogeirutz	hogeixa(ren)ganutz
17-Adlat.g.er.	hogeittarako	hogeire(n)ganako	hogeirako	hogeixa(ren)ganako
18-Banatzail.	hogeiko	----	----	----

KASUA	Mugatu plurala		Mugatu plural hurbilla	
1-Absolutua	hogeixak		hogeixok	
2-Partitibua	----		----	
3-Ergatibua	hogeixak		hogeixok	
4-Datibua	hogeixeri		hogeixori	
5-Genitibua	hogeixen		hogeixon	
6-Leku-genit.	hogeixetako		hogeixotako	
7-Instrument.	----		----	
8-Soziatibua	hogeixekin / -gaz		hogeixokin / -gaz	
9-Motibatib.	hogeixegaittik		hogeixogaittik	
10-Destinat.	hogeixentzat / -dako		hogeixontzat / -dako	
11-Prolatibua	----		----	
	Bizigabiak	Bizidunak	Bizigabiak	Bizidunak
12-Inesibua	hogeixetan	hogeixengan	hogeixotan	hogeixongan
13-Ablatibua	hogeixetatik	hogeixengandik	hogeixotatik	hogeixongandik
14-Adlat. soil	hogeixetara	hogeixengana	hogeixotara	hogeixongana
15-Mug.adlat	hogeixetaraiño	hogeixenganaiño	hogeixotaraiño	hogeixonganaiño
-M.adl.g.er.	hogeixetaraiñoko	hogeixenganaiñoko	hogeixotaraiñoko	hogeixonganaiñoko
16-Hur.adlat.	hogeixetarutz	hogeixenganutz	hogeixotarutz	hogeixonganutz
17-Adlat.g.er.	hogeixetarako	hogeixenganako	hogeixotarako	hogeixonganako
18-Banatzail.	----	----	----	----

4.5 - Zenbatzaille zehaztuen deklinabidia : **HOGEI** (17/17)

Adibidiak:

3 - Hamabost lagunek egiñ ezin leikiana, *hogeik* egin leikie.

4/1 - *Hogeixari* premixua emon detse. Zein *hogeiri*, bi *hoge*i dagoz-eta?

7/1 - Zuk *hogeitzat* daukazuna hogeta hamarra da, ez da *hogeixa*.

5 - *Hamabost* lagunek ezin eta *hogeiren* artian jaso eben automobilla. *Hogeixaren* azpikaldian egin arraixatxo bat, umetxó!

6 - Bidebarrieta kaleko *hogeiko* peoran jarri dabe anunziua.

9 - Zaldi karrera horretan *hogeixagaittik* edozer jokatuko neuke.

12 - *Hogeixan* amaitzen dan loterixako numerua gustatzen jako Inesi.

13/18 - *Hogeittik* bat ustela da. *Hogeiko hogeiko* aurkittuko dozu hori.

14 - Han herrixan *hogeixetara* jokatzen eben, nik behin be ikusi bakua.

17 - *Hamazazpi* bakarrik badittuzu, *hogeirako* hiru falta dittuzu.

18/1 - Ez jata dirua heltzen, *hoge*i duro falta jataz; lagaidazu *hogeiko* bat.

5 - ADBERBIXUEN DEKLINABIDIA

5.1 - Leku-adberbixuen deklinabidia

5.1.1 - Leku-adberbixo arrunten deklinabidia

KASUA	HAMEN / HEMEN	HOR	HAN
12 - Inesibua	hamen / hemen	hor	han
6 - Leku-genitibua	hamengo / hemengo	horko	hango
13 - Ablatibua	hamendik / hemendik	hortik	handik
14 - Adlatibo soilla	hona	horra	hara
15 - Muga adlatibua	honaiño	horraiño	haraiño
- M.adl.g.eraikia	honaiño	horraiño	haraiño
16 - Hurb. adlatibua	honutz	horrutz	harutz
17 - Adlat.gaiñ.eraikia	honako	horrako	harako

Ikusi: 3.3 - Adberbixuak erakuslien ordeztuak, erakuslien deklinabidian.

Adibidiak:

12 - **Hamen** nun izan zan beste denbora baten herri haundixa (TE).

- Ni egon naiz **hamen** eta zu egon zara **han** (TE).
- **Hor** dator errenka zuen ardi galdua (TE). **Hor** zure ibilleren ondoria (TE).
- **Han** bera nun datorren! (TE).

12/13 - **Hemen, hemendikuok**, danok osasunagaz (TE).

6 - Hizketa hau da **hamengua** (TE). **Hemengo** jendia bihargiña da. Ni ez naiz **hemengua**.

- Ni naiz **hamengua**, zu zara **horkua**, eta ona izango da bakotxa bere aldetik ibiltzia (TE).
- **Hango** inguruak zoragarriak dira. Hi ez haiz ba **horkua!** **Horko** gaztiak burrukarixak dira.

13 - **Hamendik** Elgetara, ordu biko bidia (TE). **Hamendik** dabill aspaldiko Fraisko (TE).

- Mendixen **hamendiko** aldetik (TE). Juari **hemendik!** **Hemendik** aurrera argi ibilli!
- **Hortik**, eguzki aldetik dator argitasuna (TE). Jaungoikua oso ona da; gauza guztiak Jaungoikuak egiñak; **hortik** gauza guztiak onak izan biharra (TE).
- **Handik** nator bildurrez beteta (TE). **Handik hona**, hiru orduko bidia (TE).
- Elgoibarren **Andikao** esaten jakon basarrixa, ibaixan **handikua** (TE).
- **Handik** baiño hobeto ikusiko dozu **hemendik**.

14 - Etorri zaittez **hona**, gauza bat esan bihar detsut (TE). Ez hari **hona** etorri barrero!.

- **Horra** nator neu eta esango detsut zer dan egixa (TE).
- **Hara** nun datorren gure ardi galdua (TE). **Hara** zer diñuan jakintsu honek (TE).
- **Hara** nere azkenengo berbia (TE). Nora euzkixa, **hara** zapixak (TE).
- Juan zakiraz **hara!** (TE). **Hara** eta **hona** pasiuak ibiltzen da sarri.

15 - Lurrak **honaiñok**, horregaittik hamen Finisterrae (TE). Legia eta Profetak **honaiñok**; Juan ezkerro grazia (TE). **Hamendik haraiñok** da gure sailla (TE). Zelan etorri zara **honaiño**?

- **Hemendik haraiño** distantzia, ez da makala gero!.

16 - Mutil koskorra **harutz** bialdu dogu (TE). **Harutz** eta **honutz** asko mogitzen da hori.

- **Harutz** eta **honuzkuak**, batera, kontu hobia dau (TE).

17 - Norako dira hónek piezok, **honako** ala **horrako**? - **Harako** beste alderako.

5.1.2 - Leku-adberbixo indartuen deklinabidia

KASUA	HAMENTXE / HEMENTXE	HORTXE	HANTXE
12 - Inesibua	hamentxe / hementxe	hortxe	hantxe
6 - Leku-genitibua	hamengotxe / hemengotxe	horkotxe	hangotxe
13 - Ablatibua	hamenditxik / hemenditxik	hortitxik	handitxik
14 - Adlatibo soilla	hona(t)xe	horra(t)xe	hara(t)xe
15 - Muga adlatibua	honaiñotxe	horraiñotxe	haraiñotxe
- M.adl.g.eraikia	honaiñokotxe	horraiñokotxe	haraiñokotxe
16 - Hurbiltze adlatib.	----	----	-----
17 - Adlat.gaiñ.eraikia	honakotxe	horrakotxe	harakotxe

Adibidiak:

12 - **Hamentxe** jarriko zara zu, nere onduan (TE).

- **Hementxe**, toki honetantxe, hórrek mendi guztiok ikusten dirala, bazkaldu bihar dugu!(TE).

- **Hortxe** egongo zara sekula alde egin barik iñora (TE). **Hortxe** dagok kokkia.

- **Hantxe** jausi nintzan danen barregarri (TE). Zoiatz **hara**; **hantxe** esango detsue zer egin.

6 - Txirixo-kalekua, **hamengotxia** zan Toribio Etxebarria.

- Ikusten dozu han kamiño onduan dagan basarrixa? **hangotxia** zan amandria.

- Kantoi horretan dagan etxia ikusten don? **Horkotxia** zonan aittitta.

13 - Hator ona! **hemenditxik** ikusiko don hobeto.

- **Hortitxik** azaldu dira gure atsekabe guztiak (TE).

- Latzak gertau ziran han eta **handitxik** etorri jakuzen gure gaurko arazuok.

14 - **Honaxe** etorri bihar litzateke, ikustera nola diran gauzak (TE).

- **Honatxe** ekarri bihar destazu, nere etxera, letriak aintzen daben dirua (TE). ***Onantxe** dakar berak Lexikoian.

- Itxaidazu; ez etorri, neu noia **horratxe**.

- **Haratxe** juaterik ez neban ba nahi, baiña eruan egin ninduen.

15 - **Honaiñotxe** hazi zan ibaixa azkenengo ufalian. **Honaiñokotxe** urak izan ziran.

5.1.3 - “Ber- “ aurrizkidun leku-adberbixo indartuen deklinabidia

KASUA	BERTAN	BERTANTXE
12 - Inesibua	bertan	bertantxe
6 - Leku-genitibua	bertako	bertakotxe
13 - Ablatibua	bertatik	-----
14 - Adlatibo soilla	bertara	bertara(t)xe
15 - Muga adlatibua	bertaraiño	bertaraiñotxe
- M.adl.g.eraikia	bertaraiñoko	bertaraiñokotxe
16 - Hurbiltze adlatibua	bertarutz	-----
17 - Adlat.gaiñ.eraikia	bertarako	bertarakotxe

Adibidiak:

12 - **Bertan** bazkalduko dogu, iñora juan barik (TE).

- Bide zabala eregi zan ezkeru, Eibartik **bertan** dago Arrate (TE).
- Ointxe **bertan** erakutsiko detsut. *Hamentxe bertan* laga neban eta oiñ ez dot topatzen.
- Etxetik **bertantxe** genduan eskolia, Godoiñekua esaten jakon etxe haundi baten (TE).
- Urten Elgoibartik eta **ber-bertan** dago nik esaten detsuten etxia (TE).
- Alargundu zanian, **bertan behera** laga dana eta fraille sartu zan (TE).

6 - **Bertako** jendia (TE). **Bertako** ipoiña (TE).

- Gure hizketia **bertakua** ete da? (TE).
- Aspaldixan **bertako** eginda dago (TE).

13 - **Bertatik** deittuko detsazu. “**Bertatik bertara**” Andoni Aizpuruk aurkezten daben telebista programiaren izena da.

14 - Han bádago, **bertara** juan eta ikusi egingo dogu.

15 - Eibartik Donostiaraiño **bertaraiño** juan giñan oiñez.

17 - Hónek piezok **bertarako** egitten dittugu, ez kanporako.

5.1.4 - Leku-adberbixuen deklinabidia; galdetzailiak eta eratorriak (1/2)

KASUA	NUN	IÑUN	EDONUN
12 - Inesibua	nun	iñun	edonun
6 - Leku-genitibua	nungo	iñungo	edonungo
13 - Ablatibua	nundik	iñundik	edonundik
14 - Adlatibo soilla	nora	iñora	edonora
15 - Muga adlatibua	noraiño	----	----
- M.adl.g.eraikia	noraiñoko	----	----
16 - Hurb. adlatibua	norutz	----	edonorutz
17 - Adlat.gaiñ.eraikia	norako	iñorako	edonorako

Adibidiak:

- 12 - **Nun** jaixo zan Iparragirre? (TE). Hor **nun**, ibilli eta ibilli, agertu garan (TE).
- Hau mundua, **nun** dana dan hirutxurra (TE).
 - Zaiñ eta zaiñ eta **nun danik bez** (TE). Haren etxia, gaur **nun danik bez** (TE).
 - **Iñun** ikusi ez dan gauzia, zuk diñozuna (TE). **Iñun ez** dot halakorik ikusi.
 - Egun guztian billa ibilli gara eta **iñun** be ez dogu agertu (TE). *Ez dogu agertu hori arraro txamarra egitten jaku; ez dogu topau edo ez da agertu-edo izan bihar litzakialakuan gare.
 - **Iñun** ikusi dozue gure mutilla?
 - Eguzkialde hartan, **edonun** mallubixak; basoko mallubi gozuak (TE).
- 6 - **Nungua** haiz hi, txotxó? - Ni Gollibarkua (TE). **Nungo** ogixa da hau?
- Nik ez dot **iñungo** berbarik apurtu. Ez dabe **iñungo** hirutxurrik egiñ, hala badirudi be.
 - **Iñungo** arriskurik ba ete dago? -Ez, ez dago **iñungo** arriskurik.
 - Nungua ete da hori? -Batek daki!... **edonungua**.
- 13 - **Nundik** agertu ziran hona lehenengo gizonak? (TE).
- 13/14 - **Nundik nora** habill hi egun guztian? (TE).
- **Nundik nora** asmau dozu hori guzurrori?(TE).
 - **Iñundik iñora** izan ezin *leikian* gauzia, ez batera eta ez bestera (TE). (*Leike* normalagua dogun arren *laike* be badarabigu Eibarren; adibide honetan *laike* dator Lexikoian).
- 13/15 - Esaixozu honi **nundik noraiño(k)** izango dan bide barrixa (TE).
- 14 - **Nora** zoiatz oporretan? **Edonora** juan neike, baiña ez naiz biharbada **iñora** be juango.
- Ez dau urtetzen **iñora** alargundu zanetik (TE).
 - Domekan bazoiaz **iñora**? **Iñora bez**, etxian egongo naiz.
- 15 - **Noraiño** juateko asmua dakazu? - Tontorreraiño.
- **Noraiñokua** ete da hau bidiau?
- 17 - **Norako** bidia ete da hau? **Iñorako bez**, amaittu egitten da-eta.

5.1.4 - Leku-adberbixuen deklinabidia; galdetzailiak eta eratorriak (2/2)

KASUA	NUNBAITT	NORABAITT	NUNAHI	NORANAHI
12 - Inesibua	nunbaitt / nunbaitten	----	nunahi	---
6 - Leku-genitibua	nunbaitteko	----	----	---
13 - Ablatibua	nunbaittetik	----	----	---
14 - Adlatibo soilla	nunbaittera	norabaitt	----	noranahi
15 - Muga adlatibua	nunbaitteraiño	----	----	---
- M.adl.g.eraikia	nunbaitteraiño	----	----	---
16 - Hurb. adlatibua	nunbaitterutz	----	----	---
17 - Adlat.gaiñ.eraikia	nunbaitterako	----	----	---

Adibidiak:

12 - **Nunbaitten** sortu zan euskeria (TE). **Nunbaitten** (*nun edo nun*) egon bihar dau.
 - **Nunahi** (*edonun*) berriz be esango dot hamen esan dorana, egixa dalako (TE).

6 - **Nunbaittekoa** izango da hori be eta errespetua zor jako.

13 - **Nunbaittetik** agertu ziran hona be gizonak (TE).
 - **Nunbaittetik** (*nun edo nundik*) sartu bihar dogu.

14 - **Nunbaittera** urten dau iñori ezer esan barik.
 - **Nuonora** (*nora edo nora*) urten dau ezer esan barik iñori (TE).
 - Guazen, **norabaitt** joko dogu; ez gara galduko (TE).
 - **Noranahi** juanda be, jakitziak lagunduko desku (TE).
 - Nora zoiazie oporretan? Juango gara **nunbaittera** / **norabaitt**, ez gara urten barik geratuko.

16 - Nora ete doia ha txakurra? Badoia **nunbaitterutz**; ez da galduko.

17 - Badakitt **nunbaitterako** asmotan zana, baiña ez dakitt norako.

5.2 - Denbora-adberbixuen deklinabidia

KASUA	NOIZ	IÑOIZ	EDONOIZ ⁽¹⁾	NOIZBAITT	NOIZNAHI ⁽²⁾
12-Inesibua	noiz	iñoiz	edonoiz	noizbaitt / noizbaitten	noiznahi
6-Leku Genit.	noizko	iñoizko	edonoizko	noizbaitteko	noiznahiko
13-Ablatibua	noiztik	----	----	----	----
15-Muga adlat.	noiz arte	----	----	----	----
17-Dest.adl.g.er.	----	----	edonoizerako	noizbaitterako	noiznahirako
--- Dest.ines.g.er.	noizko	----	----	----	----

5.2.1 - Denbora-adberbixuen deklinabidia; galdetzailliak eta eratorriak

Oharrak: ⁽¹⁾ “*Edonoiz*” ez da Eibarren erabiltzen, taulan jarri eta adibidiak emon dittugun arren.

⁽²⁾ “*Noiznahi*” Toribio Etxebarriak dakarren arren gitxi darabigu, eta gitxiago oindiok 6. eta 17. kasuetan.

Adibidiak:

12 - *Noiz* etorriko zara bazkari bat alkarrekin egin deigun? (TE).

- *Noizian behiñ* agertzen da laguntzera (TE). *Noiz edo noiz* egitten dau bisittaren bat.
- *Noizik behin* agertzen da laguntzera (TE).
- Gehixago *iñoiz* (*ez* naiz) ni agertuko etxe honetara (TE). *Ez* eizu *iñoiz* holakorik egiñ.
- *Iñoiz* bihar baldin badozu nere laguntasuna, berba bat dozu nahikua (TE).
- *Iñoiz* ikusi izan dittugu partidu hobiak.
- *Edonoiz* dago ha prest laguntzeko.
- *Noizbaitt* agertuko naiz herrira (TE).
- *Noizbaitten*, ez dakitt zein urtetan, izanda nago haren etxian (TE).
- *Noiznahi*, Jauna, a(g)indirazu zeure borondatia(re)n behian (TE).

6 - *Noizko* erretratuak ete dira hónek?. *Noizkuak* dira kontatzen diharduzun ipoiñok?

- Egitten zittuan *noiz edo noizko* bisita háretako batian agertu zittuan bere asmuak.
- *Noizian behingo* jan-da-eranak ezin dau kalte haundirik egin.
- *Iñoizko denboran* ni biharrian baziñaz...(TE).
- Ez oinguak bakarrik, *edonoizkuak* izan leikez hórrek arazuok.

13 - *Noiztik* dakizu zuk horren barri?.

- *Noiztik nora* ni zure laguna? (TE). *Noiztik nora* iraungo daben kontratuak, izentau biharra dogu, gero auzixetan ez ibiltzeko (TE).

15 - *Noiz arte* dago liburutegixa zabalik?. *Noiz arte* iraungo dau kontratuak?.

17 - *Edonoizerako* izan leike hori jantzixori. Hobe dozu hori *noizbaitterako* gordetzia.

- *Noizko* amaittu bihar dira ba hónek piezok?. *Noizko* baiña, zure asmo onak? beti bixarko?.

5.2.2 - Denbora-adberbixo arrunten deklinabidia (1/3)

KASUA	ASPALDI	ATZO	AURTEN	BETI	BIXAR
12-Inesibua	aspaldi/aspaldixan	atzo	aurten	beti	bixar
6-Leku Genit	aspaldiko	atzoko	aurtengo	betiko	bixarko
13-Ablatibua	aspaldittik	atzotik	aurtendik	(betittik)	bixartik
15-Muga adlat	---	atzo arte	aurten arte	----	bixar arte
17-Dest.adl.g.er.	---	----	----	----	----
-- Dest.ines.g.er.	---	atzoko	----	betiko	bixarko

KASUA	GAUR	GERO	IGEZ	LEHEN	OIÑ
12-Inesibua	gaur	gero	igez	lehen / lehenian	oiñ
6-Leku Genit	gaurko	geroko	igezko	lehengo	oingo
13-Ablatibua	gaurtik	----	igeztik	lehendik	oindi(txik)
14-Adlat.soilla	----	gerora	----	lehenera	----
15-Muga adlat	gaur arte	gero arte	----	----	oiñ arte
17-Dest.adl.g.er.	---	----	----	----	----
-- Dest.ines.g.er.	gaurko	geroko	----	----	oingo

Oharra: Badira, jakiña, beste denbora-adberbixo batzuek be; baiña ez dittugu danak taulan jarriko, izan be, jarritakuen kasu-marka berberak hartzen dittue-eta gitxi-gora-behera.

Adibidiak:

- 12 - *Antxiña* ohittutzen zan eliza barruan hildakuak lurperatzia (TE).
- *Antxiñan* jende gitxiago zanetik, gauza asko ziran errezaguak (TE).
- *Aspaldi* ez zara agertu honutz (TE). *Aspaldixan* lanari igesik dabill (TE).
- *Atzo, atzo, atzo, / atzo* hil ziran milla atso...(TE).
- *Atzo* gertau zan baiña gaur arte ez dau iñok jakiñ.
- *Aurten* gari asko izan da (TE). Ez da hartu *aurten* gaztaiñarik (TE).
- *Behiñ*, mendixan gindoiatzela, hartu ginduzen euri haundi batek (TE).
- Ez *behiñ*, askotan izan naiz haren etxian (TE). *Behiñ baten / behin batian*, Peru eta Marixa juan ziran ferixara eta erosi eben txahal txikixa...(TE). Zenbat bidar izan zara Donostian ? *Behiñ be ez* (TE). *Behiñ edo behiñ* mozkortzen zan, gizon ona izan arren (TE).
- Kukuak *beti* soiñu bat (TE). *Beti-beti* denborak iraungo daben beste (TE).
- *Bixar* ezkontzen da, andrakume politt bategaz (TE).
- Jan-da-eran eta droga haundiko egunak, *bixamona* garratza (TE).
- Agertu bat egingo detsut *etzi*, Jaungoikuak gura badau (TE).
- *Gaur* da, *bixarko atzo* eta *atzoko bixar* (TE). *Gaur egunian* ez da toki urriñik (TE).
- Lehenengo izan zan berbia eta *gero* haren bittartez gauzak (TE). *Gero* etorriko naiz (TE).

5.2.2 - Denbora-adberbixo arrunten deklinabidia (2/3)

- 12 - **Igez**, **aurten** baiño urte hobia izan zan basarrirako (TE).
- Lanian ekiñ baiño **lehen** esan bihar zenduan hori (TE).
 - Nahi dana gertautu be, gu **lehenian** (TE).
 - Alperrik esango dabe nahi dana, ni beti **lehenian** nago (TE).
 - **Oiñ**, teillatu gaiñian adarra jarri dogunetik, guazen jan-eranera (TE).
 - **Oiñ aurretik** be baziran horretariko matasak (TE).
 - **Oiñ dala** hiru urte, gaur bezelako egun baten, holako lekutan izan nintzan (TE).
 - **Oiñ ezkerik**, egositta egongo da okelia (TE). **Oiñ ezkerikan** aberastuko zan (TE).
 - **Oiñ ezkeru** mutill haundi eginda eukiko dozu semia (TE).
 - **Orduan** bai izango da gure poza! (TE). **Orduantxe** galdu zan betiko (TE).
 - Halatxe ziran gauzak **orduan**.
- 6 - **Antxiñakua** zan Unzagako Torria, baiña Portalekua **antxiñakua(g)ua** (TE).
- **Antxiñakuak** ez zittuen guk dittugun burukomiñ asko (TE).
 - **Aspaldikua** nok ni auzo honetan (TE).
 - **Atzoko** ogixa baiño hobia **gaurkua**.
 - **Aurtengua** da hamen daukaten salgei guztia (TE).
 - Osagilliak esan zetsan, **behinguan** osatuko eballa (TE). **Behingo** jan-eranek ez daka kalterik.
 - Haren parrandak ez ziran **behin edo behinguak** bakarrik.
 - Eta entzun eban **Betiko**(are)n hotsa, zeñ zan harutz eta honutz Baratzen haizia hartzen (Gen. 3,8) (TE). Badakar gaur be, guzurti horrek **betiko** ipoiña (TE).
 - Zer dogu bazkaitan? - **betikua** (TE). **Betikuk** jarrittako legia gurasuak ondratzia (TE).
 - **Bixarkuari** begira dihardut zeregiñ honetan (TE). **Bixarko** eguna, egun haundixa da.
 - **Bixamoneko** egin biharrak zittuan goguan eta goiz erretirau zan.
 - **Gaurkuaz** gaiñera, **bixarkua** eta **etzikua** be jai haundixak dittugu.
 - **Gaurkua** bada ogixa, gitxiegi izango dogu (TE). **Gaurkua** egiñ dogu behintzat (TE).
 - **Gaurko** eguna egun ederra da.
 - **Gerokuk** ez eban estutzen, alperrik esan kristau ona zala (TE).
 - **Geroko** zeregiñak laga **geroko**.
 - **Igezko** Sanjuanak, **aurtenguak** baiño hobiak.
 - **Lehenguan** topau neban gizajua dana jausitta (TE). **Lehengo egunian** etorri jakun kontuak eskatzen.
 - **Oingo** gaztiak makiña bat burukomiñ biharra billatzeko. **Oiñguan** ez detsa parkatuko (TE).
 - Zuk diñozun gauzia **oiñgotxe-oiñgotxia** (TE).
 - Ez hari **orduko** gauzekin etorri, aldatu egin dittuk eta.
- 13 - **Antxiñatik** datorren ohittura bat dogu hori (TE).
- **Aspaldittik** naiz ni hamen zure zain (TE).
 - **Atzotik** aurrera gauzak ez dira lehengo moduan.
 - **Aurtendik** hasitta, urtero juango gara hor zihar udan.
 - **Bixartik** aurrera ipiñi bihar ei dabe lege barrixori.
 - **Gaurtik** aurrerako pieza guztiak kromau egingo dittugu. **Gaurtik** Arrate egunera 40 egun.
 - Ez jako oiñ agertu gaixuori, **igeztik** dabill makal txamar.
 - **Lehendik** etorren ohittura hori gure artian (TE).
 - **Oiñdixik** esaten detsut, ez naizela juango ha badoia (TE).
 - **Orduandik** ez dot ikusi gehixago zuen aitta (TE).

5.2.2 - Denbora-adberbixio arrunten deklinabidia (3/3)

- 14 - *Gerotik gerora...*(Axular). Ha zan zittala, **gerora** oso gozatu zan (TE).
- Zuzendu zalakuan baiña **lehenera** bueltauta dago barriro.
- 15 - *Atzo arte* ez genduan ezer jakin.
- **Aurten arte** urtero euki izan dittugu pelota partiduak sanjuanetan eta gero be izango dittugu.
- Gaurko nahikua egin dogu eta **bixar arte**. - Agur, bai, **bixar arte**.
- *Harañegun antxitxik* ez dok Fraisko etxeratu **gaur arte**.
- **Gero arte** esanda aldendu zan guregandik oiñ dala hiru urte eta ez dogu gehixago ikusi.
- Agur ba! **Gero arte!** (TE).
- **Oiñ arte** (ez dot) ikusi iñoiz halakorik (TE). **Ointxe arte** ez naiz konturatu.
- **Ordura arte** sekula halakorik ikusi barik genden.
- 17 - **Ordurako** benderatuta eukan izan eban gaitza (TE).
- **Atzoko** amaittuta eguazen hónek piezok.
- Juan da **betiko**, ez dakigu nora (TE). Iñor ez gara **betiko**. Bakiak egin dittue **betiko**.
- **Betiko** hasarratu dira.
- **Bixarko** edo **etziko** eginda nahiko nittukez. Ez **bixarko** laga gaur egin zeinkiana.
- **Gaurko** eginda egon bihar zan biharrori.
- Ez **geroko** laga; hobe ointxe egittia.
- **Oingo** amaittuta egongo zalakuan nenguan ni.

II - Eibarko euskeriaren entonaziñua

1 - AZENTUA

Edozein hizkuntzak edo berbetak bere-beria daben entonaziño berezkua dauka, bestiengandik bereizten dana. Hizkuntza bakoitxaren barruan bertan izaten da zenbait dialekto, eta dialekto hórrek, eurok, bata bestiagandik azentuatze aldetik bereizten dira. Sarrittan, hizkuntza bateko eta besteko berba baten entonaziñua azentu erabilleriaren bidez bereizten da eta entonaziño horrek erakusten desku zein dan berbeta batekua eta zein bestekua.

Ikusi deigun, -eta horretarako azentu grafikuak jarriko dittugu hobeto ikusteko-, esate baterako, frantsesezko *madám* eta inglesezko *mádam*, eta bardin bardin idazten badira be, azentu prosodiko nagusi edo goren silaba desbardiñetan jarritta daroie eta horretxek bakarrik be erakusten desku zein dan frantsesezkua eta zein inglesezkua. Beste bat: frantsesez *originál* eta inglesez *original*, inglesez *évidence* eta frantsesez *évidénc*e (amaierako *-e* hori mutua da), frantsesez *lymphatíque* eta inglesez *Lymphatic* eta abar eta abar. Jakiña, hortik aparte bakoitxaren ahoskera edo pronunziaziño partikularrak dagoz, baiña guk entonaziño kontua bakarrik aztertzen dihardugu eta nahikua da horixe argi ikusteko zelan azentu bittartez bereizten dan berbeta desbardiñetako entonaziñua. Eta, hor, frantsesezko *évidénc*e horretan agertzen dan lehelengo azentua, badakizue ez dala entonaziño-azentua, halako tinbre berezi bat izaten daben azentu “agudo” deitzen dana baiño, eze, entonaziño-azentua nagusixa *-dén-*silaba horretan daroia.

Hortan, esan geinke, berba batian, eta bardin esaldi edo frase batian, azentuen bidez sortzen dala entonaziñua. Jakiña, guk, euskeran ez daukagu azentu ortografikorik, zorionez bihar bada, eze, hainbeste euskalki eta azpieuskalkiren artian azentuatze eta entonaziño hain desberdin eta ugarixa daukagulako ez litzake erreza izango gure azentuatze kontua. Horrela, euskera batuan be ez da azentu ortografikorik erabiltzen nahiz eta euskaldun barri askok azentuatze modu bat eskatu daben, erdal entonaziñotik kanpo berba egin ahal deixen eta nolabaitteko euskal azentuatze jatorraren jabe izan, baiña hori gatxa da, benetan. Hala eta guztiz be badihardue euskaltzain batzuek euren ahalegiñetan, batez be Txillardegik, Jose Ignacio Hualdek eta Iñaki Gamindek.

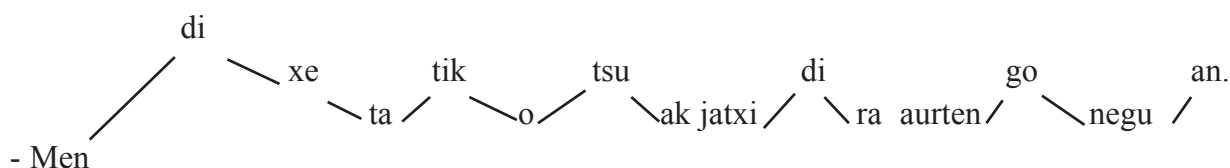
Horregaittik, guk, euskeran, gaurkoz, azentu prosodikua bakarrik daukagu eta tokixan tokiko eta leku bakoitxeko erara erabiltzen dittugu azentuok. Eibarren bertan, gure euskal eibarrera modulaziño haundikua da, ikaragarritzko gora-beheradun entonaziñua dauka-eta. Oso eufonikua da. Esango neuke, badittuala Eibarko euskera jator eta petuak bost-sei azentu desbardin, eta esaldi edo frase luze txamar bat pentagrama batian aztertuko bagendu, sekulako modulaziñua daukala ikusiko genduke. Hor izango gendukez azentu goren edo nagusixak (prinzipalak), eta hórren azpikaldian beste benderatu batzuk, tartian, atonuak (tono barikuak), baiña atono batzuek beste atonuago batzuen gaiñetik izaten diranez, hárek be, ez gorenak, baiña bai euren azpikaldeko atonuak baiño nagusitxuagoak. Silaba bat atonua bada, haren ondoko beste bat nagusixagua dala dakigu, baiña bere azpiragoko beste atonuago bat sintagma barruan baldin btan *plazamútilá*. Lehelengo bixak bakarrik entzunda okerrik barik jakingo genduke bata eibartar peto batek esan dabela, bestia bergararrak eta atzenengo bixok gure ingurukuak ez diran batzuek.

Hor ikusten da, nola azentuen bittartez, bakoitxak bere-beria daben berezko entonaziñua daukala. Eta hau berba soill edo bakarretan, baiña perpausa edo oraziño oso batian sintagmak alkarri lotuta doiazenian, orduan sekulako modulaziñua sortzen da, halako gora-beherak dittuan tonuen aldetiko ondulaziñua, eta horixe da entonaziñua, ixa-ixa esango neuke aparteko melodixia. Honetan bada halako musikaltasun edo musikalidade bat, notak gora eta behera erabiltzen dittugunez, -eta badittugu

eibarreraz, lehen esan dogun moduan, bost-sei bat tono desbardin- (gehixago ez bada), azentuak zela darabiguzenaren arabera emoten detsagu gure berbetiari halako nortasun berezixa, eta, halaxe, berbeta bakoitxak bere entonaziño partikularra dauka. Zegaittik esaten da erderaz *elgóibar* eta *elgéta* eta eibarreraz *élgoibar*, *élgoibarrera*, *élgoibarkua* eta abar eta *élgeta*, *élgetara*, *élgetakua* eta hala? Ba erdeldunak eta eibartar euskaldun petuak entonaziño diferentia daukagulako. Esango al genduke erderaz honako hau? “voy a élgueta”? Ez, erdeldunak barre egingo leskukie-eta. Baiña bestaldera, gaur eguneko gazterixa euskalduna erdal entonaziñuan jausten da eta euskeraz diharduanian be, eibartar peto-peto batek esango leukian letz, erdal “tonadiakin” egitten dau berba. Halaxe, *élgoibar* esan biharrian, *elgóibar* esaten dau: “Elgóibarrera noia”. Baiña hau berba bakar eta oraziño laburra danian erdi-kalte da, eze perpausa edo jardunaldi luzian diharduanian, euskeraz jardun arren be, badiruri erderaz diharduala eta eibartar nagusi txamarrori miñ emoten desku belarrira.

Ikusi dogunaren ondoren esan deigun, berriro, oraziño luze batian azentu bat baiño gehixago dittugula eta bata bestia gandik diferentia gaiñera. Beti izango dogu azentu goren edo dominante bat, eta bestiok haren azpitan egongo dira. Esate baterako, ikusi eibarrerazko esaldi hau:

-Mendíxetatik otsúak jatxi díra aurtengó neguán.

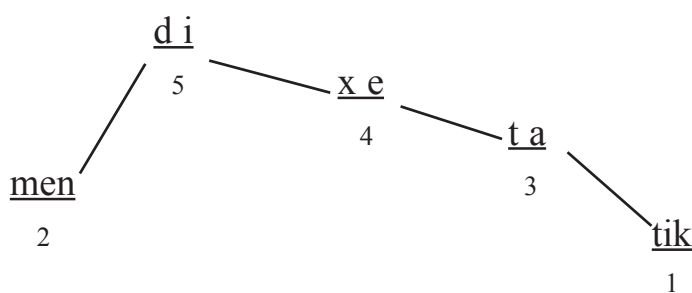

Esaldi horretan bi silaba bakarrik markau doraz, **-dí-** eta **-an**, baiña dudarik ez da azentu goren, nagusi edo dominantia **-di-** dala, nahiz eta atzenengo **-an** be enfasi berezikua dan eta beste guztiak baiño markauagua, baiña **-di-** silabaren azpitan gelditzen dana. Horretara, **-di-** silabako azentu nagusi horren azpitan dagoz beste danak, batzuk bestiak baiño goratxuago edo beheratxuago, edozein modutan be gora-beheradun modulaziño baten barruan. Eta enunziau batian silaba azentuau bat daguala esaten badogu, horrek esan nahi dau horren azpitan azentu bako bat edo beste daguala. Errezago ipintzeko esan deiguzen bi silabako hónetxek:

- 1) - *óndo, txárto, zúzen, óker, ázkar, árin, B́lbon...*
- 2) - *agúr, hatór!, Mirén!,*

Hor, lehelengo errezkada edo illarako berbak aurrekaldeko silaban daroie azentua eta ondorengua, esan leike, atonua edo tono bakua dala. Bigarren illaran, oster, bestaldera gertatzen da, atzen silaban daroie azentua eta lehelenguak atono letz agertzen dira.

Baiña gatozen berriz men-di-xe-ta-tik berba deklinaua aztertzen eta egin deigun Eibarko entonaziñuari dagokixon halako eskala musikal bat, baiña berba horixe bakarrik hartuta, ze, ondorengo beste berba batek jarraitzen detsanian atzen silabaren tonua aldatu egin leike, entonaziño atalian geruago ikusiko dogun moduan. Ia ba:

Hor ikusten da, argi, bost silabako berba deklinau bakar batian bost tonu-altura desbardin ditudugula. Bost azentu diferention artian bigarren silabakua da gorena, indartsuena, dominantia, prinzipala, zera, 5 numeruakin markautakua, hau da, **-di-**, eta horren azpitan dagoz beste danak. Azentu dominante hori daroian **-di-** silabia sintagma barruan bigarren silabia bada be, 5 numerua jarri detsat, tonuak batetik bostera maillatuta dagozelako (beherengotik gorenera) eta **-tik-** atzen silabia da tono bajuena daroiana, **-men-** silabia bera baiño be beherago edo azpirago. Hortan, gorenengo **-di-** silabiaren eta beherengo **-tik-** silabiaren artian kokatzen da beste hiru tonu diferention mailladi edo eskalia. Hau danau argi ikusi ahal izango genduke linguistikan entonaziño azterketan erabilli izan dan soñu-tresna aproposa bagendu.

Hor, bihar dan moduan begiratzen badogu, ikusi ahal izango dogu nolako sobre-esdrujula dan sintagma hori eta, geruago, entonaziño atalian agertuko dot nola garan eibartarrok *proparoxitonuak* (esdrujuluak), horretarako joera aparta daukagulako.

Nik ez dot tema hau gehixago sakondu nahi, iñor zorabixau ez deiran, eta gitxiago azentuaren gaiñeko tratau bat emon; zera bakar bakarrik, gaintxotik ez bada be, eibarrerak azentu kontuan eta, batez be, entonaziñuan dituduan partikularidade edo berezittasunak agertu eta ahal danik eta errezen aztertu. Horretxegaittik, ez gara sartuko intensidadeko azentu kontuetan, ritmo kontuetan, ezta bestelako batzuetan be.

Eta guazen beste azentu klase batera.

2 - AZENTU DIAKRITIKUA

Oin dala ixa 22 urte egin neban Eibarko azentu diakritikuari buruzko lan bat eta Euskaltzaindiak ‘EUSKERA’ aldizkariko liburuxka batian, separata moduan, argitaratu eban 1979xan. Nere lan horren izenburua AZENTU DIAKRITIKOA EIBARKO EUSKARAN zan. Hor begiratu nahi leukianak nekez dauka, eze aspaldi agortu zan.

Dana dala, gaurko ataltxo honetan zerbait aztertuko dogu.

Azentu diakritikuaren bidez berba baten esanahixa aldatu egitten da. Esate baterako ez da bardiña guretzat, eibartarrantzat, txokúa eta Txókua esatia. Lehelengua edozein baztar izan leike, baiña bigarrena Untzaga plazan daukagun taberna baten izena da, eta ez dittugu bardin entonatzan, eta berbetan dihardugunian bakoitxaren tonadiak esaten desku garbi zein tokittara jua bihar garan, adibidez: “txokóra noia” esaten bada, baztar batera da, eta “txókora noia” esaten bada danok dakigu Txoko izeneko tabernara izango dala.

Ez dira bardiñak bótia (pelotiaren bótia) eta botía (jazteko oiñetakua), edo artía (arbolia) eta ártia (arte), edo basúa (arboladixa) eta básua (edalontzixa) eta abar. Hor ikusi geinke, garbi, zelan azentua silaba batian edo beste batian juatiak esanguria ziharo aldatzen dabela, bi gauza desbardiñen esangurak dirala. Baiña ez hori bakarrik, berba bakoitxa deklinau geinke eta azentudun silabiak markauko dau beti, okerrik barik, konzepto bera agertuaz eta mantenduaz. Ikusi:

<u>arboladixa</u>	<u>edalontzixa</u>
basúa	básua
basórik	básorik
basúak	básuak
basuári	básuari
basuáren	básuaren
basóko	básoko
basuágaittik	básuagaittik
basuántzat	básuantzat
basuándako	básuandako
basúan	básuan
basótik	básotik
basóra	básora
basóraiño	básoraiño
basórutz	básorutz
basoráko	básorako

Eta horrela, bardin bardin deklinatzen dira azentu diakritikua daroien berbak. Baiña emon deigun azentu diakritikodunen berba zerrenda edo listatxo bat, nik jasota daukarazenetatik batzuzuk:

artía (arbolia, zuhaitza)	ártia (arte mundua: musikia, pinttura...)
azía (barazkixa)	Ásia (lurraldia, kontinentia)
astekúa (aste bateko zerbait)	hástekua (hasierakua)
astía (zazpi eguneko epia)	hástia (hasieria emotia)
autúa (barrixa, albistia)	áutua (automobilla, kotxia)
barría (barre algaria)	bárria (burdiñazkua/tabernako bárria)
basúa (mendixa, arboladixa)	básua (edalontzixa)
.....
hegúa (txorixarena)	hégua (iparraren beste muturrekua)
elixía (mezia emoteko lekua)	élixia (helizea, errota)
emía (arra ez dana)	émia (M letria)
erría (erretakua, erre dana)	érria (R letria)
....
fruterúa (fruta saltzaillia)	frutérua (fruta ontzixa)
grazía (barreguria emoten dabena)	grásia (lantegixetako koipia)
joyerúa (joya egillia)	joyérua (joya edo bitxi-ontzixa)
kalía (kale izena mugatuta)	kália (lora klase bat; huts egittia)
katía (lotzekua)	kátia (examiñetako suspensua)
kokúa (momorrua, bitxua)	kókua (tropikoko fruta klase bat)
kumía (animalixen umia)	kúmia (umetxuaren ohetxua: sehaska)
ligía (galtzak eusteko lokarrixa)	lígia (foballeko torneua)
Lórena (Lore neskiarena)	Loréna (Frantziako lurralde bat)
markúa (negar malkúa)	márkua (kuadro baten ertz ingurua)
....
pagátzia (pagadixa)	páгатzia (pagu bat egin biharra)
polizía (ertzaintza)	pólizia (poliza bat, seillua)
porrúa (zirixa sartu, engañau; barazkixa)	pórrua (zigarrua)
purúa (zigarro purúa)	púrua (garbixa, mantxa bakua)
solúa (landatzeko lurraldia)	sólua (kantari bakarraren kantua)
teía (infusiñorako té bedarra)	téia (T letriaren izena)
txístua (instrumento musikala)	txistúa (ahoko glanduletako ura)
zerúa (firmamentua)	zérua (numerua)

Hor ba, zerrendatxo horretan, ze argi ikusten dan azentu diakritikuak eragitten daberen esanahi diferentia, silaba batian edo bestian jua ezkerre. Ez dagoz danak, hórrek baiño gehixago dira nik Eibarren jasotakuak.

Baiña ikusi deigun nolan bereizten dittuan azentu diakritikuak singularrak eta pluralak adjetibo eta izenordain edo pronombre erakuslietan (demostratibuetan):

Singularra

Plurala

honék badaki (batek)	hónek badakixe / datoz (batzuek)
horrék “ “	hórrek “ “
harék “ “	hárek “ “

Hor ikusten dan letz, pluralian, *absoluto* eta *ergatibo* kasuak bardin entonatzera dira, baiña hórrek bixok singularrarekin bereizten dira azentuaren bidez.

Ikusi, ondoren:

Singularra

hau honéna da (batena)

hau horréna da “

hau haréna da “

Plurala

hau hónena da (batzuen)

hau hórrena da “

hau hárena da “

Singularra

honén etxia (batena)

horrén etxia “

harén etxia “

Plurala

hónen etxia (batzuen)

hórren etxia “

háren etxia “

honéna (batena)

horréna “

haréna “

hónena (batzuen)

hórrena “

hárena “

etxe honetáko (bateko)

etxe horretáko “

etxe haretáko “

honékin /-gaz (batekin)

horrékin /-gaz “

harékin /-gaz “

etxe hónetako (batzuetako)

etxe hórretako “

etxe háretako “

hónekin /-gaz (batzuekin)

hórrekin /-gaz “

hárekin /-gaz “

honegáittik (bategaittik)

horregáittik “

haregáittik “

hónegaittik (batzuegaittik)

hórregaittik “

háregaittik “

honéntzat/-dako

horréntzat/-dako

haréntzat/-dako

hónentzat/-dako

hórrentzat/-dako

hárentzat/-dako

bizidun / bizigabe

honéngan / honétan

horréngan / horrétan

haréngan / harétan

bizidun / bizigabe

hónengan / hónetan

hórrengan / hórretan

hárengan / háretan

honegándik / honetátik

horregándik / horretátik

haregándik / haretátik

hónegandik / hónetatik

hórregandik / hórretatik

háregandik / háretatik

honégana / honetára

horrégana / horretára

harégana / haretára

hónegana / hónetara

hórregana / hórretara

hárenaga / háretara

honéganaiño / honetaraiño

horréganaiño / horretaraiño

haréganaiño / haretaraiño

hóneganaiño / hónetaraiño

hórreganaiño / hórretaraiño

háreganaiño / háretaraiño

honéganutz / honetárutz	hóneganutz / hónetarutz
horréganutz / horretárutz	hórreganutz / hórretarutz
haréganutz / haretárutz	háreganutz / háretarutz
honéganako / honetárako	hóneganako / hónetarako
horréganako / horretárako	hórreganako / hórretarako
haréganako / haretárako	háreganako / háretarako

Bada beste hitz edo berba mordua azentuaren bidez esanguria aldatzen dabena, nahiz eta bardin bardin eskribiduta izan, baiña bata ergatibo singularra izango da eta bestia plurala (plurala danian nahiz kaso *absolutuan* nahiz *ergatibuan* bardin izaten da). Hau, beti-beti, ergatibuaren **-k** hartu baiño lehen hiru silabako berbia danian gertatzen da. Hona hemen, batzu-batzuk:

Ergatibo singularrian

abaríak
 aberásak
 abióiak
 abogáuak
 adardúnak
 adaríxak
 afaríxak
 agindúak
 agiríxak
 aguazíllak
 aguríak

 betikúak
 duakúak
 erregíak
 fededúnak
 gaztaiúnak
 ikazdúnak
 jatordúak
 kafezkúak
 Ermukúak
 Lasturkúak
 mesedíak
 orrazíxak
 Pariskúak
 sukanpáiak
 tornerúak
 udakúak
 zortzikúak

Pluralian

abáriak
 abératsak
 abíoiak
 abogáuak
 adárdunak
 adárixak
 afárixak
 agínduak
 agírixak
 aguázillak
 aguíriak

 betíkuak
 duákuak
 errégiak
 fedédunak
 gaztáidunak
 ikázdunak
 jatórduak
 kafézkuak
 Ermúkuak
 Lastúrkuak
 mesédiak
 orrázixak
 Parískuak
 sukánpaiak
 tornéruak
 udákuak
 zortzíkuak

Hor ikusi leikianez, berba *paroxitono* danak *proparoxitono* (esdrujulo) bihurtu dira, atzen hirugarren silaban azentua kargatzen dabela. Ondorengo beste hónetan be bardin gertatzen jaku. Ikusi:

gizónak	gízonak
muñillak	múñillak
umíak	úmiak
edurrétan (mugagabia)	edúrretan
izotzétan “	izótzetan

Badira beste izen eta gaxizen propio bitxi batzuk, azentua silabaz aldatu ezkerro esangura ziharo diferentia hartzen dabenak:

Türkua (turkiarra)

Elorríxo (Bizkaiko herri bat)

Turkúa (Plaentxiako errekadista famosua)

Ellórrixo (Eibarren bizi izan zan dendari elorrixotar bat)

Azentu diakritikodun edo berba pariak deitzen dan eibarrerazko berbeta portaeria gehixago ikusi nahi leukianak, Euskaltzaindixak argitaratu zestan lehen aittatutako AZENTU DIAKRITIKOA EIBARKO EUSKARAN titulodun liburuxkia begiratu baiño ez leukake, han bertan pillo ederra aurkittuko leuke-eta.

3 - ENTONAZIÑUA

Oiñ arte ikusi dogun azentu kontuakin zuzen-zuzenian, igarri barik eta poliki-poliki, edozein modutan be, entonaziño munduan sartuta ibilli gara, baiña atal barri honetan berba bakarretatik perpausa edo oraziño osuetara joko dogu. Hor ikusiko dittugu eibarrera jatorraren kurba melodikuak, sintagmetako kate fonikuak eta abar nola eratzten dittugun.

3.1 - BERBA ALKARTUAK

Berbak, sarrittan, eurak berez dittuen azentu nagusixak silabaz aldatzen dittugu, Eibarren, ondoko beste berba batekin lotzen diranian eta kurba melodikua aldatzen dabe. Horretarako, eta errezago ikusi deiguzen, silabetan zatituta jarriko dittugu. Esate baterako:

bi- zá -rra	baiña	arto- bí -za-rra
mu- tí -lla	“	plaza- mú -ti-lla
mu- tí -lla	“	mari- mú -ti-lla
gi- zó -na	“	basa- gí -zo-na
txa- kú -rra	“	basa- txá -ku-rra
ka- tú -a	“	basa- ká -tu-a
buz- tá -na	“	txori- búz -ta-na
haun- dí -xa	“	buru- háun -di-xa
lu- zí -a	“	hanka- lú -zi-a
zu- rí -xa	“	musu- zú -ri-xa

Hiru silabako berba *paroxitono* guztiakin gertatzen da hori. Baiña ikusi deigun zela portatzen diran bardin-bardin oraziño normaletan hartuta be edonolako berbak:

- Gizon horrek hanká luzía dauka.	- Hankal ú zia da.
- Simonen txakurrak buru haund í xa dauka.	- Buruh áun dixa da
- Zuk beso mó tza daukazu.	- Bes ó motza zara.
- Horrek begi bak á rra ete dauka?	- Begib á karra diruri.
- Ardauegarr í xa daukazu?	- Ardauegarr í zara.
- Harek buru mak ú rra dauka	- Burum á kurra da.

Argi ikusten da, gaiñera, berbok alkartzen diranian, berba konposatuak esdrújulo bihurtzen dirala. Hortik aparte, adibidez, *“hanka luzía dauka”* esaten danian *hanka* izena da eta *luzía* adjetibua, baiña berba alkartu bihurtzen danian, honela, *hankalúzia*, orduan bikote osua dogu adjetibo eta hori aldaketiori azentu nagusixa silabaz aldatu danian gertatzen da.

Oiñ arte ikusi dogun danaren eta ikusiko dogunaren inguruan esan biharra daukagu, dihardugun azentu eta entonaziño kontu honetan gu ez gabizela iñolako gauzarik eta legerik asmatzen, eibartarrak mende luzietan zihar sortuz eta eratuz geuganaiño ekarri daben tonada berezixaren arau eta legiak jaso eta azaldu baiño ez dogula egitten. Horregaittik, eta kastellanuak dittuan moduan, guk ez daukagu azentu grafikorik, baiña bai belarriz ikasi eta erabillixak dittugun ohitturazko azentuatze lege fijuak.

Ni seguru nago ehun eibartar peto bialdu, bakoitza bere aldetik, esate baterako, Guadalajara lurraldera eta handik bueltan ez leukiela esango, batak be-ez, “Guadalajáran egon gara”, nahiz eta *Guadalajára* dan erdal entonaziño zuzena, dan-danak, seguru gero, “Guadalájaran egon naiz” tonadiakin esango leskukie, horixe da-eta hemengo entonaziño jatorra. Baiña hori geruago aztertuko dogu nahikua sakon, zela eta nola gertatzen dan jakitzeko. Beti esan dot nik, azentu legedi hau eibartar peto jatorregandik entzunaren entzunaz eta erabillixaz ikasten dala.

3.2 - KATE FONIKUAK

Berbaldi jardun batian goragoko eta beheragoko azentu desbardiñak daukaguz eta hórrek danok kurba melodikuak eratzen dittue, eibartar petuak esaten daben moduan “tonada” bat, baiña tonada-kate hori, hain zuzen, **kate-foniko** bat da, esaldi batian berbak nolabaitt -entonaziño barruan- alkarri lotuta doiaz-eta.

Esaldi bateko perpausa edo oraziño bat sintagmaz eratuta dago, zera, zentzunezko hitzen konbinaketa bat, eta sintagma bakoitxak beste batekin halako eten bat egitten dau. Oraziño batian hainbat eten (pausa, koma, punto...) egon leikez, tarte bakoitxa sintagma bat dalarik. Sintagma bakoitxak bere kate-fonikua mugatzen dau. Horrela, zenbat sintagma diran, hainbat kate-foniko izango dittugu: hiru sintagma badittu, hiru kate-foniko izango dira eta, lau badittu, lau. Ia ejenplotxo bat:

- Aurtengo negua biguna dalako, eta edurrik ez, gripe asko dago.

Esaldi hori modu askotara esan eta pronuntziau geinke, patxadaz eta sintagmak zatittuz, edo bizkorrago eta sintagma luziaguak egiñaz, baiña, sinple eta gehixegi konplikau barik hartu deiguzen hiru sintagma nagusixenak eta, horretara hiru kate-fonikotan banatuta izango dogu esaldi osua:

a) **- Aurtengo negua biguna dalako / eta edurrik ez / gripe asko dago.**

Baiña esaldi horretan sintagmen zatiketa eta mugaketa gehixago egingo bagendu, orduan kate foniko gehixago eta batzuetan diferentziak sortzen dittugu. Ikusi:

b) **- Aurtengo negúa / biguná daláko / eta edúrrik ez / gripe ásko dágo.**

Hor, lau sintagma hórretako bakoitxa, bata bestiarekin zer-ikusirik ez daukala moduan hartuta, hau da, bata bestiagandik independente, bakoitxa zentzunezko berba-konbinaketaz eratuta dago, eta jakiña, lau kate-foniko daukaguz, sintagma bakoitxari bere kate fonikua dagokixelako. Baiña euren entonaziñua be aldatu egin da gaiñera.

Guk, a) esaldixa honela ahoskatu eta esan geinke barra-barrako jardun batian:

- Aurtengoneguabigunadalakó / etaedurrikéz / gripeaskodágo.

b) esaldixan: **-aurtengonegúa / bigunadaláko / etaedúrrikéz / gripeáskodágo**

Baiña esaldi dana, osotasun batian esanda, bihar dan moduan entonau bihar bagendu, honela genduke:

- Aurtengo neguá biguna dalakó, eta edúrrik éz, gripe ásko dágo. Edo (*dagó*)

Hor, esaldi osua zentzun bete batian esanda dago, sintagma bakoitxa ondorengo bestiakin zerikusixan (alkarren independenzia barik esanda), esangura osua perpausa biribil baten barruan eta moltzu sintaktiko zentzunezkuhan. Atzen perpausa edo oraziño hau, jakiña, ez da azentu haundidun esaldixa, zera, gora-beheradun azentu makalak daukaz, tontor haundiko azentu-kurbarik ez daukalako:

- aurtengo negu / á \ biguna dala / kó, \ eta e / dúr \ ik / ez, gri \ pe / ás \ ko / da \ go

Grafiko horretako esaldixak, eibarrera petuan, bi tono maila bakarrik agertzen dittu: aurtengo

negu sintagma zatixa lau-laua da -tono gora-behera bakua-, baiña amaittu -á goixan dabela egitten dau; hortxe, -á horretan dau lehelengo tontorra. Zegaittik hori, b) ejenpluan negúa dala amaitzen baeban (-a behian dabela) entonaziñuan? Bai ba, ondorengo beste sintagmarik kontuan hartu barik zalako ha, baiña oinguan biguna dalakó sintagmiak jarraitzen detsa eta honek benderatzen dau, kondizionau egitten dau, beste eufonixa batian esan dalako esaldi osua, eta jakiña, bigarren sintagma honi be bardiña gertatzen jako bere ondoren datorkixonaren aurrian, ondorengo eta juntagaillu edo konjuntziñua doiakixolako, eta halaxe ondorengiak, bata bestiaren jarraixan. Orduan, biguna dala sintagma zatixa be laua da, gora-beheradun entonaziñorik bakua, eta amaierako -ko jasotzen jako goragoko maillara.

Begira, beste esaldi bat:

- Zúk ekárri dozún ogíxa da háú

- Zuk \ e / ka \ rri do / zun \ o / gi \ xa da / hau.

Baiña:

- Zuk ekarri dozún ogixá oso óna dá.

- Zuk ekarri do / zun / o / gi / xa / oso / o / na / dá.

Hor ikusten da, argi, azentu makala (ahula) daroian silaba bat, -xa- mugatua, gogor eta altu bihurtzen dala, batzuetan, berba-moltzu baten ondoren beste bat datorkixonian eta hau adjetibauta gertatzen danian, esanahixa aldatuz. Baiña esanahi hori desbardin bihurtzen danian ikusten da hobeto aldaketa hau. Ikusi:

- Zuré aittá etxían dágo.

- Zu / ré / ai / ttá / e / txí / an / da / go

Baiña, hori esaldixori galdera edo pregunta bihurtuko bagendu, hona hemen zer gertatzen dan eta nola aldatu entonaziñuak bere barruan dittuan kurba melodikuak:

- Zuré aittá etxían dagó?

- Zu / ré / ai / ttá / etxi / án / da / gó?

Guk Eibarren ez dogu al galdera partikulia erabiltzen (esate baterako: “zure aita etorri al da? kurba melodikuakin) eta esaldixaren tonu aldetiko ondulaziñua beti atzen silabia jasota eta indartuta esaten dogu.

Azentu kontuan zegozer ikusi dogu lehenago: azentu bariak, apalak, ahulak, azentu indartsuak, nagusixak edo dominantiak, baita silaba atonuak eta tonu markauak be, baiña ez gara sartu -gehixago ez konplikatziarren- intensidadeko azentuetan, amaiera transiziñokuetan, ez kantidade konzeptuetan, eta ezta ritmuak zer ikusi daukan be, zegaittik eze oiñ artekua nahikua dala uste dot. Bardin esango neuke, sintagma kontuan be, nahikua garbi ikusi dala uste dot-eta zelan kate foniko bat silabaz osatzen dan; esaldi bateko pausak edo etenak be kate fonikuak mugatzen dittuela eta, orduan, unidade melodikuak kate fonikuakin bat egitten dabela; kate foniko bat bera perpausa edo oraziño oso

bat izan leikiala be bai eta, jakiña, gehixenetan, oraziño bateko bi eten normalek tonokurba baten barruan legoken bi talde foniko eratzen dittuala.

Oiñ arte ikusittakuaren ondoren esango dogu, silaba-kopuru bardiña dauken bi kate-fonikok -euren jardunian-, bardin txamar irauten dabela. Gaiñera, kate-fonikua, egon be, jakiña, silabaz antolatuta dago. Adibidez, ondorengo sei silabako bi perpausa desbardiñ hónek jardunaldi denpora bardiña dauke, kate-foniko bardintxuak diralako:

- Da-bi-lle-na da-bil = zer-e-sa-na da-go (bixak iraupen bardiña)

Azentua, eta berakin entonaziñua nabarmen aldatzen da, berba bat ondorengo baten dependenziapian agertzen danian. Ez da bardin, berbia bakarrian jua edo jardunaldi baten barruan beste batzuen zerikusixan datorrenian, ez bardin entonatzen dira-eta. Ikusi:

- goixían
- goixián etorri dána.
- goixián etorri dán gizona
- goixián etorri dan, gizona Aitorren aitta da.

Nahikua da, seguru. Horregaittik, aurrera joko dogu eta, beste barik, horixe, eibarrera praktikuaren entonaziño munduan sartuko gara, geure entonaziño jatorraren arauak erakutsixaz.

3.3 - EIBARKO EUSKERIAREN 15 ENTONAZIÑO ARAU

3.3.1 - 1. Araua - Agintera eta Erregu esaldixak

Bai agintera eta baita erreguzko esaldixak sortzen ditudunian be, bat eta bi silabako berbak deklinau ondoren hiru silabako paroxitono bihurtzen diranian, azentu prinzipala, indartsuena, atzen silaban kargatzeko joeria (tendencia) daukagu Eibarren. Ondorengo ejempluetan ez dogu kurba melodikorik egingo, azentu nagusixaren silabia markauta azaldu bakarrik. Kontuz, agintera eta erreguzko esaldixak diranian:

Adibidez: ogíxa, esnía, ixíllik, María... zu > zurékin, ha > harékin, kale > kaléra...

- emoixozu ogíxá!;	-ekarrizu esnía!;	-egon zaittez ixíllik!.
- geldi egon zaittez mesedéz!;		-etorri hari bixar goixián!
- ez egizu bildurrik euki Mariá!		- etorri azkar Jesúsá!
- etaraizu txakurrá kalerá!		-ez gero neri guzurrik esán...
- kontuz ibillí Mirén!		-eta ez berándú etorrí!

Gaur egunian gaztiak erderaz moduan entonatzten dittue hórrek esaldixok:

- “emoixozu ogíxa”; -“ekarrizu esnía”(léche); -“egon zaittez ixíllik”(callándo)
- “ez egizu bildúrrrik eúki Mariá” (“María”) - “etorri ázkar Jesúsá” (“Jesúsa”)
- “kontuz ibilli Míren” (Míren) ... -ez berándú etórri” (“no vengas tárde”)

Hónek azken esaldixok erderakadak dira entonaziño aldetik.

Eibarren, ondo dakigunez, eta norbaitzueri harrigarri egitten bajatzue be, Dólores, Bártolo, Áreta, Úmaixo eta abar entonatzten dira, baiña agintera eta erreguetan lehen esan dogun legia betetzen da, atzen silaban azentu nagusixa kargauaz:

- poztu zaittez Dolorés! - egon hari trankil Bartoló! -hator azkár Umaixó!

Ia, erregu eta errekomendaziñozko beste esaldi jator batzuk:

- kontuz ibilli zaittez mutill horrekín.	- hobe dozu hementxé geldí egón.
- hobe zendukíe hainbeste ez erán.	- mesede egingo deskú mendixák.

3.3.2 - 2. Araua - Galderazko esaldixak

- nahi dozú nerekín etorrí?	- etorriko ziñake nerekín?
- zetan ibilli ziñán atzó goixián?	- Ibilliko gara Karmelekín?
- zure amák Joxepa dauka izená?	- ekarriko destazu ogixá?
- hau mutillau zure anaia dá?	- zure anaia da hau mutilláú?
- Mikel zán atzo etorri zan mutillá?	- atzo etorri zan mutillá Mikel zán?
- zure izená esango destazú?	-esango destazú zure izená?

- hik esan duaná egixa dók?
- bixár nora juango gará?

- egixa dók hik esan duaná?
- nora juango gará bixár?

Normalian, ez aginterarik eta ezta galderarik be ez daguanian, zera, esaldi *neutra* danian “izéna”, “esango destázu”, “esan duána”, “juango gára” eta abar esaten dira (*paroxitono* erara), baiña galderia egitten danian sortzen da halako berba akaberan silabia indartziaren joeria. Hor atzenengo hiru esaldixetan ikusten da argi nola daguan halako tendentzia berezi hori esaldixa hasi orduko; hasieratik dator galderiaren entonaziño berezixaren intenziñozko tonadia. Esate baterako, hartu deigun **-egixa dók hik esan duaná?** Hor, ez daroia kargadun azentua duaná atzen silaban bakarrik, baitta hasierako egixa dók horretan be, eta zegaittik? Ba, galderia hasi orduko entonaziño berezi horren bendian dagualako esaldi osua eta, jakiña, esaldixori bi sintagmatan zatittuko bagendu, garbi ikusiko genduke zelan mantentzen dan entonaziño-lege hori. Ikusi:

- egixa dók? ’ -hik esan duaná? = -egixa dók hik esan duaná?

Hor, aurreko bi sintagmok, nahiz eta bi kate fonikotan banandu badittugu be, nahitta nahi ez ondorengo sintagma osuaren eufonia barruan dago eta, jakiña, geure berbeta moduaren karakterraren bendian daguanez, azentua atzen silabetan juateko joeran daroia. Azken batian, funtziño sintaktikuak kondizionatzen dau azentua.

Baiña, hala eta guztiz be, badira lege hori betetzen ez daben esaldi motz batzuk, baiña beti zela?, nora? nundik? noraiño? zenbat?... galdetzailliekin hasitta:

-Zéla zábiz? - Nóra goíaz? -Núndik dator -Zénbat balío dau?

Atzen silaban azentua kargatziaren eibartarron joeria hobeto ikusteko hona hemen honako ejemplo hau, esaldi bat luzetuz-luzetuz juanda:

- etarako dozu txakurrá?
- etarako dozu txakurrá kalerá?
- etarako dozu txakurrá kalerá geró?
- etarako dozu txakurrá kalerá geró arratsaldián?

Sarri pentsatzen dot Aragoiko zenbait lurraldetan gordetzen dan azentuaketa berezixa ez ote dan euskeriak antxina lagatako arrasto fosilizaua, ze, han normala da honako entonaziñoz berba egittia: - “qué, vienes conmigó?”

3.3.3 - 3. Araua - Agurrak, Saluduak eta Eufixak (interjeziñuak)

- Egunón Mariá, ondo zabíz?! - Kaixo Felipé! -Kaixó!
- Gero arte Josú! eta ondo ibillí!
- Kontuz Bixenté, argí ibillí!
- Agúr Matildé, eta ondo bizí!
- Eufí, hau da sasoiá háú...!
- Enéé, hori da umé ederrá! baiña: - Éne, zu be hemén zagóz!
- Éúp! Iñór badagó etxián!
- “Agur Mariá, graziáz betiá, Jauna da zurekín...”!

Hamen be, aurreko arau bixetan letz, bat, bi eta hiru silabatan osatzen diran berbekin gertatzen da atzen silaban azentua indartzia.

Baiña lau silaba edo gehixagoko berbak diranian, orduan ez da arau hori mantentzen eta esaldixaren atzen silabia *paroxitonua* da (grabia) edo *proparoxitonua* (esdrujulua edo sobre-esdrujulua), berbia bera bakarrik zela azentuatzan dan halaxe izango da galderetan, aginteran, erreguetan eta halakuetan:

- Juango gará Jose Ántoniókin? > Juango ga / ra / Jose / An / toni / o / kin?

- Bazatóz nerekín Barzelónnara? > Baza / tóz / nere / kín / Barze / ló / na / ra?

- Guazen alkarrékin Ermúraiño! > Gua / zen / alka / rre / kin / Er / mu / rai / ño!

- Aldé deigún buztñetatik! > Al / de / dei / gun / buzt / ñe / ta / tik!

Baiña:

- Ezagutzen dozúz Tolosako Aratostíak? > Ara / tos / ti / ak?

Aratostíak? > Ara / tosti / ak?

Badira hiru silabako erderazko persona izenak, baiña atzen silabia diptongoz ahoskatzen diranez, Eibarreraz esaten dittugunian hiatua egitten dogu eta, orduan, lau silabako bihurtzen dittugu. Hórretan kásuotan, hiato garbi-garbixa egitten dogu eta *paroxitonuak* balitzaz moduan pronunziatzen dittugu eta azentu nagusixa atzen aurreko silaban kargauko dogu. Ikusi:

Erderaz: Venáncia, Ignácio, Floréncio, Toríbia, António, Serápio...

Baiña eibarrerazko agintera, galdera eta halakuetan:

- Kaixó Benanzía!
- Egunón Inazío!
- Zer modúz Florenzío?
- Guazen Toribío!
- Ondó Antonío?
- Kontuz Serapío!

Eibarko euskera jator eta petuan halaxe da, eta kitto!

Antxiña batian, seguru asko, guázen! lekuan guazén! esaten zan, aginterazko entonaziñuaren joera jatorrian, beste hónek moduan: zatóz!, hatór!, egón!, zoiáz!, eta, halaxe, guazén! baiña guk guázen! esaten ezagutu dogu.

3.3.4 - 4. Araua - Harridurak (admiraziñuak)

Hamen be bi eta hiru silabako berbekin amaitzen diran esaldixetan:

- Zer egin dozu, Angél!
- Zelakó arbola haundíxá!
- Ené, ze mahaí luzíá!
- Hau egin dá mutíl ederríá!
- Hori dá gauzá polítá!
- Ai, hau bai ogí gozuá!
- Ené! zé pasau jako horí!
- Enebá, hori da guzúr garauá!

3.3.5 - 5. Araua - Ezezko esaldixetan

Ezezko esaldixetan, batez be amaierako berbia bi silabakua danian, orduan beti oxitonoz (agudo) entonauko da, zera, atzen silaban kargauko da azentu dominantia, eta hiru silabakua danian, beti ez bada be, joeria halaxe izango da, oxitonoz.

- Gaur ez nago ondó. Atzo ez neban ikusí zuré amá. Zuek ez zabizie txartó.
- Zure amá ez neban ikusí atzó.
- Horí frakiorí ez da baltzá. Gaur iñor ez da hemén. Gaur hamén ez da iñór.
- Esan dorana ez da guzurrá. Ez naiz juango zurekín. Oiñ ez da eurirík.
- Ez dakigu Mikel nun dabillén. Ez dakit nun dan zure etxiá.
- Ez nekixan zu han ziñaník. Hau ez da nere anaiá.

Baiña:

3.3.6 - 6. Araua - Erderaz 3 silabako “oxitonuak” diranian

Erderaz hiru silabako izenetan atzen silabia danian azentuduna, Eibarko euskeran *paroxitono* bihurtzen dittugu dan-danak, zera, atzen aurreko silabia indartzen dogu:

- Isabél → **Isábel**, Marisól → **Marísol**, Anabél → **Anábel**, Serafin → **Seráfin**,
- Jericó → **Jeriko**, SanMartín → **SanMártin**, SantaInés → **Santá(i)ñes** ...
- Balentín → **Baléntin**, Nicolás → **Nikólas**, Barrabás → **Barrábas** ...
- DonMartín → **DonMártin**, DonJulían → **DonJulían**, DonJosé → **DonJóse**...

Eta hiru silabako euskal izenak:

-Asíer, Imánol, Martxélin, Oníntza, Katálin,

-Isábel etorri da. **-Marísol** ikusi dot. **-Seráfin** dator. -Hor **Imánol** dabil.

(Baiña: Isabél neska ona da. Serafín gure laguna da... eta abar)

3.3.7 - 7. Araua - Erderaz 4 silabako *oxitonuak* diranian. (hirukuak moduan)

Lau silabako erderazko *oxitonuak* (*aguduak*) diranian, eibarrera jatorrian *paroxitono* bihurtzen dira, zera, atzen bigarren silaban hartzen dabe azentu nagusixa:

- Anaisabél → *Anaisábel*, Josemanuél → *Josemánuel*, Joserramón → *Joserrámon*,
- Joseandrés → *Joseándres*, Calatayúd → *Kalatáyud*, Abderramán → *Abderráman*,
- Benicasín → *Benicásin*, JoseJulián → *JoseJúlian*, Valladolid → *Valladólid*,
- Alfajarín → *Alfajárin*, Benicarló → *Benicárlo*, Jerusalem → *Jerusálen ...*

Eta, euskerazkuak: *Mallagárai*, *Arakístain*, *Arriáran*, *Etxegárai*,

Eta deklinaziño osuan silaba berberian mantentzen dogu azentu nagusixa.

Adibidez:

- Gure behian bizi da *Joseándres* izeneko bat.
- *Josemánuelekin* txuleta ederrak janda gagoz.
- *Abderrámanek* inperio haundixa sortu eban Hispanian.
- Zaragozako *Alfajáriñetik* sarritan pasau gara autuan.

3.3.8 - 8. Araua - Berba proparoxitonuak (esdrujuluak)- (Esdrujulo eta sobre-esdrujuluak)

Eta, atal honetan, eibartarron entonaziño-mundu berezi eta autentikuan, geure-geurian, sartuko gara.

Lehenago esana daukat, eibartarrok *proparoxitono* (esdrujulo) izateko joeria daukagula berbetan, eta horren señale da erderazko berba proparoxitono dan-danak be halaxe mantentzen dittugula geure euskeran eta ez dittugula sekula be azentuatze kontuan aldatzen. Gaiñera, berbiak deklinabide osuan mantentzen dau *proparoxitonotasuna*, zera, ez dau galtzen esdrujulotasuna.

3.3.8.1 - 3 silabako *proparoxitonuak*

- Córdoba → *Kórdoba*, Báltico → *Báltiko*, Génova → *Génova*,
- Cándido → *Kándido*, pértiga → *pértiga*, Biblia → *Bíblixa*
- Córcega → *Kórzegea*, Nínive → *Nínive*, póliza → *póliza*

Eta, hórren deklinabide osuan ez dogu galtzen atzen aurreko hirugarren silaban azentua jartzeko joeria. Orduan, honela deklinatzen dittugu:

- *Kórdoba*, *Kórdobara*, *Kórdobatik*, *Kórdobarako*, *Kórdobaraiño...*
- *Kándido*, *Kándidogana*, *Kándidogandik*, *Kándidoganako*, *Kándidoganaiño...*
- *Bíblixa*, *Bíblixia*, *bíblikua*, *Bíblixakua*, *Bíblixan*, *Bíblixatik*, *Bíblixarako...*

Baiña, hona hemen, hiru silabako euskal izen propio (personen eta leku-izen) *proparoxitono* jator batzuen zerrendatxo bat:

- *Áreta*, *Úreta*, *Bártolo*, *Dólores*, *Úrzelai*, *“Óndarru”*, *“Méndaro”*, *Kájoitxu*, *Úmaixo*, *Élgeta*, *Élgoibar*, *Íbargaiñ*, *Úbitxa*, *Lézeta*, *Ázittain*, *Tútulu*, *Bílbozar*, *Úrkusain*, *Krábelin*, *Pítxargaiñ...*, *láugarren*, *bósgarren*, *séigarren*, *ehúngarren...*, *Txómintxo*, *Kátillu ...*

Ejenpluak:

- *Áreta* baserrikeri *áretatarrak* deittu izan jakue.
- *Bártolokin* berba egittia asko gustatzen jata, asko daki-eta.
- Gure aldameneko *Dóloresek* nahikua dauka bakarrik geldittu zanetik.
- *Kájoitxuk* haiña erretratu ez dot uste beste iñok etara dabenik.
- *Úmaixok* musikako bandan joten eban, eta loterixia saldu be bai.
- Badira *Élgetatik Élgoibarrera* biharrera egunero doiazanak.
- “*Tútuluko* estratia” berba jarduna oso erabillixa da Eibarren.
- *Ázittain* gure etxetik kilometro batera dago.
- Josemánuel *láugarren* geldittu zan karreran.

3.3.8.2 - 4 silabako proparoxitono jatorrak

Eibarren peto-peto diran lau silabako *proparoxitono* izen batzuk hemen:

- *Ikástola, Zulúeta, Jardíñeta, Lizárreta, Larráñeta, Gallástegi, Albístegi, Arikitxa Aránburu, Aizpúrua, Barínaga, Arízaga, Bilbátua, Ezénarro, Gojénola, Ibárkurutz, Pakómio, bibótia, makíllia, tortíllia, bakíllaua, bonbíllia, kuadérnua, ugézaba,*

Eta, hórren deklinabide osuan silaba berian mantentzen da azentua. Hartu deigun gaur egunian jente askok txarto darabilen izen bat. Ikastola.

Jente askok txarto darabil izen hau, “*ikastólia*”, “*ikastólatik*”, “*ikastólako*”, “*ikastólara*” eta horrelako tonadiakin darabilrelako, baiña jatorra, beste honetara da:

- Ikástola, ikástolia, ikástolatik, ikástolara, ikástolakua, ikástolarutz...*

Eta bardin Zulueta be, era jatorra ondoko hau dalako:

- *Zulúeta, Zulúetak, Zulúetanera, Zulúetanekua, Zulúenatian, Zulúetanetik..*

Baiña, ikusi hónek bestiok:

- *láugarrena, bósgarrena, seígarrena, ehúngarrena..., Bílbozarra, kákazarra, bílbotarra, éatarra, cúbatarra, límatarra, cúzcotarra..., tórtolosa, txábolia, tónbolia, txápligua, bérbetia, hízketia, líburua..., ástelena, mártitzena, éguastena, dómekia... báserrixa, érrokia, lástoteixa, úsateixa, báskalteixa, záldíteixa, txákilletan, búrruketan...*

Baiña: Marín, Pekín, París, Turín, Dublín eta halako bi silabadun erdal *oxitonuak* diranian: *maríndarra, pekíndarra, parístarra, dublíndarra* eta horrela egitten dabe jentilizuetan.

3.3.8.3 - 5 silabako proparoxitono jatorrak

3.3.8.3 a) Atzen hirugarren silaban azentu nagusixa daroienak

- *Galdarámiño, Aritxúleta, estaziñua, Andikótxea, Garaikóetxea, Aiagáldea, Salabérria, Etxebérria, Zarrabéitia, Undabéitia, Martiniano, Amañaérreka, semeálabak, plazamútilla, neskamútilla, marimútilla, Txanogórritxo, plazagízona, Andramárixak, Astesántua, Garizúmia, udabárrixa, uda-ázkena, kakaúmia, umekákia, umemókua, basagízona, andrakúmia, umepétrala,*

hankalúzia, burugógorra, tripezórrixak, buruháundixa, kakaúsaiña, neskakóskorra, mutilkóskorra, hankalátraba, kanpolárrosa, kokomókua, karamélua, marraskillua, karramárrua, kakalárdua, bonbardéua, sumarínua, penagárrixa, Birgiñápia, okelájana, astakúmia, katakúmia, txakurkúmia, gorabéria, sanopótrua, masmaétxia, barregárrixa, negargárrixa, barregúria, negargúria, koskorrékua, muzturzikiña, hankakójua, biziklétia, tanborrádia, arboládixa, Otxagábia, mantekillia, mermeládia, maratillia, okelájana, hipertrófia, kakalárrixa, txixalárrixa, ormabáztarra, kalebárrena, ipurdíkua, matraillékua, andafuéria, hankagórrixa, sendabédarra, sokasáltua, txitxalápurra, basakátua, basaóllarra, aittaiñarreba, amaiñarreba, amesétia, Asuérreka, badaézpada / “porsiákaso” nahiz eta erderaz “por si acaso” izan...

- Durangókua, Bergarákua, Mutrikúkua, Zumaixákua, Tolosákua, Bermeókua, Arabákua, Bariñákua, Iruñákua, Zegamákua, Legazpíkua, Añorgákua ...

3.3.8.3 a bis) Bost silabako erdal-izen *paroxitonuak* diranian

Bost silabako erdal-izen *paroxitonuak* diranian, Eibarko euskeran, beti-beti *proparoxitono* bihurtzen dittugu, hau da, atzen hirugarren silaban kargatzen dogu azentu nagusixa:

<u>Erderazkuak</u>	<u>Eibarko euskeran</u>
Calcul-Mecáno	Calculmécano
Montecasino	Montecásino
José Querido	Josekérido
Guadalajára	Guadalájara
Sierra Neváda	Sierranévada
Navacerrada	Navacérrada
Puentelarreína	Puentelárreina
Torrelavéga	Torrelávega
Torremolinos	Torremólinos
Torrelagúna	Torreláguna
Doña María	Doñamária
Sacamantécas	Sakamántekas
Marimoréna	Marimórena
Rompecabéza	Ronpekábeza
Santa María	Santamária
Por si acaso	Porsiákaso
americano	ameríkano / ameríkanua
anatomista	anatómista / anatómistia
analfabeto	analfábeto / analfábetua
anacoreta	anakóreta / anakóretia

3.3.8.3 b) Atzen laugarren silaban azentu nagusixa daroienak

- txirrínbolia, txirrínboletan, karnábaletan, Sanjósietan, Sanpédruetan, Sanándresetan, korápillua, armárixua, lotsábakua, mormórixua, kanpántorria, Olásokua, Artázokua, Sanférmiñetan, Sanmígeletan, Sanrókietan, afáriketan, Amériketan... begibakua, hankábakua, burúbakua, besóbakua...

- *hirúgarrena, zaspígarrena, zortzígarrrena, hamárgarrena, hogéígarrena, ehúngarrena, millágarrena...*

- *durángoarra, mutrikuarra, (Bérgararra, Zúmaixarra, Tólosarra,) Berméotarra, arábatarra, plaéntxiarra, bitórixarra, donóstiarra, zaldíbartarra, mendárotarra...*

- Erderatiko hónek proparoxitonuok: *bolígrafua, fotógrafua, gramófonua, fonógrafua, kalígrafua, termómetrua, kilómetrua, milímetrua, hektómetrua, dekámetrua, dekálogua, parámetrua, pirómanua, melómanua, astrónomua, astrólogaua, filósofua, neurólogaua, sikólogaua...*

3.3.8.3 c) 5 silabakuetan, aurrenengo silaban daroienian azentu dominantia:

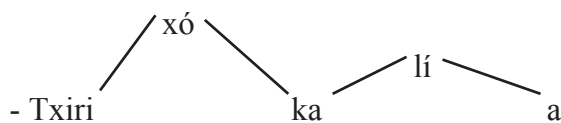
- *kánposantua, píparpotia, txíplitxaplia, itsasgoria, itsasberia, zírriparria, Píparkalia...*

3.3.8.4 - 6 silabako proparoxitonuak

Atal honetan, atzen laugarren silaban azentu nagusixa daroien 6 silabako berbak emongo dittugu:

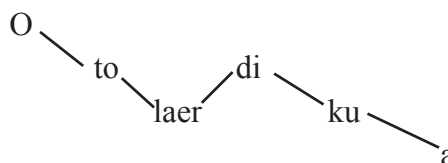
- *Txirixókalia, Indiánokua, Bidebárrixeta, Donostíakua, Kakalárdokua, Birgiñápekua, analfábetua, akupúnturia, sakamántekasa, portamáletasa, hankazgórakua, Amabirgiñia, ariápekua, Donibánekuua, Txantoiánekuua, ayuntámentua, udalétxekua, estaziñokua, hamazázipigarren, hamazórtzigarren, hemerétzigarren, hogetábagarren, hogetábigarren, hogetáirugarren, hogetálaugarren, hogetábosgarren, hogetáseigarren...*

Sei silabako berba hórretan azentu bat baiño gehixago dago, gitxienez bi, baiña dominantia, prinzipala edo gorena bakarrik jarri dogu, erreztearren, nahiz eta atzen aurreko bigarren silaban beste azentutxo prosodiko bat daroian. Baiña, kurba gaillurra atzen aurreko laugarren silaban izango dau, eta hórren kate fonikoko tonu gorabeheria haxe litzateke, eta danentzat balio dau:

Baiña, badira lehelengo silaban daroienak azentu nagusixa, edo beste modu batera esanda, atzen aurreko seigarren silaban daroienak:

- *Árraguetakua, Bízbozarrekua, Ótolaerdikua: gánorabakua...*

3.3.9 - 9. Araua - 7 silabako sobre-esdrujuluak

Arau honetan, hona hemen, atzen aurreko seigarren silaban azentu nagusixa daroien 7 silabako berbak:

-hoetázazpigarren, hoetázortzigarren, hoetámaikagarren, hoetámabigarren, hoetámairugarren, hoetámalaugarren, hoetámabosgarren, hoetámaseigarren

3.3.10 - 10. Araua - Lau silabako erderazko *oxitonuetatik* datozen euskal-esdrujuluak.

Lau silabako erdal berba *oxitonuak* (aguduak) amaieran *-ción* diptongua daroienian, Eibarko euskeran diptongo hori desegíñ eta 5 silabako *proparoxitono* bihurtzen dittugu berba mugatu bakuan eta 6 silabako berba mugatuan:

erderazkuak

ventilación

composición

motivación

animación

jubilación

modulación

eibarreraz

bentiláziño/-ñua

konposíziño/-ñua

motibáziño/-ñua

animáziño/-ñua

jubiláziño/-ñua

moduláziño/-ñua

3.3.11 - 11. Araua - Hiru silabako erdal berba *oxitonuak* diranian

Hiru silabako erdal berba *oxitonuak* (*aguduak*) diranian eta amaieria *-ción* diptongoz egin, eibarreraz 5 silabako esdrújulo bihurtzen ditugu:

<u>erderazkuak</u>	<u>eibarreraz</u>
atención	atenzínua
clonación	klonazínua
emoción	emozínua
estación	estazínua
invasión	inbasínua
ocasión	okasínua
oración	orasínua
plantación	plantazínua
relación	relazínua
trancisión	tranzisínua
vocación	bokazínua

3.3.12 - 12. Araua - Lau silabako erdal berba *oxitonuak* diranian

Lau silabako erdal *oxitonuak* (*aguduak*) diranian eta amaieria *-dor* desinenziaz egin, eibarreraz 6 silabako sobredrújulo bihurtzen ditudugu, zera, atzen aurreko laugarren silaban kargatzen dogu azentu tonikua:

<u>erderazkuak</u>	<u>eibarreraz</u>
animador	animádoria
atracador	atrakádoria
consolador	konsoládoria
consumidor	konsumídoria
violador	bioládoria
ordenador	ordenádoria
gobernador	gubernádoria

KONTUZ: Honaiño heldu eta aurrera jo baiño lehen agertu bihar dogu gaur egunian gazte askok, eta hain gazte ez diran batzuek be bai, Eibarren erdal tonadaz erabiltzen dituduela hórrek berbok:

<u>Erderakadia / txarto</u>	<u>Eibarrera jatorrian</u>
- <i>hamen animazínua bihar da.</i>	- animáziñua bihar da
- <i>Josek jubilazínua hartu dau.</i>	- jubiláziñua hartu dau
- <i>bentilazínua txarto dabil</i>	- bentiláziñua ondo dabil
- <i>animadória oso ona zan</i>	- animádoria oso ona zan
- <i>bioladória harrapau dabe</i>	- bioládoria harrapau dabe

3.3.13 - 13. Araua - Bost silabako erdal berba *oxitonuak* (aguduak) diranian

Bost silabako erdal berba *oxitono* edo *aguduak* diranian, eibarreraz 7 silabako bihurtzen dira eta atzen bosgarren silaban daroie azentu nagusixa:

<u>erderazkuak</u>	<u>eibarrera jatorrian</u>
universidad	unib <u>é</u> rsidadia
oportunidad	oport <u>ú</u> nidadia
peligrosidad	peligr <u>ó</u> sidadia
inutilidad	inut <u>í</u> lidadia
consideración	konsid <u>é</u> raziñua
falsificación	falsif <u>í</u> kaziñua
calcificación	kalsif <u>í</u> kaziñua
clasificación	klasif <u>í</u> kaziñua
amonestación	amon <u>é</u> staziñua
manifestación	manif <u>é</u> staziñua

-TXARTO legokez eta ez dira eibarrera jatorrak *konsideraziñua*, *falsifikaziñua*, *manifestaziñua* eta halako entonaziñoz esandakuak; zera, ez dira eibarrera jatorreko tonadadunak erderazko oxitono hórren silaba (-ción) berberetan jartzen bajakue azentu nagusixa. Bost silabako erdal oxitono hórrek Eibarko euskeran beti sobre-esdrujulo dira.

3.3.14 - 14. Araua - Bost silabako erdal berba *paroxitonuak* diranian

Bost silabako erdal berba *paroxitonuak* (*llanuak*) diranian, eibarreraz, berba mugatuan, beti beti, 6 silabako bihurtzen dittugu eta atzen aurreko laugarren silaban kargatzen dogu azentu nagusixa:

<u>Erderazkuak</u>	<u>Eibarrera jatorrian</u>
anatomía	anat <u>ó</u> mixia
autonomía	auton <u>ó</u> mixia
astrología	astrol <u>ó</u> gixia
economía	ekon <u>ó</u> mixia
filosofía	filos <u>ó</u> fixia
fotografía	fotogr <u>á</u> fixia
desesperante	desesp <u>é</u> rantia
escapate	eskap <u>á</u> ratia
esperantista	esper <u>á</u> ntistia
serotonina	serot <u>ó</u> nia
americano	amer <u>í</u> kanua

Baiña, erdal berba hori 6 silabakua izan arren, atzen silabia diptongua baldin bada, orduan eibarreraz 7 silabako bihurtzen da eta horrek atzen aurreko bosgarren silaban kargatzen dau azentu nagusixa:

- Ambulatorio ' *Anbulátorixua*, Igualatorio ' *Igualátorixua*...

- TXARTO legokez eta ez dira eibarrera petuak *anatomíxia*, *desesperántia*, *amerikánua* eta horrelako entonaziñoz esandakuak.

Hona hemen atzen aurreko laugarren silaban azentu nagusixa kargatzen daben 6 silabako beste euskal berba batzuk, eibarrera jatorrian esanda.

- *Ibarránelua, Irumúgarrieta, Aramáixokua, antiéuskalduna, Valladólizkua, Otxandíxokua, Aranégitarra, hogetázazpixa, hogetázortzixa ...*

3.3.15 - 15. Araua - Sei silabako erdal berba *paroxitonuak* diranian

Sei silabako erdal berba *paroxitonuak* (*llanuak*) diranian, Eibarko euskal entonaziño jatorrian, mugatuan, 7 silabako bihurtzen dira eta azentu nagusixa atzen aurreko bosgarren silaban hartzen dabe:

Erderazkuak

antropología
arqueología
hematología
mecnografía
analfabetismo

eibarrera petuan

antropólogixia
arkeólogixia
hematólogixia
mekanógrafixia
analfábetismua

Ez dira entonaziño jatorrekuak *antropologíxia*, *arkeologíxia*, *analfabetísmua* eta halakuak, agertu dogun erregliaren modura baiño.

3.4 - EIBARKO LEKU-IZEN BATZUEN ETA ABIZENEN ENTONAZIÑO JATORRA

3.4.1 - Eibarko leku-izen batzuen entonaziño jatorra

- Áreta, Úbitxa, Úmaixo, Ibárkurutz, Íbargaiñ, Pítxargaiñ, Tútulukua, Úrkusain, Kalébarrixa (Victor Sarasketa / Grabadores kalia), Káskarraingua, Músateixa, Bilbozar, Kálamua, Árragueta, Asuérreka, Iparrágirre, Élgetakalia, Jardíñeta, Lizárreta, Aríkitxa, Aritxúleta, Aríatza, Bidebárrixeta, Txántxazelai, Krábeliñ, Asoláberri, Asóliartza, Ábontza, Bírgiñapia, Apálatei, Pipárkalía,

Eta: *Usártza* esaten da, baiña inesibuan *Úsartzan* egon gara,
Untzága “ “ “ “ *Úntzagan* ibili gara

3.4.2 - Eibarren ezagunen dittugun abizenen entonaziñua

Eta honaiño heldu ondoren ez dau merezi gehixago konplikatzerik. Horregaittik, beste barik eta amaitzeko asmotan, atzen atal honetan Eibarren ezagunen dittugun euskal apellido batzuk eibarrerazko entonaziño jatorrian nola diran agertuko dittugu. Horretarako, apellido edo deitura bakoitxari dagokixon silaba tonikuan azentu grafikua jarriko detsagu:

4 silabako abizen paroxitonuak

- Abasólo, Abendíbar, Abrizkéta, Adarrága, Agerrétxe, Aginága, Agirrétxe, Akarrégi, Albizúri, Aranbérrí, Aranzábal, Aristóndo, Arriáran, Artaméndi, Aiestáran,

4 Silabako abizen proparoxitonuak

- Abáitua, Aizpúrua, Ajúria, Alústiza, Añíbarro, Aránburu, Arízaga, Argárate, Aróstegi, Azkárate, Azkárrega, Barínaga, Bilbátua, Ezénarro, Gallástegi,

5 silabako abizen proparoxitonuak

- Abarrátegi, Aberásturi, Abiráneta, Aginágalde, Agirrébeña, Agirrézabal, Amuátegi, Aizarnázabal, Amutxástegi, Anabítarte, Anaságasti, Andikótxea, Aranzíbia, Araólaza, Ariztégieta, Ariztímuño, Aiarzáguena, Balanzátegi, Balenzíaga, Barandíaran

6 silabako abizen sobresdrujuluak

- Abanzábalegi, Agirreázaldegí, Agirrésarobe, Aldabáldetrekú, Ariznábarreta, Arruábarrena, Barruétabeña, Berezíartua, Gaztelúrrutia, Gerrikábeitia, Madinábeitia,

7 eta 8 silabako abizen sobresdrujuluak

- Agirrégabiria, Agirrégomezkorta, Arizméndiarrieta, Agirrézabalaga,

3.5 - ENTONAZIÑUAK SINTAXIXAN DAUKAN ERAGIÑA

Sarrittan tonada enfatiko berezi batek oraziño bateko sintaxi kontuari lotuta dagon “galdegai” edo “elemento inquirido” deittu izan danaren funtziñua betetzen dau, sintaxi hori bape aldatu barik.

Esate baterako, honako esaldi honetan esan geinke:

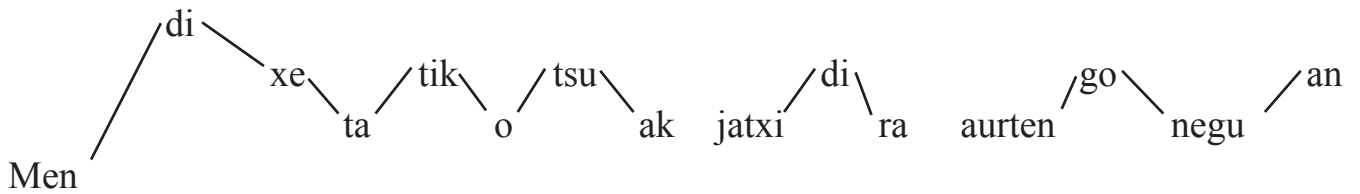
- a) - Aitta gaur etorri da. (Beste barik, **noiz** da galdegaixa: gaur etorri da-eta)
- b) - Aitta etorri da gaur. (Beste barik, **nor** da galdegaixa: aitta etorri da-eta)

Baiña entonaziño bidez -sintaxixa aldatu barik- betetzen dogu funtziño hori, honela:

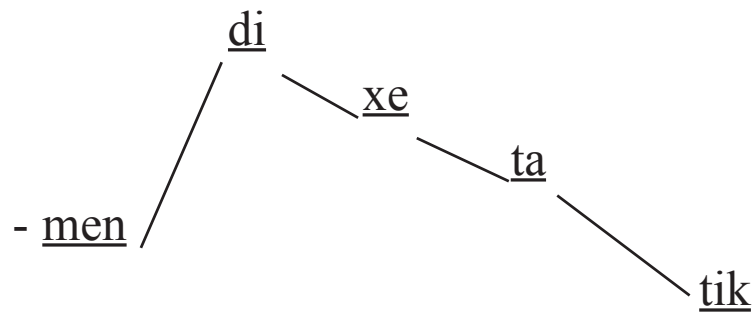
- a) Áitta etorri da gaur. (**Aitta** etorri dala diño (ez ama edo beste iñor)
- a) **A**ittá etorri da gaur. (**Gaur** etorri dala diño, atzo ez, baiña gaur bai)

3.6 - ZENBAITT ESALDIEN ENTONAZIÑO-KURBAK

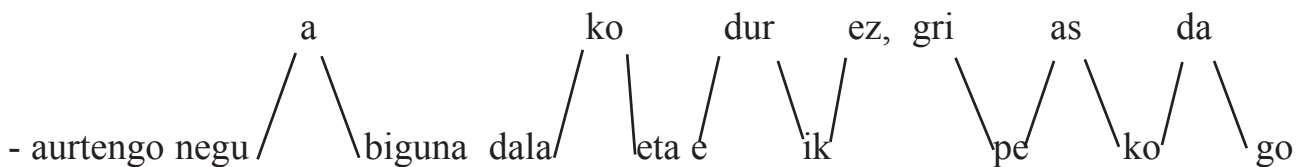
1 - Mendíxetatík otsúak jatxi díra aurtengó neguán

2 - Baiña, **mendixetatik** sintagma bakarrik hartu ezkerre:

3 - -Aurtengó neguá biguna dalakó eta edúrrik éz, grípe ásko dágo.

4-a

- Zúk ekárrri dozún ogíxa da háu

- Zuk \ e / ka \ rri do / zun \ o / gi \ xa da / hau

4-b

- Zuk ekarri dozún ogixá oso óna dá

- Zuk ekarri do / zun \ o / gi / xa \ oso / o \ na / da

5-

- Zuré aittá etxián dágo

- Zu / re \ ai / tta \ e / txi \ an / da \ go

6-

- Zuré aittá etxián dagó?

- Zu / re \ ai / tta \ e / txi \ an / da \ go ?

7-

- Juango gará Jose Ántoniókin?

- Juango ga ra Jose / An toni o kin ?

8-

- Bazatóz nerekin Barzelónara ?

- Baza toz nere kin Barze lo na ra ?

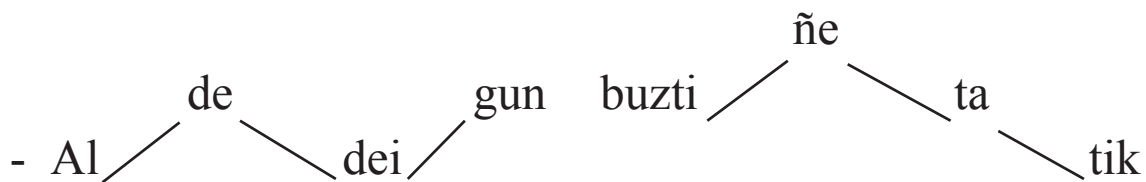
9-

- Guázen alkarrékin Ermúraiño !

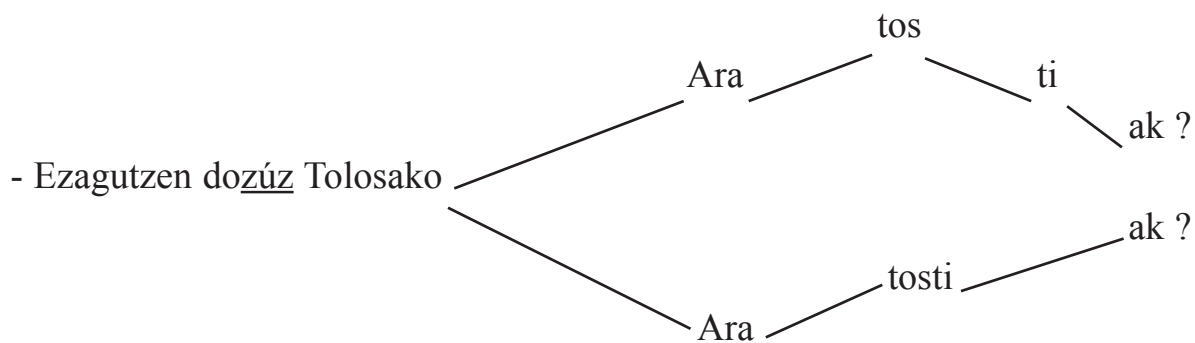
- Gua zen alka rre kin Er mu rai ño !

10-

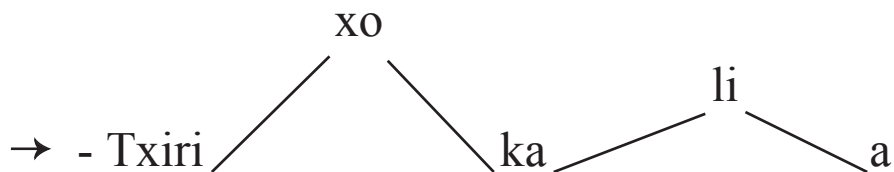
Aldé deigún buztin^{ñe}etatik !

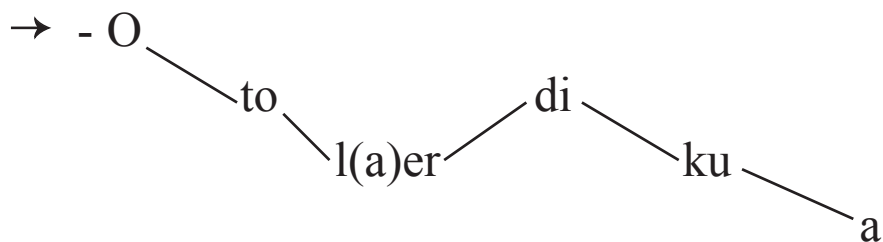
11-

12-

13-

3.7 - ADIBIDIAK EIBARRERAZKO TONADA PETUAN

- **Amá**, etorri zaitte bizkór. Etorri zaitte honá, eta eizu berbá !
- Gaur ez zarie juañ ñorá? Umia be ez da juañ Ikástolara ?
- Umiá ez dagó zurekín? Aittakín dagó? (edo aittákin dagó?)
- Bazatóz geró mendirá nerekín ? Etorriko zará Tomasá?
- Etorri zaittie nere etxerá eta nahikuá barré egingo dogu!
- Zatóz honá eta egon zaitte geldirík , Amaiá!
- Nun dago zure amá?; gaur ez dot ikusí, Jesusá.
- Hónek úmiok ez dabe nahi zurekín ibillí, Josuné.
- Nik ez dot nahi etxián egón, kalerá juátia nahi dót.
- Ez zaittie berandú etorrí Jaioné.
- Kaixo Mirén! Ene, kaixo Julitá! Mallagárai ikusi dozú ?
- Egunón Matildé! Danok ondo zarie etxián? Danok ondó?
- “Erriko tabernía erremátera atara dabé” (Toribiok)
- “Átzetik gaizkí esatia, ez dago ondó” (Toribiona)
- “Amábost mistérixoko errosárixua érresatzen zan harén (háren) etxián” (T.E.)
- Gaur eziñá daukat eta húrrenguan juango gará Élgoibarrera.
- Gure gazte dénboran érreketan ibiltzen giñán.
- Zuk ekarri dozún ogixá ez da txarrá.
- Horrék mutillórrek Seráfin dauka izená eta harék neskiák Marísol.
- Egixa da zuk esan dozuná ? - Atzo ez giñan etorrí berandú.
- Susaná, bixar deittuko detsút. Egón (égon) trankíl, Susaná!
- Josemígel Mariaisábelen anaia (nebia) dá.
- Zegaittik esan dozu horí ? - Zegaittik esan dorán (dotén) horí?

- Gaur goizián, Asíer ikusi dot. -Noiz ikusi dozú? - Gaur goizián.
- Euskal Herriá eta Euskaléria ez dira bardín éntonatzen Eibarrén.
- Úrkusaiñetik gora Krábeliñera jo genduan eta hándik Kálamuaraiño.
- Gaur egunian zer dauka Eibarrék Élgoibarrek ez daukaník?
- Eibarrék bere euskal bérbeta jatorrá galduko balé, ez litzake lehenguá izángo.
- Hirúgarren písora errez doia, baiña láugarrenetik bósgarreneraiño nekez.
- Ikástolako úmiak ez dakarre euskera hain oník. Oso érderatua dakarre.
- Euskaldún géhixenak analfábetuak izan dira éuren hízkuntzan.
- Josekéridokin eta Kándido Egúrenekin berba egittia grándia da.
- Amerríkanuak nagusi dira munduán, baiña hárerri be zégozer gertauko jakúe.
- Torremólinosen eta Benidórren Eibarrén baiño éuskera géhixago entzun izan dót.
Bai, uste dot hemén bertán baiño euskaldún géhixago izaten dalá sarrittán.
- Donostíako parte zaharrekó SantaMáría elixía txikixa baiña polittá da.
- Lokal honetán hobeto egongo giñake bentiláziñuakin. Túfua dago hemén.
- Euskal Herrixán ez da tranzisiñorik izan daník askó igártzen.
- Gaurkó egunian ordenádoriekin (ordenádorez) eskribitzen dau jente askók.
Eskribítzeko mákiñia, nahiz eta elektrónika izán, átzian geldittu da.
- Ez jako átzekuari lárregi begíratu bihar, áurrekuari baiñó.
- Jose Luisek kartográfixia ikasten dihardu. Eta zer egingo dau kartográfixikín?
- Eibarrén badaukagu unibérsidadía; Unibérsidade Laborála.
- Eibarkó mendíxetan guk, antxiñá, pagúa, harítza eta gaztaiñía ugari ezagutu genduan.
Oiñ piñúa bésterik ez daukagu eta geure árbola autóktono gitxi.
- Eibarkó errékia lúrpian doia, túnelian sartuta, baiña guk agiríxan ezagutu genduan.
Esango neuke Euskal Herrixán herri bákarra dalá halakorik gertatzen jakoník.
- Itáliako Dolómitetan Marino Lejarreta karrera inportántia irabázitta dago.
- Motekásinotik Calcúlmécanora berrehun metro baiño gitxíago egongo dirá.

Bibliografixia

DEKLINABIDIAZ:

ARANBERRI F., 1996, *Ermua eta Eitzako euskara*. Ermuko udaleko euskara batzordea.

EIBARKO UDALA, 1997, *Eibarreraz idazteko oiñarrizko erizpidiak*.

ETXEARRIA TORIBIO, 1963-64, *Flexiones verbales y Lexicón del euskera dialectal de Eibar*.
Euskera VIII-IX. Berrargitarapena 1986.

EUSKALTZAINDIA-GRAMATIKA BATZORDEA, 1987, *EGLU-I (eraskina), 4-Deklinabideko taulak*.

EUSKALTZAINDIA-GRAMATIKA BATZORDEA, 1993, *Euskal Gramatika Laburra: Perpaus
Bakuna*.

LARRAÑAGA J., 1998, *Antzuolako hizkera*. Antzuolako Udala.

LASPIUR I., *Euskara Ikasbidea*. (546 orrialde DIN A-4), argitaratu gabea.

UNED-BERGARA, 1988, *Bergarako euskera*. Euskal Kultur Departamentuaren Argitalpenak.

ENTONAZIÑUA ETA AZENTUAZ:

- ALTUBE, S., 1929, *Erderismos*. Euskera-X urtea, I-IV zenbakixa.
L. Villasanteren hitzaurriakin 1975ean berrargitaratua.
- ALTUBE, S., 1932, *El acento vasco (en la prosa y el verso)*. Euskera-XIII urtia.
- ALTUBE, S., 1934, *Observaciones al tratado de Morfología Vasca de R.M.Azkue*, IV. kapitulua.
Bermeo. (Faksimile ediziñua 1969, La Gran Enciclopedia Vasca).
- AZKUE, R. M^a, 1931, *Del acento tónico vasco en algunos de sus dialectos*.
Euskera-XII urtia, bi partetan.
- ELORDIETA G., GAMINDE I. eta HUALDE J. I., 1998, *Euskal azentua gaur eta bihar*. Euskera-43,
399-423.
- ETXEBARRIA, J. M., 1991, *Zeberio haraneko euskararen azterketa etno-linguistikoa*. Ibaizabal.
- ETXEBERRIA G., 1998, *Orixeren neurtitz ikasketak eta teoria*. Egan 3/4.
- ETXEBERRIA P., 1998, *Mintzakantuaren oharmena*. Euskera-43, 424-437.
- GAMINDE I., 1995, *Bizkaieraren azentu-moldeez*. Labayru, Bilbo.
- GAMINDE I., 1997, *Mendebaldeko azentuak*. Mendebalde Kultur Elkarte, Bilbo.
- GAMINDE I., 1998, *Euskaldunen azentuak*. Labayru, Bilbo.
- HUALDE, J. I., 1994, *Euskal azentuak eta euskara batua*. Euskera-39.3, 1549-1568.
- HUALDE, J. I., 1994, *Euskal azentu ereduen sailkapenerako*. Euskera-39.3, 1569-1578.
- HUALDE, J. I., 1995, *Euskal azentuen sailkapenaz eta historiaz*. Gómez eta Lakarra arg., Euskal
Dialektologiako Kongresua.
- HUALDE, J. I., 1997, *Euskararen azentuerak*. Donostia eta Bilbo. Gipuzkoako Foru Aldundia eta
Euskal Herriko Unibertsitatea.
- LASPIUR, I., 1979, *Azentu diakritikua Eibarko euskararen*. Euskera-24-1, 175-268.
- LASPIUR, I., 1999, *Eibarrera jatorraren bidetik. ...eta Kitto!* Euskara Elkarte
- MITXELENA L., 1977, *Fonética Histórica Vasca* (2. argitarapena). Donostia.
- OÑEDERRA L., 1998, *Ahoskera lantaldearen errendapen txostena* (1).
Euskera-43, 265-274.
- OÑEDERRA L., 1998, *Ahoskera lantaldearen errendapen txostena* (2).
Euskera-43, 379-388.
- OÑEDERRA L., 1998, *Prosodiaren oraina eta ahoskera arauak*. Euskera-43, 439-449.
- ORMAECHEA N. (ORIXE), 1918, *Acento vasco*. RIEV IX, 1-15.
- ORMAECHEA N. (ORIXE), 1933, *El acento vasco (Juicio de la obra del Sr. Altube sobre el tema)*.
Euskera, XIV, 266-275.
- ORMAECHEA N. (ORIXE), 1953, *Paroxitonas y esdrújulos vascos*. Gernika, XXIV.
- TXILLARDEGI, 1984, *Euskal azentuaz*. Elkar, Donostia.
- TXILLARDEGI, 1987, *Azentuari buruzko proposamen bat*. ELE-II, 5-21, AEK
- TXILLARDEGI, 1992, *Ahoskera baturantz*. ELE-X, 47-73, AEK.

*Al danean al dan bezela ekin diote,
eibartarrek (euskeraz), burdin-langintzan,
saldu-erosietan, baita langilleen defentzarako
mitin ta itzaldi guzietan ere*

(Seber Altube)

Eibarko Udala
Euskara Batzordea